คู่มือการปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐ

(ฉบับปรับปรุง)

โดย ส่วนจัดการที่ดินของรัฐ
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

คำนำ

ตามที่สำนักจัดการที่ดินของรัฐ ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐ เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ในเรื่องการถอนสภาพที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ การขอขึ้นทะเบียนที่ดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ การขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน การขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย แต่เนื่องจากคู่มือดังกล่าวมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่สนใจ ประกอบกับกระทรวงมหาดไทย และกรมที่ดินได้มีหนังสือเวียนซักซ้อมความเข้าใจและแจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวหลายฉบับ จึงได้ดำเนินการปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐ (ฉบับปรับปรุง) โดยได้รวบรวมหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ได้เพิ่มเติมเรื่องการขอความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยด้วย

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

กรกฎาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

		หน้า
บทที่ ๑	การถอนสภาพที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ	๑
บทที่ ๒	การขอขึ้นทะเบียนที่ดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ	๗
บทที่ ๓	การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ	๑๓
บทที่ ๔	การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน	๑๙
บทที่ ๕	การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง	๒๕
บทที่ ๖	การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ	๒๙
บทที่ ๗	การขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	๓๕
บทที่ ๘	การขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	๔๙
บทที่ ๙	การพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย	๕๕
บทที่ ๑๐	การขอความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	๕๙
ภาคผนวก		๖๓

บทที่ ๑
การถอนสภาพที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๑. ประเภทที่ดินและความหมาย

การถอนสภาพ หมายถึง การถอนสภาพตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่มีผลทำให้ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือที่ดินที่ได้มีการหวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองซึ่งมิได้ตกเป็นที่ราชพัสดุ เปลี่ยนสถานะหรือพ้นสภาพจากการเป็นที่ดินนั้น ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ที่ดินที่จะถอนสภาพจะต้องเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าการถอนสภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ที่ดินที่ถอนสภาพแล้วดังกล่าวจะตกเป็นที่ราชพัสดุ ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมิต้องนำขึ้นทะเบียนตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนการถอนสภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาผลประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อให้อธิบดีหรือทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายนำไปจัดหาผลประโยชน์ตามมาตรา ๑๐, ๑๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ต่อไป

๒. ข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ มาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๒ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๓ หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เรื่อง ทบวงการเมืองขอใช้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตปฏิรูปที่ดิน

๒.๔ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๕๙๑ ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

๒.๕ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๒.๖ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๘๓๓ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙ เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

๒.๗ หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๕๙๕๑ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองขอถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๒.๘ หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๖๘๕๑ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๒.๙ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๕๗๘ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๓. การดำเนินการ

๓.๑ ให้ทบวงการเมืองผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอถอนสภาพที่ดินกรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน จังหวัดอื่นยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดินให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดที่เป็นทบวงการเมืองยื่นขอแทน) พร้อมเอกสารหลักฐาน ดังนี้

(๑) โครงการ โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ

(๒) แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ พร้อมภาพถ่ายรอบแปลงที่ดิน

(๓) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบและสามารถอ่านการลงค่าพิกัดในรูปแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาฯ

ตรวจสอบว่าผู้ขอเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ ที่ดินที่ขอถอนสภาพอยู่ในแปลงที่สำรวจความเหมาะสมที่จะให้ใช้เพื่อประโยชน์ในทางราชการ (Zoning) หรือไม่ และขัดต่อกฎหมายผังเมืองหรือไม่ หากไม่อยู่ในแปลงที่กำหนดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ในราชการให้ดำเนินการตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๘๓๓ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙ เรื่องมาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

๓.๒ ให้อำเภอสอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อใช้เป็นหลักการและเหตุผลในร่างพระราชกฤษฎีกา และเพื่อให้ทราบการเป็นที่สาธารณประโยชน์สำหรับราษฎรใช้ร่วมกันในลักษณะใด ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน การสอบสวนต้องได้ความดังนี้

(ก) มีการสงวนหวงห้ามหรือไม่ หากมีเป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด หวงห้ามไว้เพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด

(ข) มีสภาพเป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร เช่น ทางบก ทางน้ำ ที่ห้วย ที่หนอง ที่ชายทะเล ที่ชายตลิ่ง เป็นต้น ปัจจุบันมีสภาพอย่างไร มีการตื้นเขินหรือไม่ หากมีการตื้นเขินเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยประการอื่น หากเป็นที่ชายทะเล หรือที่ชายตลิ่งน้ำท่วมถึงหรือไม่ อย่างไร

(ค) เป็นที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศหรือบริจาคให้เป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันผู้ใดเป็นผู้อุทิศหรือบริจาค และให้ใช้ร่วมกันเพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด มีหลักฐานการอุทิศหรือไม่ อย่างไร

(ง) หากเคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อน ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเลิกใช้แล้ว หากเลิกใช้แล้ว เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด เป็นการเลิกใช้ทั้งแปลงหรือเลิกใช้บางส่วน อย่างไร

(๒) กรณีเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด การสอบสวนต้องได้ความว่า เป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด ของหน่วยงานใด สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อการใด หน่วยงานนั้น ๆ ได้เคยใช้ประโยชน์ตามที่สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ อย่างไร ปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์ หรือเลิกใช้แล้วหรือไม่ อย่างไร

๓.๓ ให้ผู้ขอประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา เพื่อยื่นเรื่องราวขอรังวัดจัดทำแผนที่ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาหรือสำนักงานที่ดินส่วนแยก แล้วแต่กรณี

การจัดทำให้ดำเนินการตามหลักวิชาการแผนที่ โดยมีกรอบแนวทางดังนี้

(๑) มาตราส่วนและการจัดวางรูปแผนที่ ให้ใช้มาตราส่วนหลัก ๑ : ๔,๐๐๐ หรือ ๑ : ๕๐,๐๐๐ หรือ ๑ : ๒๕๐,๐๐๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ควบคู่กับการจัดวางรูปแผนที่ ให้อยู่ภายในกรอบขนาดกระดาษ A ๔ เว้นแต่กรณีที่ดินที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กจนเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่น และ/หรือจะใช้กรอบแผนที่ขนาดอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ก็ได้ (ตามตัวอย่างรูปแผนที่ภาคผนวก)

(๒) รูปแผนที่และรายละเอียดในแผนที่ ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอถอนสภาพจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพ และแสดงเขตข้างเคียงติดต่อให้ชัดเจน ดังนี้

(ก) กรณีขอถอนสภาพที่ดินบางส่วนให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ดิน ส่วนคงเหลือและเนื้อที่คงเหลือให้ชัดเจน

(ข) กรณีที่ดินติดที่ดินของเอกชน ให้ระบุว่า “ที่ดินที่มีการครอบครอง” แต่หากติดที่ดินของรัฐให้ระบุว่า “ที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ หรือที่รกร้างว่างเปล่า” แล้วแต่กรณี พร้อมชื่อเรียกและหนังสือสำคัญ (ถ้ามี)

(ค) กรณีที่ดินติดทางบกหรือทางน้ำ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวให้จดกรอบแผนที่ หากเส้นทางดังกล่าวเป็นทางแยกหรือทางตัน ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(ง) กรณีที่ดินติดทางสาธารณะ ให้ระบุว่าเป็นทางลาดยางหรือลูกรัง หากมีชื่อเฉพาะ ให้ระบุชื่อเฉพาะให้ปรากฏด้วย และให้ระบุเพิ่มเติมว่า เส้นทางนั้น ๆ ไปชื่อบ้าน หรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอถอนสภาพ

(จ) กรณีที่ดินติดทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อ และหมายเลขทางหลวงกำกับเส้นทางดังกล่าว และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้น ๆ ไปอำเภอใดที่อยู่ถัดไปจากอำเภอที่ขอถอนสภาพ หากเส้นทางนั้นไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอที่อยู่ถัดไป ให้ระบุว่าไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(ฉ) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่พร้อมระบุชื่อ และแสดงสัญลักษณ์ให้ปรากฏในแผนที่

(ช) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยค่าพิกัดระบบใดระบบหนึ่ง คือ ระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดฉาก UTM

(ซ) จัดทำสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.๖๗) และรายการคำนวณ

(๓) กรณีขอถอนสภาพบางส่วน และที่ดินที่ขอถอนสภาพมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้หมายสีแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพและเนื้อที่คงเหลือ ให้ปรากฏในสำเนาแผนที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

๓.๔ ให้ผู้ขอจัดทำแผนผังการใช้ที่ดินโดยสอดคล้องกับแผนงาน / โครงการ ที่ปรากฏตามคำขอ โดยยึดเนื้อที่และรูปแผนที่เป็นกรอบในการจัดวางผัง กำหนดมาตราส่วนตามความเหมาะสม แสดงรายละเอียดของ

กิจกรรมต่าง ๆ และการใช้พื้นที่ในแต่ละกิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน / โครงการ โดยหมายสีและแสดงเนื้อที่ให้เห็นขอบเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

กรณีขอถอนสภาพเพื่อนำที่ดินไปใช้สร้างศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค ให้นำแผนผังการใช้ที่ดินดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการเสียก่อน

๓.๕ ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอความเห็นจากที่ประชุมสภาท้องถิ่นและจัดประชุมราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ความเห็นว่า หากจะถอนสภาพที่ดินแปลงนี้จะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ อย่างไร โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่า ขัดข้องและเดือดร้อนหรือไม่ และมีกระบวนการรับฟังความเห็นราษฎรด้วย

๓.๖ จังหวัดทำหนังสือขอความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(๑) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด เพื่อสอบถามว่าที่ดินอยู่ในเขตพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ หากอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินให้ดำเนินการตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เมื่อได้รับแจ้งจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นเพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปแล้วก็ให้ดำเนินการเป็นเรื่องขอขึ้นทะเบียนที่ดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(๒) หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาว่าที่ดินอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ ถ้าอยู่ หากจะถอนสภาพเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ จะมีข้อขัดข้องประการใด หรือไม่

(๓) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมืองหรือไม่

(๔) อำเภอมีความเห็นเกี่ยวกับการถอนสภาพที่ดินอย่างไร

๓.๗ ให้คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ อยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดินที่จังหวัดกำหนดหรือไม่ มีข้อขัดข้องด้านผังเมืองหรือไม่ เนื้อที่ที่ขอถอนสภาพมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดซึ่งควรให้ถอนสภาพได้เท่าที่จำเป็นแก่การใช้ประโยชน์ในราชการจริง ๆ เพื่อที่จะอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง หรือคณะกรรมการมีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

๓.๘ จังหวัดมีความเห็นเกี่ยวกับการถอนสภาพที่ดินอย่างไร

๓.๙ ให้ตรวจสอบเอกสารตามแบบตรวจสอบที่ส่งมาพร้อมนี้ให้ครบถ้วนก่อนส่งเรื่องไปให้กรมที่ดินพิจารณา โดยให้เจ้าหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดลงนามกำกับแล้วแนบไปพร้อมกับเรื่องราวด้วย

๓.๑๐ กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้ยื่นคำขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ และตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗

๔. ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดิน

๔.๑ กรมที่ดินประสานกรมการปกครอง เพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่ตั้ง และกรมโยธาธิการและผังเมืองให้ความเห็นด้านผังเมือง

๔.๒ กรณีอยู่ในบัญชีเมืองหลักตามมติคณะรัฐมนตรีและมีวัตถุประสงค์เป็นที่ตั้งหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับภาค หรือศูนย์ ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็น ยกเว้นเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่น สถานศึกษา สถานพยาบาล และหน่วยงานเกี่ยวกับความมั่นคง

๔.๓ ยกร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วแต่กรณี พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล แผนที่ท้ายเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการให้ถอนสภาพที่ดินก่อนส่งให้คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณา

๔.๔ นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา

๔.๕ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา หากเป็นพระราชบัญญัตินำเข้าสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา พิจารณา

๔.๖ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำทูลเกล้าเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๕. ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดินและจังหวัด เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

กรมที่ดิน แจ้งผู้ขอ กรมธนารักษ์ทราบ และให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

(๑) จัดทำทะเบียนที่ดินที่ถูกถอนสภาพตามแบบท้ายระเบียบฯ

(๒) นำรูปแผนที่ลงในระวางแผนที่ ระวางภาพถ่ายทางอากาศ

(๓) ปิดประกาศการถอนสภาพ ณ สำนักงานที่ดิน ที่ทำการอำเภอ ที่ทำการกำนันและบริเวณที่ดิน

(๔) หมายเหตุในทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ ว่ามีการถอนสภาพทั้งแปลง หรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่ถอนสภาพด้วย

(๕) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หากถอนสภาพทั้งแปลง ให้หมายเหตุและจำหน่าย โดยแจ้งธนารักษ์พื้นที่ขอเปลี่ยนใหม่ให้ตรงสภาพความเป็นจริง หากเป็นการถอนสภาพบางส่วน ให้แก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ตรงตามความเป็นจริง

ขั้นตอนการดำเนินการถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์

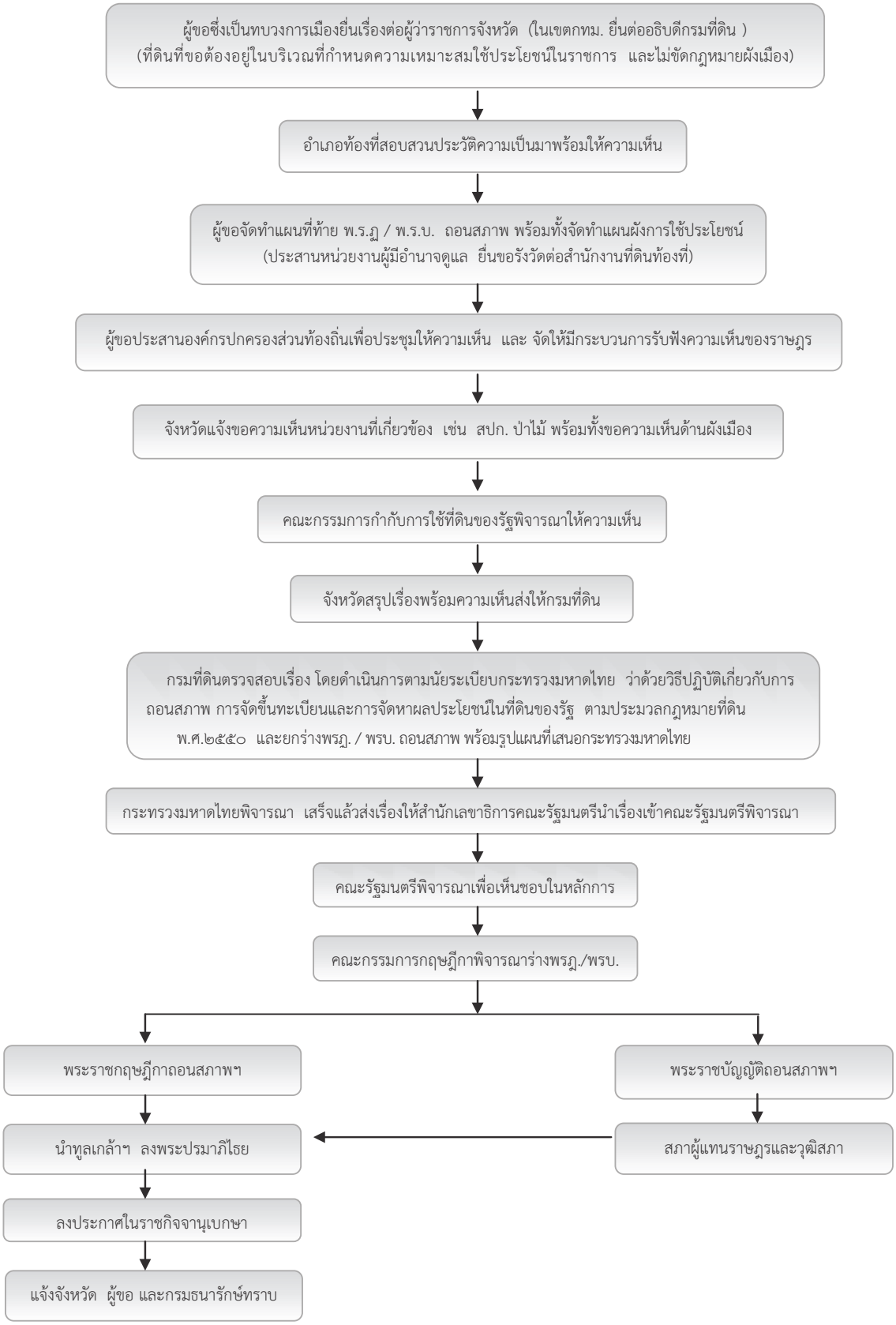

<u>หมายเหตุ</u> ๑. กรณีประชาชนยังใช้ประโยชน์อยู่ต้องจัดหาที่ดินอื่นทดแทน และขอความเห็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท้องที่ โดยจะต้องออกเป็นพระราชบัญญัติ

๒. หากผู้ขอมีความจำเป็นเร่งด่วนสามารถขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้เป็นการชั่วคราวคราวละไม่เกิน ๕ ปี และเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๓ ซึ่งสามารถดำเนินการไปในคราวเดียวกันกับเรื่องขอถอนสภาพ

บทที่ ๒
การขอขึ้นทะเบียนที่ดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๑. ประเภทที่ดินและความหมาย

หมายถึง การนำที่ดินของรัฐขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ โดยจัดให้มีแผนที่แสดงขอบเขตที่ดิน และประกาศให้ประชาชนทราบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจในการจัดขึ้นทะเบียน ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ประเภทที่ดินที่จะขึ้นทะเบียนได้ คือ

๑.๑ ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง

๑.๒ ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา ๘ (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑.๓ ที่ดินที่ถูกถอนสภาพโดยกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีมติไม่ประสงค์จะใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไป หรือตามกฎหมายอื่น ๆ

๒. ข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ มาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๒ กฎกระทรวงฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๒.๓ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๔ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๓. การดำเนินการ

๓.๑ ให้ทบวงการเมืองผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน กรณีจังหวัดอื่นให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดที่เป็นทบวงการเมืองยื่นขอแทน) พร้อมเอกสารหลักฐาน ดังนี้

(๑) โครงการ โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ

(๒) แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ พร้อมภาพถ่ายรอบแปลงที่ดิน

(๓) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบและสามารถอ่านการลงค่าพิกัด ในรูปแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย

ตรวจสอบว่าผู้ขอเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ ที่ดินที่ขออยู่ในแปลงสำรวจความเหมาะสมที่จะให้ใช้เพื่อประโยชน์ในราชการหรือไม่ และขัดต่อกฎหมายผังเมืองหรือไม่

๓.๒ ให้อำเภอสอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อให้ทราบการเป็นที่ดินประเภทใดดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง การสอบสวนให้ระบุรายละเอียด ลักษณะทางกายภาพของที่ดินว่ามีสภาพอย่างไร เช่น ที่ราบลุ่ม ที่ดอน ที่โล่งเตียน หรือมีสภาพเป็นป่าไม้ หากมีสภาพเป็นป่าไม้ มีต้นไม้ขึ้นโดยกระจุกตัวอยู่หนาแน่น หรือกระจายตัวทั่วไป ปัจจุบันมีผู้ครอบครองทำประโยชน์หรือไม่ อย่างใด หากมีผู้ครอบครอง เป็นการครอบครองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้ครอบครองยอมรับ หรือยินยอมออกจากที่ดินหรือไม่ อย่างไร

(๒) กรณีที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งถูกถอนสภาพ โดยผลของกฎหมายอื่น การสอบสวนให้ดำเนินการเหมือนเรื่องการถอนสภาพ ส่วนการพิจารณาว่า ที่ดินได้ถูกถอนสภาพโดยผลของกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร และกระบวนการในการขอใช้ที่ดินดังกล่าวจะต้องขอความเห็นหรือความยินยอมจากหน่วยงานผู้กำกับดูแลอย่างไร ให้พิจารณาตามบทบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดว่าด้วยการนั้น ๆ

๓.๓ ให้ผู้ขอประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจดูแลรักษายื่นคำขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขาหรือส่วนแยกแล้วแต่กรณี จัดทำแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยมีกรอบแนวทางดังนี้

(๑) มาตราส่วนและการจัดวางรูปแผนที่ ให้ใช้มาตราส่วนหลัก ๑ : ๔,๐๐๐ หรือ ๑ : ๕๐,๐๐๐ หรือ ๑ : ๒๕๐,๐๐๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ควบคู่กับการจัดวางรูปแผนที่ ให้อยู่ภายในกรอบขนาดกระดาษ A ๔ เว้นแต่กรณีที่ดินที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กจนเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่น และ/หรือจะใช้กรอบแผนที่ขนาดอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ก็ได้ (ตามตัวอย่างรูปแผนที่ภาคผนวก)

(๒) รูปแผนที่และรายละเอียดในแผนที่ ให้แสดงแนวเขตที่ดิน จำนวนเนื้อที่ที่ขอจัดขึ้นทะเบียนและแสดงเขตข้างเคียงติดต่อให้ชัดเจน ดังนี้

(ก) กรณีขอจัดขึ้นทะเบียนบางส่วน ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอ ที่ดินส่วนคงเหลือ และเนื้อที่คงเหลือให้ชัดเจน

(ข) กรณีที่ดินติดที่ดินของเอกชน ให้ระบุว่า “ที่ดินที่มีการครอบครอง” แต่หากติดที่ดินของรัฐ ให้ระบุว่า “ที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ หรือที่รกร้างว่างเปล่า” แล้วแต่กรณี พร้อมชื่อเรียกและหนังสือสำคัญ (ถ้ามี)

(ค) กรณีที่ดินติดทางบกหรือทางน้ำ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวให้จดกรอบแผนที่ หากเส้นทางดังกล่าวเป็นทางแยกหรือทางตัน ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(ง) กรณีที่ดินติดทางสาธารณะ ให้ระบุว่าเป็นทางลาดยางหรือลูกรัง หากมีชื่อเฉพาะให้ระบุชื่อเฉพาะให้ปรากฏด้วย และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้น ๆ ไปชื่อบ้าน หรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอจัดขึ้นทะเบียน

(จ) กรณีที่ดินติดทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อ และหมายเลขทางหลวงกำกับเส้นทางดังกล่าว และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้น ๆ ไปอำเภอใดที่อยู่ถัดไปจากอำเภอที่ขอจัดขึ้นทะเบียน หากเส้นทางนั้นไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอที่อยู่ถัดไป ให้ระบุว่าไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(ฉ) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่พร้อมระบุชื่อ และแสดงสัญลักษณ์ให้ปรากฏในแผนที่

(ช) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอจัดขึ้นทะเบียนที่ขอบแผนที่ด้วยค่าพิกัดระบบใดระบบหนึ่ง คือ ระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดฉาก UTM

(ซ) จัดทำสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.๖๗) และรายการคำนวณ

(๓) กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียน มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แล้ว (เช่น ในเขตพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน) ให้หมายสีแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอขึ้นทะเบียน และเนื้อที่คงเหลือให้ปรากฏในสำเนาแผนที่ นสล. โดยส่งพร้อมสำเนาทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ (ถ้ามี)

๓.๔ ให้ผู้ขอจัดทำแผนผังการใช้ที่ดินโดยสอดคล้องกับแผนงาน / โครงการ ที่ปรากฏตามคำขอ โดยยึดเนื้อที่และรูปแผนที่เป็นกรอบในการจัดวางผัง กำหนดมาตราส่วนตามความเหมาะสม แสดงรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ และการใช้พื้นที่ในแต่ละกิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน / โครงการ โดยหมายสีและแสดงเนื้อที่ให้เห็นขอบเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

กรณีขอจัดขึ้นทะเบียนเพื่อนำที่ดินไปใช้สร้างศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค ให้นำแผนผังการใช้ที่ดินดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการเสียก่อน

๓.๕ ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอความเห็นจากที่ประชุมสภาท้องถิ่น เพื่อให้ความเห็นว่าหากจะจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการในที่ดินแปลงนี้จะขัดข้อง และได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ อย่างไร โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่า ขัดข้องและเดือดร้อนหรือไม่ และมีกระบวนการรับฟังความเห็นราษฎรด้วย

๓.๖ กรณีที่ดินอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

(๑) กรณีจัดขึ้นทะเบียนเนื่องจากเดิมเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันและประชาชนเลิกใช้แล้ว เมื่อได้รับแจ้งจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นเพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปแล้วก็ให้ดำเนินการจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยปฏิบัติตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งการยืนยันของ ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินที่ถูกถอนสภาพเพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไป สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้มีหนังสือที่ กษ ๑๒๐๕/๓๔๕๖ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๓ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการนำที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกันมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน แจ้งว่าอำนาจในการพิจารณานำที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินหรือไม่ประสงค์จะนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเป็นอำนาจของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ตามมาตรา ๑๙ ประกอบกับมาตรา ๒๖

แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

(๒) กรณีขึ้นทะเบียนที่ดินเนื่องจากเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาแต่เดิม ให้แจ้งผู้ขอไปติดต่อขอใช้ที่ดินต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่

๓.๗ จังหวัดทำหนังสือขอความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(๑) หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาว่าที่ดินอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ หากจะขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ จะขัดข้องประการใดหรือไม่

(๒) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมืองหรือไม่

(๓) ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก หรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ เพื่อพิจารณาว่าจะมีข้อขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์หรือไม่

(๔) อำเภอมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดขึ้นทะเบียนอย่างไร

๓.๘ ให้คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ อยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดินที่จังหวัดกำหนดหรือไม่ มีข้อขัดข้องด้านผังเมืองหรือไม่ เนื้อที่ที่ขอขึ้นทะเบียนมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดซึ่งควรให้ขึ้นทะเบียนได้เท่าที่จำเป็นแก่การใช้ประโยชน์ในราชการจริง ๆ เพื่อที่จะอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง หรือคณะกรรมการมีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

๓.๙ จังหวัดมีความเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนอย่างไร

๓.๑๐ ให้จังหวัดประกาศการจัดขึ้นทะเบียน ตามมาตรา ๘ ทวิ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓.๑๑ ให้ตรวจสอบเอกสารตามแบบตรวจสอบที่ส่งมาพร้อมนี้ให้ครบถ้วนก่อนส่งเรื่องไปให้กรมที่ดินพิจารณา โดยให้เจ้าหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดลงนามกำกับแล้วแนบไปพร้อมกับเรื่องราวด้วย

๔. ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดิน

๔.๑ กรมที่ดินประสานกรมการปกครอง เพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่ตั้ง และกรมโยธาธิการและผังเมืองให้ความเห็นด้านผังเมือง

๔.๒ กรณีอยู่ในบัญชีเมืองหลักตามมติคณะรัฐมนตรีและมีวัตถุประสงค์เป็นที่ตั้งหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับภาค หรือศูนย์ ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็น ยกเว้นเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่น สถานศึกษา สถานพยาบาล และหน่วยงานเกี่ยวกับความมั่นคง

๔.๓ ยกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทย และแผนที่ท้ายประกาศ เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการให้ขึ้นทะเบียนที่ดินก่อนส่งให้คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายกระทรวงมหาดไทยพิจารณา หากอยู่ในบริเวณที่ได้มีประกาศหวงห้ามตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ที่เขา ภูเขา และเขตปริมณฑล ๔๐ เมตร) จะต้องยกร่างประกาศถอนการหวงห้ามไปในคราวเดียวกัน

๔.๔ เสนอรัฐมนตรีลงนามในประกาศฯ

๔.๕ ส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๕. ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดินและจังหวัด เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

กรมที่ดินแจ้งผู้ขอ กรมธนารักษ์ทราบ และให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

(๑) จัดทำทะเบียนที่ดินที่จัดขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ ตามแบบท้ายระเบียบฯ

(๒) นำรูปแผนที่ลงในระวางแผนที่ ระวางภาพถ่ายทางอากาศ

(๓) ปิดประกาศการขึ้นทะเบียนฯ ณ สำนักงานที่ดิน ที่ทำการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และบริเวณที่ดิน

(๔) หมายเหตุในทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ ว่ามีการจัดขึ้นทะเบียนฯ ทั้งแปลง หรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่จัดขึ้นทะเบียนด้วย

(๕) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หากจัดขึ้นทะเบียนทั้งแปลง ให้หมายเหตุและจำหน่าย โดยแจ้งธนารักษ์พื้นที่ขอเปลี่ยนใหม่ให้ตรงกันกับสภาพความเป็นจริง หากเป็นการจัดขึ้นทะเบียนบางส่วน ให้แก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ตรงตามความเป็นจริง

ขั้นตอนการดำเนินการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

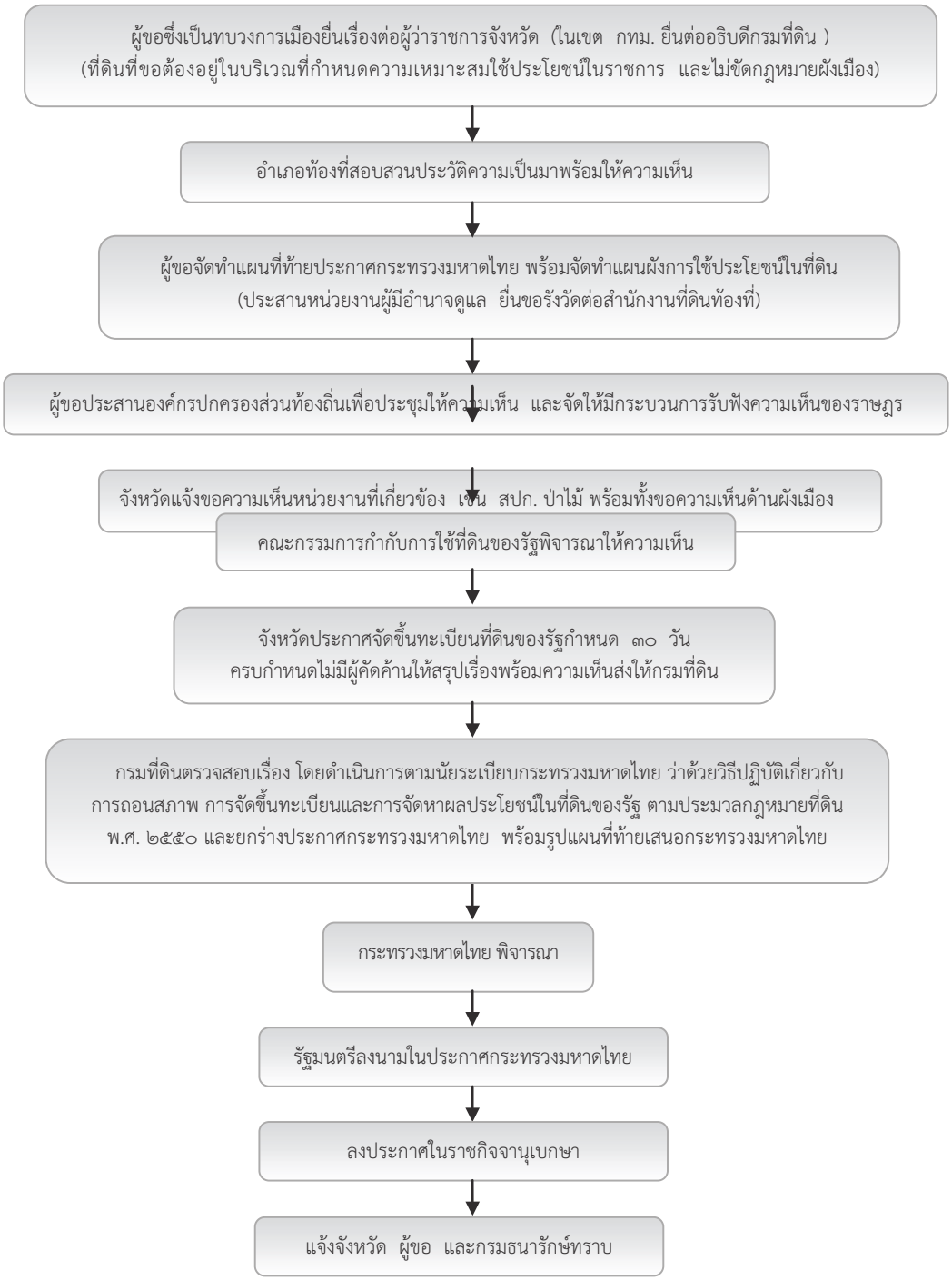

<u>หมายเหตุ</u> หากอยู่ในบริเวณที่ได้มีประกาศหวงห้ามตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ที่เขา ภูเขา และปริมณฑล ๔๐ เมตร) จะต้องดำเนินการออกประกาศกระทรวงมหาดไทยถอนการหวงห้ามไปในคราวเดียวกัน

บทที่ ๓
การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

๑. ความหมาย

การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ หมายถึง การจัดหาผลประโยชน์ตามมาตรา ๑๐ และ ๑๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยการนำที่ดินของรัฐมาจัดหาผลประโยชน์เพื่อให้รัฐหรือให้ท้องถิ่นมีรายได้เพื่อนำไปพัฒนาบำรุงท้องถิ่น ด้วยวิธีการจัดที่ดินให้ใช้ประโยชน์ได้ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า หรือให้เช่าซื้อ

๒. ประเภทที่ดินที่จะนำมาจัดหาผลประโยชน์

๒.๑ ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือตกกลับมาเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายที่ดิน

๒.๒ ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไปแล้ว หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนได้ เมื่อได้ตราพระราชกฤษฎีกา หรือพระราชบัญญัติถอนสภาพที่ดินแล้ว (โดยจะต้องดำเนินการถอนสภาพตามวิธีการในบทที่ ๑ ก่อน)

๒.๓ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่มิได้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือมิได้สงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมิได้มีบุคคลหรือทบวงการเมืองใดมีสิทธิครอบครองอยู่

๓. ผู้ที่จะดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ คือ

๓.๑ อธิบดีกรมที่ดิน ตามมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓.๒ ทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย ตามมาตรา ๑๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (คำนิยาม “ทบวงการเมือง” หมายความว่า (๑) ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น (๒) หน่วยงานอื่นของรัฐ ที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจ)

๔. ข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑

๔.๒ กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๐๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๑๕)

๔.๓ กฎกระทรวงฉบับที่ ๔๓ (พ.ศ.๒๕๓๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ข้อ ๑๔ (๓)

๔.๔ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐

๕. วิธีการดำเนินการของผู้ขอ

ให้ทบวงการเมืองผู้ขอแจ้งความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดิน กรณีที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมเอกสารหลักฐาน ดังนี้

(๑) โครงการจัดหาผลประโยชน์ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา จำนวนเนื้อที่ วัตถุประสงค์ เหตุผล วิธีการดำเนินการ โดยการขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ตลอดจนเงื่อนไขในการดำเนินงาน และงบประมาณ

(๒) แผนผังแสดงรายละเอียดการจัดหาผลประโยชน์ โดยประสานงานสำนักงานที่ดินท้องที่ รังวัดตามหลักวิชาการแผนที่โดยใช้มาตราส่วนที่เหมาะสม

(๓) ถ้าเป็นที่ดินผืนใหญ่ หรือจำเป็นจะต้องปรับปรุงที่ดินให้เรียบร้อยก่อน โดยเสนอโครงการและแผนผังและการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์นั้น ตลอดจนงบประมาณจะใช้งบประมาณแผ่นดิน หรืองบประมาณทบวงการเมืองใด

(๔) กรณีจัดหาผลประโยชน์โดยวิธีการขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ จะต้องมีความจำเป็นและเหตุผลว่ารัฐไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสงวนที่ดินแปลงดังกล่าวไว้เพื่ออนาคต

(๕) กรณีจัดหาผลประโยชน์โดยวิธีการเช่า หรือเช่าซื้อ จะต้องทำร่างสัญญาเช่า หรือเช่าซื้อ ประกอบการพิจารณาด้วย และหากเป็นการเช่าสร้างอาคาร อาคารนั้นจะตกเป็นของรัฐหรือไม่ ประการใด

๖. วิธีการดำเนินการของจังหวัด

๖.๑ อำเภอตรวจสอบประวัติความเป็นมา ขอบเขต เนื้อที่ ว่าเป็นที่ดินประเภทใด มีการบุกรุกหรือไม่อย่างไร (หากเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จะต้องดำเนินการตามกรอบแนวทางเรื่องการถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ก่อน)

๖.๒ แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบให้ความเห็น ได้แก่ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด หน่วยงานทหารพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โดยนำเรื่องเข้าสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความเห็นด้วย) และอำเภอท้องที่

๖.๓ จังหวัดสรุปข้อเท็จจริง พร้อมความเห็นเสนอกรมที่ดินพิจารณา

๗. การพิจารณาให้จัดหาผลประโยชน์

กรมที่ดินพิจารณาเสนอกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์

(๑) กรณีอธิบดีเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีฯ ก่อน หากเป็นกรณีถอนสภาพเพื่อนำไปจัดให้ประชาชนหรือนำไปจัดหาผลประโยชน์จะต้องให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาก่อน

(๒) กรณีมอบหมายให้ทบวงการเมืองจัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา ๑๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ดำเนินการจัดทำประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการมอบหมายให้ทบวงการเมืองจัดหาผลประโยชน์ โดยระบุถึงเขตที่ดิน จำนวนเนื้อที่ดิน ซึ่งทบวงการเมืองและกิจการที่มอบหมาย รวมถึงวัตถุประสงค์ในการจัดหาผลประโยชน์ เมื่อรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๘. การดำเนินการเมื่อได้รับมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์

๘.๑ ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๐ มาใช้โดยอนุโลม

๘.๒ ให้อธิบดีหรือทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมาย ประกาศวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และรายละเอียดในการจัดหาผลประโยชน์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อนการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน โดยปิดที่สำนักงานที่ดินท้องที่ อำเภอท้องที่ ที่ทำการกำนัน และบริเวณที่ดิน แห่งละ ๑ ฉบับ

๘.๓ ผลประโยชน์ที่จัดเก็บได้จากที่ดินรายใด ให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ กรณีอธิบดีเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ ให้นำผลประโยชน์ที่จัดเก็บได้ส่งเป็นรายได้ของรัฐ

๘.๔ จัดทำทะเบียนการจัดหาผลประโยชน์ตามแบบแนบท้ายระเบียบกระทรวงมหาดไทย

๙. หลักเกณฑ์ วิธีการพิจารณาขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ

กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๐๐) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ดังนี้

๙.๑ การขายที่ดินให้กระทำโดยวิธีขายทอดตลาด เว้นแต่

(๑) การขายที่ดินในกรณีที่มีผู้เช่า หรือผู้อาศัยอยู่ในที่ดินนั้นติดต่อกันมาไม่น้อยกว่าห้าปี ให้กระทำโดยวิธีกำหนดราคาขายตามราคาตลาด และเปิดโอกาสให้ผู้เช่า ผู้อาศัย รวมถึงทายาทของผู้เช่าหรือผู้อาศัยแล้วแต่กรณี มีโอกาสซื้อได้ก่อนผู้อื่น เมื่อไม่เป็นที่ตกลงกันจึงให้กระทำโดยวิธีขายทอดตลาด หรือ

(๒) การขายที่ดินให้แก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำโดยวิธีกำหนดราคา แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะซื้อที่ดินแปลงเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ ให้กระทำโดยวิธีประกวดราคา

๙.๒ การแลกเปลี่ยนที่ดินให้แลกเปลี่ยนกับที่ดินซึ่งมีราคาใกล้เคียงกัน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนนั้น

๙.๓ การให้เช่าที่ดิน ให้กำหนดราคาเช่า โดยคำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในที่ดินนั้น

ในกรณีให้เช่าที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ถ้าผู้ประสงค์จะเช่ามีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่กำหนดไว้ ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่าได้เช่าก่อนตามลำดับ

การให้เช่าที่ดินแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำโดยวิธีกำหนดราคาเช่า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะเช่าที่ดินแปลงเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ ให้กระทำโดยวิธีประกวดราคาเช่า

ในกรณีให้เช่าที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดิน ที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้น ให้กำหนดตามอัตราค่าเช่าปานกลาง ที่มีการเช่าอยู่ในท้องที่นั้นในวันทำสัญญาเช่า และมิให้มีการเช่าช่วงหรือโอนสิทธิการเช่าให้แก่บุคคลอื่น

๙.๔ การให้เช่าซื้อที่ดิน ให้กำหนดจำนวนเงินและระยะเวลาการส่งใช้เงินเป็นคราว ๆ โดยคำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในที่ดินนั้น

ถ้าผู้ประสงค์จะเช่าซื้อมีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่กำหนดไว้ ให้ดำเนินการเช่าซื้อโดยวิธีจับสลาก เว้นแต่การเช่าซื้อที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่า ได้เช่าซื้อก่อนตามลำดับ

ในกรณีให้เช่าซื้อที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าซื้อเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้น ให้ถือเอาราคาประเมินทุนทรัพย์ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินในวันทำสัญญาเช่าซื้อเป็นราคาให้เช่าซื้อ การชำระค่าเช่าซื้อจะแบ่งเป็นกี่งวด แต่ละงวดจะชำระเป็นรายปี หรือหลายปีต่องวดก็ได้ แต่ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในยี่สิบปี

๙.๕ ค่าเช่าและค่าเช่าซื้อที่ได้จากที่ดินรายใด ให้เป็นรายได้ของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ และให้นำไปบำรุงท้องถิ่นนั้น

๙.๖ การพิจารณาให้เช่าตามข้อ ๙.๓ หรือให้เช่าซื้อตามข้อ ๙.๔ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาตามควรแต่กรณี

ขั้นตอนการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๑๐ (กรมที่ดินดำเนินการ)

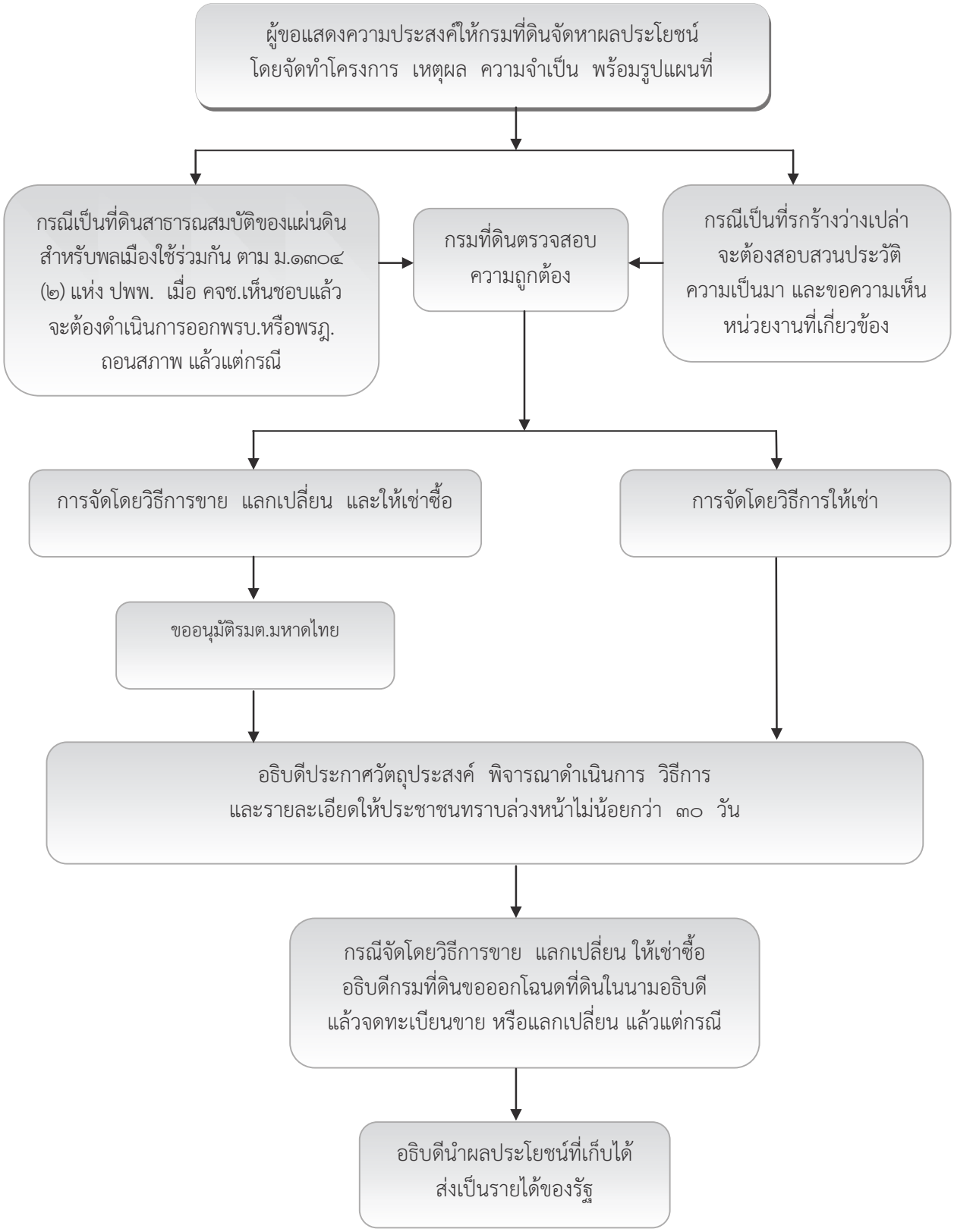

ขั้นตอนการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๑๑ (ทบวงการเมืองที่รับมอบหมายดำเนินการ)

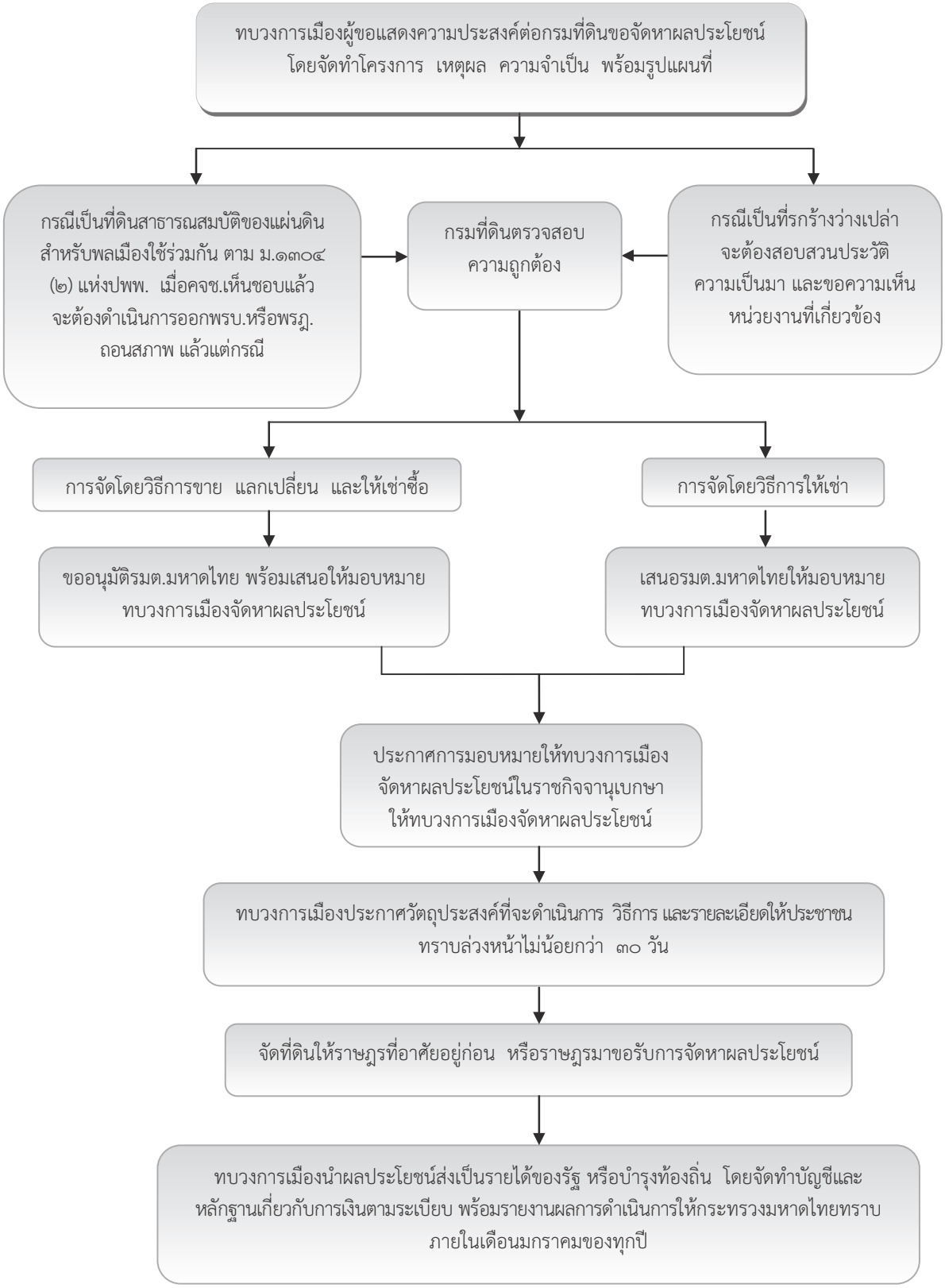

บทที่ ๔
การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๑. ความหมาย

การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หมายถึง การนำที่ดินของรัฐประเภทที่รกร้างว่างเปล่ามาสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามมาตรา ๒๐ (๔) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๒. กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ

๑. มาตรา ๒๐ (๔) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒. ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๓. การดำเนินการ

๑. นายอำเภอหรือส่วนราชการใดเห็นสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินไว้เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้เสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

๒. ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยให้สั่งนายอำเภอของอำเภอที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขตดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น หากที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามอยู่ในเขตสองอำเภอขึ้นไปหรือสองจังหวัดขึ้นไป นายอำเภอของแต่ละอำเภอหรือแต่ละจังหวัดจะต้องประสานงานกันในการดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น

๓. เมื่อนายอำเภอได้รับทราบคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องดำเนินการตรวจสอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง ดังนี้

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่

(ข) ที่ดินนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้วหรือไม่

(ค) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีหรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้วหรือไม่

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

๔. ในการตรวจสอบ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงแต่ละกรณีจะต้องดำเนินการ และรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมด้วยความเห็น ดังนี้

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้นายอำเภอตรวจสอบด้วยว่า ที่ดินนั้นมีสภาพอย่างไร และจัดทำแผนที่สังเขปแสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ อาณาเขต ความกว้างยาว เขตข้างเคียงของที่ดิน และแสดงขอบเขตที่ดินนั้นลงในแผนที่ภูมิประเทศ และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ข) ที่ดินนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว ให้บันทึกด้วยว่าผู้ครอบครอง หรือผู้ทำประโยชน์มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน หรือเอกสารหลักฐานแสดงว่าได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์หรือไม่ และให้นายอำเภอแสดงอาณาเขตและจำนวนเนื้อที่ของที่ดินที่มีการครอบครองหรือการทำประโยชน์ในแผนที่สังเขปและรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ค) ที่ดินนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้ว ให้นายอำเภอรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่มีสภาพดังกล่าวข้างต้น และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและหรือสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเห็นว่า ไม่สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้นายอำเภอรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

๕. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับรายงานจากนายอำเภอแล้วจะต้องพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(ก) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นตามรายงานของนายอำเภอหรือไม่เพียงไร

(ข) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าวหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการในที่ดินที่มีการครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว แต่ถ้าเห็นว่าสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ค) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร หรือเป็นที่ดินที่ได้มีการสงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้ว ถ้าเห็นว่าไม่สมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่าสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมา สำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันและถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ง) ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านและหรือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบลมีความเห็นว่าไม่สมควรสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าความเห็นดังกล่าว มีเหตุผลสมควรหรือไม่ ถ้าเห็นว่ามีเหตุผลสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุผลสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป

๖. ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเฉพาะกรณีที่เห็นว่าจำเป็น เมื่อคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้รับรายงานจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว จะต้องพิจารณาว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควร ให้แจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

แต่ถ้าเห็นสมควรคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะต้องดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามแล้วแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

๗. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดและหรือคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเห็นสมควรให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการ ดังนี้

(ก) โฆษณาให้ประชาชนทราบถึงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ เขตข้างเคียงของที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม โดยจัดทำประกาศระบุรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม ตามแบบท้ายระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้านแห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ และจัดให้มีการประชุมราษฎรในท้องที่เพื่อทำการชี้แจง หรือจะให้มีการประกาศชี้แจงทางวิทยุกระจายเสียงด้วยก็ได้

(ข) จัดให้มีหลักเขตหรือเครื่องหมายอื่นแสดงแนวเขตของที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม และป้ายระบุรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามเช่นเดียวกับประกาศโฆษณาให้ประชาชนทราบตามข้อ (ก) โดยมีขนาดและจำนวนพอสมควร ติดตั้งไว้ในบริเวณที่ดินเพื่อให้ประชาชนทราบว่าเป็นเขตที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม

๘. ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันปิดประกาศ

(ก) ถ้าไม่มีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดิน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามต่อไป

(ข) ถ้ามีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินโดยอ้างว่าตนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามโดยชอบด้วยกฎหมายให้นายอำเภอดำเนินการ

(๑) สอบสวนหาข้อเท็จจริงว่าผู้คัดค้านมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการ

(๒) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งประการใดแล้ว จะต้องแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบ ถ้าผู้คัดค้านไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ก็ให้ไปดำเนินการฟ้องหรือร้องต่อศาลได้

๙. ในกรณีที่มีการฟ้องหรือร้องต่อศาล ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรอการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินทั้งหมดไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้ หรือจะดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป โดยยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านนั้นจากการสงวนหรือหวงห้ามไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้

๑๐. เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ให้ยกคำร้องคัดค้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพื่อดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามต่อไป

(๒) ผู้คัดค้านเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณาว่า สมควรจะยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านจากการสงวนหรือหวงห้าม หรือจะดำเนินการให้ที่ดินนั้นตกมาเป็นของรัฐเพื่อประโยชน์ในการสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๑๑. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณาดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามนั้น ให้กรมที่ดินตรวจสอบความถูกต้อง

และจัดทำแผนที่ท้ายประกาศสงวนหรือหวงห้ามแสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่และเขตข้างเคียงของที่ดินที่สงวนหรือหวงห้าม ซึ่งแผนที่ดังกล่าว ต้องเป็นแผนที่ที่พร้อมจะนำลงในระวางแผนที่หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศตามระเบียบกรมที่ดินได้ และต้องแสดงเขตติดต่อข้างเคียงโดยรอบ โดยมีมาตราส่วนขนาดพอสมควร ส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีมติให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะจัดทำประกาศคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เรื่องสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าว พร้อมแผนที่ท้ายประกาศ นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะประธานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ลงนามในประกาศแล้วส่งประกาศพร้อมแผนที่ไปลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ต่อไป

๑๒. เมื่อได้ประกาศการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องโฆษณาการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินให้แก่ประชาชนทราบ โดยปิดสำเนาประกาศและแผนที่แนบท้ายประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้าน แห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ

<u>การสงวนโดยการจำแนกประเภทที่ดินในเขตป่าไม้ถาวร ให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี</u>

"ป่าชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี" เป็นพื้นที่ที่ได้จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร เพื่อจัดเป็นป่าชุมชนตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีสภาพป่าเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย เนื้อที่แห่งละไม่เกิน ๕๐๐ ไร่

<u>ความเป็นมา</u>

๑. คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๐๓ และวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ ให้รักษาพื้นที่บางส่วนของจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๖๐ จังหวัด ไว้เป็นป่าไม้ของชาติ และได้มีการประกาศใช้นโยบายการใช้ที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดินของประเทศเป็นครั้งแรก โดยเริ่มจากการจำแนกประเภทที่ดินในพื้นที่ทั่วประเทศ เนื้อที่ประมาณ ๓๒๐.๗ ล้านไร่ โดยแบ่งพื้นที่เป็น ๒ ประเภท คือ ป่าไม้ถาวรและพื้นที่ทำการเกษตร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ

๒. ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ เรื่อง นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินอย่างละเอียดในพื้นที่ป่าไม้ถาวร ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สำรวจและจำแนกประเภทที่ดิน ภายใต้โครงการจำแนกประเภทที่ดิน (Land Reclassification) ในพื้นที่ ๓๐ ล้านไร่ นำเสนอคณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับ โดยนำเสนอเพื่ออนุมัติผลการจำแนกประเภทที่ดิน ดังนี้

(๑) ที่ดินที่ยังมีสภาพเป็นป่า เสนอให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม มอบให้กรมป่าไม้รับไปดำเนินการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

(๒) พื้นที่มีราษฎรครอบครองทำประโยชน์แล้ว เสนอให้จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร เพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎรหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น และพื้นที่มีสภาพเป็นป่าหย่อมเล็กหย่อมน้อย ให้จัดเป็นป่าชุมชน มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ (คจช.) พิจารณา

๓. ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง พ.ศ.๒๕๔๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จำแนกประเภทที่ดินออกจากป่าไม้ถาวรเพื่อจัดเป็นป่าชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๒๗ มติ ๔๗ จังหวัด จำนวน ๑,๑๑๗ แห่ง เนื้อที่ประมาณ ๑๓๒,๙๗๘ ไร่ มอบให้ คจช. พิจารณา

๔. ระหว่างการประชุม คจช. ครั้งที่ ๗/๒๕๒๙ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๙ ถึง ครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ คจช. มีมติมอบพื้นที่ป่าชุมชนฯ ให้กรมที่ดินดำเนินการสงวนหวงห้ามตามมาตรา ๒๐ (๔) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

<u>การดำเนินการ</u>

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จำแนกพื้นที่ป่าไม้ถาวร (ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ) เพื่อจัดให้เป็นป่าชุมชน และมอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ ซึ่งคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ได้พิจารณามอบให้กรมที่ดินรับไปดำเนินการตามมาตรา ๒๐ (๔) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อกรมที่ดินได้รับพื้นที่แล้วต้องมีการสำรวจรังวัดทำแผนที่เสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อประกาศสงวนหวงห้าม และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แต่ขั้นตอนเหล่านี้ต้องใช้งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ ดังนั้น เพื่อให้การสงวนมีผลในทางปฏิบัติทันที และป้องกันการบุกรุกในพื้นที่ ในเบื้องต้นกรมที่ดินต้องสั่งการให้จังหวัดประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ปิดป้ายแสดงแนวเขตป่าชุมชน พร้อมทั้งประกาศให้ทราบทั่วกันไว้ชั้นหนึ่งก่อน เมื่อมีงบประมาณในการดำเนินการรังวัดจัดทำแผนที่ แล้วจึงได้ดำเนินการประกาศเพื่อสงวนที่ดินดังกล่าวให้ประชาชนใช้ร่วมกันตามขั้นตอนของระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้ร่วมกันต่อไป ซึ่งในการจัดสรรงบประมาณคณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดินได้มีข้อสังเกตในการประชุมเรื่องนี้ว่าควรแจ้งให้จังหวัดประสานงานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่ที่มีป่าชุมชน ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีความพร้อมในด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนการดำเนินการได้ ทั้งนี้ ให้ชี้แจงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากป่าชุมชนด้วย

ผังแสดงขั้นตอนการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ
เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน
ตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๙)

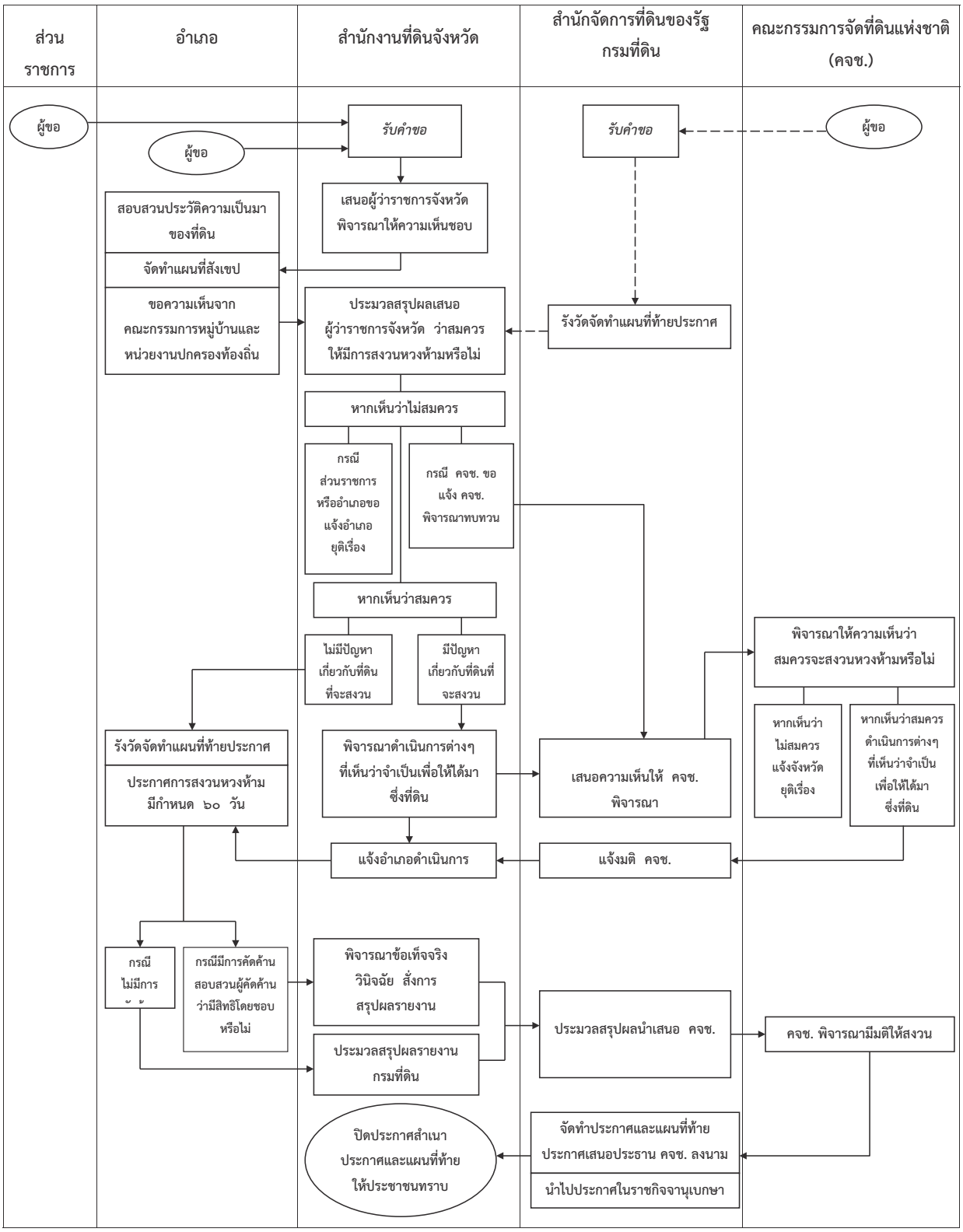

บทที่ ๕
การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง

๑. ความหมาย

การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง หมายถึง การนำที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรได้ใช้ร่วมกันเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่ง ซึ่งหมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างนั้น หรือที่ดินดังกล่าวไม่มีสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไป โดยนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นอีกอย่างหนึ่ง โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อาทิเช่น ถมลำราง หรือคลองสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขินให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ หรือนำที่ทำเลเลี้ยงสัตว์มาพัฒนาเป็นสวนสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

๒. ระเบียบปฏิบัติ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๓. ความเป็นมา

เดิมการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดินประเภทนี้ กระทรวงมหาดไทยได้วางทางปฏิบัติไว้ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ นว ๑๒๕๗๖/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๑ เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่เนื่องจากทางปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ได้ใช้มานานมากแล้วประกอบกับได้กำหนดเฉพาะแนวทางการอนุญาตให้ทบวงการเมืองเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติในการยื่นคำขอ การสอบสวน การพิจารณาอนุญาตไว้ จึงทำให้การอนุญาตให้ทบวงการเมืองดำเนินการไม่เป็นแนวทางเดียวกันเกิดผลกระทบถึงพลเมืองที่อยู่ใกล้เคียง กรมที่ดินจึงเสนอกระทรวงมหาดไทยให้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติในการดำเนินการไว้ โดยใช้ชื่อว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓"

๔. การดำเนินการ

๔.๑ ที่ดินที่จะนำมาดำเนินการจะต้องเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งหมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว หรือที่ดินดังกล่าวไม่มีสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๔.๒ ทบวงการเมืองที่ประสงค์จะดำเนินการจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาที่ดินดังกล่าวเพื่อเปลี่ยนสภาพให้พลเมืองได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน จากประเภทหนึ่งเป็นอีกประเภทหนึ่ง โดยจะต้องยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่ พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

(๑) โครงการและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ

(๒) รายละเอียดงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการ

(๓) รูปแผนที่และเนื้อที่ตามหลักวิชาการแผนที่ ในกรณีที่ที่ดินดังกล่าวได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใช้รูปแผนที่ด้านหลังหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แสดงอาณาเขตและเนื้อที่ที่จะดำเนินการ

(๔) แผนผังรายละเอียดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน สำเนาระวางแผนที่ สำเนาระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือสำเนาระวางรูปถ่ายทางอากาศ แล้วแต่กรณี หมายสีแสดงอาณาบริเวณที่จะดำเนินการ พร้อมภาพถ่ายที่ดินที่จะดำเนินการ

(๕) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งค่าพิกัดของที่ดิน

๔.๓ เมื่อจังหวัดได้รับคำขอแล้วให้ดำเนินการดังนี้

(๑) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของที่ดิน ว่าได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใด ราษฎรได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ปัจจุบันสภาพที่ดินเป็นอย่างไร มีผู้ครอบครองทำประโยชน์ทั้งที่ชอบและมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ที่ดิน และขอความเห็นคณะกรรมการฯ ดังกล่าว ว่าสมควรเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดินหรือไม่อย่างไร

(๒) ขอทราบความเห็นด้านสิ่งแวดล้อม ผังเมืองและการจราจรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น

(๓) ขอทราบความเห็นของอำเภอ และผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่ดังกล่าว เพื่อให้ความเห็นว่าสมควรที่จะอนุญาตให้ทบวงการเมือง ดำเนินการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎรหรือไม่

(๔) ขอทราบความเห็นของราษฎรในพื้นที่/ราษฎรที่ได้เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ว่าจะมีข้อขัดข้องหรือไม่ และมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินอย่างไร

(๕) จังหวัดรายงานความเห็นของคณะกรรมการตามคำสั่งของจังหวัด ความเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและความเห็นของราษฎรในพื้นที่/ราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน พร้อมแสดงความเห็นไปให้กรมที่ดินเพื่อนำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาต่อไป

๔.๔ เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับเรื่องราวการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งแล้ว ให้นำเสนอคณะกรรมการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อพิจารณาว่า โครงการดังกล่าวมีความจำเป็นและเหมาะสมที่จะให้ดำเนินการหรือไม่ประการใด ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย

(๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธาน
(๒) อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๓) อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๔) อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๕) เลขาธิการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ

(๖) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ

(๗) ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๘) ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินของรัฐ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔.๕ ให้นำมติที่ประชุมของคณะกรรมการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินฯ พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อสังเกตต่าง ๆ (ถ้ามี) เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือจะสั่งการเป็นอื่น

๔.๖ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณามีความเห็นเป็นประการใดแล้ว ให้กรมที่ดินแจ้งจังหวัดทราบ และให้จังหวัดแจ้งผู้ขอทราบต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง

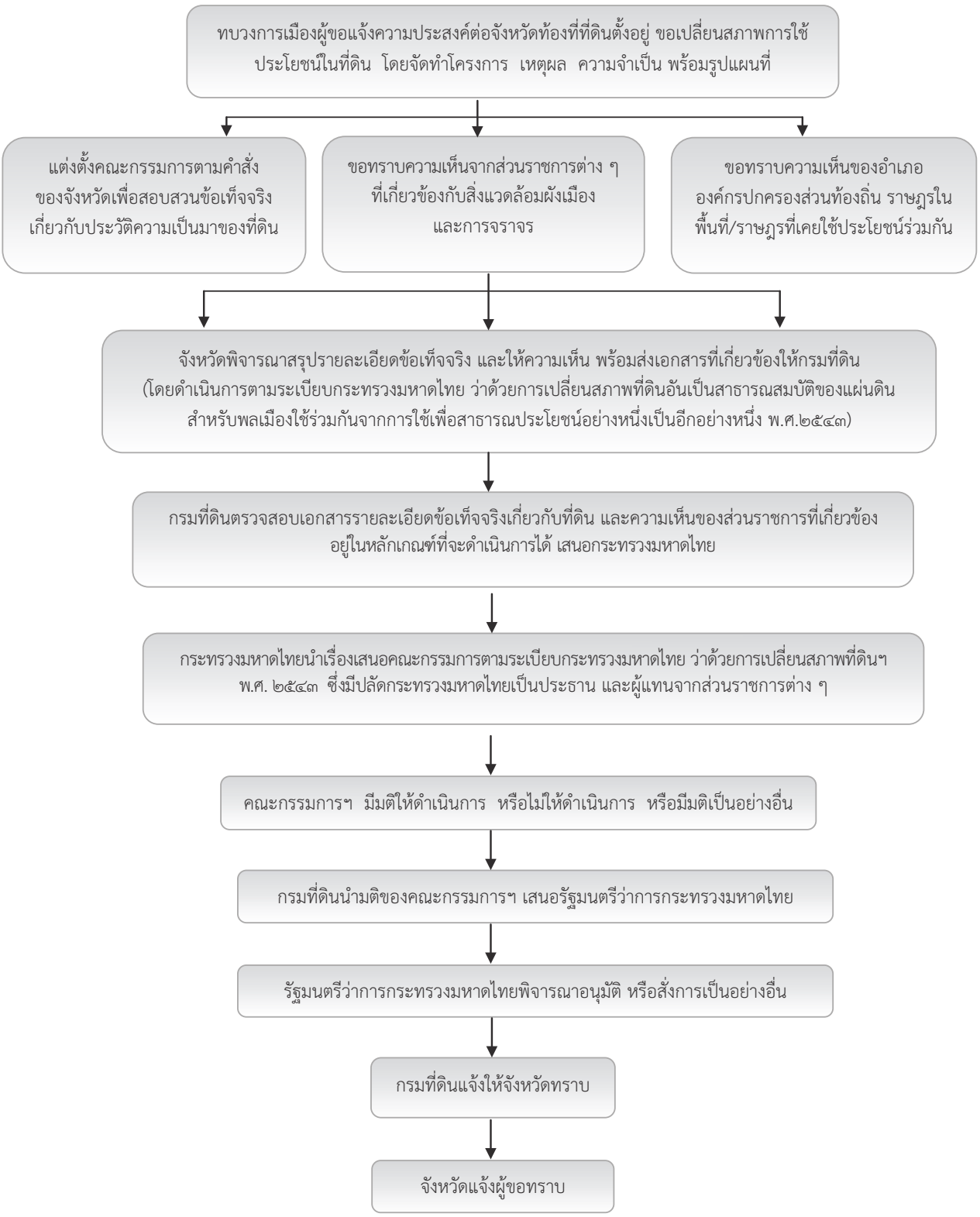

บทที่ ๖

การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๑. ความหมาย

การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ หมายถึง กรณีส่วนราชการได้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐแล้ว หรือมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ ก่อนการดำเนินการถอนสภาพหรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดินจะแล้วเสร็จ ซึ่งขอใช้เป็นการชั่วคราว

๒. กฎหมายและระเบียบ

๑. มาตรา ๙ ประมวลกฎหมายที่ดิน

๒. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

๓. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๐๙/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๓๘ เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๔. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เรื่อง ทบวงการเมืองขอใช้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตปฏิรูปที่ดิน

๕. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๖. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๘๘๔๑ ลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๘ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๗. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๖๘๕๑ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๘. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๕๗๘ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

๙. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๐๖๘๘ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓. ผู้มีอำนาจอนุญาตและหลักเกณฑ์

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑. กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากราษฎรในพื้นที่/ราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ไม่ขัดข้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดท้องที่ จะอนุญาตได้ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก่อน

๒. กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นที่ดินที่มิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง ที่เวนคืน ที่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ ที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถูกถอนสภาพโดยกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แล้วตกอยู่ในสถานะที่รกร้างว่างเปล่า เมื่อได้รับหนังสือยืนยันจาก ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินที่ถูกถอนสภาพเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตลอดไป และยินยอมให้กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้ทบวงการเมืองเข้าใช้ประโยชน์ในราชการหรือดำเนินการขึ้นทะเบียนการใช้ประโยชน์ได้ ผู้ว่าฯ อนุญาตได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐมนตรีฯ

๔. การดำเนินการ

๑. ส่วนราชการที่มีความประสงค์ขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการยื่นคำขอ (แบบ ท.ด. ๖๔) ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา สำหรับท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศยกเลิกอำนาจของนายอำเภอ ตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๘ พร้อมแผนงาน/โครงการ เหตุผลความจำเป็น วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ แผนที่สังเขป สำเนาแผนที่ภูมิประเทศ ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงที่ตั้งค่าพิกัด

๒. อำเภอ/สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามแบบ ท.ด. ๖๖ และออกไปชันสูตรตามแบบ ท.ด. ๖๗

๓. รังวัดตามหลักวิชาการ แสดงขอบเขต เนื้อที่ ลงที่หมายในระวาง ระวางแผนที่ภูมิประเทศ ๑ : ๕๐,๐๐๐ ระบุค่าพิกัด เจ้าหน้าที่รับรองความถูกต้อง

๔. สอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดินตามกรอบแนวทางในการดำเนินการถอนสภาพตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๓

๕. ประกาศตามแบบ ท.ด. ๒๕ กำหนด ๓๐ วัน

๖. จัดให้มีการประชุมราษฎรในพื้นที่/ราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขอความเห็นในการขอใช้และขอถอนสภาพ หรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดิน

๗. จังหวัดดำเนินการทำหนังสือขอให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายตรวจสอบและให้ความเห็นว่า เห็นควรอนุญาตในการขอใช้และขอถอนสภาพหรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดินดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

๗.๑ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพื้นที่ ตรวจสอบเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี

๗.๒ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตรวจสอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ

๗.๓ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ตรวจสอบเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

๗.๔ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่ ตรวจสอบเขตพื้นที่ป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี

๗.๕ หน่วยทหารในเขตพื้นที่ ตรวจสอบว่ามีความสำคัญทางยุทธศาสตร์หรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่

๗.๖ สำนักงานศิลปากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตรวจสอบว่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่

๗.๗ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าขัดข้องหรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่

๗.๘ สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัด หรือสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ว่าจะขัดข้องทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่

๗.๙ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ว่าขัดข้องทางด้านผังเมืองหรือไม่

๗.๑๐ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ว่าอยู่ในเขตพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ หากอยู่จะต้องได้รับแจ้งว่าไม่ประสงค์จะใช้เพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปก่อน

๗.๑๑ อำเภอ/จังหวัด มีความเห็นเป็นประการใด ควรอนุญาตหรือไม่

๗.๑๒ หน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่เห็นสมควร เช่น แขวงการทาง เป็นต้น

๘. นำเข้าคณะกรรมการประจำจังหวัดพิจารณาตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๘, ๙

๙. เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบอนุญาตแล้วแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้ส่งเรื่องให้กรมที่ดินเพื่อเสนอรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติก่อนออกใบอนุญาต

๕. หลักเกณฑ์ผู้ขอ

ผู้ขอมีสถานะเป็นทบวงการเมือง พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการ และเหตุผลความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ในที่ดินเกิน ๑๐ ไร่

๖. การออกใบอนุญาต

๑. ออกใบอนุญาตได้คราวละไม่เกิน ๕ ปี

๒. แบบใบอนุญาต ท.ด. ๖๙ ให้กำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยว่า ผู้ขอจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการถอนสภาพ หรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดิน โดยใช้งบประมาณตนเองให้แล้วเสร็จก่อนครบกำหนดเวลาที่อนุญาต โดยเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐ ตามนัยมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓. ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด หรือมีผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือเกิดอันตราย ความเสียหายอย่างร้ายแรง ให้เพิกถอนใบอนุญาตได้

๗. ค่าตอบแทน

ผู้ขอต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่ไม่เกินไร่ละ ๑,๐๐๐ บาทต่อปี ตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน

<u>ข้อสังเกต</u>

ทบวงการเมืองผู้ขอสามารถยื่นความประสงค์ขอใช้และขอถอนสภาพหรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดินไปในคราวเดียวกัน โดยในการขอความเห็นราษฎรในพื้นที่/ราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความเห็นพร้อมไปในคราวเดียวกันว่าไม่ขัดข้อง เห็นควรอนุญาตในการขอใช้และถอนสภาพ หรือจัดขึ้นทะเบียน (แล้วแต่กรณี) ที่สาธารณประโยชน์ ...<u>(ชื่อที่สาธารณะ)</u>..... ทั้งแปลง/บางส่วน เนื้อที่..... เพื่อให้.....<u>(ชื่อหน่วยงาน</u>.....

ใช้ประโยชน์เป็น.....(ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน).....เพื่อจะได้ใช้ประกอบการพิจารณาการขอใช้และขอถอนสภาพหรือจัดขึ้นทะเบียนที่ดินต่อไป โดยไม่ต้องกลับไปขอความเห็นใหม่อีกครั้ง

ขั้นตอนการดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

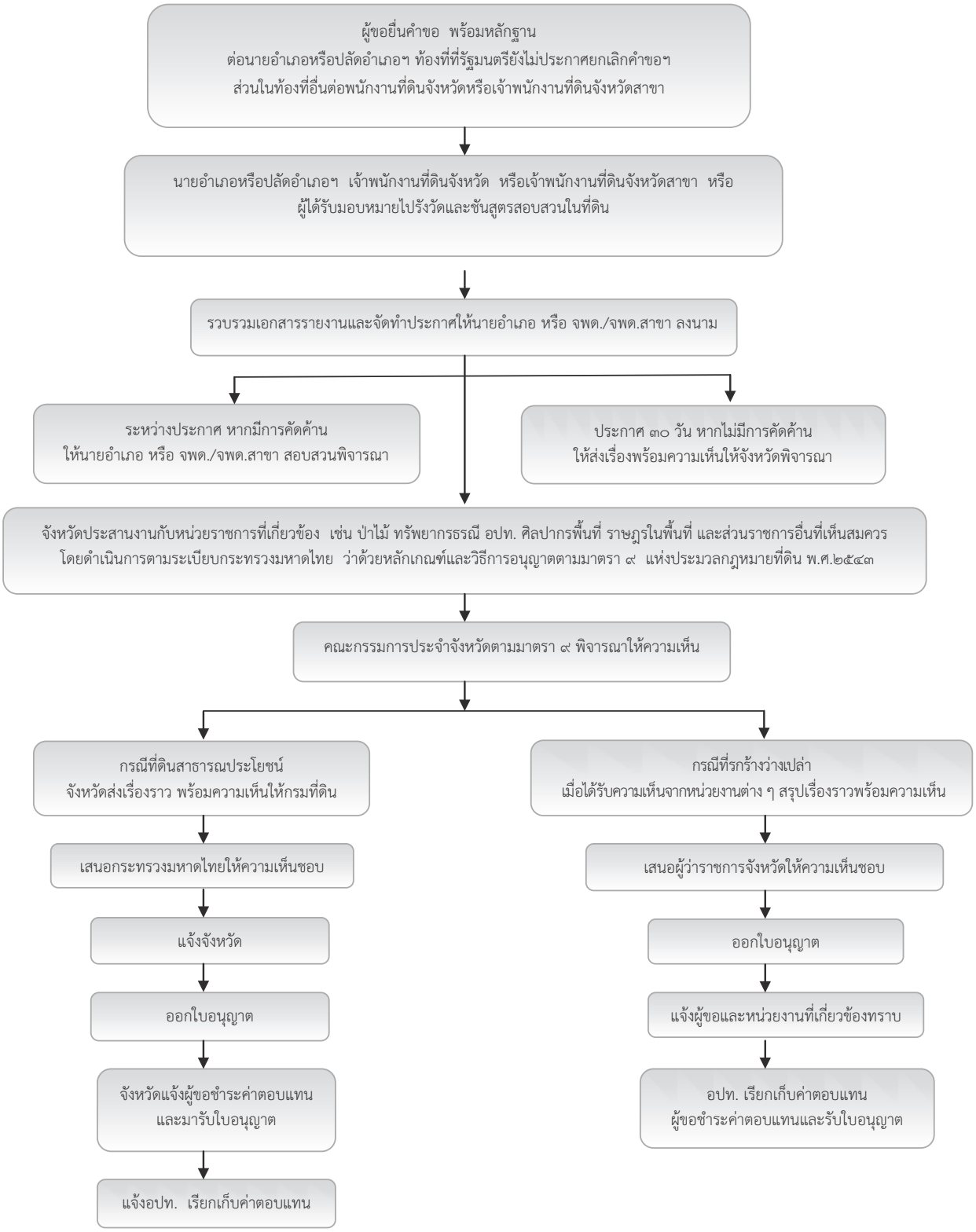

บทที่ ๗
การขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑. ความหมาย

การขออนุญาตตามมาตรา ๙ หมายถึง การขออนุญาตเข้าไปยึดถือครอบครอง และ/หรือ นำทรัพยากรในที่ดินของรัฐ ซึ่งตนเองมิได้มีสิทธิครอบครองไปใช้โดยเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐ ใน ๓ กรณี คือ

(๑) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่นสร้าง หรือเผาป่า

(๒) ด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวดหรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา (เช่น ขุดตักดินลูกรัง หรือหินผุ การขุดหรือดูดทราย) หรือ

(๓) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน (เช่น เก็บขี้ค้างคาว เก็บเปลือกหอย)

ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้กำหนดความหมายของคำที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

๑. “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒. “คณะกรรมการประจำจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประจำจังหวัด

๓. “แหล่งหินหรือดินลูกรัง” หมายความว่า บริเวณที่ทางราชการกำหนดไว้เป็นพื้นที่ดำเนินการระเบิดและย่อยหิน หรือขุดดินลูกรัง

๒. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๙

๒.๒ กฎกระทรวงฉบับที่ ๗๗ (พ.ศ. ๒๕๓๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ว่าด้วยการกำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม

๒.๓ ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ ว่าด้วยการกำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา ๙ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๔ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๙ เรื่อง การพิจารณาขออนุญาตให้ระเบิดและย่อยหิน และเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้ขุดตักลูกรังและหินผุ

๒.๕ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๐๙/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๓๘ เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๖ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๖๑๘/ว ๑๒๕๙ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๙ เรื่อง การขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๗ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๗๑๘.๑/ว ๒๕๗๓ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๒ เรื่อง การขอความเห็นของนายอำเภอเกี่ยวกับการขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒.๘ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

๒.๙ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๐๖๘๘ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓. บริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้าม

บริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้าม ได้แก่ บริเวณดังต่อไปนี้ ทุกแห่ง ทุกจังหวัด

(๑) บริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา ๔๐ เมตร

(๒) บริเวณแม่น้ำและลำคลอง

(๓) ที่ดินของรัฐนอกจาก (๑) และ (๒) ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง เฉพาะบริเวณที่เป็นที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย

๔. พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการอนุญาตตามความในมาตรา ๙

กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ ๑๐๙/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๓๘ แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการอนุญาตตามความในมาตรา ๙ ดังนี้

๑. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับการอนุญาตระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดินลูกรัง หรือหินผุ ในบริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา ๔๐ เมตร รัฐมนตรียังมิได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นให้เป็นแหล่งหินปูน หรือดินลูกรัง หรือหินผุเพื่อการก่อสร้าง

๒. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัดสำหรับการอนุญาตดังนี้

(๑) การระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ ในบริเวณที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้น เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุ เพื่อการก่อสร้าง และในพื้นที่นอกเขตเขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา ๔๐ เมตร

(๒) การขุดหรือดูดทราย การเก็บหินลอย การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(๓) การเข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่นสร้างหรือเผาป่า

(๔) การต่ออายุใบอนุญาต กรณีที่อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตไว้ (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๘/ว ๗๗๕๙ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๘)

๕. อำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินในการอนุญาตตามมาตรา ๙

ภายหลังที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๗ (พ.ศ. ๒๕๓๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ กำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๓๙ ทำให้การประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตหินเพื่อการก่อสร้างทั้งหมดตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมทรัพยากรธรณี อำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินในการอนุญาตตามมาตรา ๙ คงเหลือเฉพาะการอนุญาตขุดดินลูกรัง หรือหินผุในบริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา ๔๐ เมตร เท่านั้น

๖. หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ สรุปได้ดังนี้

๖.๑ การยื่นคำขอและดำเนินการ

๖.๑.๑ การยื่นคำขอ

(๑) ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ทด. ๖๔ พร้อมแผนที่สังเขปต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา สำหรับท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศยกเลิกอำนาจนายอำเภอ ตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๘

(๒) แผนที่สังเขปตามข้อ (๑) ต้องแสดงว่าในรัศมี ๕๐๐ เมตร มีถาวรวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือพืชพันธุ์ไม้ หรือทรัพยากรอันมีค่าอย่างใดบ้างหรือไม่

(๓) กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าไม้ทุกประเภท ผู้ขอต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

๖.๑.๒ การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา

(๑) ให้ตรวจคำขอและแผนที่ว่ามีรายการและจำนวนครบถ้วนหรือไม่ เมื่อไม่มีข้อบกพร่องให้ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง (ท.ด. ๑๔) หรือบัญชีรับทำการ (บ.ท.ด. ๒) แล้วแต่กรณี และให้จัดทำทะเบียนคุมเรื่อง

(๒) เมื่อรับคำขอและลงบัญชีแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงวัตถุประสงค์และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียดตามแบบ ท.ด. ๖๖

(๓) ให้นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ได้รับมอบหมายออกไปชันสูตรสอบสวน โดยใช้แบบพิมพ์ ท.ด. ๖๗

(๔) ให้ช่างรังวัดทำการรังวัดที่ดิน ถ้าอำเภอหรือกิ่งอำเภอไม่สามารถดำเนินการรังวัดได้ ให้เสนอเรื่องไปจังหวัดเพื่อสั่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดจัดช่างรังวัดออกไปทำการรังวัดเป็นกรณีพิเศษ

(๕) ให้ผู้ขอมีหน้าที่ออกค่าใช้จ่าย นำทำการรังวัด และนำเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคไปทำการตรวจสอบพื้นที่ตามกำหนดวันนัดรังวัด

(๖) การรังวัด และทำแผนที่ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) กรณีมีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกโฉนดที่ดิน หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก.) ให้ทำการรังวัดกำหนดตำแหน่งลงในรูปถ่ายทางอากาศและจำลองจากรูปแผนที่ดังกล่าวมาใช้ได้ แต่ต้องวัดระยะโดยรอบแปลงไว้ตรวจสอบและคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์หรือโดยมาตราส่วน

๒) กรณีไม่มีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศและระวางรูปถ่ายทางอากาศตามข้อ ๑) ให้ทำการรังวัดเฉพาะแปลง และคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์แสดงตำแหน่งถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญอย่างอื่นในรัศมีห้าร้อยเมตร โดยระบุว่า ถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญนั้นอยู่ห่างจากที่ดินที่ขออนุญาตเป็นระยะเท่าใด ให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

๓) ทุกมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาต ให้ผู้ขอปักหลักคอนกรีตหรือหลักไม้แก่นให้มีความคงทนตลอดอายุการอนุญาต โดยให้ปักสูงจากพื้นดินประมาณห้าสิบเซนติเมตร ทาสีแดง และให้เห็นได้ง่าย

กรณีมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาตไม่อาจปักหลักได้ ให้ปักหลักพยานตามระเบียบโดยอนุโลม

๔) ให้ช่างรังวัดลงที่หมายรูปแผนที่ที่ดินที่ขออนุญาตและเส้นทางที่ใช้ลำเลียงออกสู่ทางหลวงในแผนที่ภูมิประเทศ ๑ : ๕๐,๐๐๐ และให้แสดงรายละเอียดในแผนที่ด้วย ดังนี้

ก. ชื่อ หมายเลขชุด และหมายเลขระวางแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐

ข. ตารางเส้นกริดและค่าพิกัดฉากระบบ ยู ที เอ็ม (จากขอบระวางแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐)

ค. ที่ตั้งของที่ดินอยู่หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ในรัศมีห้าร้อยเมตรมีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นถาวรวัตถุ วัด สำนักสงฆ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน ถ้ำ ทางสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใด ในลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าว หรือไม่

ง. ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใด

จ. อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือตามกฎหมาย ว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือไม่

ฉ. ลงลายมือชื่อผู้ขออนุญาตและช่างรังวัดรับรองว่า แผนที่นั้นถูกต้องตรงกับความจริงและตรงกับความประสงค์ตามคำขออนุญาต

(๗) ในการออกไปชันสูตรสอบสวนยังที่ดินที่ขออนุญาต (เฉพาะขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ) ให้เก็บตัวอย่างดินจากจุดต่างๆ ที่อาจมองเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างกันและอยู่ห่างกันตามสมควรภายในเขตที่ขออนุญาต รวมสี่จุด ให้เจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บดินให้ปรากฏในรูปแผนที่ และทำหลักฐานรับรองว่า เป็นดินที่เก็บจากจุดที่เก็บดินในรูปแผนที่นั้น ดินแต่ละจุดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัม แล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดินให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

(๘) เมื่อได้มีการชันสูตรสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาประกาศตามแบบ ท.ด. ๒๕ โดยปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณที่ดินที่ขออนุญาต มีกำหนดสามสิบวัน ไม่ว่าจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ เมื่อครบกำหนดแล้วให้เสนอความเห็นพร้อมเหตุผลว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ หรือสมควรจะอนุญาตภายในเขตกว้างยาวและจำนวนเนื้อที่เท่าใด เนื่องจากเหตุผลประการใด พร้อมส่งเรื่องไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวัน

เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการ (ยกเว้นการเก็บตัวอย่างดิน) ให้จัดทำสามสิบสองชุด

กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการให้จัดทำสิบห้าชุด

เนื่องจากปัจจุบันมีราษฎรร้องเรียนเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตามมาตรา ๙ เป็นจำนวนมาก คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา ๙ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ ให้เรื่องขออนุญาตตามมาตรา ๙ ผ่านความเห็นชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนทุกราย (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๖๑๘/ว ๑๒๕๙ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๙) โดยผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขอความเห็นจากที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดให้มีขบวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรด้วย พร้อมทั้งจัดทำรายงานการประชุมให้ปรากฏชัดเจน

สำหรับท้องที่ที่มีการประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่นายอำเภอแล้ว คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา ๙ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ให้จังหวัดขอความเห็นนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำ

กิ่งอำเภอในฐานะผู้ปกครองท้องที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ด้วย (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๗๑๘.๑/ว ๒๕๗๓ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๒)

๖.๑.๓ การดำเนินการของจังหวัด

(๑) กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา แล้วให้ตรวจสอบ หากปรากฏว่า การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบแล้ว ให้จังหวัดส่งเรื่องราวให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคแห่งละหนึ่งชุด เพื่อตรวจสอบแจ้งหน่วยเหนือและส่งเรื่องที่เหลือทั้งหมดพร้อมความเห็นไปกรมที่ดินภายในสิบห้าวัน

(๒) กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และตรวจสอบแล้วเห็นว่า ได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

๑) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพื้นที่ ตรวจสอบเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตรวจสอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ตรวจสอบเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่ ตรวจสอบเขตพื้นที่ป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ ว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

ค. สำนักงานศิลปากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตรวจสอบว่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่

ง. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจะมีข้อขัดข้องประการใด จะควรอนุญาตหรือไม่

จ. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ว่าขัดกับหลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๙ เรื่อง การพิจารณาอนุญาตให้ขุดตักดินลูกรังและหินผุหรือไม่ จะควรอนุญาตหรือไม่

ฉ. หน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เช่น แขวงการทาง สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน

ช. อำเภอท้องที่หรือกิ่งอำเภอท้องที่ พร้อมทั้งสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดิน และให้ความเห็นว่ามีข้อขัดข้องประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่ สำหรับท้องที่ที่เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเป็นผู้รับคำขอ

การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือและถ้าต้องส่งทางไปรษณีย์ ให้ส่งโดยลงทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใด

ไม่เสนอความเห็นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ขอให้พิจารณาถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบ ตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๙

๒) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม (๑) หรือ (๒) ครบถ้วน หรือเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้งให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสิบห้าวัน การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการประจำจังหวัดรับรองรายงานการประชุม

(๓) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้พิจารณาแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาสิทธิให้ผู้ขอและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบ ในกรณีไม่อนุญาตให้แจ้งสิทธิในการอุทธรณ์คัดค้านแก่ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

๖.๑.๔ การดำเนินการของกรมที่ดิน

(๑) ให้ตรวจสอบการดำเนินการของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องให้แจ้งจังหวัดแก้ไขเพิ่มเติม

(๒) ส่งเรื่องราวการขออนุญาตและการดำเนินการ ให้กรรมการคนละหนึ่งชุด เพื่อทำการตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน แล้วนำผลการตรวจสอบและความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการในวันประชุม

(๓) นัดประชุมคณะกรรมการภายในสามสิบวันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการได้รับเรื่องราวเพื่อทำการตรวจสอบตาม (๒)

(๔) การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของกรมที่ดินต้องดำเนินการให้เสร็จภายในเจ็ดวันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการรับรองรายงานการประชุม

(๕) เมื่ออธิบดีกรมที่ดินได้พิจารณาแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาสิทธิให้ผู้ขอและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบ ในกรณีไม่อนุญาตให้แจ้งสิทธิในการอุทธรณ์คัดค้านแก่ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

๖.๒ หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาต

๖.๒.๑ ที่ดินที่จะอนุญาตต้องเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

(๑) ที่ดินซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง

(๒) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากการอนุญาตไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎร และสภาตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาตามกฎหมายไม่ขัดข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว

(๓) ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนสิทธิในที่ดินให้แก่รัฐ หรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า จนตกเป็นของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

๖.๒.๒ การอนุญาตต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ผู้ขออนุญาตต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย และประกอบกิจการด้วยตนเอง

(๒) ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินและของเอกชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

(๓) จำนวนเนื้อที่ที่ควรอนุญาตในจังหวัดหนึ่ง ๆ โดยผู้ขอจะขอกี่แห่งก็ตามเมื่อรวมเนื้อที่ทั้งหมดรายหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินสิบไร่ ถ้าผู้ขอรายใดเป็นคู่สมรสของผู้ขออีกรายหนึ่งหรือของผู้ได้รับอนุญาต เนื้อที่ที่จะอนุญาตเมื่อรวมกันแล้วไม่ควรเกินสิบไร่ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร

๖.๒.๓ กรณีการขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ นอกจากจะพิจารณาหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ที่ดินที่ขออนุญาตต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ ดังนี้ด้วย

(๑) ไม่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ ตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๒ ตามคณะรัฐมนตรีจะอนุญาตได้เมื่อปรากฏว่า

ก. เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือหาพื้นที่ดำเนินการที่อื่นได้ และ

ข. เป็นกิจกรรมที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงว่ามีลักษณะของกิจกรรมตาม ก. และมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างแท้จริง

(๒) ไม่เป็นพื้นที่สงวนหรือหวงห้ามตามหลักเกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๙ ดังนี้

ก. ที่ดินที่มีชั้นลูกรังและหินผุอยู่ใต้ผิวดินที่ระดับความลึกมากกว่ายี่สิบห้าเซนติเมตร

ข. พื้นที่ที่มีความลาดชันมากจนเป็นเหตุให้เกิดการพังทลายในบริเวณที่ขุดลูกรังและหินผุ หรือบริเวณใกล้เคียง

ค. พื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์

ง. บริเวณที่มีสภาพทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทางโบราณคดี หรือทางศิลปกรรมและศาสนสถาน

จ. บริเวณที่มีความงามของธรรมชาติ

ฉ. แหล่งที่มีซากดึกดำบรรพ์หรือโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่สำคัญและหายาก

ช. สถานที่หรือบริเวณที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ซ. บริเวณที่มีแร่ธาตุที่มีค่าในปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

ฌ. บริเวณที่อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำภายในระยะหนึ่งร้อยเมตร

ญ. แหล่งพืชพันธุ์ที่มีคุณค่าหรือหายาก

ฎ. แหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่า

ฏ. แหล่งน้ำหรือพื้นที่ที่อนุญาตแล้วจะมีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ

ฐ. พื้นที่ที่มีความลาดชันเกินร้อยละสามสิบห้า

๖.๓ การออกใบอนุญาต

๖.๓.๑ กำหนดเวลาอนุญาต

การอนุญาต ให้อนุญาตตามกำหนดเวลาซึ่งสมควรกับกิจการที่กระทำภายในกำหนดไม่เกินห้าปี นับแต่วันออกใบอนุญาต

๖.๓.๒ การออกใบอนุญาต

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรอนุญาต ให้ออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด. ๖๙ แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตลงชื่อรับทราบและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้หลังใบอนุญาต

๖.๓.๓ เงื่อนไขในการอนุญาต

ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังนี้

(๑) ต้องไม่กระทำให้พื้นดินที่ได้รับอนุญาต หรือพื้นที่ซึ่งติดต่อเสียสภาพตามสมควร เช่น ขุดพื้นดินลึกจากพื้นดินทั่วไปเกินกว่า ๕ เมตร

(๒) ต้องไม่กระทำกิจการอันเป็นการรบกวนบุคคลอื่น เช่น ไม่ทำให้เสียงดังเกินสมควร ทำกิจการในเวลาวิกาล หรือวาง หรือตั้งอุปกรณ์ในการทำ หรือวัตถุต่าง ๆ เป็นการกีดขวางแก่สาธารณชน

(๓) จะโอนสิทธิให้แก่ผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่โอนให้ทายาท หรือตกทอดทางมรดก

(๔) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ในการอนุญาตอีกก็ได้

๖.๔ การขอต่อใบอนุญาต

๖.๔.๑ การยื่นคำขอและหลักฐาน

ผู้ได้รับอนุญาตที่ประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด. ๖๔ พร้อมสำเนาแผนที่ที่ดินที่ได้รับอนุญาต และสำเนาใบอนุญาต จำนวนสามสิบสองชุด

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอจะต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

๖.๔.๒ ระยะเวลาในการยื่นคำขอ

ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุสองร้อยสี่สิบวัน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตพิจารณาเห็นควรผ่อนผัน

๖.๔.๓ การดำเนินการ

เมื่อรับคำขอแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการดังนี้

(๑) ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง

(๒) ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไปตรวจสอบบริเวณที่ขอต่ออายุใบอนุญาต และตรวจสอบว่าในขณะนั้นพื้นที่ที่ขอต่ออายุใบอนุญาต อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ หรือชั้น ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่ พิจารณาว่าสมควรต่อใบอนุญาตหรือไม่ โดยไม่ต้องดำเนินการการสอบสวนตามแบบ ท.ด. ๖๖ ชันสูตรสอบสวนตามแบบ ท.ด. ๖๗ และไม่ต้องประกาศตามแบบ ท.ด. ๒๕

(๓) การไปตรวจสอบตาม (๒) สำหรับการขุดตักดินลูกรังให้เก็บตัวอย่างดินจากจุดต่างๆ ที่อาจมองเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างกันและอยู่ห่างกันตามสมควรภายในเขตที่ขออนุญาตรวมสี่จุด ให้เจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บดินให้ปรากฏในรูปแผนที่ และทำหลักฐานรับรองว่า เป็นดินที่เก็บจากจุดที่เก็บดินในรูปแผนที่นั้น ดินแต่ละจุดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัมแล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน ให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

(๔) เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือ สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และตรวจสอบแล้วเห็นว่า ได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

๑) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพื้นที่ ตรวจสอบเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตรวจสอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ตรวจสอบเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่ ตรวจสอบเขตพื้นที่ป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ ว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

ค. สำนักงานศิลปากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตรวจสอบว่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่

ง. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจะมีข้อขัดข้องประการใด จะควรอนุญาตหรือไม่

จ. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ว่าขัดกับหลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๙ เรื่อง การพิจารณาอนุญาตให้ขุดตักดินลูกรังและหินผุหรือไม่ จะควรอนุญาตหรือไม่

ฉ. หน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เช่น แขวงการทาง สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน

ช. อำเภอท้องที่หรือกิ่งอำเภอท้องที่ พร้อมทั้งสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดิน และให้ความเห็นว่ามีข้อขัดข้องประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่ สำหรับท้องที่ที่เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเป็นผู้รับคำขอ

การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือ และถ้าจะต้องส่งทางไปรษณีย์ ให้ส่งโดยลงทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใดไม่เสนอความเห็น ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ขอให้พิจารณาถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบ ตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๙

๒) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม ๑) ครบถ้วน หรือเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้งให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

๓) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้พิจารณาแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาสิทธิให้ผู้ขอหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบ ในกรณีไม่อนุญาต ให้แจ้งสิทธิในการอุทธรณ์คัดค้านแก่ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

๖.๕ การเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อใดก็ตาม ที่ผู้ได้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามข้อ ๒๔ วรรคหนึ่ง และข้อ ๒๕ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าหากผู้รับอนุญาตประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาตต่อไป อาจเกิดอันตราย หรือความเสียหายร้ายแรงขึ้นได้ รวมทั้งการจัดทำข้อมูลรายงาน (แบบ สวล. ๖) เท็จ อันส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเพิกถอนการอนุญาตทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

๖.๖ อัตราค่าตอบแทน

ผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๙ ต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) เสียค่าตอบแทนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่

(๒) ค่าตอบแทนเสียเป็นรายปี

(๓) ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นเรื่องของสภาท้องถิ่นที่จะประชุมออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการเรียกเก็บค่าตอบแทน และอัตราค่าตอบแทนที่จะเรียกเก็บ เช่น เรียกเก็บตามจำนวนเนื้อที่เป็นไร่ งาน วา ที่ขออนุญาต หรือเรียกเก็บตามปริมาณที่ผลิตทรัพยากรในที่ดินนั้นได้ เช่น เรียกเก็บเป็นลูกบาศก์เมตร ตามจำนวนของดินลูกรังที่ขุดขึ้นมา

บัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดินมีดังนี้

(๑) ค่าตอบแทนในการอนุญาตตามมาตรา ๙ (๑) ในกรณีที่ขออนุญาตเข้าครอบครองที่ดินของรัฐ เข้าก่นสร้างหรือเผาป่าในบริเวณที่ดินของรัฐ ไร่ละ ๑,๐๐๐ บาท ต่อปี

(๒) ตามมาตรา ๙ (๒) หรือ (๓)

ก. การขุดหรือดูดทราย ลูกบาศก์เมตรละ ๒๘ บาท

ข. การขุดดินหรือลูกรัง หรืออื่นๆ ไร่ละ ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี หรือ ลูกบาศก์เมตรละ ๑๐ บาท

ขั้นตอนการดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๙ (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

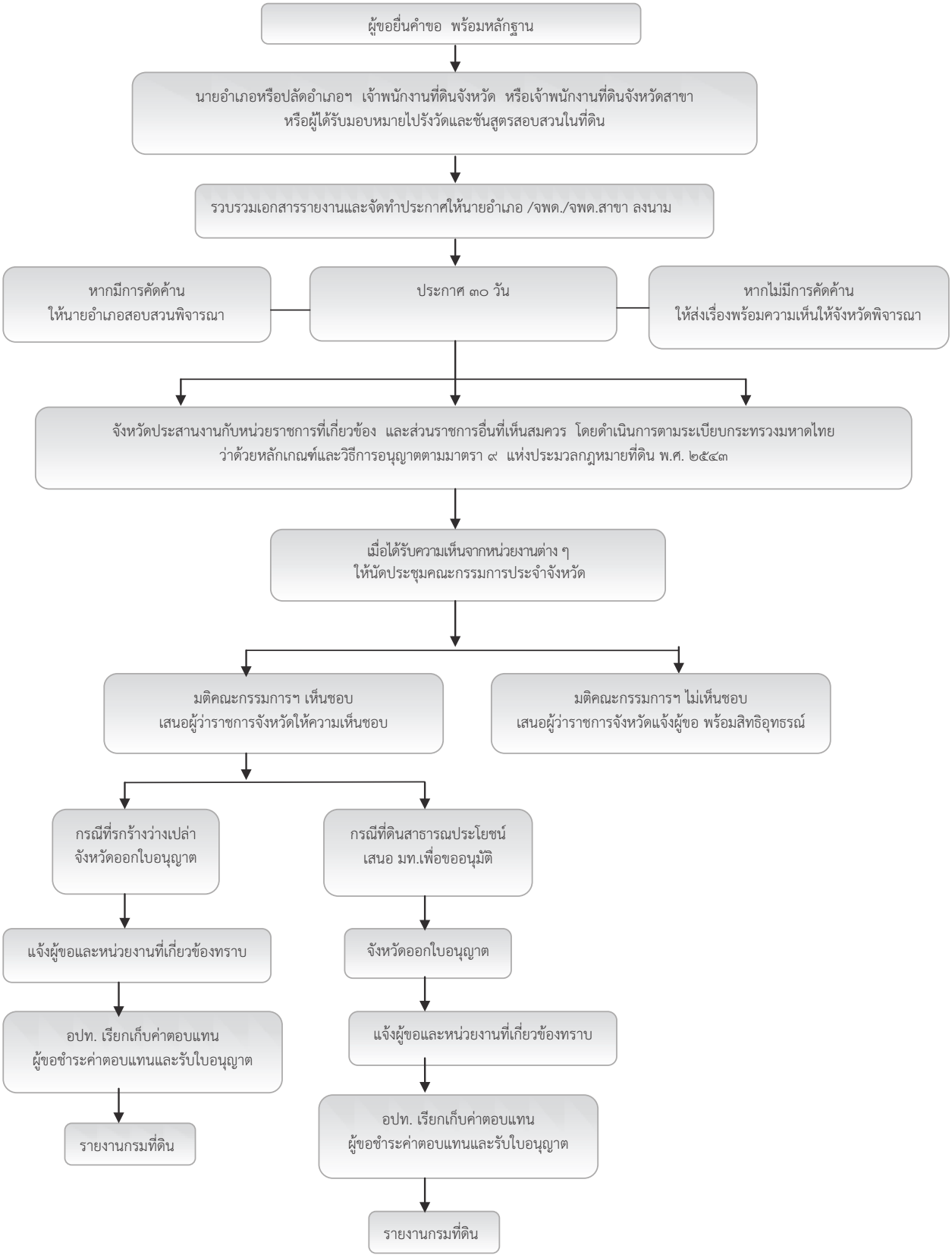

ขั้นตอนการดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๙ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

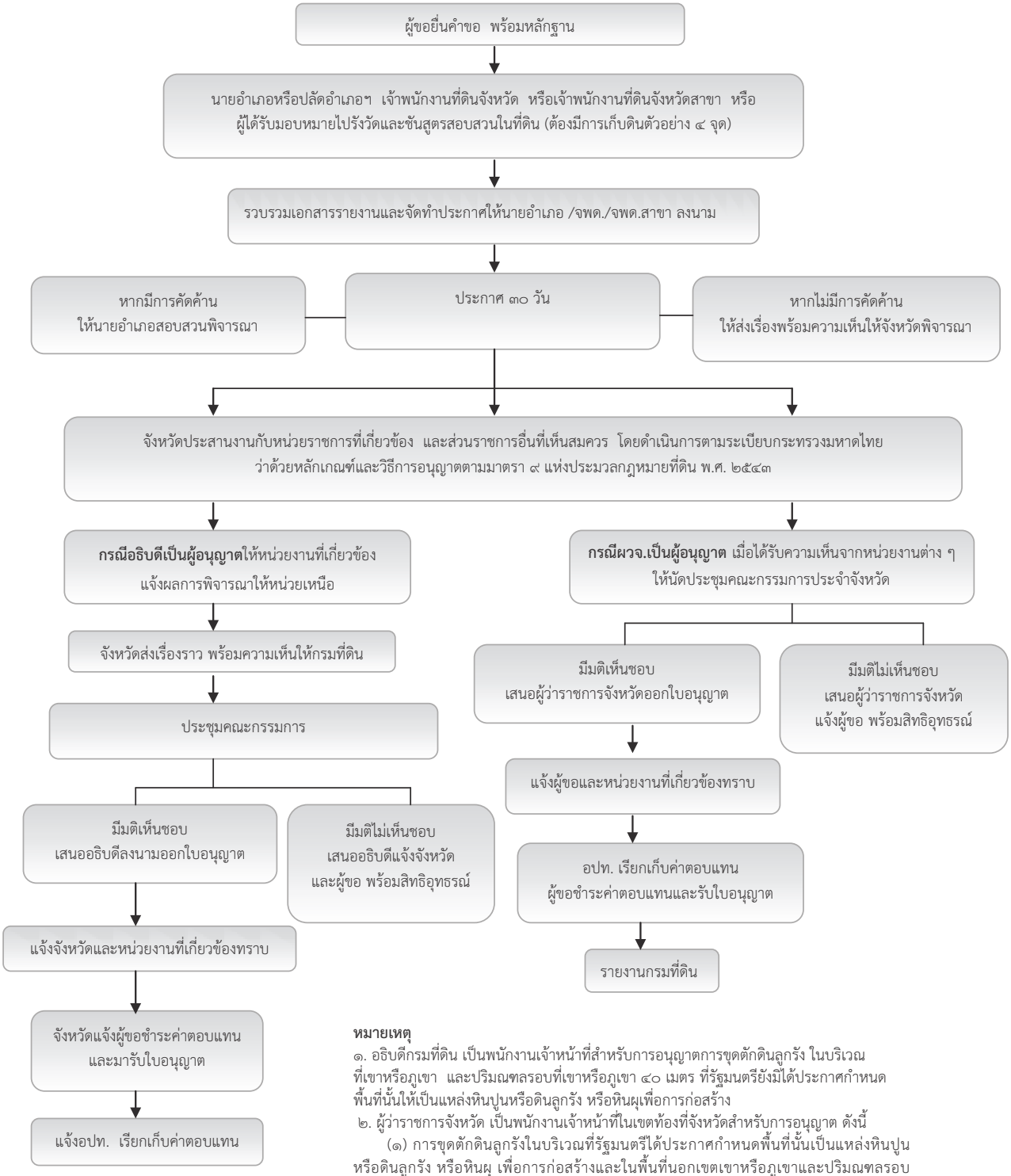

หมายเหตุ

๑. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับการอนุญาตการขุดตักดินลูกรัง ในบริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา ๔๐ เมตร ที่รัฐมนตรียังมิได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นให้เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุเพื่อการก่อสร้าง

๒. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัดสำหรับการอนุญาต ดังนี้

(๑) การขุดตักดินลูกรังในบริเวณที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นเป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุ เพื่อการก่อสร้างและในพื้นที่นอกเขตเขาหรือภูเขาและปริมณฑลรอบที่เขา หรือภูเขา ๔๐ เมตร

(๒) การขุดหรือดูดทราย การเก็บหินลอย การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(๓) การเข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(๔) การต่ออายุใบอนุญาต กรณีที่อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตไว้

บทที่ ๘
การขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑. ความหมาย

การขอสัมปทานในที่ดินของรัฐ หมายถึง การขอใช้ที่ดินของรัฐซึ่งไม่ได้มีผู้ใดมีสิทธิครอบครองในระยะเวลาอันจำกัด ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจอนุญาต

๒. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๑. มาตรา ๑๒ ประมวลกฎหมายที่ดิน

๒. กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๐๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๓. กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๔. กฎกระทรวงฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๕. กฎกระทรวงฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๖. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๙๔/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๑ เรื่อง ระเบียบการให้สัมปทานในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

๗. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๓๐/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๓. หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการให้สัมปทานหรือให้ใช้ที่ดินของรัฐ ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๐๐) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๐๓) และฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ประกอบกับคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๙๔/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๑ สรุปได้ดังนี้

๑. การยื่นคำขอ

(๑) ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบพิมพ์ ท.ด.๗๓ ต่อนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/สำนักงานที่ดินจังหวัด สาขา ท้องที่ ๕ ชุด พร้อมด้วยแผนที่ ๑๐ ชุด

(๒) แผนที่ที่ดินตามข้อ (๑) ต้องแสดงเขตที่ดินและภูมิประเทศในบริเวณที่ขอสัมปทาน มีรัศมีห่างจากเขตที่ดินออกไปด้านละอย่างน้อย ๓๐๐ เมตร และให้แสดงว่ามีสิ่งปลูกสร้าง พืชพันธุ์ไม้ หรือทรัพยากรมีค่าอย่างใดบ้างหรือไม่ กับแสดงแผนผังที่จะใช้ที่ดินนั้นกระทำกิจการ โดยละเอียด

(๓) กรณีที่ดินที่ขอสัมปทานมีพื้นที่คาบเกี่ยวกัน ๒ อำเภอ ให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอท้องที่ ซึ่งมีที่ดินส่วนใหญ่ตั้งอยู่ แล้วให้นายอำเภอท้องที่ส่งเรื่องราวไปให้นายอำเภอท้องที่อีกที่หนึ่งร่วมออกความเห็น (หนังสือกรมที่ดิน ที่ ๖๘๔๒/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๐๕)

๒. การยื่นคำขอยื่นต่ออำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ/สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา

(๑) เมื่อผู้ขอนำคำขอพร้อมด้วยแผนที่มายื่น ให้ตรวจคำขอและแผนที่ว่ามีรายการและจำนวนครบถ้วนหรือไม่ เมื่อไม่มีข้อบกพร่องให้ลงบัญชีตามแบบ ท.ด.๖๕

การลงบัญชีให้ลงตามลำดับตั้งแต่เลข ๑ ไปจนหมด พ.ศ. เมื่อขึ้น พ.ศ.ใหม่ ให้เขียนไว้ที่กลางหน้ากระดาษให้ทราบว่า พ.ศ. เท่าใดแล้ว ตั้งต้นใหม่ด้วยเลข ๑

เมื่อลงบัญชีแล้วให้นำเลขที่ตามบัญชีมาลงในช่องเลขที่ในคำขอ โดยเขียนเลขที่หน้า พ.ศ. เช่น ๑/๒๕๐๐

(๒) เมื่อรับคำขอแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง พร้อมวัตถุประสงค์ และเหตุผลในการขอสัมปทานตามแบบพิมพ์ ท.ด.๖๖

(๓) มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ออกไปทำการรังวัดชันสูตรสอบสวน โดยใช้แบบพิมพ์ ท.ด. ๖๗

ผู้ที่ไปทำการรังวัดชันสูตรสอบสวนต้องเป็นช่างรังวัด (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๗/ว.๒๐๓๓๓ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๑)

(๔) เมื่อดำเนินการรังวัดชันสูตรสอบสวนเสร็จ ให้ผู้รับคำขอประกาศตามแบบพิมพ์ ท.ด.๒๕ มีกำหนด ๓๐ วัน ปิดประกาศ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณที่ดิน เมื่อครบกำหนดแล้วจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ก็ตาม ให้อำเภอเสนอความเห็นพร้อมส่งเรื่องไปจังหวัด

๓. การดำเนินการของจังหวัด

(๑) ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินการของหน่วยงานตามข้อ ๒ ว่าครบถ้วนถูกต้องแล้วหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องให้แจ้งผู้รับคำขอแก้ไขเพิ่มเติม

(๒) ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ ฝ่ายทหาร ฯลฯ (หน่วยงานเจ้าสังกัดของคณะกรรมการ)

(๓) เมื่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแจ้งผลมาครบแล้ว จัดทำร่างสัญญาสัมปทานบัตร เจ้าหน้าที่นัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ ประจำจังหวัด (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๖๐๔/ว.๓๙๘ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๖)

(๔) จังหวัดส่งเรื่องราวทั้งหมดพร้อมกับความเห็นของคณะกรรมการ (มติที่ประชุม) และความเห็นของจังหวัดไปยังกรมที่ดิน

๔. การดำเนินการของกรมที่ดิน

(๑) ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินการของหน่วยงานตามข้อ ๒ และจังหวัดว่าครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องแจ้งให้จังหวัดแก้ไขเพิ่มเติม

(๒) เจ้าหน้าที่นัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๓๐/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙)

(๓) นำเรื่องทั้งหมดพร้อมมติที่ประชุมและความเห็นเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งการ

๕. หลักเกณฑ์การให้สัมปทาน

การให้สัมปทานที่ดินนั้น มีหลักเกณฑ์สำคัญ ๓ ประการ คือ

(๑) เกี่ยวกับความประพฤติของผู้ขอ ต้องมีความประพฤติดี ซึ่งอาจจะทราบจากการสอบถามผู้ปกครองท้องที่ที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(๒) ผู้ขอจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ คือมีความรอบรู้ในการที่จะดำเนินการเกี่ยวกับกิจการสัมปทานนั้น เช่น ถ้าขอสัมปทานทางการเกษตรก็ควรจะได้มีการสอบสวนกันว่าผู้นั้นมีประสบการณ์ในการทำงานในด้านนั้น มีความสามารถในการเกษตรกรรมมากน้อยเพียงใด และผู้นั้นจะต้องมีปัจจัยที่จะกระทำกิจการที่รับสัมปทานให้เป็นผลสำเร็จได้ ปัจจัยในที่นี้หมายถึงเงินทุน ในกรณีที่ขอสัมปทานที่ดินเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ ไร่ ๑,๐๐๐ ไร่ ผู้ขอก็จะต้องแสดงถึงทุนทรัพย์ให้เห็นว่าตนนั้น มีทุนรอนพอที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตรกรรมนั้นได้

(๓) เกี่ยวกับที่ดิน ที่ดินที่จะอนุญาตนั้นจะต้องสมควรกับกิจการที่ขอสัมปทาน เช่น ขอสัมปทานเพื่อปลูกใบยาสูบ พื้นที่ก็ต้องมากพอสมควรเพื่อที่จะให้ผู้ขอได้ประโยชน์ในการปลูกใบยาสูบ หรือปลูกชาดังที่ให้ตัวอย่างไปแล้ว เป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ ไร่เศษ เป็นต้น เพื่อจะให้เหมาะสมในการทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเกษตรนั้น ๆ และกิจการนั้นก็จะต้องไม่เป็นที่เสื่อมเสียแก่เศรษฐกิจของประเทศ คือว่าในการทำการเกษตรก็ดี ในกรณีที่จะเป็นที่เสื่อมเสียแก่ประเทศได้นั้น อาจจะมีได้ เช่น การปลูกพืชบางอย่าง ซึ่งสมมุติว่า ทางการไม่พึงประสงค์ให้ปลูกเพราะมันจะล้นตลาด มันจะทำให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนถึงชาวไร่ ชาวนา ซึ่งปลูกอยู่แล้ว กรณีอย่างนี้ก็อาจจะถือได้ว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศได้เหมือนกัน นอกจากนี้ การให้สัมปทานนี้ต้องไม่เป็นอันตรายแก่ทรัพย์สิน หรือขัดต่อสวัสดิภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงที่ดินนั้น

ในกรณีขอสัมปทานที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ผู้ขอสัมปทานจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้ครอบครองที่ดินนั้น

๖. อายุสัมปทาน

ในการให้สัมปทานนั้น รัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตได้ไม่เกิน ๒๐ ปี ในกรณีที่จะให้สัมปทานแก่ผู้ใดเกิน ๒๐ ปี แต่ไม่เกิน ๕๐ ปี ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนเป็นราย ๆ ไป

ในการให้สัมปทานนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ในสัมปทานได้ เช่น ผู้รับสัมปทานจะต้องจัดคืนที่ดินปรับปรุงที่ดินให้อยู่ในสภาพเดิม

๗. สัมปทานบัตร

สัมปทานบัตรให้จัดทำเป็นสี่ฉบับ เก็บรักษาไว้ที่กรมที่ดินหนึ่งฉบับจังหวัดและอำเภอท้องที่แห่งละหนึ่งฉบับ และให้ผู้รับสัมปทานถือไว้หนึ่งฉบับ

๘. การขอเลิก ขอรับมรดก ขอรับโอนสัมปทาน

(๑) ถ้าผู้รับสัมปทานไม่มีความประสงค์จะกระทำกิจการที่ได้รับสัมปทานต่อไป ก็ให้ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีโดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับ และให้สัมปทานนั้นสิ้นอายุนับแต่วันที่รัฐมนตรีอนุมัติ

(๒) ในกรณีที่ผู้รับสัมปทานเป็นบุคคลธรรมดา เมื่อผู้รับสัมปทานถึงแก่กรรม ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดมีความประสงค์จะถือสัมปทานนั้นต่อไป ให้ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีตามแบบ ท.ด.๗๓ โดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับ ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ผู้รับสัมปทานนั้นถึงแก่กรรม ถ้าไม่มีผู้ใดยื่นเรื่องราวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าสัมปทานนั้นสิ้นอายุในวันที่ครบกำหนด ๙๐ วัน

(๓) ถ้าผู้รับสัมปทานมีความประสงค์จะโอนสัมปทานให้แก่ผู้อื่น ให้ผู้โอนและผู้รับโอนยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีโดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับ เมื่อรัฐมนตรีพิจารณาเห็นควรก็อนุญาตให้โอนได้

ผู้รับโอนย่อมได้รับช่วงสิทธิและหน้าที่ในกิจการของสัมปทานนั้นต่อไปเท่าที่ผู้รับสัมปทานเดิมมีอยู่

๔. อัตราค่าธรรมเนียม

ผู้ได้รับอนุญาตให้สัมปทานในที่ดินของรัฐ ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๒ ดังนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมในการขอสัมปทาน รายละ ๕๐๐ บาท

(๒) ค่าสัมปทานปีหนึ่ง ไร่ละ ๒๐ บาท

เศษของไร่ให้คิดเป็นหนึ่งไร่

ขั้นตอนการดำเนินการขอสัมปทาน ตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

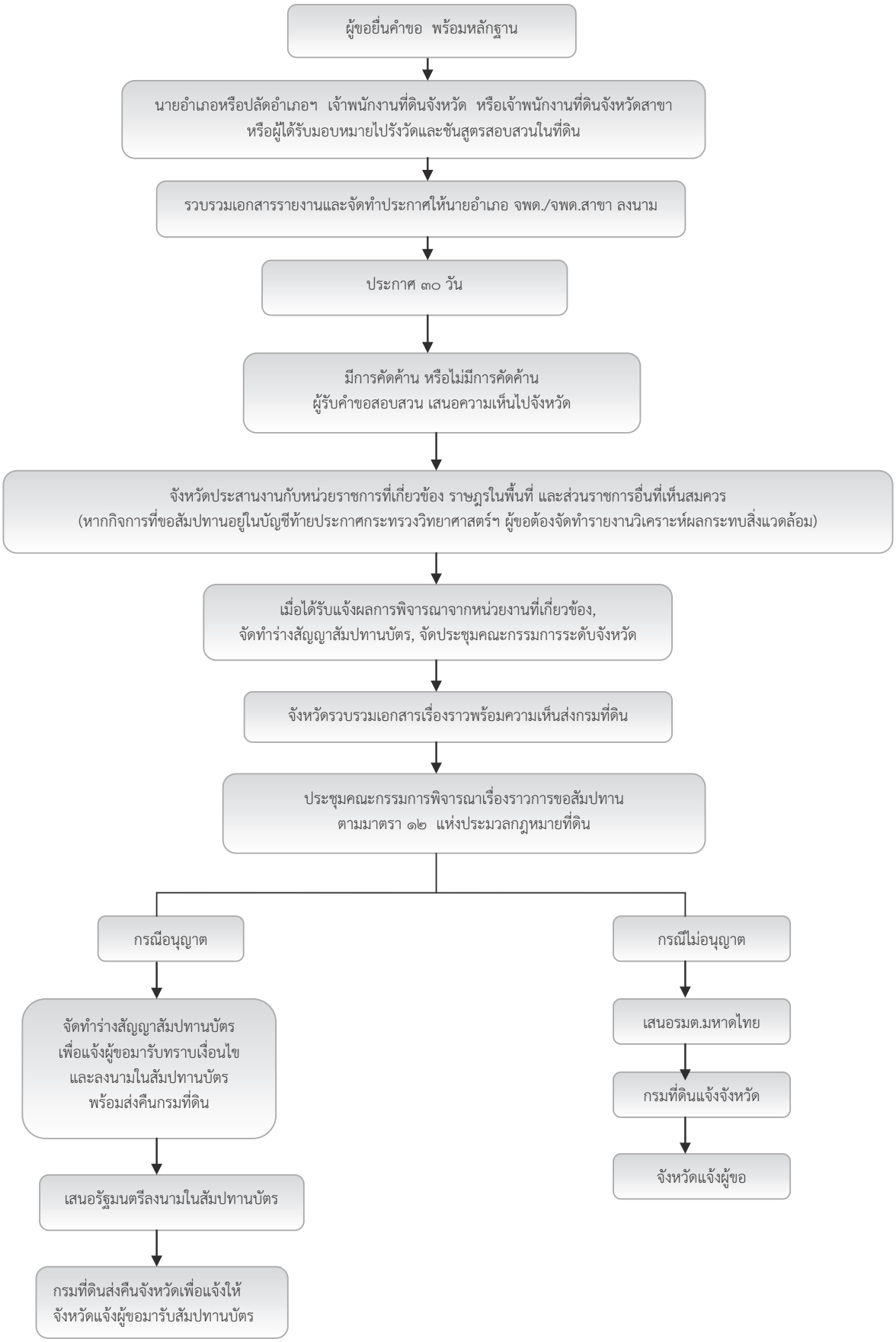

บทที่ ๙
การพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย

การขออนุญาตดูดทรายเป็นการขอเข้าไปประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙(๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ทราย ซึ่งเป็นบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เรื่อง กำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา ๙(๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งเดิมอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ปรับบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของกระทรวงมหาดไทย โดยได้ตัดโอนงานตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๒๓ ให้กรมที่ดินดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ กรมที่ดินจึงได้แก้ไขปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๒๓ เสียใหม่เป็นระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๒๐ ตอน ๖๕ ง วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๖ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต โดยการอนุญาตรายหนึ่ง ๆ ไม่ควรเกิน ๕ ไร่ ใบอนุญาตให้มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตดูดทราย ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ สรุปได้ดังนี้

๑. การยื่นคำขอและดำเนินการ

๑.๑ การยื่นคำขอ

(๑) ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.๖๔ พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่

(๒) ให้จัดทำแผนที่ประกอบคำขออนุญาต ตามหลักวิชาการรังวัดและทำแผนที่ โดยระบุตำแหน่งพื้นที่ที่ขออนุญาตด้วยค่าพิกัดฉาก UTM (UNIVERSAL TRANSVERSE MERCATOR) หรือระบบเดิมแล้วแต่กรณี และใช้มาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ เป็นหลัก นำแผนที่ลงที่หมายในระวางแผนที่ของกรมที่ดินและลงที่หมายในแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งแสดงขอบเขตและเส้นชั้นความสูง ให้จัดทำลงบนกระดาษ ๒๑ X ๒๙.๗ ซ.ม. (ขนาดกระดาษ A๔)

(๓) ในกรณีบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ไม่มีหมุดหลักฐานแผนที่ ก็ให้ทำการรังวัดเพื่อหาตำแหน่งของพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือกำหนดตำแหน่งโดยการรับสัญญาณดาวเทียม GPS (Global Positioning System)

แผนที่แสดงบริเวณที่ขออนุญาตดูดทราย ให้แสดงให้เห็นว่าบริเวณใกล้เคียงระยะ ๕๐๐ เมตร มีถาวรวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่ อย่างไร อยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใดโดยให้ผู้จัดทำแผนที่และผู้ขออนุญาตลงชื่อรับรองความถูกต้องของแผนที่ด้วย

(๔) ทุกมุมเขตของบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ให้ผู้ขออนุญาตปักหลักคอนกรีตให้มีความคงทนถาวรตลอดอายุการขออนุญาต สูงเหนือพื้นดินประมาณ ๑.๕๐ เมตร ทาสีขาว-แดง ให้เห็นได้ชัดเจนหากเป็นกรณีขออนุญาตในแม่น้ำ ให้วางทุ่นสีที่สามารถมองเห็นได้ชัดทั้ง ๔ มุม พร้อมปักหลักบนฝั่งพื้นดินเป็นหลักสำหรับใช้เล็งความถูกต้องของแนวทุ่น

(๕) ให้จัดทำแผนที่สังเขปและภาพถ่าย แสดงเส้นทางเข้า – ออก เส้นทางขนทราย เส้นทางขึ้น – ลงบริเวณที่ขออนุญาต บริเวณริมตลิ่งและหลักเล็ง (ขาว – แดง) บริเวณที่ขออนุญาตที่ปรากฏในแม่น้ำต้องแสดงให้เห็นถึงขอบเขตพื้นที่ที่ขออนุญาต โดยให้มีการวางทุ่นสีทั้ง ๔ มุม พร้อมทั้งภาพถ่ายอุปกรณ์เครื่องจักรหรือเรือที่ใช้ดูดทราย

(๖) การจัดทำแผนที่และภาพถ่ายบริเวณที่ขออนุญาตเพื่อประกอบการพิจารณาให้จัดทำเสนอด้วย PowerPoint ส่งไปยังกรมที่ดินพร้อมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ตามที่ระเบียบฯ กำหนด (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๐๔๖ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๗ เรื่อง การจัดทำแผนที่เพื่อประกอบการขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน)

(๗) ในกรณีที่การขออนุญาตดูดทรายไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใด ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ ด้วย

๑.๒ การดำเนินการของหน่วยงานที่รับคำขอ (อำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา)

(๑) ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบริเวณที่ขออนุญาตดูดทราย ว่าอยู่ใน Zoning ที่จังหวัดได้กำหนดเป็นบริเวณที่จะสามารถให้ดูดทรายได้หรือไม่ (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๑๓๒ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๗ เรื่อง มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ)

(๒) เมื่อสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการขออนุญาต ออกไปชันสูตรสอบสวนที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายว่า ที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายเป็นที่ดินประเภทใด สภาพลักษณะของที่ดินเป็นอย่างไร มีโบราณวัตถุ โบราณสถาน สิ่งก่อสร้างหรือสถานที่ราชการอยู่ใกล้เคียงหรือไม่ หากอนุญาตให้ผู้ขอทำการดูดทรายแล้วจะเกิดปัญหาในภายหน้าหรือไม่ ให้แล้วเสร็จภายในห้าวัน ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ทำการดูดทรายก็ให้รายงานจังหวัดภายในห้าวันนับแต่วันที่เห็นว่าไม่ควรอนุญาต

(๓) เมื่อชันสูตรสอบสวนที่ดินแล้ว ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เห็นว่าควรอนุญาต ให้ประกาศโดยปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด

สาขา ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่บริเวณใกล้เคียง หรือในที่ดินนั้นมีกำหนดสามสิบวัน หากไม่มีการขัดข้องหรือคัดค้านอย่างใด ให้รายงานส่งเรื่องและชี้แจงไปจังหวัดภายในสามวัน

ถ้ามีการคัดค้านหรือขัดข้องประการใด ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาสอบสวนพิจารณาเสร็จแล้วรายงานจังหวัดภายในสิบวันนับแต่วันครบกำหนดประกาศการขออนุญาต

๑.๓ การดำเนินการของสำนักงานที่ดินจังหวัด

เมื่อสำนักงานที่ดินจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแล้วให้นัดคณะอนุกรรมการเพื่อตรวจสอบพื้นที่และประชุมพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับเรื่องจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา โดยถือหลักเกณฑ์ดังนี้

- ในด้านวิชาการ เช่น ความเสียหายแก่สภาพตลิ่ง สภาพธรรมชาติของลำน้ำ
- ในด้านการปกครอง เช่น ความเดือดร้อนของราษฎร ความเสียหายทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากรธรรมชาติ และให้ได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่ที่ขออนุญาต
- แม่น้ำ ลำคลอง แบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ ในกรณีขออนุญาตดูดทรายในแม่น้ำระหว่างประเทศ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปด้วยดี ขอให้จังหวัดเชิญคณะกรรมการร่วมระหว่างประเทศเข้าร่วมตรวจสอบพื้นที่ที่ขออนุญาต และเข้าร่วมประชุมกับคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดด้วย (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๐๙๗๗๑ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๙ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการขออนุญาตดูดทราย)

ปัจจุบัน กพด.ได้มอบให้คณะอนุกรรมการพิจารณาแล้วทุกจังหวัด ยกเว้น กรุงเทพมหานครและกรณีที่ขออนุญาตในแม่น้ำแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ

(๑) กรณีการพิจารณาอยู่ในอำนาจของ กพด.

เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาแล้วให้จังหวัดรวบรวมเรื่องราวเสนอ กพด. เมื่อ กพด. พิจารณาเรื่องราวที่จังหวัดเสนอแล้ว ให้ กพด. แจ้งผลการพิจารณาพร้อมส่งเรื่องราวคืนจังหวัดภายในห้าวันนับแต่วันประชุมเสร็จ เมื่อจังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด. และเรื่องราว ซึ่ง กพด. พิจารณาอนุญาตแล้ว ก่อนที่จังหวัดจะออกใบอนุญาตให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าครบถ้วนให้จังหวัดออกใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด.

เมื่อ กพด. มีมติอนุญาตหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอรับอนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้วแต่กรณี ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไป และให้งดเว้นการออกใบอนุญาต

(๒) กรณี กพด. มอบอำนาจการพิจารณาเรื่องราวการอนุญาตให้ดูดทรายแก่คณะอนุกรรมการ

เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาแล้ว จังหวัดต้องดำเนินการตามมติที่ประชุมภายในสิบวันนับแต่ประชุมเสร็จ และรวบรวมเรื่องราวและรายงานการประชุมและบัญชีรายงานผลจำนวน ๑๕ ชุด ให้ กพด. ทราบ

เมื่อคณะอนุกรรมการมีมติอนุญาตหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ก่อนที่จังหวัดออกใบอนุญาตให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วน หรือไม่ ถ้าเห็นว่าครบถ้วนให้

จังหวัดออกใบอนุญาตได้ ให้ผู้ขอรับอนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาต แล้วแต่กรณีภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไป และให้งดเว้นการออกใบอนุญาต

การปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังใบอนุญาต

ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังใบอนุญาต หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข อาจถูกสั่งระงับการดูดทราย (โดยเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากจังหวัด) และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาตมีอำนาจสั่งให้หยุดทำการดูดทรายทันทีและจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตด้วยก็ได้ (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๕๖๓๔ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘ เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสั่งการเรื่องดูดทรายตามข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖)

ค่าตอบแทน

ผู้ได้รับอนุญาตให้ดูดทรายต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) เสียค่าตอบแทนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) เสียค่าตอบแทนเป็นรายปี

(๓) ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติจังหวัด แต่ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน คือ การขุดหรือดูดทราย ลูกบาศก์เมตรละ ๒๘ บาท

บทที่ ๑๐
การขอความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๑. กฎหมายและระเบียบ

๑. มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๖/๑ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

๒. ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลัง ตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

๓. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๕๑๑.๓/๔๒๔๒ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลัง ตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

๒. หลักเกณฑ์

เมื่อได้มีการจัดตั้งหรือเปลี่ยนแปลงเขตนิคมอุตสาหกรรมแล้ว (นิคมอุตสาหกรรมมีสองประเภท คือ (๑) เขตอุตสาหกรรมทั่วไป (๒) เขตประกอบการเสรี) และเขตนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าวมีพื้นที่ครอบคลุมที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ก็ให้ตราพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงสภาพสาธารณสมบัติของแผ่นดินได้ และให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินภายใต้เงื่อนไข

(๑) หากเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในกรณีที่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลังตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแล้ว หรือในกรณีที่พลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอมโดยรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน

(๒) ถ้าเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลังตามราคาที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแล้ว

ให้พระราชกฤษฎีกานั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพหรือโอนตามประมวลกฎหมายที่ดิน

๓. การดำเนินการ

๑. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) แสดงความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดิน เพื่อพิจารณานำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาให้ความยินยอมในการขอเปลี่ยนแปลงสภาพสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๒. การนำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาให้ความยินยอมแก่การนิคมอุตสาหกรรมฯ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน กรมที่ดินแจ้งจังหวัดพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ประสานกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อยื่นคำขอรังวัดตรวจสอบเนื้อที่ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ว่ามีเนื้อที่ที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินจำนวนเท่าไร พร้อมทั้งจัดทำต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.๖๗) และรายการคำนวณ ของที่ดินที่จะตราพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๒.๒ ให้อำเภอสอบสวนประวัติความเป็นมาเพื่อให้ทราบการเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ว่าเป็นประเภทใด ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน

ก. มีสภาพเป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร เช่น ทาง ลำราง ห้วย เป็นต้น ปัจจุบันมีสภาพอย่างไร มีการตื้นเขินหรือไม่ หากมีการตื้นเขินเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือโดยประการอื่น

ข. หากเคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อน ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือเลิกใช้แล้ว เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด เป็นการเลิกใช้ทั้งแปลงหรือเลิกใช้บางส่วน อย่างไร

(๒) กรณีเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง การสอบสวนให้ระบุรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของที่ดินว่ามีสภาพอย่างไร เช่น ที่ราบลุ่ม ที่ดอน ที่โล่งเตียน หรือมีสภาพเป็นป่าไม้ หากมีสภาพเป็นป่าไม้ มีต้นไม้ขึ้นโดยกระจุกตัวอยู่หนาแน่น หรือกระจายตัวทั่วไป

๒.๓ ถ้าที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสภาพอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด และอำเภอใด ให้ขอความเห็นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนายอำเภอ นั้น

๒.๔ ในกรณีที่พลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ต้องจัดให้มีการประชุมราษฎรในชุมชน เพื่อรับฟังความเห็นของราษฎรในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ว่าจะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อน หรือไม่

๒.๕ ในกรณีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่เป็นลำรางสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณประโยชน์อื่นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ และการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม พร้อมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบเขตนิคมอุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบจากการระบายน้ำด้วย

๒.๖ ถ้าที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินมีผู้บุกรุกเข้าครอบครองทำประโยชน์ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหากับผู้บุกรุกให้เป็นที่ยุติก่อน โดยการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาด้านการเมือง การปกครอง มิให้เกิดการร้องเรียนในภายหลัง

๓. ให้มีคณะกรรมการกำหนดราคาที่ดินเพื่อชำระให้แก่กระทรวงการคลัง ดังนี้

(๑) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้แทน เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมธนารักษ์ ผู้แทนผู้อำนวยการเขตท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ เป็นกรรมการ และเจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในเขตจังหวัดอื่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทน เป็นประธานกรรมการ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ธนารักษ์พื้นที่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ เป็นกรรมการ และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่กำหนดราคาที่ดินให้ได้ราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด ใกล้เคียงกับวันที่กระทรวงมหาดไทยให้ความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๔. ในกำหนดราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาดที่ใกล้เคียงกับวันที่กระทรวงมหาดไทยให้ความยินยอมดังกล่าว ให้พิจารณาจาก

(๑) ราคาที่ซื้อขายแจ้งไว้ที่กรมที่ดินในบริเวณใกล้เคียง

(๒) รายการจดทะเบียนจำนองที่ดินหรืออาคารพร้อมที่ดินจากธนาคาร และสถาบันการเงิน

(๓) ราคาขายที่ดิน หรือราคาขายที่ดินพร้อมอาคารในโครงการจัดสรรใกล้เคียงแล้วนำมาคำนวณหาราคาที่ดิน

(๔) ราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม และ

(๕) สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์

ภาคผนวก

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐

โดยที่เห็นเป็นการสมควรให้มีการรวบรวมและปรับปรุงแก้ไขวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เพื่อให้ส่วนราชการผู้ขอและเจ้าหน้าที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน อันนำไปสู่การดำเนินการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐"

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๑

(๒) คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๙๙/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๑ เรื่อง ระเบียบการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

(๓) หนังสือกรมที่ดิน ที่ ๕๔๔๗/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๐๓ เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

(๔) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท ๐๕๑๑.๒/ว ๑๘๔ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๖ เรื่องระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๑

(๕) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๗๔๑/ว ๓๑๐๕ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๙ เรื่อง ข้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

(๖) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๘๘๔๑ ลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๙ เรื่อง ข้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

"การถอนสภาพ" หมายความว่า การดำเนินการตามบทบัญญัติในมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) หรือ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่มีผลทำให้ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือที่ดินที่ได้มีการหวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองซึ่งมิได้ตกเป็นที่ราชพัสดุ เปลี่ยนสถานะหรือพ้นสภาพจากการเป็นที่ดินนั้นๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

"การจัดขึ้นทะเบียน" หมายความว่า การดำเนินการตามบทบัญญัติในมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยการนำที่ดินของรัฐไปดำเนินการให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการของหน่วยงานนั้นๆ โดยมิได้มีการจัดหรือแสวงหารายได้สำหรับรัฐหรือบำรุงท้องถิ่น

"การจัดหาผลประโยชน์" หมายความว่า การดำเนินการตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๐ หรือ ๑๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยการนำที่ดินของรัฐไปจัดหรือแสวงหารายได้สำหรับรัฐหรือบำรุงท้องถิ่นด้วยวิธีการจัดทำให้ที่ดิน ใช้ประโยชน์ได้ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าหรือให้เช่าซื้อ

"ทบวงการเมือง" หมายถึง หน่วยราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐ

"จังหวัด" หมายความว่า จังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่ และให้หมายรวมถึงกรมที่ดิน กรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครด้วย

"อำเภอ" หมายความว่า อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขต ซึ่งที่ดินตั้งอยู่

"สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" หมายความว่า สภาองค์การบริหารส่วนตำบล สภาเทศบาล สภาเมืองพัทยา หรือสภากรุงเทพมหานคร ซึ่งที่ดินตั้งอยู่

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมที่ดิน

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ข้อ ๕ การขอดำเนินการขอถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ ตามระเบียบนี้ ผู้ขอต้องเป็นทบวงการเมือง และที่ดินที่ขอต้องเป็นที่ดินของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และอยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดิน (Zoning) ตามที่จังหวัดกำหนดไว้เท่านั้น

ข้อ ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการ และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัย ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด ๑
คณะกรรมการ

ข้อ ๗ ให้มีคณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐทุกจังหวัด ดังนี้

(๑) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย อธิบดี เป็นประธาน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนกรมอนารักษ์ ผู้อำนวยการเขตท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ เป็นกรรมการ เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ และหัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒) ในเขตจังหวัดอื่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ปฏิรูปที่ดินจังหวัด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ธนารักษ์พื้นที่ นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ เป็นกรรมการ เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ และหัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน สำนักงานที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๘ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณากลั่นกรองและกำกับการใช้ที่ดินของรัฐในเรื่องของการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ ให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐ โดยคำนึงถึงการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการอนุรักษ์ที่ดินไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในอนาคต

(๒) พิจารณาขนาด จำนวนเนื้อที่ ว่า มีความเหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน โครงการและแผนผังการใช้ที่ดินหรือไม่ ที่ดินที่ขอยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดินตามที่จังหวัดกำหนดไว้ มีข้อขัดข้องทางด้านการเมืองหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนเสนอแนะ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำที่ดินของรัฐไปดำเนินการตามระเบียบนี้

(๓) พิจารณาแก้ไข ปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินการตามระเบียบนี้

(๔) มีหนังสือเรียกบุคคลใดๆ มาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็น หรือให้ส่งเอกสารหลักฐาน หรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

(๕) ปฏิบัติการอื่น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามนัยระเบียบนี้

ข้อ ๙ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม ถ้าในการประชุมคราวใดประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการด้วยกันคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน หากคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

หมวด ๒
การถอนสภาพ

ส่วนที่ ๑
ลักษณะที่ดินและการยื่นคำขอ

ข้อ ๑๐ ที่ดินที่จะถอนสภาพได้ต้องเป็นที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ ๑๑ หน่วยงานราชการใดประสงค์นำที่ดินของรัฐดังกล่าวไปขึ้นทะเบียน จัดหาผลประโยชน์หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ให้หน่วยงานนั้นๆ ยื่นหนังสือแสดงความประสงค์ขอถอนสภาพสอดคล้องกับที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานดังต่อไปนี้

(๑) แผนงานโครงการโดยแสดงเหตุผลความจำเป็นกำหนดวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการ งบประมาณดำเนินการ ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ

(๒) แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ พร้อมภาพถ่ายรอบแปลงที่ดิน

(๓) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน ๑ : ๕๐๐๐๐ สำหรับชุด L7017 ของกรมแผนที่ทหารทั้งแผ่น หมายสีแสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน

ส่วนที่ ๔
การดำเนินการถอนสภาพ

ข้อ ๑๒ ให้จังหวัดพิจารณาตรวจสอบว่าที่ดินดังกล่าวได้ถูกถอนสภาพตามกฎหมายอื่น แล้วหรือไม่ หากยังมิได้ถูกถอนสภาพให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้อำเภอสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดิน และให้ความเห็นประกอบการพิจารณา ว่าควรให้มีการถอนสภาพหรือไม่ อย่างไร

(๒) ให้ผู้ขอจัดทำผนที่ท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพ และจัดทำแบบผังการใช้ที่ดิน

(๓) ให้ผู้ขอประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขอความเห็นจากที่ประชุม สภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดให้ราษฎรผู้เคยใช้ประโยชน์แสดงความคิดเห็น

(๔) ตรวจสอบว่าเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่น เช่น เขตปฏิรูปที่ดิน เขตป่าไม้ หรือไม่ หากเป็นที่ทับซ้อนดังกล่าว ให้ขอความเห็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่นั้นๆ ประกอบการพิจารณา

(๕) ให้ผู้ขอพิจารณาจัดหาที่ดินแปลงอื่นให้ใช้ร่วมกันแทน หากปรากฏว่าเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน และพลเมืองยังใช้ร่วมกันอยู่ และชี้แจงให้ทราบว่าที่ดินที่จัดให้ใช้แทนนั้น มีสภาพและอาณาเขตอย่างไร จำนวนเนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างจากที่ดินแปลงเดิมมาน้อยเพียงใด พร้อมประสานขอความเห็นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตพื้นที่ประกอบการพิจารณา

(๖) ส่งเรื่องราวให้คณะกรรมการตามข้อ ๗ แล้วแต่กรณี พิจารณาให้ความเห็น

ข้อ ๑๓ การสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดินตามความในข้อ ๑๒ (๑)

(๑) กรณีเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน การสอบสวนต้องได้ความดังนี้

(ก) มีการสงวนหวงห้ามให้เป็นที่ดินสำหรับใช้เป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ หากมีการสงวนหวงห้าม เป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด หวงห้ามไว้เพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด

(ข) สภาพที่ดินโดยปกติทั่วไป หรือโดยธรรมชาติ มีสภาพเป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทางบก ทางน้ำ ที่ห้วย ที่หนอง ที่ชายทะเล ที่ชายตลิ่ง หรือไม่ หากโดยสภาพของที่ดินเป็นที่ใช้ร่วมกัน สภาพทางบกหรือทางน้ำดังกล่าว เริ่มต้นจากที่ใด และไปสิ้นสุดที่ใด ทางน้ำ ห้วย หนอง ที่ชายทะเล ที่ชายตลิ่ง ปัจจุบันมีสภาพอย่างไร มีการตื้นเขินหรือไม่ หากมีการตื้นเขิน เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยประการอื่น หากเป็นที่ชายทะเล หรือที่ชายตลิ่ง น้ำท่วมถึงอย่างไร หรือไม่

(ค) เป็นที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศหรือบริจาคให้เป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ หากมีผู้อุทิศหรือบริจาค โดยบุคคลใด อุทิศให้ใช้ร่วมกันเพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด มีหลักฐานการอุทิศหรือไม่ อย่างไร

(ง) เคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อนหรือไม่ หากเคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อน ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด

(จ) ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเลิกใช้แล้ว หากเลิกใช้แล้ว เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เป็นการเลิกใช้ทั้งแปลงหรือเลิกใช้บางส่วน หากเลิกใช้บางส่วน เลิกใช้ส่วนใด

(๒) กรณีเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวง การเมืองใด การสอบสวนต้องได้ความว่า เป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด ของหน่วยงานใด สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อการใด หน่วยงานอื่นๆ ได้เคยใช้ประโยชน์ ตามที่สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ อย่างไร ปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์หรือเลิกใช้แล้วหรือไม่ อย่างไร

ข้อ ๑๔ การจัดทำแผนที่ด้วยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดิน ตามความในข้อ ๑๒ (๒) ให้ผู้รอประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา เพื่อยื่นเรื่องราวขอรังวัดจัดทำแผนที่ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาหรือสำนักงานที่ดินส่วนแยก แล้วแต่กรณี

การจัดทำให้ดำเนินการตามหลักวิชาการแผนที่ โดยมีกรอบแนวทางดังนี้

(๑) มาตราส่วนและการจัดวางรูปแผนที่ ให้ใช้มาตราส่วนหลัก ๑ : ๔๐๐๐๐ หรือ ๑ : ๕๐๐๐๐ หรือ ๑ : ๒๕๐๐๐๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ควบคู่กับการจัดวางรูปแผนที่ ให้คงอยู่ภายในกรอบขนาดกระดาษ A๔ เว้นแต่กรณีที่ดินที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กจนเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่น และหรือจะใช้กรอบแผนที่ขนาดอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดได้ก็ได้

(๒) รูปแผนที่และรายละเอียดในแผนที่ ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอถอนสภาพจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพ และแสดงเขตข้างเคียงติดต่อให้ชัดเจน ดังนี้

(ก) กรณีขอถอนสภาพที่ดินบางส่วนให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ดินส่วนคงเหลือ และเนื้อที่คงเหลือให้ชัดเจน

(ข) กรณีที่ดินติดที่ดินของเอกชน ให้ระบุว่า "ที่ดินที่มีการครอบครอง" แต่หากติดที่ดินของรัฐ ให้ระบุว่า "ที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ หรือที่รกร้างว่างเปล่า" แล้วแต่กรณี พร้อมชื่อเรียกและหนังสือสำคัญ (ถ้ามี)

(ค) กรณีที่ดินติดทางบกหรือทางน้ำ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวให้จดกรอบแผนที่ หากเส้นทางดังกล่าวเป็นทางแยกหรือทางตัน ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(ง) กรณีที่ดินติดทางสาธารณะ ให้ระบุว่าเป็นทางลาดยางหรือลูกรัง หากมีชื่อเฉพาะให้ระบุชื่อเฉพาะให้ปรากฏด้วย และให้ระบุเพิ่มเติมว่า เส้นทางนั้นๆ ไปที่ใดบ้าน หรือตำบล หรืออำเภอ อะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอถอนสภาพ

(จ) กรณีที่ดินติดทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อ และหมายเลขทางหลวงกำกับเส้นทางดังกล่าว และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้นๆ ไปที่อำเภอใดที่อยู่ถัดไปจากอำเภอที่ขอถอนสภาพ หากเส้นทางนั้นไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอที่อยู่ถัดไป ให้ระบุว่าไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(ฉ) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่พร้อมระบุชื่อ และแสดงสัญลักษณ์ให้ปรากฏในแผนที่

(ช) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยค่าพิกัดระบบใดระบบหนึ่ง คือ ระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดฉาก UTM

(๒) จัดทำสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.๖๗) และรายการคำนวณ

(๓) กรณีขอถอนสภาพบางส่วน และที่ดินที่ขอถอนสภาพมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้หมายสีแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพและเนื้อที่คงเหลือ ให้ปรากฏในสำเนาแผนที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ข้อ ๑๕ การจัดทำแผนผังการใช้ที่ดินตามความในข้อ ๑๒ (๒) ให้ผู้ขอพิจารณาดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนงาน/โครงการ ที่ปรากฏตามคำขอ โดยยึดเนื้อที่และรูปแผนที่ตามข้อ ๑๔ เป็นกรอบในการจัดวางผัง กำหนดมาตราส่วนตามความเหมาะสม แสดงรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ และการใช้พื้นที่ในแต่ละกิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน/โครงการโดยหมายสีและแสดงเนื้อที่ให้เห็นขอบเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

กรณีขอถอนสภาพเพื่อนำที่ดินไปใช้สร้างศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค ให้นำแผนผังการใช้ที่ดินดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการเสียก่อน

ข้อ ๑๖ การขอความเห็นจากที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดให้ราษฎรผู้เคยใช้ประโยชน์ ร่วมแสดงความเห็นว่าสมควรให้มีการถอนสภาพหรือไม่ อย่างไร ตามข้อ ๑๒ (๓) ให้นำแผนงาน โครงการ วัตถุประสงค์ ตลอดจนรายละเอียดอื่น เช่น ขนาด จำนวนเนื้อที่ที่ขอเข้าสู่การพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการรังฟังความเห็นของราษฎรด้วย เมื่อที่ประชุมมีมติและความเห็นของราษฎรให้ข้อสรุปอย่างไร ให้จัดทำรายงานแสดงให้ปรากฏชัดเจนด้วย

ข้อ ๑๗ เมื่อได้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๒ แล้ว ให้จังหวัดตรวจสอบความถูกต้อง โดยสรุปข้อเท็จจริงให้ครบถ้วน และเสนอความเห็น พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังกรมที่ดิน

ข้อ ๑๘ เมื่อกรมที่ดินได้รับเรื่องราวตามความในข้อ ๑๗ แล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้สอบถามกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของที่ตั้งที่ดิน และสอบถามกรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อพิจารณาให้ความเห็นว่ามีข้อขัดข้องด้านผังเมืองหรือไม่

(๒) กรณีที่ดินที่ขอถอนสภาพตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลักตามบัญชีท้ายระเบียบหมายเลข ๑ และการใช้ที่ดินมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นที่ตั้งหน่วยราชการระดับจังหวัด ระดับภาค หรือศูนย์ แต่ไม่รวมถึงการใช้ที่ดินของหน่วยราชการระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต่างๆ ทุกระดับ สถานพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็น

(๓) กรณีที่ดินที่ขอถอนสภาพเป็นที่ดินส่วนหวงห้าม ตามความในมาตรา ๒๐ (๔) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งการถอนสภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปจัดให้ประชาชนหรือนำไปจัดหาผลประโยชน์ ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็น

(๔) กรณีที่ดินที่ขอถอนสภาพเป็นที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๗๓/๒๔๘๖ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๖ ให้ส่งเรื่องให้กรมการปกครองพิจารณาให้ความเห็น

ข้อ ๑๙ เมื่อได้รับแจ้งยืนยัน และไม่ขัดข้องจากหน่วยงานตามข้อ ๑๘ ดังกล่าวแล้ว ให้กรมที่ดินพิจารณายกร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพ เสนอกระทรวงมหาดไทยเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ดังนี้

(๑) กรณีเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าพลเมืองใช้ร่วมกันอยู่ เมื่อได้จัดหาที่ดินให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ

(๒) กรณีเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าพลเมืองเลิกใช้ร่วมกันแล้ว หรือเปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามกฎหมายอื่น การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

(๓) กรณีเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด ซึ่งมิได้ตกเป็นที่ราชพัสดุ ถ้าทบวงการเมืองนั้นเลิกใช้ หรือไม่ต้องการสงวนหวงห้ามต่อไป การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๓
การดำเนินการเมื่อได้รับการถอนสภาพแล้ว

ข้อ ๒๐ เมื่อได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้ว ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้กรมที่ดินแจ้งผู้ขอและจังหวัดทราบ หากเป็นการถอนสภาพเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการให้แจ้งกรมธนารักษ์ทราบด้วย

(๒) ให้กรมที่ดินและจังหวัดจัดทำทะเบียนที่ดินที่ถูกถอนสภาพ ทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ หรือทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามแบบท้ายระเบียบหมายเลข ๒ หมายเลข ๓ และหมายเลข ๔ แล้วแต่กรณี และลงรายการทะเบียนแต่ละประเภทที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนถูกต้อง

(๓) ให้จังหวัดนำรูปแผนที่แนบท้ายการถอนสภาพ ลงระวางให้ปรากฏในระวางแผนที่หรือระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ หรือระวางภาพถ่ายทางอากาศให้ครบถ้วน

(๔) ให้จังหวัดปิดประกาศการถอนสภาพที่ดินในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และในบริเวณที่ดินนั้น แห่งละ ๑ ฉบับ

(๕) ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ทุกแห่งและคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ถ้ามี) ให้แก่สำนักงานที่ดินจังหวัดเพื่อดำเนินการดังนี้

(ก) กรณีมีทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ให้หมายเหตุในทะเบียนว่า ได้ถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่ถอนสภาพแล้ว

(ข) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หากเป็นการถอนสภาพทั้งแปลงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในราชการ ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินประสานงานกับธนารักษ์พื้นที่ขอเปลี่ยนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่เพื่อให้ตรงกับสภาพการใช้ที่ดิน และให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่ได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการนั้น

(ค) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หากเป็นการถอนสภาพทั้งแปลง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ให้ดำเนินการหมายเหตุ และจำหน่ายหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการนั้น

(ง) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หากเป็นการถอนสภาพบางส่วน ให้ดำเนินการแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการนั้น

หมวด ๓
การจัดขึ้นทะเบียน

ส่วนที่ ๑
ลักษณะที่ดิน และการยื่นคำขอ

ข้อ ๒๑ ที่ดินที่จะขึ้นทะเบียนต้องเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ ๒๒ ทบวงการเมืองใดประสงค์จะนำที่ดินของรัฐตามความในข้อ ๒๑ ไปจัดขึ้นทะเบียน ให้ยื่นหนังสือแสดงความประสงค์ต่ออธิบดี สำหรับที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานตามความในหมวด ๒ ข้อ ๑๑ โดยอนุโลม

ข้อ ๒๓ ที่ดินตามความในข้อ ๑๐ เมื่อได้ดำเนินการถอนสภาพเพื่อให้ทบวงการเมือง ใช้ประโยชน์ในราชการ ตามความต้องการของทบวงการเมืองนั้นๆ แล้ว มิต้องดำเนินการตามวิธีการจัดขึ้นทะเบียนตามความในหมวดนี้อีกแต่อย่างใด

ส่วนที่ ๒
การดำเนินการจัดขึ้นทะเบียน

ข้อ ๒๔ เมื่อได้รับหนังสือแสดงความประสงค์แล้ว ให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้สำเนาตรวจสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดิน และให้ความเห็นประกอบการพิจารณา ว่าสมควรให้ทบวงการเมืองนำขึ้นทะเบียนเพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร

(๒) ให้ผู้ขอจัดทำแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย และจัดทำแผนผังการใช้ที่ดิน

(๓) ให้ผู้ขอประสานขอความเห็นจากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๔) ประสานขอความเห็นไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบก หรือหน่วยทหารพื้นที่ กรณีไม่มีจังหวัดทหารบก ว่ามีข้อขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์ หรือไม่อย่างไร

(๕) ประสานไปยังสถานีพัฒนาที่ดินพื้นที่ เพื่อตรวจสอบว่าเป็นที่ดินอยู่ในเขตประกาศจำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่

(๖) ตรวจสอบว่าเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่น เช่น เขตปฏิรูปที่ดิน เขตป่าไม้ หรือไม่ ถ้าเป็นที่ทับซ้อนดังกล่าว ให้ขอความเห็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่นั้นๆ ประกอบการพิจารณา

(๗) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศการจัดขึ้นทะเบียนตามขอบเขตและเนื้อที่ที่จังหวัดให้ตาม (๔) ให้ราษฎรทราบมีกำหนด ๓๐ วัน ประกาศให้ปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และในบริเวณที่ดินนั้นแห่งละ ๑ ฉบับ

(๘) ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการตามข้อ ๗ แล้วแต่กรณี พิจารณาให้ความเห็น

ข้อ ๒๕ การสอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดิน ตามความในข้อ ๒๔ (๑) ให้สอบสวนให้ได้ความว่า เป็นที่ดินของรัฐประเภทใด

(๒) กรณีเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง การสอบสวนให้ระบุรายละเอียด ลักษณะทางกายภาพของที่ดินว่ามีสภาพอย่างไร เช่น ที่ราบลุ่ม ที่ดอน ที่ไล่งเตียน หรือมีสภาพเป็นป่าไม้ หากมีสภาพเป็นป่าไม้ มีต้นไม้ขึ้นโดยกระจุกตัวอยู่หนาแน่น หรือกระจายตัวทั่วไป ปัจจุบันมีผู้ครอบครองทำประโยชน์หรือไม่ อย่างไร หากมีผู้ครอบครอง เป็น การครอบครองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้ครอบครองยอมรับ หรือยินยอมออกจากที่ดินหรือไม่ อย่างไร

(๓) กรณีที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งถูกบอนสภาพโดยผลของกฎหมายอื่น การสอบสวนให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ (๑) ส่วนการพิจารณาว่า ที่ดินได้ถูกถอนสภาพโดยผลของกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร และกระบวนการในการขอใช้ที่ดินดังกล่าวจะต้องขอความเห็นหรือความยินยอมจากหน่วยงานผู้กำกับดูแลอย่างไร ให้พิจารณาตามบทบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดว่าด้วยการนั้นๆ

ข้อ ๒๖ ให้นำความในหมวด ๒ ข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ ข้อ ๑๗ และข้อ ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๗ เมื่อกรมที่ดินพิจารณาแล้วไม่มีข้อขัดข้อง ให้พิจารณายกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อให้กระทรวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ เสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการต่อไป

หากที่ดินที่จะจัดขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินที่มีการหวงห้ามตามความในมาตรา ๗ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินให้ดำเนินการยกร่างคกกประกาศกระทรวงมหาดไทยเพื่อถอนการหวงห้ามในคราวเดียวกันด้วย

ส่วนที่ ๓
การดำเนินการเมื่อได้รับการจัดขึ้นทะเบียนแล้ว

ข้อ ๒๘ เมื่อได้ดำเนินการจัดขึ้นทะเบียนแล้ว ให้นำความในหมวด ๒ ข้อ ๒๐ (๑) (๒) (๓) และ (๔) มาบังคับใช้โดยอนุโลม

หมวด ๔
การจัดหาผลประโยชน์

ส่วนที่ ๑
ลักษณะที่ดินและการยื่นคำขอ

ข้อ ๒๙ ที่ดินที่จะนำมาจัดหาผลประโยชน์ได้ต้องเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ ๓๐ กระทรวงการเมืองใดประสงค์จะนำที่ดินของรัฐตามความในข้อ ๒๙ ไปจัดหาผลประโยชน์ให้ยื่นหนังสือแสดงความประสงค์ต่ออธิบดี สำหรับที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐาน ตามความในหมวด ๓ ข้อ ๑๑ โดยอนุโลม

ข้อ ๓๑ ที่ดินตามความในข้อ ๑๐ เมื่อได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพเพื่อนำไปจัดหาผลประโยชน์ ตามความต้องการของกระทรวงการเมืองนั้นๆ แล้ว มิต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดหาผลประโยชน์ตามข้อ ๓๐ และข้อ ๓๒ ของหมวดนี้อีกแต่อย่างใด

ส่วนที่ ๒
การดำเนินการจัดหาผลประโยชน์

ข้อ ๓๒ ให้ดำเนินการตามความในหมวด ๓ ข้อ ๒๔ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๘) และให้นำความในข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ ข้อ ๑๗ ข้อ ๑๘ และข้อ ๒๕ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๓๓ การจัดหาผลประโยชน์ ให้ดำเนินการจัดทำประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการมอบหมายให้กระทรวงการเมืองจัดหาผลประโยชน์ โดยระบุถึงเขตที่ดิน จำนวนเนื้อที่ดิน ชื่อกระทรวงการเมืองและกิจการที่มอบหมาย รวมถึงวัตถุประสงค์ในการจัดหาผลประโยชน์เมื่อรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรณีอธิบดีเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ มิต้องดำเนินการตามความในวรรคแรกแต่อย่างใด

ส่วนที่ ๓
วิธีการจัดหาผลประโยชน์

ข้อ ๓๔ การดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

(๑) การจัดทำให้ที่ดินใช้ประโยชน์ได้

(๒) การซื้อขาย

(๓) การแลกเปลี่ยน

(๔) การให้เช่า

(๕) การให้เช่าซื้อ

ข้อ ๓๕ การจัดหาผลประโยชน์โดยการขาย การแลกเปลี่ยน และการให้เช่าซื้อ ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

ข้อ ๓๖ การขายให้กระทำโดยวิธีการขายทอดตลาด เว้นแต่

(๑) การขายที่ดินในกรณีที่มีผู้เช่า หรือผู้อาศัยในที่ดินนั้นติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า ๕ ปี ให้กระทำโดยวิธีกำหนดราคาขายตามราคาตลาด และเปิดโอกาสให้ผู้เช่า ผู้อาศัย รวมถึงทายาทของผู้เช่าหรือผู้อาศัย แล้วแต่กรณี มีโอกาสซื้อได้ก่อนผู้อื่น เมื่อไม่เป็นที่ตกลงกัน จึงให้กระทำโดยวิธีขายทอดตลาด หรือ

(๒) การขายที่ดินให้แก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำโดยวิธีกำหนดราคา แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะซื้อที่ดินแปลงเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ ให้กระทำโดยวิธีประกวดราคา

ข้อ ๓๗ การแลกเปลี่ยนที่ดินให้แลกเปลี่ยนกับที่ดินซึ่งมีราคาใกล้เคียงกัน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนนั้น

ข้อ ๓๘ การให้เช่าที่ดิน ให้กำหนดราคาเช่า โดยคำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในที่ดินนั้น

ในกรณีให้เช่าที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ถ้าผู้ประสงค์จะเช่ามีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่กำหนดไว้ ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่าได้เช่าก่อนตามลำดับ

การให้เช่าที่ดินสำหรับปลูกสร้างอาคาร หรือการวัตถุในเชิงพาณิชย์ ให้พิจารณาเสนอเงื่อนไขที่จะให้อาคารหรือการวัตถุตกเป็นของรัฐภายในกำหนดเวลาหรือไม่ประการใดด้วย

การให้เช่าที่ดินแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำโดยวิธีการกำหนดราคาเช่า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะเช่าที่ดินแปลงเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ ให้กระทำโดยวิธีประกวดราคาค่าเช่า

ในกรณีให้เช่าที่ดิน ซึ่งถูกถอนออกจากที่ดิน ที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้น ให้กำหนดตามอัตราค่าเช่าปานกลาง ที่มีการเช่าอยู่ในท้องที่นั้นในวันทำสัญญาเช่า และมิให้มีการเช่าช่วงหรือโอนสิทธิการเช่าให้แก่บุคคลอื่น

ข้อ ๓๙ การให้เช่าซื้อที่ดิน ให้กำหนดจำนวนเงินและระยะเวลาส่งใช้เงินเป็นคราวๆ โดยคำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในที่ดินนั้น

ถ้าผู้ประสงค์จะเช่าซื้อมีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่กำหนดไว้ให้ดำเนินการเช่าซื้อโดยวิธีการจับฉลาก เว้นแต่การเช่าซื้อที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่า ได้เช่าซื้อก่อนตามลำดับ

ในกรณีให้เช่าซื้อที่ดิน ซึ่งถูกถอนออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าซื้อเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้น ให้ถือเอาราคาประเมินทุนทรัพย์ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินในวันทำสัญญาเช่าซื้อ เป็นราคาให้เช่าซื้อ การชำระค่าเช่าซื้อจะแบ่งเป็นกี่งวด แต่ละงวดจะชำระเป็นรายปี หรือหลายปีต่องวดก็ได้ แต่ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในยี่สิบปี

ส่วนที่ ๔
การดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติให้จัดหาผลประโยชน์แล้ว

ข้อ ๔๐ เมื่อได้รับอนุมัติให้มีการจัดหาผลประโยชน์ ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้นำความในหมวด ๒ ข้อ ๒๐ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

(๒) ให้กรมการเมืองผู้จัดหาผลประโยชน์ประกาศวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการวิธีการและรายละเอียด ให้ราษฎรทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๐ วัน ประกาศให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล และในบริเวณที่ดินนั้น แห่งละ ๑ ฉบับ

(๓) ผลประโยชน์ที่จัดเก็บได้จากที่ดินรายใด ให้เป็นรายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ กรณีไม่มีเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ ให้นำผลประโยชน์ที่จัดเก็บได้ส่งเป็นรายได้ของรัฐ

(๔) ให้กรมการเมืองผู้จัดหาผลประโยชน์จัดทำรายงานแสดงผลงานและรายรับรายจ่ายในรอบปีหนึ่งๆ เสนอกระทรวงมหาดไทยทราบ ภายในเดือนมกราคมของทุกปี

หมวด ๕
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๔๑ บรรดาค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการดำเนินการตามระเบียบนี้ ให้ทางการเมืองผู้ชาดเป็นผู้รับผิดชอบ

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๔๒ บรรดาคำขอใดซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๐

นายธาริษ์ วงศ์อารยะ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเลข 1

บัญชีรายชื่อจังหวัดที่เป็นเมืองหลัก

ลำดับที่	ลักษณะภาพของเมือง	รายชื่อจังหวัด
1	เมืองหลัก หรือ เมืองศูนย์กลางความเจริญ	(1) กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
2	เมืองหลักเร่งรัด	(2) เชียงใหม่ (3) ชลบุรี (4) ขอนแก่น (5) สงขลา–หาดใหญ่ (6) นครราชสีมา
3	เมืองหลักคันดับรอง หรือ เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค	(7) สุราษฎร์ธานี (8) นครศรีธรรมราช (9) ภูเก็ต (10) กระบี่ (11) พังงา (12) ระยอง (13) ฉะเชิงเทรา (14) เพชรบุรี (15) กาญจนบุรี (16) ราชบุรี (17) เชียงราย (18) ลำปาง (19) พิษณุโลก (20) นครสวรรค์ (21) อุบลราชธานี (22) อุดรธานี (23) ร้อยเอ็ด (24) สุรินทร์
4	เมืองอื่นๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี	(25) มุกดาหาร

หมายเลข 2

ทะเบียนที่ดินที่ถูกถอนสภาพ

(1) ลำดับที่	(2) ที่ดินที่ถูกถอนสภาพ	(3) ที่ตั้งของที่ดิน			(4) เนื้อที่ขอถอนสภาพ			(5) วัตถุประสงค์ในการถอนสภาพ	(6) ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วัน เดือน ปี	(7) หมายเหตุ
		ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ไร่	งาน	ตารางวา			
	(1) สภาพและเต็มของที่ดิน ..... (2) สภาพการใช้ประโยชน์ ..... (3) จำนวนเนื้อที่ .....ไร่.....งาน.....ตารางวา (4) หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่.....									

ข้อแนะนำในการลงรายละเอียดในตารางข้อมูลทะเบียนที่ดินที่ถูกถอนสภาพ

(1) ให้ลงรายละเอียด ลำดับที่ เรียงตามลำดับก่อนหลังของที่ดินที่ถูกถอนสภาพ

(2) ให้ลงรายละเอียดที่ดินที่ถูกถอนสภาพ ว่า สถานะเดิมก่อนถูกถอนสภาพเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ประเภทใด เช่น เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือเป็นที่หวงห้าม หรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมือง ใช้ประโยชน์อย่างใด เช่น เป็นที่เลี้ยงสัตว์ มีหลักฐานอย่างใด เช่น ทะเบียนที่สาธารณะ เลขที่ใด หรือหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่เท่าใด เนื้อที่ดินเท่าใด เป็นต้น

(3) ให้ลงรายละเอียดที่ตั้งของที่ดินที่ถูกถอนสภาพ ว่า ตั้งอยู่ท้องที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดใด

(4) ให้ลงรายละเอียดจำนวนเนื้อที่ที่ดินที่ถูกถอนสภาพ ว่า มีเนื้อที่ จำนวนกี่ ไร่ – งาน – ตารางวา

(5) ให้ลงรายละเอียดวัตถุประสงค์ในการถอนสภาพ ว่า นำไปใช้เพื่อกิจการใด เช่น นำไปใช้ประโยชน์ในราชการ นำไปจัดหาผลประโยชน์ เป็นต้น

(6) ให้ลงรายละเอียด ว่า ที่ดินที่ได้ถูกถอนสภาพโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกานำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วันเดือนปี ใด

(7) ให้ลงรายละเอียดอื่นๆ ที่ดินว่า เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อการอ้างอิง

ทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ

(1) ลำดับที่	(2) ชื่อทบวงการเมือง ผู้ใช้	(3) ที่ตั้งของที่ดิน			(4) เนื้อที่			(5) วัตถุประสงค์ในการใช้	(6) สภานะเดิมของที่ดิน	(7) ประกาศกระทรวงมหาดไทย วัน เดือน ปี	(8) ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วัน เดือน ปี	(9) หมายเหตุ
		ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ไร่	งาน	ตารางวา					

ข้อแนะนำในการลงรายละเอียดในตารางข้อมูลทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ

(1) ให้ลงรายละเอียด ลำดับที่ เรียงตามลำดับก่อนหลังของที่ดินที่ได้ดำเนินการจัดให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

(2) ให้ลงรายละเอียดชื่อทบวงการเมืองผู้ขอใช้

(3) ให้ลงรายละเอียดที่ตั้งของที่ดินที่ได้ดำเนินการจัดให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการว่าตั้งอยู่ท้องที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดใด

(4) ให้ลงรายละเอียดจำนวนเนื้อที่ที่ดินที่ได้ดำเนินการจัดให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ว่า มีเนื้อที่ จำนวนกี่ ไร่ - งาน - ตารางวา

(5) ให้ลงรายละเอียดวัตถุประสงค์ในการใช้ ว่า นำที่ดินไปใช้เพื่อประโยชน์ในราชการด้านใดบ้าง เช่น ใช้เป็นที่ตั้งสำนักงาน สร้างบ้านพัก เป็นต้น

(6) ให้ลงรายละเอียดสถานะเดิมของที่ดิน ว่า ที่ดินที่นำมาจัดให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการเดิม เป็นที่ดินของรัฐประเภทใด เช่น เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นที่หวงห้ามหรือสงวนไว้ ตามความต้องการของทบวงการเมือง หรือเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า

(7) ให้ลงรายละเอียด ว่า กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ เมื่อวันเดือนปีใด

(8) ให้ลงรายละเอียด ว่า ได้มีการนำประกาศการจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วันเดือนปีใด หรือกรณีไม่มีประกาศการจัดขึ้นทะเบียน แต่ได้มีการถอนสภาพเพื่อนำที่ดินไปจัดใช้ประโยชน์ในราชการ การถอนสภาพดังกล่าวได้มีการนำพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วันเดือนปีใด

(9) ให้ลงรายละเอียดอื่นๆ ที่เห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อการอ้างอิง

ทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

(1) ลำดับที่	(2) ชื่อทบวงการเมืองผู้จัดหาผลประโยชน์	(3) ที่ตั้งของที่ดิน			(4) เนื้อที่			(5) วิธีการจัดหาผลประโยชน์	(6) สถานะเดิมของที่ดิน	(7) ประกาศกระทรวงมหาดไทย วัน เดือน ปี	(8) ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วัน เดือน ปี	(9) หมายเหตุ
		ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ไร่	งาน	ตารางวา					

ข้อแนะนำในการลงรายละเอียดในตารางข้อมูลทะเบียนทบวงการเมืองผู้ได้รับการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

(1) ให้ลงรายละเอียด ลำดับที่ เรียงตามลำดับก่อนหลังของที่ดินที่ได้นำมาดำเนินการจัดหาผลประโยชน์

(2) ให้ลงรายละเอียดชื่อทบวงการเมือง ผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์

(3) ให้ลงรายละเอียดที่ตั้งของที่ดินที่นำมาดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ ว่า ตั้งอยู่ท้องที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดใด

(4) ให้ลงรายละเอียดจำนวนเนื้อที่ที่ดินที่ได้รับมอบหมายให้นำมาจัดหาผลประโยชน์ ว่า มีเนื้อที่ จำนวนกี่ ไร่ - งาน - ตารางวา

(5) ให้ลงรายละเอียดวิธีการจัดหาผลประโยชน์ที่ได้รับมอบหมาย ว่า ดำเนินการโดยวิธีใด เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า หรือให้เช่าซื้อ เป็นต้น

(6) ให้ลงรายละเอียดสถานะเดิมของที่ดิน ว่า ที่ดินที่นำมาจัดหาผลประโยชน์เดิมเป็นที่ดินของรัฐประเภทใด เช่น เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นที่หวงห้ามหรือสงวนไว้ ตามความต้องการของทบวงการเมือง หรือเป็นที่ดินราชพัสดุ

(7) ให้ลงรายละเอียด ว่า กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศมอบหมายให้มีการจัดหาผลประโยชน์ วันเดือนปีใด

(8) ให้ลงรายละเอียด ว่า ได้มีการนำประกาศการมอบหมายให้มีการจัดหาผลประโยชน์ ไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วันเดือนปีใด หรือกรณีไม่มีการประกาศตามหมาย แต่ได้มีการถอนสภาพที่ดินไปจัดหาผลประโยชน์ การถอนสภาพดังกล่าว ได้มีการนำพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วันเดือนปีใด

(9) ให้ลงรายละเอียดอื่นๆ ที่เห็นว่าจำเป็นต้องนำไปใช้เพื่อการอ้างอิง

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง

พ.ศ. 2543

โดยที่ปรากฏว่าความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องวางทางปฏิบัติเพื่อให้รอบคอบเหมาะสม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ให้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 การดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่น ถมคลองเปลี่ยนสภาพเป็นถนน ผู้ขอจะต้องเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวตามประมวลกฎหมายที่ดิน และมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์โดยให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

(1) โครงการและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ

(2) รายละเอียดงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการ

(3) รูปแผนที่และเนื้อที่ตามหลักวิชาการแผนที่ ในกรณีที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ใช้รูปแผนที่หลังหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยกำหนดระยะและเนื้อที่บริเวณที่จะดำเนินการด้วย

(4) แผนผังแสดงการใช้ที่ดินและภาพถ่ายที่ดินที่จะดำเนินการ

(5) สำเนาระวางแผนที่ สำเนาระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ หรือสำเนาระวางรูปถ่ายทางอากาศแล้วแต่กรณี หมายสีแสดงอาณาบริเวณที่จะดำเนินการ

(6) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน

ข้อ 5 เมื่อจังหวัดได้รับคำขอแล้วให้ปฏิบัติดังนี้

(1) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดิน และพิจารณาความเหมาะสมพร้อมทั้งผลกระทบในด้านต่างๆ

(2) ขอทราบความเห็นไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ผังเมือง การจราจร เช่น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมการผังเมือง กรมเจ้าท่า สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบ

จราจรทางบก รวมทั้งขอทราบความเห็นไปยังองค์กรปกครองท้องถิ่น อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขตท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ และผู้มีหน้าที่ดูแลพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณา

ข้อ 6 ในการสอบสวนให้คณะกรรมการตามข้อ 5 (1) รวบรวมข้อเท็จจริงในเรื่องเหล่านี้ด้วย คือ

(1) ประวัติความเป็นมาของที่ดินว่าได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใด ราษฎรได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ปัจจุบันสภาพที่ดินเป็นอย่างไร มีผู้ครอบครองทำประโยชน์ทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ ตามข้อ 4 (3) ด้วย (ถ้ามี)

(2) ขอความเห็นราษฎรที่ได้เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ว่าจะขัดข้องหรือมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินอย่างไร หรือไม่

ข้อ 7 จังหวัดรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการ ความเห็นของส่วนราชการและหน่วยงานตามข้อ 5 (1) และ (2) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รายงาน พร้อมเสนอความเห็นไปให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ข้อ 8 การอนุมัติตามข้อ 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาการอนุมัติการเปลี่ยนสภาพที่ดินดังเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง ประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธาน
2. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
3. อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
4. อธิบดีกรมโยธาธิการ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
5. อธิบดีกรมการผังเมือง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
6. เลขาธิการสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
7. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
8. ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
9. ผู้แทนกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 9 เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติหรือสั่งการเป็นอย่างอื่นให้จังหวัดแจ้งผู้ขอทราบโดยเร็ว

ข้อ 10 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 24 เมษายน พ.ศ.2543

(นายวัฒนา อัศวเหม)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ *ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไปเล่ม 117 ตอนพิเศษ 109 ง วันที่ 30 ต.ค.43*

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2543

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้กำหนดให้การอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเมืองแร่และการป่าไม้ ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรม ได้มีกฎกระทรวงฉบับที่ 77 พ.ศ. 2539 ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม 2539 กำหนดให้หินทุกชนิดเป็นหินประดับหรือหินอุตสาหกรรม ทำให้การขออนุญาตระเบิดและย่อยหินในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินดังกล่าว ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอในการปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดินในบางท้องที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

"คณะกรรมการประจำจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประจำจังหวัด

"แหล่งดินลูกรัง" หมายความว่า บริเวณที่ทางราชการกำหนดไว้เป็นพื้นที่ขุดดินลูกรัง

ข้อ 5 ให้อธิบดีกรมที่ดินรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด 1
คณะกรรมการ

ข้อ 6 คณะกรรมการประกอบด้วย

(1) อธิบดีกรมที่ดิน	เป็นประธานกรรมการ
(2) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม	เป็นกรรมการ
(3) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	เป็นกรรมการ
(4) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	เป็นกรรมการ
(5) ผู้แทนกรมการปกครอง	เป็นกรรมการ
(6) ผู้แทนกรมการผังเมือง	เป็นกรรมการ
(7) ผู้แทนกรมโยธาธิการ	เป็นกรรมการ
(8) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	เป็นกรรมการ
(9) ผู้แทนกรมทรัพยากรธรณี	เป็นกรรมการ
(10) ผู้แทนกรมป่าไม้	เป็นกรรมการ
(11) ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	เป็นกรรมการ
(12) ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	เป็นกรรมการ
(13) ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(14) หัวหน้าฝ่ายควบคุมที่ดินของรัฐ กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตราธิแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เฉพาะกรณีที่อธิบดีกรมที่ดินเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 8 คณะกรรมการประจำจังหวัด ประกอบด้วย

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานกรรมการ
(2) ปลัดจังหวัด	เป็นกรรมการ
(3) ผังเมืองจังหวัด	เป็นกรรมการ
(4) โยธาธิการจังหวัด	เป็นกรรมการ
(5) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด	เป็นกรรมการ
(6) ป่าไม้จังหวัด	เป็นกรรมการ
(7) ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่รับผิดชอบในเขตจังหวัดนั้น (ถ้ามี)	เป็นกรรมการ
(8) ศึกษาธิการจังหวัด	เป็นกรรมการ
(9) ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่	เป็นกรรมการ
(10) นายช่างแขวงการทาง	เป็นกรรมการ
(11) อุตสาหกรรมจังหวัด	เป็นกรรมการ
(12) หัวหน้าสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด	เป็นกรรมการ
(13) ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค	เป็นกรรมการ
(14) ผู้แทนหน่วยงานทหารในพื้นที่ที่ได้รับแต่งตั้งจากกองบัญชาการทหารสูงสุด	เป็นกรรมการ
(15) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ

(16) นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้อง — เป็นกรรมการ

(17) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด — เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 9 ให้คณะกรรมการประจำจังหวัดมีหน้าที่ พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เฉพาะกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวด 2
การยื่นคำขอและดำเนินการ

ข้อ 10 ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 ท้ายระเบียบนี้พร้อมด้วยแผนที่สังเขปซึ่งแสดงว่าในวัดมีห้าร้อยเมตรมีการวัดถุ หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือพืชพันธุ์ไม้ หรือทรัพยากรธรรมชาติอย่างใดบ้างหรือไม่ ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ถ้าหรือท้องที่ซึ่งรัฐมนตรียังไม่ได้ประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดินของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2528 ส่วนในท้องที่อื่นให้ยื่นต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา แล้วแต่กรณี

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ข้อ 11 เมื่อได้รับคำขอแล้วให้ลงบัญชีรับคำขอควบคุมเรื่อง (ท.ด.14) หรือบัญชีรับคำขอ (บ.ท.ด.2) แล้วแต่กรณี และให้จัดทำทะเบียนคุมเรื่องตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้

ข้อ 12 ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ และเหตุผลที่ขออนุญาต โดยละเอียดตามแบบ ท.ด.66 ท้ายระเบียบนี้

ข้อ 13 ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ได้รับมอบหมาย ออกไปชี้นสูตรสอบสวน ณ ที่ดินที่ขออนุญาต ตามแบบ ท.ด.67 ท้ายระเบียบนี้ และให้ช่างรังวัดทำการรังวัดที่ดินแปลงที่ขอ ถ้าอำเภอหรือกิ่งอำเภอใดไม่สามารถดำเนินการรังวัด ให้เสนอเรื่องไปยังจังหวัด เพื่อสั่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดจัดช่างรังวัดออกไปทำการรังวัดเป็นกรณีพิเศษ โดยให้ผู้ขอออกค่าใช้จ่ายและนำทำการรังวัด

ข้อ 14 ผู้ขอหรือผู้ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้ขอ มีหน้าที่นำเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องไปทำการตรวจสอบพื้นที่ตามกำหนดนัดที่เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบ

ข้อ 15 การรังวัดและทำแผนที่ ตามข้อ 13 ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) กรณีมีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกโฉนดที่ดินหรือระวางรูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) ให้ทำการรังวัดกำหนดตำแหน่งลงในรูปถ่ายทางอากาศและคำนวณจากรูปแผนที่ดังกล่าวมาใช้ได้ แต่ต้องวัดระยะโดยตรงแบบลงไว้ตรวจสอบและคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์หรือโดยมาตราส่วน

(2) กรณีไม่มีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศและระวางรูปถ่ายทางอากาศตาม (1) ให้ทำการรังวัดเอกสารเปล่า และคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์แสดงตำแหน่งถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญอย่างอื่นในรัศมีห้ารัศมีเมตร โดยระบุว่า ถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญนั้นอยู่ห่างจากที่ดินที่ขออนุญาตเป็นระยะเท่าใด ให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(3) ทุกมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาตให้ผู้ขอปักหลักคอนกรีตหรือหลักไม้แก่นให้มีความคงทนตลอดอายุการอนุญาต โดยให้ปักสูงจากพื้นดินประมาณห้าสิบเซนติเมตร ทาสีแดงและให้เห็นได้ง่าย

กรณีมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาตไม่อาจปักหลักได้ ให้ปักหลักพยานตามระเบียบโดยอนุโลม

(4) ให้ช่างรังวัดลงชื่อหมายรูปแผนที่ที่ดินที่ขออนุญาตและเส้นทางที่เข้าออกสู่ทางหลวงในแผนที่ภูมิประเทศ 1 : 50,000 และให้แสดงรายละเอียดในแผนที่ด้วย ดังนี้

ก. ชื่อ หมายเลขชุด และหมายเลขระวางแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000

ข. ตารางเส้นกริดและค่าพิกัดจากระบบ ยู ที เอ็ม (จากระบบระวางแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000)

ค. ที่ตั้งของที่ดินอยู่หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ในรัศมีห้ารัศมีเมตรมีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นสาธารณูปโภค วัด สำนักสงฆ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์สถาน ถ้ำ ทางสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใด ในลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าวหรือไม่

ง. ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใด

จ. อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือไม่

ฉ. ลงลายมือชื่อผู้ขออนุญาตและช่างรังวัดรับรองว่า แผนที่นั้นถูกต้องตรงกับความจริงและตรงกับความประสงค์ตามคำขออนุญาต

ข้อ 16 ในการออกไปชี้นำสูตรสอบสวนยังที่ดินที่ขออนุญาต ให้เก็บตัวอย่างดินจากจุดต่างๆ ภายในเขตที่ขออนุญาต รวมสี่จุด ที่อาจมองเห็นได้ว่ามีลักษณะแตกต่างกัน และอยู่ห่างกันตามสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้ชี้นำสูตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บดินให้ปรากฏในรูปแผนที่ และทำหลักฐานรับรองว่าเป็นดินที่เก็บจากจุดที่เก็บดินในรูปแผนที่นั้น ดินแต่ละจุดที่เก็บมาจะต้องมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัม แล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการขออนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน ให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

ข้อ 17 เมื่อได้มีการชี้นำสูตรสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ประกาศการขออนุญาตประกอบกิจการในที่ดินของรัฐให้ทราบมีกำหนดสามสิบวันตามแบบ พ.ด.25 ประกาศนั้นให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณที่ดินที่ขออนุญาตแห่งละหนึ่งฉบับ

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ส่งเรื่องพร้อมรายงานและชี้แจงเหตุผลว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ หรือสมควรจะอนุญาตภายในเขตกว้างยาวและเนื้อที่เท่าใด เนื่องจากเหตุผลประการใด เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวันทำการ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการ เฉพาะการเก็บตัวอย่างดิน ให้จัดทำสามสิบสองชุด

กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการให้จัดทำสิบห้าชุด

ข้อ 18 กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หากตรวจสอบแล้วปรากฏการดำเนินการถูกต้องตามวิธีการที่กล่าวข้างต้น ให้จังหวัดส่งเรื่องราวให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคแห่งละหนึ่งชุด เพื่อตรวจสอบแจ้งหน่วยเหนือและส่งเรื่องราวที่เหลือทั้งหมดพร้อมความเห็นไปกรมที่ดินภายในเจ็ดวันทำการ

ข้อ 19 เมื่อกรมที่ดินได้รับเรื่องราวจากจังหวัด หากตรวจสอบแล้วปรากฏว่าการดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และของจังหวัดถูกต้องแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ส่งเรื่องราวการขออนุญาตและการดำเนินการให้กรรมการคนละหนึ่งชุด เพื่อทำการตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน แล้วนำผลการตรวจสอบและความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการในวันประชุม

(2) นัดประชุมคณะกรรมการภายในสามสิบวันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการได้รับเรื่องราวเพื่อทำการตรวจสอบตาม (1)

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของกรมที่ดินต้องดำเนินการให้เสร็จภายในเจ็ดวันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการรับรองรายงานการประชุม

ข้อ 20 กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และตรวจสอบแล้วเห็นว่าอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขาได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

(1) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังนี้

ก. สำนักงานป่าไม้จังหวัด ว่าอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรืออยู่ในโครงการที่ทางราชการจะกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ หรือในเขตที่ทางราชการได้สงวนหวงห้ามไว้ให้เป็นป่า หรือไม่ และมีไม้มีค่าขึ้นอยู่มากน้อยเพียงใด

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ ว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

ค. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่รับผิดชอบในเขตจังหวัดพื้นที่ว่าบริเวณที่ขอคนอนุญาตมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดีซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ อย่างใดหรือไม่

ง. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจะมีข้อขัดข้องประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

จ. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ว่าขัดกับหลักเกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามมติ

คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2529 เรื่อง การพิจารณาอนุญาตให้ขุดตักดินลูกรังและหินผุหรือไม่ จะควรอนุญาตหรือไม่

ง. หน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เช่น แขวงการทาง

จ. อำเภอท้องที่หรือกิ่งอำเภอท้องที่ ว่าจะมีข้อขัดข้องประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่ สำหรับท้องที่ที่เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเป็นผู้รับคำขอ

การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือ และถ้าจะต้องส่งทางไปรษณีย์ ให้ส่งโดยลงทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใดไม่แสดงความเห็นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้มีหนังสือ ให้พิจารณาโดยถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบ ตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2529

(2) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม (1) ครบถ้วน หรือเมื่อครบกำหนด หนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้ง ให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสิบห้าวันทำการ การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในเจ็ดวันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการประจำจังหวัดรับรองรายงานการประชุม

ข้อ 21 เมื่อผู้บังคับการที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี พิจารณาแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาสิทธิให้ผู้ขอและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบ

ในกรณีที่ผู้บังคับการที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีพิจารณาแล้วไม่อนุญาตตามคำขอ ให้แจ้งสิทธิในการอุทธรณ์คัดค้านแก่ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

หมวด 3
หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาต

ข้อ 22 ที่ดินที่จะอนุญาตต้องเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

(1) ที่ดินซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากการอนุญาตไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎร และสภาตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาตามกฎหมายไม่ขัดข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว

(3) ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนสิทธิในที่ดินให้แก่รัฐ หรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่ดกร้างว่างเปล่าจนตกเป็นของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ 23 การอนุญาต ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ผู้ขอต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย และประกอบกิจการด้วยตนเอง

(2) ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินและของเอกชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

(3) จำนวนเนื้อที่ที่สามารถอนุญาตในจังหวัดหนึ่งๆ โดยผู้ขอจะขอกี่แห่งก็ตาม เมื่อรวมเนื้อที่ทั้งหมด รายหนึ่งๆ ต้องไม่เกินสิบไร่ ถ้าผู้ขอรายใดเป็นคู่สมรสของผู้ขอลงทะเบียนหนึ่งหรือของผู้ที่ได้รับอนุญาต เนื้อที่ที่จะอนุญาตเมื่อรวมกันแล้วไม่ควรเกินสิบไร่ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร

ข้อ 24 การขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ นอกจากจะพิจารณาตามข้อ 23 แล้ว ที่ดินที่ขออนุญาตต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังนี้ด้วย

(1) ต้องไม่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 ตามมติคณะรัฐมนตรี จะอนุญาตได้เมื่อปรากฏว่า

ก. เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือหาพื้นที่ดำเนินการที่อื่นได้ และ

ข. เป็นกิจกรรมที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงว่ามีลักษณะของกิจกรรมตาม ก. และมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างแท้จริง

(2) ต้องไม่เป็นพื้นที่ต้องห้ามหรือห้ามตามหลักเกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2529 ดังนี้

ก. ที่ดินที่มีชั้นลูกรังและหินผุอยู่ใต้ผิวดินที่ระดับความลึกมากกว่าสี่สิบห้าเซนติเมตร

ข. พื้นที่ที่มีความลาดชันมากจนเป็นเหตุให้เกิดการพังทลายในบริเวณที่ขุดลูกรังและหินผุ หรือบริเวณใกล้เคียง

ค. พื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์

ง. บริเวณที่มีสภาพทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทางโบราณคดี หรือทางศิลปกรรมและศาสนสถาน

จ. บริเวณที่มีความงามของธรรมชาติ

ฉ. แหล่งที่มีซากดึกดำบรรพ์หรือโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่สำคัญและหายาก

ช. สถานที่หรือบริเวณที่ราชบูรพ์ให้ประโยชน์ร่วมกัน

ซ. บริเวณที่มีแร่ธาตุที่มีค่าในปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

ฌ. บริเวณที่อยู่ใกล้เส้นทางสมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำภายในระยะหนึ่งร้อยเมตร

ญ. แหล่งพืชพันธุ์ที่มีคุณค่าหรือหายาก

ฎ. แหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่า

ฏ. แหล่งน้ำหรือพื้นที่ที่อนุญาตแล้วจะมีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ

ฐ. พื้นที่ที่มีความลาดชันเกินร้อยละสามสิบห้า

หมวด 4
การออกใบอนุญาต

ข้อ 25 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือข้าราชการที่ดิน แล้วแต่กรณี เห็นสมควรอนุญาต ให้ออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด.69 ท้ายระเบียบนี้ แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตลงชื่อรับทราบและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้หลังใบอนุญาต

การอนุญาตให้อนุญาตตามกำหนดเวลาซึ่งสมควรกับกิจการที่กระทำภายในกำหนดไม่เกินห้าปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

ข้อ 26 ผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดีกรมที่ดิน แล้วแต่กรณี อาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ในการอนุญาตอีกก็ได้

ข้อ 27 ผู้ได้รับอนุญาตต้องไม่กระทำให้พื้นดินที่ได้รับอนุญาตหรือพื้นที่ซึ่งติดต่อเสียสภาพตามสมควร เช่น ขุดพื้นดินลึกจากพื้นดินทั่วไปเกินกว่าห้าเมตร

ข้อ 28 ผู้ได้รับอนุญาตต้องไม่กระทำกิจการอันเป็นการรบกวนบุคคลอื่น เช่น ไม่ทำให้เกิดเสียงดังเกินสมควร ทำกิจการในเวลาวิกาล หรือวางหรือตั้งบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด เป็นการกีดขวางแก่สาธารณชน

ข้อ 29 ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องจัดทำแผ่นป้ายประกาศแสดงไว้ในที่เปิดเผยด้านหน้าพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ตลอดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต แผ่นป้ายนี้จะต้องจัดทำก่อนดำเนินการ

แผ่นป้ายต้องมีข้อความแสดงชื่อผู้ได้รับอนุญาต ระยะเวลา จำนวนเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาตและแผนที่สังเขปแสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต

หมวด 5
การเลิกและการโอนใบอนุญาต

ข้อ 30 ผู้ได้รับอนุญาตจะโอนสิทธิให้ผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่การโอนให้ทายาทหรือตกทอดทางมรดกหรือโอนตามคำสั่งศาล

ข้อ 31 การเลิกหรือการโอนใบอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา โดยเฉพาะการขอโอนใบอนุญาตจากผู้รับอนุญาตที่ถึงแก่กรรมจะต้องยื่นภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้รับอนุญาตถึงแก่กรรม หรือภายในกำหนดเวลาของอายุใบอนุญาตที่เหลืออยู่ไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้าไม่ยื่นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าใบอนุญาตนั้นสิ้นอายุในวันที่ครบกำหนดเก้าสิบวัน หรือตามอายุของใบอนุญาตที่เหลืออยู่ เมื่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ได้รับเรื่องราวการขอเลิกหรือการขอโอนใบอนุญาตแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง (ท.อ.14) หรือบัญชีรับทำการ (ป.ท.ด.2)

(2) เรียกใบอนุญาตรวมเรื่องไว้

(3) สอบสวนพิจารณาเรื่องราวเสนอความเห็น

ข้อ 32 การพิจารณาเรื่องราวขอโอนใบอนุญาตให้ดำเนินการดังนี้

(1) กรณีผู้ขอโอนใบอนุญาตเป็นผู้ได้สิทธิตามคำสั่งศาล ให้สอบสวนผู้ขอให้ปรากฏรายละเอียดตามข้อ 23 โดยแนบคำสั่งศาลไว้ในเรื่องและให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา พิจารณาเรื่องราวเสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดีกรมที่ดิน แล้วแต่กรณี

(2) กรณีผู้ขอโอนใบอนุญาตเป็นทายาท ให้สอบสวนว่าเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม และให้สอบสวนผู้ขอให้ปรากฏรายละเอียดตามข้อ 23 ถ้าเป็นผู้รับพินัยกรรมให้คัดสำเนาพินัยกรรมแนบเรื่องไว้ โดยให้ผู้ขอโอนลงชื่อรับรองสำเนาพินัยกรรมไว้เป็นหลักฐานและให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจ

สอบเอกสารลงชื่อ แล้วให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ประกาศการขอโอนใบอนุญาตให้ทราบมีกำหนดสามสิบวัน ตามแบบ ท.ด.25 ประกาศนั้นให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณที่ดินที่ขอโอนใบอนุญาต เมื่อครบกำหนดแล้วจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ก็ตาม ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา สอบสวนพิจารณาเรื่องราวเสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือธิบดีกรมที่ดิน แล้วแต่กรณี

ข้อ 33 กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวตามข้อ 32 แล้ว ให้ส่งคณะกรรมการประจำจังหวัดพิจารณา

กรณีธิบดีกรมที่ดินเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต ให้จังหวัดส่งเรื่องราวพร้อมความเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้กรมที่ดินดำเนินการนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา

การพิจารณาเสนอเรื่องราวการขอโอนใบอนุญาตจากผู้รับอนุญาต ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 20 หรือไม่เพียงใด ควรอนุญาตหรือไม่ และควรกำหนดเงื่อนไขอย่างใด

ข้อ 34 ในการขอเลิกใบอนุญาต ให้ผู้ขอยื่นเรื่องราวพร้อมใบอนุญาตต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เพื่อเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดหรือส่งเรื่องให้ธิบดีกรมที่ดินสั่งยกเลิกใบอนุญาต แล้วรายงานให้คณะกรรมการประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการทราบ ตามแต่กรณี

ข้อ 35 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้พิจารณาเรื่องราวขอโอนใบอนุญาตเป็นประการใดแล้ว ให้จังหวัดหรือกรมที่ดินแจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและผู้ขอทราบ สำหรับการออกใบอนุญาตในการโอนให้นำความในหมวด 4 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 6
การขอต่ออายุใบอนุญาต

ข้อ 36 ผู้ได้รับอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา พร้อมสำเนาแผนที่ที่ดินที่ได้รับอนุญาตและสำเนาใบอนุญาต จำนวนสามสิบสองชุด ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าสองร้อยสี่สิบวัน วันแต่มีเหตุจำเป็นซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตพิจารณาเป็นอย่างอื่นก็ได้

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ข้อ 37 เมื่อได้รับคำขอและลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่องแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา พิจารณาว่าสมควรต่ออายุใบอนุญาตหรือไม่ ด้วยเหตุผลประการใด โดยไม่ต้องดำเนินการตรวจสอบตามแบบ ท.ด.66 ชั้นสุดท้ายตรวจสอบตามแบบ ท.ด.67 และไม่ต้องประกาศตามแบบ ท.ด.25

ข้อ 38 ในการพิจารณาให้ความเห็นตามข้อ 37 ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไปตรวจสอบบริเวณที่ขอต่ออายุใบอนุญาต และตรวจสอบว่าในขณะนั้นพื้นที่ที่ขอต่ออายุใบอนุญาตอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หรือชั้นที่ 2 ตามมติคณะรัฐมนตรี หรือไม่

ข้อ 39 การไปตรวจสอบตามข้อ 38 สำหรับกรณีขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ ให้ปฏิบัติตามข้อ 16 ด้วย

ข้อ 40 เมื่อดำเนินการตรวจสอบตามข้อ 36 ถึงข้อ 39 แล้ว ให้ดำเนินการตามข้อ 19 และข้อ 20

หมวด 7
การเพิกถอนใบอนุญาต

ข้อ 41 เมื่อความปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ผู้ได้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามข้อ 25 วรรคหนึ่ง และข้อ 28 หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าหากผู้รับอนุญาตประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาตต่อไป อาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายร้ายแรงขึ้นได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเพิกถอนการอนุญาตทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

บทเฉพาะกาล

ข้อ 42 บรรดาคำขออนุญาตซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการในขั้นตอนใดก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นตามขั้นตอนนั้น และให้ถือว่าไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ สำหรับขั้นตอนต่อไปให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 43 เมื่อใบอนุญาตหมดอายุ และมีการขอต่ออายุใบอนุญาตในพื้นที่เดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาอนุญาตตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2543

นายวัฒนา อัศวเหม
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(ท.ด.๖๔)

เรื่องราวขออนุญาตตามความในมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เขต/ที่.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี เชื้อชาติ.....

สัญชาติ.....อยู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....ขอยื่นเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ

โดยจะทำการ.....เพื่อประโยชน์ในการ.....

.....เป็นระยะเวลา.....ปี

ต่อนายอำเภอ.....

ที่ดินของรัฐที่ขออนุญาตอยู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....เป็นที่.....

มีอาณาเขต ระยะกว้างยาว และเนื้อที่ปรากฏตามแผนที่ซึ่งได้แนบมาพร้อมกับเรื่องราวนี้รวม 3 ฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้ขออนุญาต

ความเห็น

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้า

ประจำกิ่งอำเภอ/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/

เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา

คำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่

ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาต

ตำแหน่ง.....

(ท.ด.๖๖)

บันทึกการสอบสวนผู้ขออนุญาต
ตามความในมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เรียนที่.....

วันที่..... เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี เชื้อชาติ.....

สัญชาติ.....อยู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....ขอให้นายตำรวจอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา.....

จังหวัด.....ด้วยความสัตย์จริง ดังต่อไปนี้ :-

ข้อ ๑. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ ซึ่งอยู่ในท้องที่ หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

โดยจะทำการ.....

เพื่อประโยชน์ในการ.....

และได้ประกอบกิจการนี้มาตั้งแต่.....

ข้อ ๒. ข้าพเจ้ามีอาชีพในปัจจุบัน คือ.....

.....

ข้อ ๓. ทรัพย์สินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้าในเวลานี้มีดังนี้ คือ

(๑) .....

(๒) .....

(๓) .....

(๔) .....

(๕) .....

ข้อ ๔. เคยได้รับโทษในทางอาญาอย่างใดบ้างหรือไม่ และเมื่อใด.....

.....

ข้อ ๕. เคยทำผิดเงื่อนไขตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้อนุญาตไว้แล้ว ประการใด หรือไม่ แต่เมื่อใด

.....

ข้อ ๖. ทุนและเครื่องอุปกรณ์ในการประกอบกิจการเครื่องจักรหุ้นแรงกรรมการมีอะไรบ้าง เท่าใด และจำนวนกรรมการซึ่งใช้ในการดำเนินงานมีเท่าใด

(๑) .....

(๒) .....

(๓) .....

(๔) .....

(๕) .....

ข้อ ๔. ข้าพเจ้าจำเป็นต้องใช้วัตถุระเบิดเพื่อการ.....
และได้ยื่นคำขออนุญาตไว้แล้วและใช้ไว้แล้วตามคำขอตั้งวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้อ ๕. เมื่อข้าพเจ้าได้รับอนุญาตแล้ว ข้าพเจ้าจะดำเนินการด้วยตนเองจะไม่ให้ผู้อื่นทำการแทน หรือโอนสิทธิไปให้บุคคลอื่น จะยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ทุกประการ หากข้าพเจ้าหรือบริวารของข้าพเจ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ข้าพเจ้ายินยอมให้เพิกถอนการอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

ลงชื่อ.....ผู้ขอรับอนุญาต

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....นายอำเภอ
หรือปลัดอำเภอ
ผู้เป็นหัวหน้าประจำ
กิ่งอำเภอ/
เจ้าพนักงาน
ที่ดินจังหวัด/
เจ้าพนักงานที่ดิน
จังหวัดสาขา

(ท.ด.๖๔)

ใบอนุญาตตามความในมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อนุญาตให้.....อยู่ที่.....

ตำบล.....ตำบล.....จังหวัด.....ประกอบกิจการ

ในที่ดินของรัฐ.....

ที่ดินที่อนุญาต ตั้งอยู่ที่.....ตำบล.....ตำบล.....

จังหวัด.....มีอาณาเขต ดังนี้ :-

ทิศเหนือ จร.....ยาวประมาณ.....

ทิศตะวันออก จร.....ยาวประมาณ.....

ทิศใต้ จร.....ยาวประมาณ.....

ทิศตะวันตก จร.....ยาวประมาณ.....

เนื้อที่ประมาณ.....ไร่.....งาน.....ตา

มีกำหนดเวลา.....ปี สิ้นสุดการอนุญาตตามใบอนุญาตฉบับนี้ในวันที่.....

เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุในหลังใบอนุญาตนี้โดยเคร่งครัด หากฝ่าฝืนอาจถูกเพิกถอนการอนุญาตเสียได้

ลงชื่อ..... ผู้อนุญาต

ตำแหน่ง.....

พนักงานเจ้าหน้าที่

เงื่อนไขการอนุญาตขุดดินลูกรังหรือหินผุ

ตามใบอนุญาตเลขที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้อ ๑. ผู้ได้รับอนุญาตต้องประกอบกิจการด้วยตนเอง จะให้ผู้อื่นดำเนินการหรือโอนสิทธิให้ผู้อื่นไม่ได้ และต้องดำเนินการภายในบริเวณที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

ข้อ ๒ ผู้ได้รับอนุญาตต้องจัดทำแผ่นป้ายประกาศขนาดกว้าง ๖๐ เซนติเมตร ยาว ๔๒๐ เซนติเมตร แสดงไว้ในที่เปิดเผยด้านหน้าพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ตลอดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต แผ่นป้ายนี้จะต้องจัดทำก่อนดำเนินการ

แผ่นป้ายต้องมีข้อความแสดงชื่อผู้ได้รับอนุญาต ระยะเวลา จำนวนเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาตและแผนที่ตังเลขแสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต

ข้อ ๓ ผู้ได้รับอนุญาตต้องดำเนินการปักหมุดแนวเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้มั่นคงแข็งแรงพร้อมทั้งระบุหมุดหลักฐานในบริเวณใกล้เคียงเพื่อให้การขุดดินลูกรัง อยู่ภายในขอบเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตและสามารถตรวจสอบได้โดยสะดวกตลอดเวลาที่ได้รับอนุญาต

ข้อ ๔. ผู้ได้รับอนุญาตต้องไม่กระทำให้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตและบริเวณที่ติดต่อให้เสียสภาพเกินสมควร เช่น ขุดพื้นดินลึกจากพื้นที่ดินธรรมดาเกินกว่า ๕ เมตร

ข้อ ๕. ผู้ได้รับอนุญาตต้องระมัดระวังมิให้เกิดอันตรายหรือเสียหาย หรืออาจเป็นอันตราย หรือเสียหายต่อทรัพย์สินของทางราชการและของเอกชน เช่น บูชนียสถาน โบราณสถาน วัดวาอาราม สำนักสงฆ์ โบราณวัตถุ อาคาร บ้านเรือน

ข้อ ๖. ผู้ได้รับอนุญาตต้องไม่กระทำกิจการอันเป็นการรบกวนบุคคลอื่น เป็นต้นว่า กระทำเสียงดังรบกวนการทำกิจการในเวลาวิกาล หรือวาง หรือตั้งบรรทุกเครื่องมือ เครื่องใช้ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลขัดขวางการจราจรแก่สาธารณชน

ข้อ ๗. ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ในทางราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ให้แจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตหยุดทำการ ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามทันที

ข้อ ๘. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือผู้แทนเข้าไปตรวจบริเวณที่อนุญาตหรือกิจการที่ผู้ได้รับอนุญาตกระทำ ผู้ได้รับอนุญาตต้องอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร

ข้อ ๙. ในการขุดดินลูกรังนั้นต้องให้มีมุมลาด ๑:๑ ยกเว้นจากระดับพื้นดินเดิม

ข้อ ๑๐. ผู้ได้รับอนุญาตต้องบำรุงรักษาเส้นทางที่ทำการขนส่งดินลูกรังให้อยู่ในสภาพดีและใช้การได้อยู่เสมอ

ข้อ ๑๑. เมื่อรัฐต้องการกำหนดพื้นที่บริเวณที่ขออนุญาตเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจถอนการอนุญาตในที่ดินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้

ข้อ ๑๒ ในระหว่างทำการขุดดินลูกรัง หากผู้ได้รับอนุญาตพบแร่ทองอยู่ในที่ได้รับอนุญาต ให้ผู้ได้รับอนุญาตหยุดทำการขุดดินลูกรังในบริเวณที่พบแร่นั้น แล้วแจ้งให้พนักงานเจ้าประจำท้องที่ หรือกรมทรัพยากรธรณี เพื่อทำการตรวจสอบ หากผลการตรวจสอบปรากฏว่า ขุดในบริเวณที่ได้รับอนุญาตจริง ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยแร่

ข้อ ๑๓. หากขณะดำเนินการได้พบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุหรือซากโบราณสถานใดๆ ต้องหยุดดำเนินการทันทีและแจ้งให้กรมศิลปากรทราบ

ข้อ ๑๔. ผู้ได้รับอนุญาตต้องดำเนินการป้องกันผลเสียหายต่อพื้นที่เกษตรกรรมและผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

ข้อ ๑๕. ผู้ได้รับอนุญาตต้องปักหลักคอนกรีตหรือหลักไม้แก่น รอบมุมเขตบริเวณที่ได้รับอนุญาต โดยปักลงในดิน โดยส่วนที่อยู่เหนือพื้นดินสูงสำหรับชนิดเมตรทาสีแดง และให้รักษาหลักเขตดังกล่าวไว้ให้ตรวจสอบได้ตลอดอายุการอนุญาต หากปรากฏว่าหลักเขตดังกล่าวมีการเคลื่อนย้ายหรือสูญหาย ต้องแก้ไขและปักหลักใหม่ให้ถูกต้องทันที

ข้อ ๑๖. ก่อนที่จะสิ้นสุดอายุใบอนุญาตต้องดำเนินการปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมในบริเวณที่ขอรับอนุญาตให้มีลักษณะใกล้เคียงกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบ

ข้อ ๑๗. หากมีการเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินการของผู้ได้รับอนุญาตในกรณีใดๆ ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นๆ ทุกประการ โดยไม่ตัดสิทธิที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเพิกถอนใบอนุญาตอีกต่างหาก

ข้อ ๑๘. ถ้าผู้ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขมาข้อหนึ่งข้อใด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจถอนการอนุญาตในที่ดินทั้งหมด หรือแต่บางส่วนได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าว

ข้อ ๑๙. เมื่อใบอนุญาตสิ้นอายุ ผู้ได้รับอนุญาตต้องหยุดดำเนินการทันที กรณีที่มีการขอต่ออายุใบอนุญาตจะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาต

ข้อ ๒๐. ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งไม่อนุญาตตามคำขออนุญาต ผู้ขออนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตนั้น

ลงชื่อ.....ผู้ได้รับอนุญาต

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการอนุญาตให้ตูดทราย
พ.ศ. 2546

ตามที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 กระทรวงมหาดไทยจึงได้ปรับบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของกระทรวงมหาดไทย ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงได้โอนภารกิจงานการขออนุญาตดูดทรายจากกองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ให้กรมที่ดินดำเนินการ ดังนั้น เพื่อให้การควบคุมการประกอบการดูดทรายมิให้เป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน และมิให้เป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และมติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 4 กันยายน 2522 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) ที่กำหนดให้การพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายในจังหวัดต่างๆ และการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดูดทรายทั้งปวงเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จึงกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ.2546"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ.2523

(2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2525

(3) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2532

(4) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2535

(5) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2543

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย เรียกโดยย่อว่า "กพด."

"คณะอนุกรรมการ" หมายความว่า คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย ซึ่ง กพด. แต่งตั้งขึ้น

"การดูดทราย" หมายความว่า การดูด รวมถึง การตัก การขุด การขน หรือการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งทราย

"ส่วนราชการ" หมายความว่า กระทรวง กรม จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทราย

"ส่วนราชการ" หมายความว่า กระทรวง กรม จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทราย

"จังหวัด" หมายความรวมถึง กรุงเทพมหานคร

"วัน" หมายความว่า วันทำการตามปกติของหน่วยงานของรัฐ

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

"เจ้าหน้าที่" หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

หมวด 1
คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

ข้อ 5 กพด. ประกอบด้วย

(1) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธานกรรมการ
(2) อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(3) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(4) อธิบดีกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(5) อธิบดีกรมชลประทานหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(6) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(7) อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(8) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(9) ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตจังหวัดที่มีการขอขนทรายดูดทรายหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(10) ที่ปรึกษาด้านกฎหมายกระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(11) ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(12) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	เป็นกรรมการ
(13) ผู้แทนส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
(14) ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(15) ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(16) หัวหน้ากลุ่มจัดการที่ดินของรัฐ สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
(17) หัวหน้ากลุ่มงานจัดการที่ดินของรัฐ สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 6 กพด. มีอำนาจหน้าที่

(1) พิจารณาอนุญาตให้ทำการดูดทรายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและเขตพื้นที่ระหว่างประเทศ

(2) พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดูดทรายทั้งปวง

(3) พิจารณาวางระเบียบข้อบังคับตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูดทราย

(4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายแทน กพด. ได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตของ กพด.

(5) เชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มาชี้แจงข้อเท็จจริงต่างๆ

(6) พิจารณาในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูดทราย

ข้อ 7 การประชุม กพด. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม ถ้าในการประชุมคราวใดประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการด้วยกันคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมตกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 8 ให้คณะอนุกรรมการประกอบด้วย

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานอนุกรรมการ
(2) รองผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้รับมอบหมาย	เป็นอนุกรรมการ
(3) ปลัดจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
(4) อัยการจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
(5) ยุติธรรมจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
(6) ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	เป็นอนุกรรมการ
(7) ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็นอนุกรรมการ
(8) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
(9) นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ	เป็นอนุกรรมการ
(10) ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้แทน ผู้แทนคณะผู้บริหารท้องถิ่น ในเขตท้องที่ที่มีการขออนุญาตให้ดูดทราย	เป็นอนุกรรมการ
(11) ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อม	เป็นอนุกรรมการ
(12) ผู้แทนส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	เป็นอนุกรรมการ
(13) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ
(14) หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
(15) หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน หรือหัวหน้างานควบคุมและประสานงาน สำนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 9 ให้คณะอนุกรรมการ มีหน้าที่ดังนี้

(1) พิจารณาการขออนุญาตให้ดูดทรายภายในจังหวัด

(2) พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องและแก้ไขปัญหาข้องเรียนเกี่ยวกับการดูดทราย

(3) พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่ กพด. มอบหมาย

ข้อ 10 การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำความในข้อ 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 2
วิธีการขออนุญาต

ข้อ 11 ผู้ขออนุญาตดูดทราย จะดำเนินการดูดทรายได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 12 ให้ผู้ประสงค์ขออนุญาตดูดทรายยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 ท้ายระเบียบนี้ พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตดูดทรายต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ ส่วนอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่รัฐมนตรีประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอตามความในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2528 แล้ว ให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแล้วแต่กรณี และให้สอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียดตามแบบ ท.ด.66 ท้ายระเบียบนี้

แผนที่แสดงบริเวณที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายให้แสดงให้เห็นว่าบริเวณใกล้เคียงที่ขออนุญาตมีอาคารวัตถุ หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างใดบ้าง หรือไม่ โดยใช้มาตราส่วนที่เหมาะสม ลายมือชื่อผู้เขียนแผนที่และลายมือชื่อผู้ขออนุญาต

ในกรณีที่การขออนุญาตดูดทรายไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใด ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ ด้วย

ข้อ 13 เมื่อได้สอบสวนตามข้อ 12 แล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการขออนุญาต ออกไปชี้นสูตรสอบสวนที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายว่า ที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายเป็นที่ดินประเภทใด สภาพลักษณะของที่ดินเป็นอย่างไร มีโบราณวัตถุโบราณสถาน สิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ราชการอยู่ใกล้เคียงหรือไม่ ตามแบบ ท.ด.67 ท้ายระเบียบนี้ หากอนุญาตให้ผู้ขอทำการดูดทรายแล้วจะเกิดปัญหาในภายหน้าหรือไม่ ให้แล้วเสร็จภายในห้าวัน ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ทำการดูดทรายก็ให้รายงานจังหวัดภายในห้าวันนับแต่วันที่เห็นว่าไม่ควรอนุญาต

ข้อ 14 เมื่อชี้นสูตรสอบสวนที่ดินแล้วถ้านายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เห็นว่าควรอนุญาตให้ประกาศตามแบบ ท.ด.25 ท้ายระเบียบนี้ โดยปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงหรือในที่ดินนั้นมีกำหนดสามสิบวัน หากไม่มีการขัดข้องหรือคัดค้านอย่างใด ให้รายงานส่งเรื่องและชี้แจงไปจังหวัดภายในสามวัน

ถ้ามีการคัดค้านหรือขัดข้องประการใด ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาสอบสวนพิจารณา เสร็จแล้วรายงานจังหวัดภายในสิบวันนับแต่วันครบกำหนดประกาศตามวรรคหนึ่ง

หมวด 3
การพิจารณาอนุญาต

ข้อ 15 ให้สำนักงานที่ดินจังหวัดรวบรวมเรื่องราวการขออนุญาตดูดทรายแล้ว ให้นัดคณะอนุกรรมการ เพื่อตรวจสอบสถานที่ และประชุมพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันรับเรื่องจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา

การพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ให้ถือหลักเกณฑ์ตามนัยข้อ 19 เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ควรอนุญาตหรือไม่ควรอนุญาตให้แสดงเหตุผลไว้ด้วย แล้วให้จังหวัดพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามมติที่ประชุมภายในสิบวันนับแต่วันประชุมเสร็จ แล้วรวบรวมเรื่องราว พร้อมรายงานการประชุมและบัญชีรายงานผลจำนวน 15 ชุด ให้กรมที่ดินเพื่อนำเสนอ กพด. ทราบ

ข้อ 16 กพด. ต้องประชุมพิจารณาเรื่องราวของกรุงเทพมหานคร และเขตพื้นที่ระหว่างประเทศให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน และแจ้งผลการพิจารณาให้จังหวัดทราบภายในห้าวัน นับแต่วันประชุมเสร็จ

ข้อ 17 จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด. และเรื่องราวการขออนุญาตดูดทรายนั้น กพด. พิจารณาอนุญาตแล้ว ก่อนที่จังหวัดจะออกใบอนุญาต ให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้วหรือไม่ ถ้าเห็นว่าครบถ้วนแล้วให้จังหวัดออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด.69 ก. ท้ายระเบียบนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด.

ข้อ 18 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายให้คำนึงถึง

(1) ในด้านวิชาการ เช่น ความเสียหายแก่สภาพดิน สภาพธรรมชาติของลำน้ำ

(2) ในด้านการปกครอง เช่น ความเดือดร้อนของราษฎร ความเสียหายทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากรธรรมชาติ ให้ได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) แม่น้ำลำคลองแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ

หมวด 4
เงื่อนไขการอนุญาต

ข้อ 19 ผู้ขออนุญาตดูดทรายต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังนี้

(1) ดำเนินการด้วยตนเอง จะโอนสิทธิให้ผู้อื่นมิได้

(2) ทำการดูดทรายตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 18.00 น.

(3) ไม่ทำการดูดทรายจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการหรือของผู้อื่น

(4) ไม่ทำการเป็นที่กีดขวางการจราจร หรือก่อให้เกิดเสียงดังในที่รบกวนบุคคลอื่น

(5) แสดงใบอนุญาตไว้ประจำยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกลที่ใช้ดูดทราย

ข้อ 20 ในกรณีใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้ได้รับอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ทราบว่าใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุด

ข้อ 21 ผู้ได้รับอนุญาตหรือผู้ควบคุมหรือคนงานประจำยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกล ต้องยินยอมและให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ขึ้นไปทำการตรวจยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกล ที่ใช้ทำการดูดทราย รวมทั้งเรียกเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบได้ในระหว่างเวลาทำการของผู้ได้รับอนุญาต

ข้อ 22 เมื่อเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลควบคุมการดูดทรายพบว่า ได้มีการดูดทรายโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขตามข้อ 19 ข้อ 20 หรือข้อ 21 ให้มีอำนาจสั่งระงับการดูดทรายไว้ได้ชั่วคราวไม่เกินสามวันแล้วรายงานให้จังหวัดทราบเพื่อสั่งการต่อไป และหากพบว่ามีการฝ่าฝืนจริง ให้รัฐมนตรีหรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมายมีอำนาจสั่งให้หยุดทำการดูดทรายทันทีหรือจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้

ข้อ 23 เมื่อใบอนุญาตให้ดูดทรายสิ้นอายุหรือผู้ได้รับอนุญาตถูกสั่งให้หยุดทำการ หรือเพิกถอนใบอนุญาต ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องหยุดทำการดูดทรายทันทีนับแต่วันสิ้นอายุใบอนุญาตหรือได้รับคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือ

ข้อ 24 ภายในกำหนดเวลาอนุญาต หากผู้ได้รับอนุญาตอ้างว่าดูดทรายไม่ได้ด้วยประการใดๆ ก็ตาม ให้ถือว่าเป็นเรื่องของผู้ได้รับอนุญาตที่ควรรู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมาก่อน จะนำมาเป็นข้ออ้างในการขอยืดเวลากำหนดอนุญาตหรือขอลดหย่อนค่าตอบแทนมิได้

ข้อ 25 กรณีราคาค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดูดทราย ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเป็นผู้พิจารณา และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วให้ถือว่าเป็นเด็ดขาด ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องชำระค่าเสียหายภายในวงเงินนั้น โดยยินยอมให้หักจากเงินประกันแล้วให้รายงาน กพต. ทราบ

ข้อ 26 ใบอนุญาตให้ดูดทรายให้มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

ผู้ได้รับอนุญาตผู้ใดประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายตั้งอยู่ ส่วนอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่รัฐมนตรีประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอตามความในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้เพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2528 แล้ว ให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแล้วแต่กรณี ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน เมื่อได้ยื่นคำขอดังกล่าวแล้วจะประกอบกิจการต่อไปก็ได้จนกว่าจะได้รับคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

การขอต่ออายุใบอนุญาตตามวรรคสอง หากผู้ได้รับอนุญาตไม่ยื่นคำขอภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้ได้รับอนุญาตไม่ประสงค์จะขอต่อใบอนุญาต

ข้อ 27 จังหวัดอาจพิจารณาวางเงื่อนไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นโดยความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการได้

ข้อ 28 เมื่อ กพต. หรือคณะอนุกรรมการ ได้มีมติอนุญาตให้ดูดทรายหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอรับอนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาต หรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้ว แต่กรณีภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไป และให้งดเว้นการออกใบอนุญาต

หมวด 6
ค่าตอบแทน

ข้อ 29 ผู้ประกอบการดูดทราย เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจะต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติจังหวัด แต่ต้องไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน

หมวด 8
เงินประกัน

ข้อ 30 ให้จังหวัดเรียกเก็บเงินประกันตามจำนวนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการจากผู้ได้รับอนุญาตในวันที่จังหวัดออกใบอนุญาตให้ดูดทราย เพื่อเป็นค่าชดใช้ความเสียหายที่จะเกิดจากผลของการดูดทราย

เงินประกันให้เก็บรักษาไว้เป็นเวลาหนึ่งปี เพื่อเป็นค่าชดใช้ความเสียหายและค่าปรับ

ถ้าเงินประกันลดน้อยถอยลงไป เนื่องจากนำไปเป็นค่าชดใช้ความเสียหายหรือค่าปรับ ให้จังหวัดเรียกเงินเพิ่มจากผู้ประกอบการดูดทรายไว้ให้ครบเต็มตามจำนวน

ข้อ 31 ผู้ได้รับอนุญาตต้องเสียค่าปรับให้จังหวัดในกรณีที่ทำผิดเงื่อนไข

ค่าปรับให้เรียกจากเงินประกัน

ข้อ 32 เงินประกันที่เก็บรักษาไว้ตามข้อ 30 เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วให้คืนแก่ผู้ได้รับอนุญาต

หมวด 7
การควบคุม

ข้อ 33 เมื่อมีการอนุญาตให้ดูดทรายในท้องที่ใดแล้ว ให้จังหวัดประชุมชี้แจงหรือประกาศให้ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ได้มีการอนุญาตให้ดูดทรายทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกใบอนุญาต เพื่อให้ทราบถึงมาตรการที่จังหวัดได้วางไว้เพื่อป้องกัน และควบคุมมิให้การดูดทรายก่อความเสียหายแก่

ทรัพย์สินของราษฎร พร้อมทั้งแจ้งให้ราษฎรทราบด้วยว่า หากผู้ได้รับอนุญาตได้ทำการดูดทรายโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้

ข้อ 34 ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการดูดทรายในท้องที่ใด ก่อนที่จะดำเนินการจะต้องจัดทำแผ่นป้ายประกาศแสดงไว้ในบริเวณที่ทำการให้ราษฎรทราบตลอดระยะเวลาที่ทำการอยู่นั้น โดยแผ่นป้ายนี้จะต้องจัดทำให้เสร็จสิ้นก่อนดำเนินการดูดทราย

แผ่นป้ายประกาศต้องทำด้วยวัสดุที่มีความมั่นคงแข็งแรง ต้องมีขนาดกว้าง 60 เซนติเมตร ยาว 120 เซนติเมตร เขียนด้วยตัวหนังสือที่ชัดเจน มีข้อความแสดงชื่อผู้ได้รับอนุญาต กิจการ กำหนดเวลา จำนวนเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาต และแผนที่สังเขปแสดงบริเวณที่ได้รับอนุญาตนั้นด้วย

ข้อ 35 ให้ผู้ได้รับอนุญาตจัดทำทุ่นหรือเครื่องหมายอื่นใด เพื่อแสดงขอบเขตที่ได้รับอนุญาตให้ดูดทราย ให้ทราบตลอดระยะเวลาที่ทำการอยู่นั้น

ข้อ 36 ให้จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา จัดเจ้าหน้าที่ตรวจตรา ควบคุมดูแล ให้การดำเนินการดูดทรายเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

ประกาศ ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ *ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 120 ตอน 65 ง วันที่ 11 มิถุนายน 2546*

ที่ มท 0723/ว 10962

กรมที่ดิน
ถนนพระพิพิธ กท 10200

4 พฤษภาคม 2544

เรื่อง ทบวงการเมืองขอใช้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตปฏิรูปที่ดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง 1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0409/ว 26 ลงวันที่ 6 มกราคม 2535
2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0618/ว 1334 ลงวันที่ 26 เมษายน 2539

ด้วยปรากฏว่าปัจจุบันมีทบวงการเมืองต่างๆ แจ้งความประสงค์ขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ที่อยู่ในเขตพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเป็นจำนวนมาก ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หากพลเมืองเลิกใช้ร่วมกันหรือเปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินที่พลเมืองใช้ร่วมกันแล้วที่ดินดังกล่าวย่อมถูกถอนสภาพจากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยผลของพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินฯ และเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่จะดำเนินการตามกฎหมายต่อไป แต่หาก ส.ป.ก. ไม่ประสงค์จะนำที่ดินดังกล่าวมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินแล้ว เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับหนังสือยืนยันจาก ส.ป.ก. ว่า ไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินที่ถูกถอนสภาพเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไปกระทรวงมหาดไทยย่อมมีอำนาจให้ทบวงการเมืองเข้าใช้ประโยชน์ในราชการ หรือดำเนินการขึ้นทะเบียนให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจของกระทรวงมหาดไทย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นแนวทางเดียวกัน กรมที่ดินขอแจ้งแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. เมื่อมีทบวงการเมืองแจ้งความประสงค์ขอใช้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ดำเนินการตรวจสอบและวินิจฉัยว่าที่ดินที่ขอใช้ประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้วหรือไม่ โดยถือปฏิบัติตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0409/ว 26 ลงวันที่ 6 มกราคม 2535

2. ถ้าผลการตรวจสอบวินิจฉัยปรากฏว่า ประชาชนยังไม่เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นก็ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะนำเสนอกระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินดังกล่าวได้ ให้แจ้งผู้ขอทราบและยุติเรื่องขอใช้ที่ดิน

3. ถ้าผลการตรวจสอบวินิจฉัยปรากฏว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์ส่วนที่ขอใช้ประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว ให้จังหวัดส่งเรื่องพร้อมแผนที่แสดงตำแหน่งและขอบเขตที่ดินที่ทบวงการเมืองขอใช้ให้ชัดเจน ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอใช้และเนื้อที่คงเหลือของที่ดินแปลงดังกล่าว ตามหลักฐานแผนที่ของ

กรมที่ดิน โดยใช้มาตราส่วนที่เหมาะสมแก่การพิจารณาไปให้ ส.ป.ก. พิจารณาว่า ที่ดินที่ทบวงการเมืองขอใช้นั้น ส.ป.ก. จะใช้ที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตลอดไป หรือไม่

4. เมื่อได้รับแจ้งจาก ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นเพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปแล้ว ก็ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายอรรถพร ทองประไพ
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 2221840, 6223469
โทรสาร 2222851
โทร. เมท 50801-12 ต่อ 254

ที่ มท 0723/ว 3443

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

27 พฤศจิกายน 2544

เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง (1) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0723/ว 13695 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2544
(2) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0718.2/ว 2257 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2543
(3) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1202/ว 2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมาย ถือปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดให้กระทรวงการเมืองที่มีความประสงค์จะขอใช้ที่ดินดังกล่าว จะต้องปฏิบัติตามตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขอนุญาตให้กระทรวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541 และจะต้องได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ นั้น

บัดนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ร้อยตำรวจเอก ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์) ได้พิจารณาชอบความมาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ที่กรมที่ดินได้เสนอเพื่อให้การใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยจึงให้จังหวัดนำบัญชีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้ทำการสำรวจไว้ตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0718.2/ว 2257 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2543 เรื่อง การสำรวจที่สาธารณประโยชน์เพื่อจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ (ตามหนังสือที่อ้างถึง (2)) มากำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงใดเหมาะสมที่ควรจะสงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป แปลงใดเหมาะสมที่จะให้ใช้ประโยชน์ในราชการได้ หรือแปลงใดเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์อย่างอื่น โดยอนุโลมใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กรมการผังเมืองได้วางไว้ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1202/ว 2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536 เรื่องขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต (ตามหนังสือที่อ้างถึง (3)) ให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน โดยการดำเนินการให้จังหวัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องมีผังเมืองจังหวัดร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการ และอาจขอความเห็น อบต. กับนายอำเภอท้องที่เพื่อประกอบการดำเนินการ

เมื่อได้มีการกำหนดโซนและจัดทำแผนการใช้ที่ดินเสร็จแล้ว ต่อไปการขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อสร้างสถานที่ราชการให้ขอจากแปลงที่จังหวัดได้กำหนดไว้เท่านั้น

สนึ่ง สำหรับเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการขอใช้หรือถอนสภาพ จะดำเนินการต่อไปเฉพาะเรื่องที่มีความจำเป็นและเป็นโครงการเร่งด่วน มีแผนงานโครงการที่ชัดเจน ทั้งได้รับงบประมาณพร้อมที่จะดำเนินการแล้วเท่านั้น และถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้มีการเข้าใช้ที่ดินไปก่อนโดยพลการ ให้จังหวัดสอบสวนหาตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.2544 ข้อ 5 และข้อ 8 เพื่อประกอบการขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 222 1840 มท. 50801-12 ต่อ 264
โทรสาร 0 2222 2851

ที่ มท 0511.2/ว 1389

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

25 เมษายน 2548

เรื่อง การดำเนินคดีตามกฎหมายกับบุคคลที่เข้าใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์โดยมิได้รับอนุมัติ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0511.2/ว 184 ลงวันที่ 18 มกราคม 2546

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งแนวทางปฏิบัติกรณีหน่วยงานการเมืองมีความประสงค์จะใช้ที่ดินของรัฐ หน่วยงานการเมืองนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ขอถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นเสียก่อน และไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ห้ามมิให้หน่วยงานการเมืองใดเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐโดยพลการ หากพบว่ามีการฝ่าฝืนก็ให้จังหวัดดำเนินการตามระเบียบและกฎหมาย ที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการพิจารณาเรื่องขอถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่ ปรากฏว่าหน่วยงานการเมืองผู้ขอถอนสภาพได้เข้าไปใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ก่อนได้รับอนุมัติให้ใช้หรือก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์แล้วแต่กรณี แม้ว่าจะเข้าไปใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ส่วนรวมก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวก็เป็นความผิดตามกฎหมาย จึงขอให้จังหวัดตรวจสอบว่า การเข้าใช้ที่ดินของรัฐของหน่วยงานการเมืองใด เป็นการเข้าใช้ประโยชน์โดยพลการ ให้จังหวัดพิจารณาดำเนินการดีตามกฎหมายกับบุคคลที่เข้าใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์และเมื่อการดำเนินคดีถึงที่สุดแล้วให้รายงานผลคดีพร้อมการเสนอเรื่องขอถอนสภาพต่อกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้ทุกส่วนราชการทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

เมายประวิทย์ สิทธิโสภณ
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 222 1840 มท 50801-12 ต่อ 254
โทรสาร 0 2222 2851

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 1046

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

25 มีนาคม 2547

เรื่อง การจัดทำแผนที่เพื่อประกอบการขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง 1. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543
2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ.2546

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแผนที่สังเขปแสดงบริเวณที่ขออนุญาต

ด้วยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ.2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2546 นั้น และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อควบคุมการประกอบกิจการขอใช้ที่ดิน หรือดูดทรายมิให้เป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน และมิให้เป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตฯ ซึ่งในการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องการขออนุญาตนั้น จะต้องพิจารณาความถูกต้องของบริเวณที่ขออนุญาตจากรูปแผนที่ และภาพถ่ายที่ผู้ขอนำมาประกอบคำขอ แต่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การทำแผนที่ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ประกอบการดูดทรายหรือผู้ขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ใช้ประโยชน์นอกเขตที่อนุญาต โดยทางราชการไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้แน่ชัด กระทรวงมหาดไทยจึงควรกำหนด หลักเกณฑ์ในการจัดทำแผนที่และภาพถ่ายบริเวณที่ขออนุญาตเพื่อประกอบการพิจารณาและนำเสนอที่ประชุม ดังนี้

1. ให้จัดทำแผนที่ประกอบคำขออนุญาต ตามหลักวิชาการรังวัดและทำแผนที่ โดยระบุตำแหน่งของพื้นที่ที่ขออนุญาตด้วยค่าพิกัดจาก U T M (UNIVERSAL TRANSVERSE MERCATOR) หรือระบบเดิมแล้วแต่กรณี และใช้มาตราส่วน 1 : 4,000 เป็นหลัก นำแผนที่ลงที่หมายในระวางแผนที่ของกรมที่ดินและลงที่หมายในแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งแสดงขอบเขตและเส้นชั้นความสูง ให้จัดทำลงบนกระดาษ 21 x 29.7 ซ.ม. (ขนาดกระดาษ A4)

2. ในกรณีบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ไม่มีหมุดหลักฐานแผนที่ ก็ให้ทำการรังวัดเพื่อหาตำแหน่งของพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือกำหนดตำแหน่งโดยการรับสัญญาณดาวเทียม GPS (Global Positioning System)

แผนที่แสดงบริเวณที่ขออนุญาตดูดทราย ให้แสดงให้เห็นว่าบริเวณใกล้เคียงระยะ 500 เมตร มีสถานที่วัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่อย่างไร อยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใด โดยให้ผู้จัดทำแผนที่และผู้ขออนุญาต ลงชื่อรับรองความถูกต้องของแผนที่ด้วย

3. ทุกมุมเขตของบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ให้ผู้ขออนุญาตปักหลักคอนกรีตให้มีความคงทนถาวรตลอดอายุการขออนุญาต สูงเหนือพื้นดินประมาณ 1.50 เมตร ทาสีขาว-แดง ให้เห็นได้ชัดเจน หากเป็นกรณีขออนุญาตในแม่น้ำ ให้วางทุ่นสีที่สามารถมองเห็นได้ชัดทั้ง 4 มุม พร้อมปักหลักบนฝั่งพื้นดินเป็นหลักสำหรับใช้เล็งความถูกต้องของแนวทุ่น

4. ให้จัดทำแผนที่สังเขปและภาพถ่าย แสดงเส้นทางเข้า-ออก เส้นทางขนทราย เส้นทางขึ้น-ลงบริเวณที่ขออนุญาต บริเวณริมตลิ่งและหลักเล็ง (ขาว-แดง) บริเวณที่ขออนุญาตที่ปรากฏในแม่น้ำต้องแสดงให้เห็นถึงขอบเขตพื้นที่ที่ขออนุญาต โดยให้มีการวางทุ่นสีทั้ง 4 มุม พร้อมทั้งภาพถ่ายอุปกรณ์ เครื่องจักร หรือเรือที่ใช้ดูดทราย

5. การจัดทำแผนที่และภาพถ่ายบริเวณที่ขออนุญาตเพื่อประกอบการพิจารณาให้จัดทำเสนอด้วย Power Point ส่งไปยังกรมที่ดินพร้อมเอกสารหลักฐานต่างๆ ตามที่ระเบียบฯ กำหนด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิวะ แสงมณี)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านนิติการความมั่นคงภายใน

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365
โทรสาร 0 2222 1840

แผนที่แสดงการขออนุญาตดูดทรายตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ของ.....

ในท้องที่หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

เนื้อที่ประมาณ ๕ - ๐ - ๐๐ ไร่

มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐

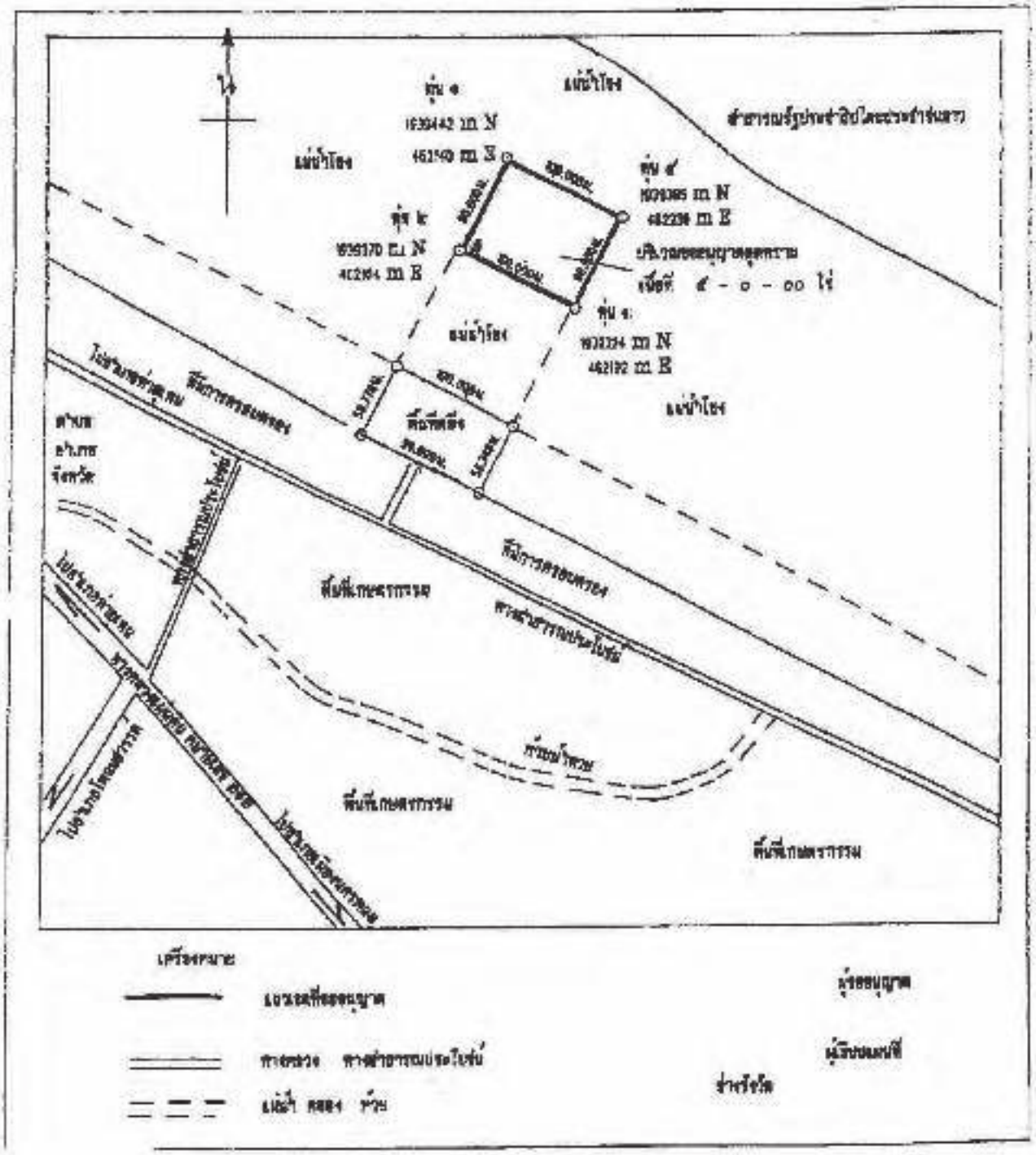

ที่ มท 0511.3/ว 591

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3443 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้เห็นชอบตามมาตรการที่กรมที่ดินเสนอเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้จังหวัดกำหนดความเหมาะสมจะการใช้ประโยชน์ว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงใดเหมาะสมที่จะสงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป แปลงใดเหมาะสมที่ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในราชการ แปลงใดเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์อย่างอื่น และเมื่อได้มีการกำหนดโซนและจัดทำแผนการใช้ที่ดินเสร็จแล้ว การขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อสร้างสถานที่ราชการให้ใช้จากแปลงที่จังหวัดได้กำหนดไว้แล้ว นั้น

โดยที่ปรากฏว่ายังมีส่วนราชการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ในแปลงซึ่งมิได้อยู่ในโซนและแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดให้ใช้เพื่อประโยชน์ในราชการตามนัยดังกล่าวข้างต้นอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งกระทรวงมหาดไทยไม่อาจพิจารณาอนุมัติให้ใช้ที่ดินตามที่ขอได้

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด และสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้ จึงขอให้จังหวัดกำชับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ถือปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวโดยเคร่งครัดด้วย

ขอแสดงความนับถือ

นายศิวะ แสงมณี
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน

กรมที่ดิน สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 385
โทรสาร 0 2222 2851

ด่วนที่สุด

สำเนา

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๑๓๒

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๑๖ กันยายน ๒๕๔๗

เรื่อง มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ
๒. แนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทราย จากแม่น้ำที่ตื้นเขิน เพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม

ด้วยในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (กพด.) ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗ คณะกรรมการได้ประชุมหารือเรื่องมาตรการแนวทางป้องกันการดูดทรายที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติ ที่ประชุมจึงมีมติให้กรมที่ดินในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ แจ้งให้จังหวัดดำเนินการกำหนดบริเวณที่สามารถขออนุญาตดูดทราย (Zoning) และหากจังหวัดใดไม่ดำเนินการกำหนด Zoning เพื่อการดูดทรายไว้ กพด. จะไม่พิจารณาเรื่องขออนุญาตดูดทรายของจังหวัดนั้น ๆ จนกว่าจะจัดทำ Zoning แล้วเสร็จ

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นด้วยกับมติที่ประชุม กพด. จึงขอให้จังหวัดทุกจังหวัดดำเนินการดังนี้

๑. กำหนด Zoning โดยตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยรองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดจังหวัด เป็นประธานคณะทำงาน มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่นหรือตัวแทนผู้บริหารท้องถิ่น และหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควรเป็นคณะทำงาน และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นคณะทำงาน และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ เพื่อทำการตรวจสอบพื้นที่และ Zoning สำหรับจังหวัดที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทำการวิจัยและส่งข้อมูลให้ไปแล้วก็ให้จังหวัดดังกล่าวนำข้อมูลนั้นมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา เมื่อดำเนินการแล้วให้คณะทำงานสรุปเสนอคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อประกาศให้ประชาชนทราบในประกาศให้ระบุด้วยว่า ประกาศดังกล่าวเป็นเพียงประกาศกำหนดบริเวณเพื่อให้ขออนุญาตดูดทรายได้เท่านั้น ส่วนการจะอนุญาตหรือไม่ ต้องเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายกำหนด เสร็จแล้วส่งประกาศดังกล่าวให้กระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

สำหรับจังหวัดใดที่ไม่มีพื้นที่ที่จะกำหนดเป็นบริเวณที่สามารถให้ขออนุญาตดูดทรายได้ หรือภายในจังหวัดไม่มีการขออนุญาตดูดทราย ขอให้จังหวัดนำผลการตรวจสอบพื้นที่ของคณะทำงานเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาแจ้งกระทรวงมหาดไทยทราบต่อไป

อนึ่ง ในการกำหนด Zoning ให้จังหวัดนำแนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินเพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณา

๒. ดำเนินการแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดูดทราย และฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก โดยถือปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแจ้งให้ผู้ประกอบการภายในจังหวัดทราบ และให้ถือเป็นเงื่อนไขที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการตามนัยดังกล่าวต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ศิวะ แสงมณี

(นายศิวะ แสงมณี)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. ๐ ๒๖๒๒ ๓๔๖๙ มท. ๕๐๘๐๑ – ๑๒ ต่อ ๓๖๕
โทรสาร ๐ ๒๒๒๒ ๑๘๔๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย

มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม
และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายในแม่น้ำ

มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทราย อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ดังนั้นในการประกอบกิจการดูดทรายจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบหรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ดังนี้

๑. ด้านอุทกวิทยาและคุณภาพน้ำ

ผลกระทบต่อแหล่งน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินเนื่องจากการประกอบกิจการดูดทราย ซึ่งส่งผลกระทบได้ทั้งต่อปริมาณและคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ ตลอดจนส่งผลต่อเนื่องกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบริเวณใกล้เคียง จึงควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบดังนี้

๑.๑ ควรมีการกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการฟุ้งกระจายของตะกอนในลำน้ำจากการขุด ตักและดูดทราย ซึ่งควรอยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบ ได้แก่ จุดสูบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคหรือผลิตน้ำประปา และเขตรักษาพันธุ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

๑.๒ กำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการโดยให้ผู้ประกอบการดำเนินการล้างและแต่งทรายบริเวณท่าทรายพร้อมทั้งจัดสร้างบ่อดักตะกอนก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑.๓ ผู้ประกอบการควรหลีกเลี่ยงการดูดทรายในช่วงฤดูแล้งจัดหรือจัดหาแหล่งน้ำอื่นทดแทนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่ออุทกวิทยาน้ำใต้ดินที่ทำให้ปริมาณน้ำในบ่อน้ำตื้นลดน้อยลงจนส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำของชุมชน

๒. ด้านคุณภาพอากาศและเสียง

ในการประกอบกิจการดูดทรายจำเป็นต้องใช้เครื่องยนต์ใช้ดูดและคัดแยกขนาดทราย ตลอดจนการขนส่งก่อให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวน ควันดำ และการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง จึงควรมีมาตรการควบคุมดังนี้

๒.๑ ควบคุมให้ดูด คัด แยกขนาด และขนส่งทรายเฉพาะในเวลากลางวัน

๒.๒ ตรวจสอบและบำรุงรักษาเครื่องยนต์ต่างๆให้อยู่ในสภาพดี

๒.๓ จัดหาวัสดุครอบเครื่องยนต์ดูดทรายรวมทั้งติดตั้งหม้อพักไอเสียของเครื่องยนต์

๒.๔ ฉีดพรมน้ำบริเวณพื้นที่หน้างานและถนนที่ใช้เป็นเส้นทางขนส่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง

๒.๕ รถบรรทุกทรายจะต้องใช้ผ้าใบปิดคลุมให้มิดชิดขณะขนส่ง เพื่อป้องกันการร่วงหล่นของวัสดุและการฟุ้งกระจาย

๒.๖ จำกัดความเร็วรถบรรทุกทรายที่วิ่งผ่านพื้นที่ชุมชนไม่เกิน ๔๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง

๒.๗ ถ้ามีเส้นทางขนส่งได้หลายเส้นทาง ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น

๓. การพังทลายของดิน

การดูดทรายแม่น้ำเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้ตลิ่งพังทลาย นอกเหนือจากการกัดเซาะของน้ำตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายในพื้นที่ที่มีศักยภาพการทับถมของทรายอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควบคุม โดยคำนึงถึงปริมาณทรายที่อยู่ในบริเวณนั้น และกำลังการผลิตหรือกำลังเครื่องยนต์ดูดทราย

ส่วนการประกอบกิจการทรายบก มักจะเกิดปัญหาผลกระทบการชะล้างพังทลายและการทรุดตัวของพื้นดินในพื้นที่ข้างเคียง ดังนั้นเงื่อนไขในการประกอบกิจการ ควรจำกัดและกำหนดขอบเขตพื้นที่และความลึกที่สามารถขุด ตัก และดูดทราย ให้แน่นอนชัดเจน โดยจะต้องห่างจากที่ดินของบุคคลอื่นไม่น้อยกว่า ๒ เท่าของความลึกหรือไม่น้อยกว่า ๔๐ เมตร และความลาดชันของบ่อไม่เกิน ๑ : ๒

๔. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การประกอบกิจการทรายบกจำเป็นต้องเปิดหน้าดินออก ซึ่งเป็นการสูญเสียหน้าดินอย่างถาวร แม้กระทั่งหยุดการประกอบกิจการยังก่อเกิดปัญหาบ่อทรายร้าง ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้นได้อีก ดังนั้นจึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

๔.๑ กำหนดพื้นที่ห้ามประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทรายในพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง เช่น พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือเหมาะสมสำหรับการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้มีการลงทุนในด้านระบบชลประทานสำหรับการเกษตร

๔.๒ กำหนดและวางแผนการเปิดบ่อทราย จัดแต่งภูมิสถาปัตย์ ตลอดจนวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากการหยุดประกอบกิจการดูดทราย และปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

๕. ด้านคมนาคมขนส่ง

การขนส่งทราย ส่งผลให้มีปริมาณการจราจรหนาแน่นขึ้น ถนนอาจชำรุดเสียหายเนื่องจากไม่สามารถรองรับน้ำหนักบรรทุกได้และมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้สูงขึ้นจึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

๕.๑ ในการประกอบการดูดทรายแม่น้ำ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการขนส่งทางน้ำโดยหลีกเลี่ยงการขนส่งทางบกให้มากที่สุด

๕.๒ รถบรรทุกทรายจะต้องบรรทุกด้วยน้ำหนักที่ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กรมทางหลวงกำหนดหรือไม่เกินพิกัดที่ถนนเส้นทางนั้นสามารถรองรับได้

๕.๓ การขนส่งทรายจะต้องขนส่งเฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น

๕.๔ ต้องปรับปรุงซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพดีและสามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

๕.๕ ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่นหรือผ่านชุมชน

๖. ด้านทัศนียภาพ

๖.๑ กำหนดให้ผู้ประกอบการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนเปิดบ่อทราย เช่น การจัดแต่งภูมิสถาปัตย์และปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ เพื่อเป็นแนวบดบังและลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตลอดจนเป็นแนวกำบังการแพร่กระจายฝุ่นละออง เป็นต้น

๖.๒ กำหนดให้ผู้ประกอบการจัดการวัสดุเหลือใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น กรวดและดิน โดยรวบรวมและคัดแยกนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๗. มาตรการป้องกันและลดผลกระทบทางด้านสังคม

ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับอำเภอและแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการดูดทราย โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค ได้แก่ ตำรวจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และสำนักงานการขนส่งทางน้ำภูมิภาค เป็นต้น

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ หรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณแปลงดูดทรายที่ได้รับอนุญาต สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงสภาพตลิ่งของลำน้ำให้คงสภาพเดิมตามธรรมชาติ ในส่วนของการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ คือ บริเวณท่าทรายซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมการขุด ตัก และดูดทราย ขั้นตอนการขุด ตัก และดูดทราย และระยะก่อนที่จะสิ้นสุดการขุด ตัก และดูดทราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการขุด ตัก และดูดทราย และเป็นการพัฒนาพื้นที่ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆดังนี้

๑. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในขั้นตอนการเตรียมการขุด ตัก และดูดทราย

การจัดทำแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ทำทราย จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องต่อไป ในขั้นการดำเนินการ และขั้นการสิ้นสุดการดำเนินงาน แนวทางการวางแผนการฟื้นฟู จึงต้องดำเนินงานร่วมกับการป้องกันผลกระทบจากการทำทรายดังนี้

๑.๑ จัดให้มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดินในส่วนที่เป็นขอบตลิ่ง โดยดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันการชะล้างแบบร่องลึกบริเวณริมตลิ่งที่ได้ปรับสภาพพื้นที่เพื่อใช้ในกิจกรรมท่าทราย โดยปลูกหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วในระยะแรกแล้วจึงปลูกไม้โตเร็วหรือพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นภายหลัง

๑.๒ จัดทำระบบระบายน้ำและถนน ให้เหมาะสมตามความลาดเอียงของสภาพภูมิประเทศและ/หรือสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับทางน้ำธรรมชาติ และโครงข่ายถนนบริเวณใกล้เคียงโดยมีทางระบายน้ำล้น (Spill Way) หรือท่อระบายน้ำควบคุม

๑.๓ ดำเนินการลดผลกระทบทางด้านทัศนียภาพ โดยการปรับสภาพพื้นที่ให้มีความกลมกลืนกับพื้นที่ใกล้เคียง และ/หรือปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้ โดยการปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่กำหนดไว้ โดยการปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ทำทราย ก่อนการจัดวางเครื่องจักรหรือการปรับสภาพพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้

๒. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในระหว่างขั้นตอนการขุด ตัก และดูดทราย

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ระหว่างการทำทราย สำหรับทรายแม่น้ำ คือ การรักษาสภาพความมั่นคงของขอบตลิ่ง และการรักษาแนวไม้ที่ปลูกโดยรอบพื้นที่ท่าทราย ให้มีความสมบูรณ์ต่อเนื่องจากขั้นการเตรียมการทำทรายจนถึงขั้นการสิ้นสุดการทำทราย

๓. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังจากการขุด ตัก และดูดทราย

๓.๑ ภายหลังจากสิ้นสุดการขุด ตัก และดูดทราย ในส่วนของการทำทรายแม่น้ำซึ่งทำในพื้นที่สาธารณะ ต้องเคลื่อนย้ายเครื่องจักรอุปกรณ์ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ไม่ใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ออกให้หมด

๓.๒ ดำเนินการปรับปรุงสภาพพื้นที่บริเวณท่าทรายให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้ที่ดินที่กำหนดไว้ในแผนงานตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

๓.๓ กำหนดแผนผังหรือแบบแปลนแสดงอาณาบริเวณทั้งหมดของสถานประกอบการขุด ตัก และดูดทราย รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง รายละเอียดเกี่ยวกับแบบแปลนทั้งหมดของบ่อทรายหรือสถานประกอบการสำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมต่างๆจากการขุด ตัก และดูดทราย การล้างทำความสะอาดและคัดแยกขนาดทราย เป็นต้น

๓.๔ กำหนดแบบแปลนการติดตั้งเครื่องจักร รายละเอียดเครื่องจักร และการเลือกสรรเครื่องจักรกล อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการขุด ตัก และดูดทราย ที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณของทรายและคุณสมบัติของทรายในพื้นที่ ตลอดจนผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์

วิธีการผลิตและดูดทรายที่เหมาะสม

ในการดูดทรายแม่น้ำโดยใส่ทรายลงเรือขนทรายหรือการดูดทรายขึ้นฉางแบบการดูดต่อตรง แล้วทิ้งเศษทรายลงในแม่น้ำ พบว่า นอกจากจะทำให้เกิดความขุ่นข้นของน้ำในบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังสูญเสียผลพลอยได้จากตะกอนที่ดูดขึ้น สำหรับแนวทางในการแก้ไขสามารถแยกตามประเภทการผลิต คือ

การดูดทรายในแม่น้ำโดยใช้วิธีดูดลงเรือ

เศษตะกอนและเศษดินจะถูกปล่อยลงตามทางน้ำ ซึ่งในกรณีน้ำนิ่ง ตะกอนบางส่วนจะตกสะสมลงบริเวณพื้นที่บริเวณนั้น แต่ถ้าน้ำไหล พวกที่มีขนาดละเอียดกระแสน้ำพัดไปไกล การแก้ปัญหานี้ทำได้ยาก หากต้องการไม่ให้ตะกอนตกไกล จำเป็นต้องลดความเร็วของตะกอน กล่าวคือ รูปแบบเรือที่น้ำล้นออกต้องบังคับให้ไหลไปตามกาบเรือและวางท่อทิ้งดิ่งลงไปให้ใกล้ถึงพื้นท้องน้ำ ซึ่งจะสามารถช่วยเร่งการตกตะกอน ถึงพื้นท้องน้ำเร็วขึ้น ดังรูป

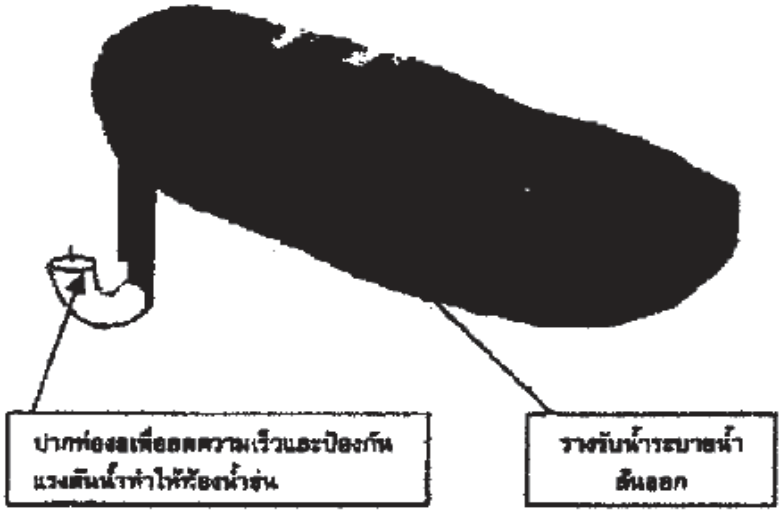

การทิ้งและจัดการส่วนที่เป็นตะกอน ในพื้นที่ริมตลิ่ง

ในการผลิตทรายมีการทิ้งตะกอนดินกลับลงตามทางน้ำ ทำให้เกิดความขุ่นข้นตามทางน้ำ การขาดการพักตะกอนดินนอกจากส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ยังขาดการใช้ประโยชน์ตะกอนซึ่งเป็นผลพลอยได้ ที่มีองค์ประกอบของทรายละเอียดดินและวัชพืช ซึ่งสามารถนำมาใช้ถมที่เพื่อยกระดับพื้นที่ให้พ้นน้ำได้

วิธีการทำที่พักตะกอนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับขนาดพื้นที่การผลิต วิธีที่นิยมใช้จะมีรูปแบบคล้ายกับการทำเหมืองแร่ คือ การทำเป็นบ่อพัก และวิธีการแบบร่องสวน ความแตกต่างของแต่ละวิธีมีดังนี้

- การขุดบ่อพักตะกอน วิธีนี้ต้องใช้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๒ ไร่ แบ่งเป็นบ่ออย่างน้อย ๒ บ่อ ความลึกไม่น้อยกว่า ๒ เมตร หรือระยะช่วงตักของรถขุดตัก โดยเป็นบ่อกักตะกอนและปล่อยให้น้ำขุ่นข้นตกลงบ่อที่หนึ่ง เมื่อน้ำขุ่นข้นเต็มบ่อพัก น้ำจะไหลไปบ่อที่ ๒ โดยปากท่อที่น้ำไหลออกไป บ่อที่ ๒ จะอยู่ในระดับน้ำขุ่นถึงน้ำใส น้ำขุ่นจะไหลไปพักอีกครั้งและระบายน้ำใสลงไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมหรือตามทางน้ำต่อไป จุดอ่อนของระบบนี้คือ เมื่อตะกอนเต็ม การขุดลอกนำมาตากหรือขนย้ายออกจะเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่ที่ขอบบ่อพักจะมีขนาดกว้าง สามารถถมที่ขึ้นมาเพื่อยกระดับพื้นที่ให้สูงขึ้น

- การขุดบ่อพักแบบร่องสวน การขุดแบบร่องสวนนี้ รูปแบบคือ การวางเป็นร่องน้ำ ความกว้างของร่องน้ำเท่ากับระยะช่วงที่รถขุดตักสามารถเอื้อมถึงได้ รูปร่างเป็นร่อง เรียงแถวกันโดยให้มีความยาวรวมของร่องมากกว่า ๑,๐๐๐ เมตร ร่องสวนนี้มีลักษณะคดโค้งไปมา ทำให้ลดความเร็วของน้ำเร่งให้ ตะกอนตกเร็วขึ้น (กรณีที่ไม่สามารถสร้างร่องสวนยาวกว่า ๑,๐๐๐ เมตร ได้ต้องทำให้เกิดการคดโค้งมากที่สุด จึงสามารถกักตะกอนได้หมด) เหลือน้ำใสไหลไปใช้ในการเกษตรหรือกลับไปยังแม่น้ำเมื่อร่องสวนเต็ม สามารถใช้รถขุดตักพักดิน เพื่อตากดินรอขนย้ายหรือถมที่ให้สูงขึ้นต่อไป ดังรูป

การขุดแบบร่องสวนให้ตะกอนตกก่อนปล่อยน้ำ

ขุดเลียนแบบทางน้ำและมีลูกขั้นเพื่อให้ตะกอนตก

ในการระบายน้ำที่ผ่านบ่อพัก เพื่อนำไปทิ้งหรือนำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อเป็นการลดปัญหามวลชนควรตกลงกับชาวบ้านที่ต้องการใช้น้ำ สามารถขุดร่องระบายน้ำเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการสำรวจพบว่า บางแหล่งมีการดำเนินการ แต่ส่วนใหญ่ยังปล่อยทิ้งลงน้ำ สิ่งเหล่านี้ควรมีการพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์กับทุกฝ่าย

แนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน เพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม

---

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดพื้นที่ (Zoning) ที่เหมาะสมในการขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง นั้น

ในการดำเนินการดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำเกณฑ์กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ในการขุดลอกและเสนอหลักปฏิบัติในการขออนุญาตดูดทราย วิธีการผลิตและดูดทรายที่เหมาะสมพร้อมกับมาตรการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังการดูดทรายแม่น้ำ เพื่อให้หน่วยปฏิบัติในระดับจังหวัดรับไปดำเนินการต่อไป

๒. เกณฑ์กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม (Zoning) ในการขุดลอกคู คลอง และดูดทราย จากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

๒.๑ กำหนดพื้นที่เพื่อการพิจารณา

การขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้น้ำในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

ก) เป็นพื้นที่ที่คาดว่าจะประสบภัยแล้งปี ๒๕๔๗ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ข) ไม่เป็นพื้นที่ต้นน้ำ

ค) ไม่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

ง) ไม่เป็นแหล่งน้ำเก็บกักน้ำผิวดินของส่วนราชการ

จ) ไม่เป็นพื้นที่ดินเค็ม

ฉ) ไม่เป็นพื้นที่ป่าชายเลน

ช) ในกรณีที่เป็นการดูดทรายต้องอยู่ในพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสมในการดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน ตามเกณฑ์ของกรมทรัพยากรกรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ - การดำเนินการให้คำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น

๒.๒ แผนที่แสดงพื้นที่ พื้นที่ที่เหมาะสม (Zoning) ในการขุดลอกคู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

ผลของการใช้เกณฑ์การขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้น้ำในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ข้อ ก) ถึง ช) ได้แสดงให้ปรากฏ ในรูปที่ ๑ โดยแสดงพื้นที่คาดว่าจะประสบความแห้งแล้ง ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นพื้นที่สีเขียว หลังจากกันพื้นที่ที่เป็นข้อจำกัดตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะได้พื้นที่สีน้ำเงินเป็นพื้นที่เหมาะสมในการขุดลอกคู คลอง จากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่คาดว่าจะประสบภัยแล้ง

เมื่อนำข้อจำกัดข้อ ช) ตามเกณฑ์ของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาพิจารณาประกอบจะได้พื้นที่สีแดง เป็นพื้นที่เหมาะสมในการดูดทราย จากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

๓. หลักปฏิบัติในการขออนุญาตดูดทราย

๓.๑ หลักเกณฑ์การพิจารณา พื้นที่ที่เหมาะสมเพื่ออนุญาตให้ดูดทราย

๑) ห้ามการดูดทรายในเขตคุ้งน้ำ และต้องอยู่ห่างจากคุ้งน้ำในระยะที่เห็นว่าการดูดทรายในแปลงที่ขออนุญาตต้องไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางกระแสน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดการพังทลายของตลิ่งบริเวณคุ้งน้ำได้ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเห็นว่าบริเวณคุ้งน้ำมีปริมาณทรายเพียงพอที่จะดูดทรายได้ต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน เช่น กรมเจ้าท่า กรมชลประทาน เป็นต้น

๒) ต้องอยู่ห่างจากบ้านเรือนราษฎร วัด โรงเรียน ทรัพย์สินของทางราชการ และเอกชนในระยะไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ เมตร

๓) ต้องอยู่ห่างจากสะพาน เขื่อน ฝายกั้นน้ำ ไม่ต่ำกว่า ๑ กิโลเมตร หรือตามที่คณะกรรมการดูดทรายประจำจังหวัด พิจารณากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

๔) พื้นที่ดูดทรายต้องไม่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวนิยมไปชมหรือพักผ่อนดังนี้

ก. หาดทรายที่มีความกว้างเพียงพอ และประชาชนนิยมไปพักผ่อนหรือตั้งแค้มป์ เช่น หาดท่อล้อ แม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี หาดริมแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ข. แก่งหินหรือโขดหิน ซึ่งปรากฏอยู่ในบริเวณต้นน้ำลำธาร เช่น แม่น้ำแควน้อย แควใหญ่ แม่น้ำกก แม่น้ำปิง เป็นต้น

ค. บริเวณที่ใช้ล่องเรือ ล่องแพ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำแควน้อย เป็นต้น

ง. บริเวณที่ระบุเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๕) พื้นที่ดูดทรายต้องไม่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณ โบราณคดี หรือสถานที่ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น เจดีย์ เมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

๖) พื้นที่การดูดทรายควรอยู่กึ่งกลางน้ำ และมีเขตพื้นที่หรือแปลงที่ขออนุญาตห่างจากตลิ่ง (นับจากเขตที่น้ำขึ้นสูงสุด) แต่ละด้านไม่ต่ำกว่า ๒๐ เมตร ความลาดเอียงไม่น้อยกว่า ๑ ต่อ ๑๐ และความกว้างของแปลงขออนุญาตไม่ควรเกิน ๔๐ เมตร ยกเว้นแม่น้ำบางสายที่แคบ

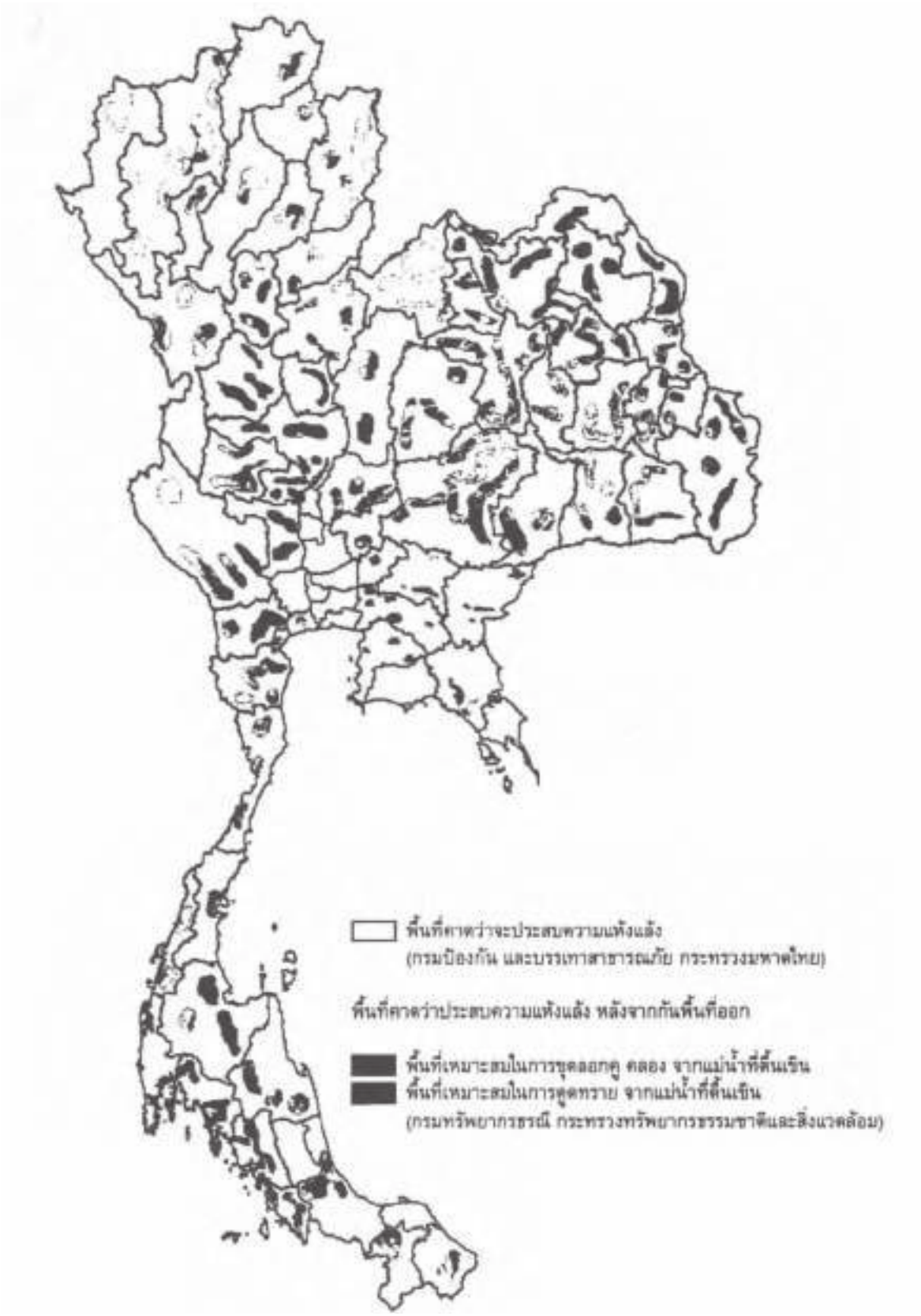

รูปที่ ๑ แสดงพื้นที่คาดว่าจะประสบภัยแล้ง พื้นที่มีความเหมาะสมในการขุดลอก คู คลอง และพื้นที่มีความเหมาะสมในการดูดทราย

หรือมีความกว้างไม่พอ ข้อกำหนดขนาดของแปลงที่ขออนุญาตจึงอาจปรับเปลี่ยนตามข้อเสนอแนะกรมเจ้าท่าและกรมชลประทานตามความเหมาะสมต่อไป

๗) กรณีมีพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบในระยะ ๑๐๐ เมตร มีการพังทลายของตลิ่งอยู่แล้ว ต้องตรวจสอบดูว่า หากอนุญาตให้ดูดทรายจะก่อให้เกิดปัญหาการพังทลายของตลิ่งเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมดังนี้

- ถ้าตลิ่งแม่น้ำบริเวณใกล้แปลงที่ขออนุญาตมีลักษณะเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทรายจะเกิดปัญหาการพังทลายของดินง่ายกว่าดินเหนียว

- บริเวณที่เกิดการพังทลายของตลิ่งอยู่ด้านเหนือหรือใต้ของแปลงที่ขออนุญาต (ในลักษณะตามการไหลของน้ำ) หากจุดพังทลายของตลิ่งอยู่ด้านเหนือหรือด้านใต้ของแปลงที่ขออนุญาตตามลำน้ำแล้ว ผลกระทบต่อการพังทลายของตลิ่งที่มีอยู่แล้ว ก็จะทวีสะสมเพิ่มขึ้นได้ง่ายและรุ่นแรงกว่าจุดพังทลายที่อยู่ด้านใต้ของแปลงที่ขออนุญาต

- ต้องตรวจสอบเรื่องความลาดชันของพื้นที่ท้องน้ำ ตามข้อเสนอแนะประกอบการพิจารณาอนุญาตดูดทรายข้างท้ายประกอบด้วย

๘) กรณีที่ทางน้ำมีความกว้างน้อยกว่า ๔๐ เมตร ให้พิจารณาการขุดลอกคู คลอง และ ดูดทรายที่ตอนกลางแม่น้ำ โดยให้มีระยะห่างจากตลิ่งไม่น้อยกว่า ¼ ของความกว้างของทางน้ำ และต้องระวังปัญหาตลิ่งพังที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมาก ถ้าหลีกเลี่ยงได้ ควรหลีกเลี่ยงการขุดลอกและดูดทรายจากทางน้ำที่มีความกว้างน้อยกว่า ๔๐ เมตร

๓.๒ ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาในการอนุญาตให้ดูดทราย

๑. บริเวณที่จะอนุญาตให้ทำการดูดทราย ควรเป็นบริเวณที่ได้ผ่านการสำรวจและตรวจสอบจากกรมเจ้าท่า และกรมชลประทานเสียก่อน

๒. การอนุญาตขุดหรือดูดทรายในพื้นที่ใดจะต้องคำนึงถึงปริมาณของทรายที่มีอยู่ เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ปริมาณทรายจะประกอบด้วยปริมาณทรายที่มีอยู่เดิมกับปริมาณทรายของผู้ประกอบการดูดทราบย ซึ่งถ้าผู้ประกอบการดูดทรายทำการดูดทรายมากกว่าปริมาณทรายที่จะมีแล้ว ในระยะยาวจะมีผลทำให้ตลิ่งพังได้

๓. หลักเกณฑ์ของกรมเจ้าท่าเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก ร่องน้ำทางเดินเรือ ซึ่งคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย ประจำจังหวัด ควรนำมาประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย คือ

- ต้องไม่กีดขวางทางน้ำ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการขนส่งทางน้ำ

- ต้องไม่ทำให้ตลิ่งพังและไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพร่องน้ำทางเรือเดินหรือให้สภาพของท้องน้ำลดระดับต่ำลง

๔. ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการดูดทรายมีหลายประเภท เช่น ใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเดินเรือของกรมเจ้าท่า ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ใบอนุญาตให้ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติของกรมป่าไม้ และใบอนุญาตให้ดูดทรายตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้น และระยะเวลาการขออนุญาต และอายุการใช้ใบอนุญาตก็มีความแตกต่างกัน เมื่อผู้ขออนุญาตประกอบการดูดทรายได้ยื่นขออนุญาตดูดทรายต่อคณะกรรมการ (กพด.) แต่มิได้ดำเนินการขออนุญาตฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นไปพร้อมกันจึงมักจะเกิดปัญหา ทำให้จังหวัดไม่สามารถออกใบอนุญาตให้ได้ และเป็นมูลเหตุที่ทำให้การละเมิดเงื่อนไข และมีการลักลอบดูดทรายหรือกระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดเงื่อนไขหรือกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น จังหวัดจะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้ขออนุญาตให้ดำเนินการขออนุญาตฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน และในการประชุมคณะอนุกรรมการ ควรจะให้ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประเภทอื่น ๆ เข้าร่วมประชุมและออกไปตรวจสอบพร้อมกับคณะอนุกรรมการฯ ด้วยทุกครั้ง

๕. คณะอนุกรรมการพิจารณาดูดทรายประจำจังหวัด ที่มิได้รับมอบอำนาจพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายจากคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) และต้องเสนอผลการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายให้คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) พิจารณารวมถึงกรณีที่คณะอนุกรรมการ (กพด.) พิจารณาไม่อนุญาตและไม่ขอต่ออายุใบอนุญาตดูดทราย ด้วย

๓.๓ ขั้นตอนการขออนุญาตดูดทราย

การขออนุญาตดูดทรายตามนัยมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น ผู้ขออนุญาตจะดำเนินการต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) และได้รับใบอนุญาตจากจังหวัดแล้ว และในกรณีที่การขออนุญาตดูดทรายไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใดก็จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ ด้วย

๑. ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด. ๖๔ (เรื่องราวขออนุญาตตามความในมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน) พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตดูดทรายต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่โดยแสดงวัตถุประสงค์และเหตุผลที่ขออนุญาต

๒. มีการตรวจสอบสภาพพื้นที่

๓. คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดพิจารณา

๔. คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) พิจารณา

๓.๔ คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๐ เห็นชอบคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอชื่อประกอบด้วย

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ ๕ คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย ประกอบด้วย

(๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธานกรรมการ
(๒) อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๓) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๔) อธิบดีกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๕) อธิบดีกรมชลประทาน หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๖) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๗) อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๘) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๙) ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตจังหวัดที่มีการขออนุญาตดูดทราย หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๑๐) ที่ปรึกษาด้านกฎหมายกระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(๑๑) ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(๑๒) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	เป็นกรรมการ
(๑๓) ผู้แทนส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
(๑๔) ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(๑๕) ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๖) หัวหน้ากลุ่มจัดการที่ดินของรัฐสำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๗) หัวหน้ากลุ่มงานจัดการที่ดินของรัฐสำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฯ ชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. พิจารณาอนุญาตให้ทำการดูดทรายในเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๒. พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้อง เกี่ยวกับการดูดทรายทั้งปวง

๓. พิจารณาวางระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุญาตดูดทราย ให้เป็นแบบแผนที่ดีของทางราชการ

๔. มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่าง ๆ และคณะอนุกรรมการพิจารณาให้ดูดทรายประจำจังหวัดเพื่อมอบอำนาจการอนุญาตให้ดูดทรายแทนคณะกรรมการได้ตามที่เห็นสมควร

๕. เชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาให้ชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ

๖. พิจารณาในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูดทราย

๓.๕ วิธีการผลิตและดูดทรายที่เหมาะสม

ในการดูดทรายแม่น้ำโดยใส่ทรายลงเรือขนทรายหรือการดูดทรายขึ้นฉางแบบการดูดต่อตรง แล้วทิ้งเศษทรายลงในแม่น้ำ พบว่า นอกจากจะทำให้เกิดความขุ่นข้นของน้ำในบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังสูญเสียผลพลอยได้จากตะกอนที่ดูดขึ้น สำหรับแนวทางในการแก้ไขสามารถแยกตามประเภทการผลิต คือ

การดูดทรายในแม่น้ำโดยใช้วิธีดูดลงเรือ

เศษตะกอนและเศษดินจะถูกปล่อยลงตามทางน้ำ ซึ่งในกรณีน้ำนิ่ง ตะกอนบางส่วนจะตกสะสมลงบริเวณพื้นที่บริเวณนั้น แต่ถ้าน้ำไหล พวกที่มีขนาดละเอียดกระแสน้ำพัดไปไกลการแก้ปัญหานี้ทำได้ยาก หากต้องการไม่ให้ตะกอนตกไกล จำเป็นต้องลดความเร็วของตะกอน กล่าวคือ รูปแบบเรือที่น้ำล้นออกต้องบังคับให้ไหลไปตามกาบเรือและวางท่อทิ้งดิ่งลงไปให้ใกล้ถึงพื้นท้องน้ำซึ่งจะสามารถช่วยเร่งการตกตะกอนถึงพื้นท้องน้ำเร็วขึ้น ดังรูป

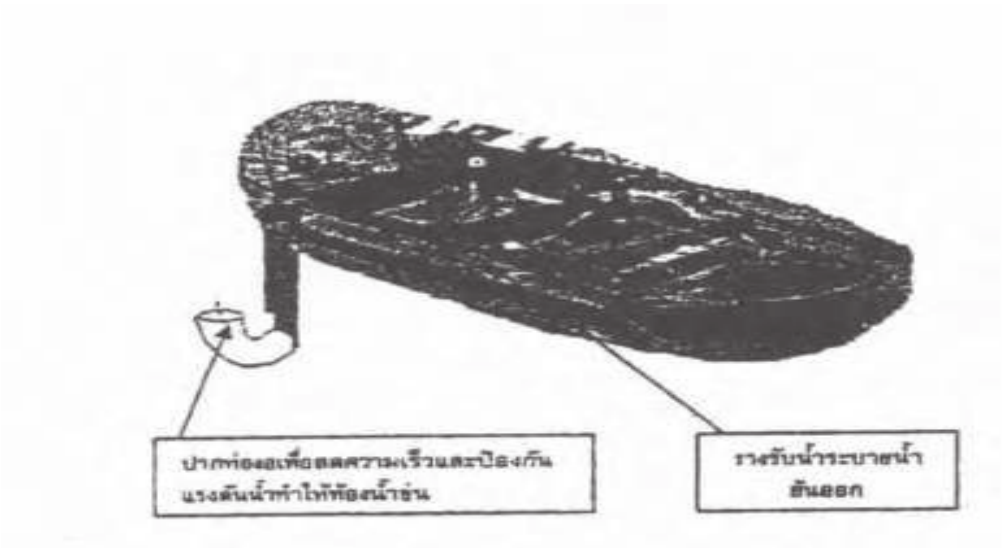

การทิ้งและจัดการส่วนที่เป็นตะกอน ในพื้นที่ริมตลิ่ง

ในการผลิตทรายมีการทิ้งตะกอนดินกลับลงตามทางน้ำ ทำให้เกิดความขุ่นข้นตามทางน้ำ การขาดการพักตะกอนดินนอกจากส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ยังขาดการใช้ประโยชน์ตะกอนซึ่งเป็นผลพลอยได้ ที่มีองค์ประกอบของทรายละเอียดบนดินและวัชพืช ซึ่งสามารถนำมาใช้ถมที่เพื่อยกระดับพื้นที่ให้พ้นน้ำได้

วิธีการทำที่พักตะกอนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับขนาดพื้นที่การผลิต วิธีที่นิยมใช้จะมีรูปแบบคล้ายกับการทำเหมืองแร่ คือ การทำเป็นบ่อพัก และวิธีการแบบร่องสวน ความแตกต่างของแต่ละวิธีมีดังนี้

- การขุดบ่อพักตะกอน วิธีนี้ต้องใช้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๒ ไร่ แบ่งเป็นบ่ออย่างน้อย ๒ บ่อ ความลึกไม่น้อยกว่า ๒ เมตร หรือระยะช่วงตักของรถขุดตัก โดยเป็นบ่อกักตะกอนและปล่อยให้น้ำขุ่นข้นตกลงบ่อที่หนึ่ง เมื่อน้ำขุ่นข้นเต็มบ่อพัก น้ำจะไหลไปบ่อที่ ๒ โดยปากท่อที่น้ำไหลออกไปบ่อที่ ๒ จะอยู่ในระดับน้ำขุ่นถึงน้ำใส น้ำขุ่นจะไหลไปพักอีกครั้งและระบายน้ำใสลงไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมหรือตามทางน้ำต่อไป จุดอ่อนของระบบนี้คือ เมื่อตะกอนเต็ม การขุดลอกนำมาตากหรือขนย้ายออกจะเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่ที่ขอบบ่อพักจะมีขนาดกว้าง สามารถถมที่ขึ้นมาเพื่อยกระดับพื้นที่ให้สูงขึ้น

- การขุดบ่อพักแบบร่องสวน การขุดแบบร่องสวนนี้ รูปแบบคือ การวางเป็นร่องน้ำความกว้างของร่องน้ำเท่ากับระยะช่วงที่รถขุดตักสามารถเอื้อมถึงได้ รูปร่างเป็นร่อง เรียงแถวกันโดยให้มีความยาวรวมของร่องมากกว่า ๑,๐๐๐ เมตร ร่องสวนนี้มีลักษณะคดโค้งไปมา ทำให้ลดความเร็วของน้ำเร่งให้ตะกอนตกเร็วขึ้น (กรณีที่ไม่สามารถสร้างร่องสวนยาวกว่า ๑,๐๐๐ เมตรได้ต้องทำให้เกิดการคดโค้งมากที่สุด จึงสามารถกักตะกอนได้หมด) เหลือน้ำใสไหลไปใช้ในการเกษตร หรือกลับไปยังแม่น้ำเมื่อร่องสวนเต็ม สามารถใช้รถขุดตักพักดิน เพื่อตากดินรอขนย้ายหรือถมที่ให้สูงขึ้นต่อไป ดังรูป

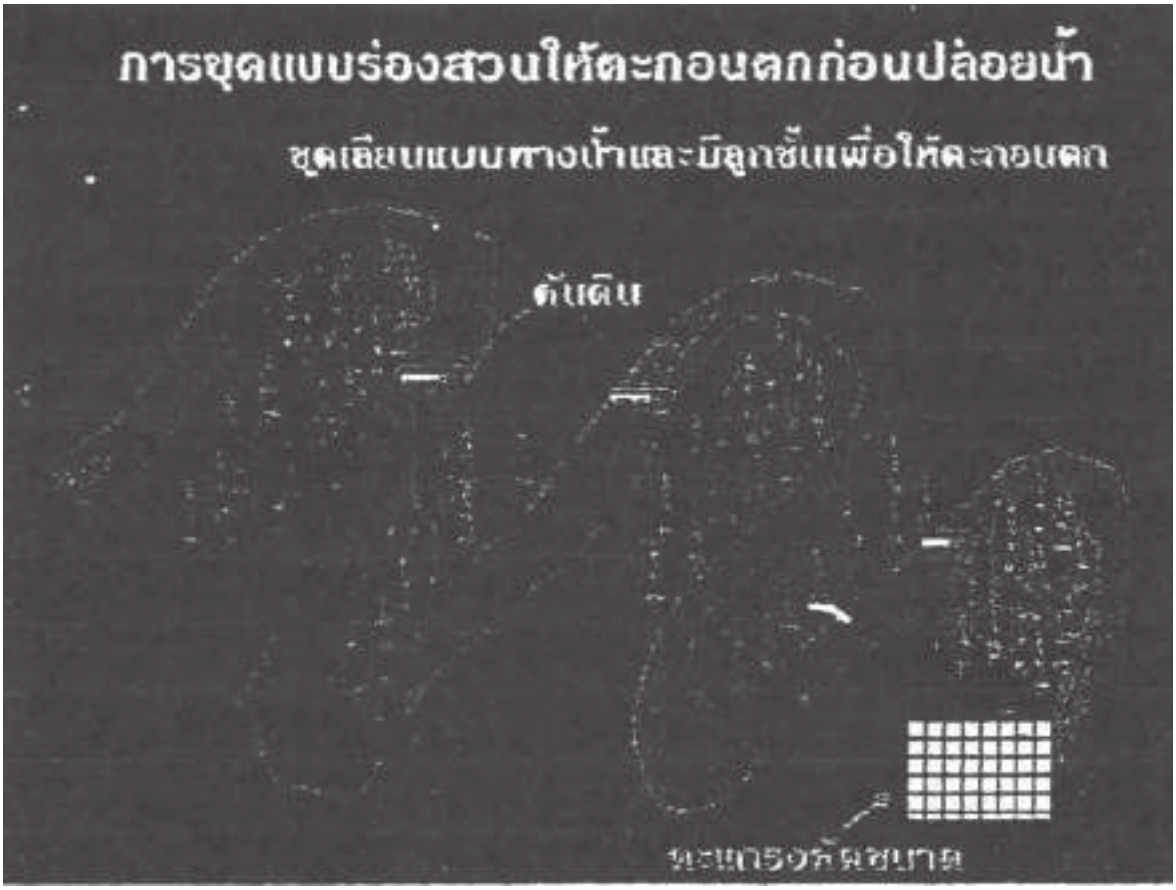

ในการระบายน้ำที่ผ่านบ่อพัก เพื่อนำไปทิ้งหรือนำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อเป็นการลดปัญหามวลชนควรตกลงกับชาวบ้านที่ต้องการใช้น้ำ สามารถขุดร่องระบายน้ำเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการสำรวจพบว่า บางแหล่งมีการดำเนินการ แต่ส่วนใหญ่ยังปล่อยทิ้งลงน้ำ สิ่งเหล่านี้ควรมีการพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์กับทุกฝ่าย

๓.๖ มาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูที่ ขุด ตัก และดูดทรายในแม่น้ำ

การประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทราย อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ดังนั้นในการประกอบกิจการทรายจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบหรือทำให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ดังนี้

๑. ด้านอุทกวิทยาและคุณภาพน้ำ

ผลกระทบต่อแหล่งน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินเนื่องจากการประกอบกิจการดูดทราย ซึ่งส่งผลกระทบได้ทั้งต่อปริมาณและคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ ตลอดจนส่งผลต่อเนื่องกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบริเวณใกล้เคียง จึงควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ ดังนี้

๑.๑ ควรมีการกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการฟุ้งกระจายของตะกอนในลำน้ำจากการขุด ตักและดูดทราย ซึ่งควรจะอยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบ ได้แก่ จุดสูบน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคหรือผลิตน้ำประปา และเขตรักษาพันธุ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

๑.๒ กำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการโดยให้ผู้ประกอบการดำเนินการล้างและแต่งทรายบริเวณท่าทรายพร้อมทั้งต้องจัดสร้างบ่อดักตะกอนก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑.๓ ผู้ประกอบการควรหลีกเลี่ยงการดูดทรายในช่วงฤดูแล้งจัดหรือจัดหาแหล่งน้ำอื่นทดแทนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่ออุทกวิทยาน้ำใต้ดินที่ทำให้ปริมาณน้ำในบ่อน้ำตื้นลดน้อยลงจนส่งผลกระทบต่อการใช้ในน้ำของชุมชน

๒. ด้านคุณภาพอากาศและเสียง

ในการประกอบกิจการดูดทรายจำเป็นต้องใช้เครื่องยนต์ที่ใช้ดูดและคัดแยกขนาดทราย ตลอดจนการขนส่งก่อให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวน ควันดำ และการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง จึงควรมีมาตรการควบคุมดังนี้

๒.๑ ควบคุมให้ดูดคัดแยกขนาด และขนส่งทรายเฉพาะในเวลากลางวัน

๒.๒ ตรวจสอบและบำรุงรักษาเครื่องยนต์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดี

๒.๓ จัดหาวัสดุครอบเครื่องยนต์ดูดทราย รวมทั้งติดตั้งหม้อพักไอเสียของเครื่องยนต์

๒.๔ ฉีดพรมน้ำบริเวณพื้นที่หน้างานและถนนที่ใช้เป็นเส้นทางขนส่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง

๒.๕ รถบรรทุกทรายจะต้องใช้ผ้าใบปิดคลุมให้มิดชิดขณะขนส่ง เพื่อป้องกันการร่วงหล่นของวัสดุและการฟุ้งกระจาย

๒.๖ จำกัดความเร็วรถบรรทุกทรายที่วิ่งผ่านพื้นที่ชุมชนไม่เกิน ๔๐ กิดลเมตรต่อชั่วโมง

๒.๗ ถ้ามีเส้นทางขนส่งได้หลายเส้นทาง ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น

๓. การพังทลายของดิน

การดูดทรายแม่น้ำเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้ตลิ่งพังทลาย นอกเหนือจากการกัดเซาะของน้ำตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายในพื้นที่ที่มีศักยภาพการทับถมของทรายอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควบคุม โดยคำนึงถึงปริมาณทรายที่อยู่ในบริเวณนั้นและกำลังการผลิตหรือกำลังเครื่องยนต์ดูดทราย

ส่วนการประกอบกิจการทรายบก มักจะเกิดปัญหาผลกระทบการชะล้างพังทลายและการทรุดตัวของพื้นดินในพื้นที่ข้างเคียง ดังนั้นเงื่อนไขในการประกอบกิจการ ควรจำกัดและกำหนดขอบเขตพื้นที่และความลึกที่สามารถขุด ตัก และดูดทราย ให้แน่นอนชัดเจน โดยจะต้องห่างจากที่ดินของบุคคลอื่นไม่น้อยกว่า ๒ เท่าของความลึกหรือไม่น้อยกว่า ๔๐ เมตร และความลาดชันของบ่อไม่เกิน ๑ : ๒

๔. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การประกอบกิจการทรายบกจำเป็นต้องเปิดหน้าดินออก ซึ่งเป็นการสูญเสียหน้าดินอย่างถาวร แม้กระทั่งหยุดการประกอบกิจการยังก่อเกิดปัญหาบ่อทรายร้าง ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้นได้อีก ดังนั้นจึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

๔.๑ กำหนดพื้นที่ห้ามประกอบกิจการขุด ตักและดูดทรายในพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง เช่น พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือเหมาะสมสำหรับการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้มีการลงทุนในด้านระบบชลประทานสำหรับการเกษตร

๔.๒ กำหนดและวางแผนการเปิดบ่อทราย จัดแต่งภูมิสถาปัตย์ ตลอดจนวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากการหยุดประกอบกิจการดูดทราย และปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

๕. ด้านคมนาคมขนส่ง

การขนส่งทราย ส่งผลให้มีปริมาณการจราจรหนาแน่นขึ้น ถนนอาจชำรุดเสียหายเนื่องจากไม่สามารถรองรับน้ำหนักบรรทุกได้และมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้สูงขึ้น จึงควรมีมาตรการผลกระทบดังนี้

๕.๑ ในการประกอบการดูดทรายแม่น้ำ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการขนส่งทางน้ำ โดยหลีกเลี่ยงการขนส่งทางบกให้มากที่สุด

๕.๒ รถบรรทุกทรายจะต้องบรรทุกด้วยน้ำหนักที่ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กรมทางหลวงกำหนดหรือไม่เกินพิกัดที่ถนนเส้นทางนั้นสามารถรองรับได้

๕.๓ การขนส่งทรายจะต้องขนส่งเฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น

๕.๔ ต้องปรับปรุงซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพดีและสามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

๕.๕ ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่นหรือผ่านชุมชน

๖. ด้านทัศนียภาพ

๖.๑ กำหนดให้ผู้ประกอบการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนเปิดบ่อทราย เช่น การจัดแต่งภูมิสถาปัตย์และให้ปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ เพื่อเป็นแนวบดบังและลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตลอดจนเป็นแนวกำบังการแพร่กระจายฝุ่นละออง เป็นต้น

๖.๒ กำหนดให้ผู้ประกอบการจัดการวัสดุเหลือใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น กรวด และดิน โดยรวบรวมและคัดแยกนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๗. มาตรการป้องกันและลดผลกระทบด้านสังคม

ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับอำเภอ รับและแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีการร้องเรียนที่เกี่ยวกับผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการดูดทราย โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค ได้แก่ ตำรวจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และสำนักงานการขนส่งทางน้ำภูมิภาค เป็นต้น

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ตัก และดูดทรายแม่น้ำ หรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณแปลงดูดทรายที่ได้รับอนุญาต สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงสภาพตลิ่งของลำน้ำให้คงสภาพเดิมตามธรรมชาติ ในส่วนของการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ คือ บริเวณท่าทราย ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมการขุด ตัก และดูดทราย ขั้นตอนการขุด ตัก และดูดทราย และระยะก่อนที่จะสิ้นสุดการขุด ตัก และดูดทราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการขุด ตัก และดูดทราย และเป็นการพัฒนาพื้นที่ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในขั้นตอนการเตรียมการขุด ตัก และดูดทราย

การจัดทำแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ทำทราย จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องต่อไป ในขั้นการดำเนินการ และขั้นการสิ้นสุดการดำเนินงาน แนวทางการวางแผนการฟื้นฟู จึงต้องดำเนินงานร่วมกับการป้องกนผลกระทบจากการทำทราย ดังนี้

๑.๑ จัดให้มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดินในส่วนที่เป็นขอบตลิ่ง โดยดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันการชะล้างแบบร่องลึกบริเวณริมตลิ่งที่ได้ปรับสภาพพื้นที่เพื่อใช้ในกิจกรรมท่าทราย โดยปลูกหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วในระยะแรกแล้วจึงปลูกไม้โตเร็ว หรือพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นภายหลัง

๑.๒ จัดทำระบบระบายน้ำและถนน ให้เหมาะสมตามความลาดเอียงของสภาพภูมิประเทศและ/หรือสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับทางน้ำธรรมชาติ และโครงข่ายถนนบริเวณใกล้เคียง โดยมีทางระบายน้ำล้น (Spill Way) หรือท่อระบายน้ำควบคุม

๑.๓ ดำเนินการลดผลกระทบทางด้านทัศนียภาพ โดยการปรับสภาพพื้นที่ให้มีความกลมกลืนกับพื้นที่ใกล้เคียง และ/หรือปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้ โดยการปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ทำทราย ก่อนการจัดวางเครื่องจักรหรือการปรับสภาพพื้นที่เพื่อลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้

๒. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในระหว่างขั้นตอนการขุด ตัด และดูดทราย

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ระหว่างการทำทราย สำหรับทรายแม่น้ำ คือ การรักษาสภาพความมั่นคงของขอบตลิ่ง และการรักษาแนวไม้ที่ปลูกโดยรอบพื้นที่ท่าทราย ให้มีความสมบูรณ์ต่อเนื่องจากขั้นตอนการเตรียมการทำทรายจนถึงขั้นการสิ้นสุดการทำทราย

๓. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังจากการขุด ตัก และดูดทราย

๓.๑ ภายหลังจากสิ้นสุดการขุด ตัก และดูดทราย ในส่วนของการทำทรายแม่น้ำ ซึ่งทำในพื้นที่สาธารณะ ต้องเคลื่อนย้ายเครื่องจักรอุปกรณ์ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ไม่ใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ออกให้หมด

๓.๒ ดำเนินการปรับปรุงสภาพพื้นที่บริเวณท่าทรายให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้ที่ดินที่กำหนดไว้ในแผนงานตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

๓.๓ กำหนดแผนผังหรือแบบแปลนแสดงอาณาบริเวณทั้งหมดของสถานประกอบการขุด ตัก และดูดทราย รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง รายละเอียดเกี่ยวกับแบบแปลนทั้งหมดของบ่อทรายหรือสถานประกอบการสำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ จากการขุด ตัก และดูดทราย การล้างทำความสะอาดและคัดแยกขนาดทราย เป็นต้น

๓.๔ กำหนดแบบแปลนการติดตั้งเครื่องจักร รายละเอียดเครื่องจักร และการเลือกสรรเครื่องจักรกล อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการขุด ตัก และดูทราย ที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณของทรายและคุณสมบัติของทรายในพื้นที่ ตลอดจนผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์

๓.๕ ข้อพึงระวังเกี่ยวกับการขุดลอกคูคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ

ในพื้นที่ดินเค็มการขุดลอกในระดับลึกจะไม่มีผลกับการแพร่กระจายของดินเค็มหากมีการกักเก็บน้ำและมีการระบายน้ำอย่างต่อเนื่อง แต่หากมีการกักเก็บน้ำเป็นระยะเวลานานและไม่มีการระบายน้ำก็อาจมีผลให้น้ำที่กักเก็บกลายเป็นน้ำกร่อยได้ ทั้งนี้ขึ้นกับคุณภาพน้ำบาดาลและระดับความลึกของน้ำบาดาล ถ้าน้ำบาดาลบริเวณนั้นมีคุณภาพดี คือ ปริมาณสารทั้งหมดที่ละลายได้น้อยกว่า ๕๐๐ มิลลิกรัม/ลิตร ก็สามารถขุดลอกได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงระดับความลึก แต่กรณีที่น้ำบาดาลมีคุณภาพไม่ดีต้องคำนึงถึงความลึกในการขุดลอก โดยเฉพาะบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ส่วนใหญ่มีระดับความลึกของน้ำบาดาล ๒-๓ เมตร

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 3312

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

5 ตุลาคม 2547

เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง (1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541
(2) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0511.2/ว 184 ลงวันที่ 16 มกราคม 2546

ตามหนังสือที่อ้างถึง กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งแนวทางให้ปฏิบัติ กรณี ทบวงการเมืองใดมีความประสงค์จะใช้ที่ดินของรัฐ ว่าทบวงการเมืองนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ขอถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นเสียก่อน ห้ามมิให้เข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐโดยพลการ หากพบว่ามีการฝ่าฝืนก็ให้จังหวัดดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัดแม้ว่าจะเข้าไปในที่ดินเพื่อประโยชน์ส่วนรวมก็ตาม การกระทำดังกล่าวก็ถือเป็นความผิดตามกฎหมาย นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาทบทวนแล้วเห็นว่า กรณี การขอถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ มีขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ระยะเวลานาน ดังนั้น เพื่อให้ทบวงการเมืองที่มีความประสงค์จะขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการเป็นการเร่งด่วน หรือทบวงการเมืองที่เข้าไปใช้ที่ดินของรัฐแล้ว และเรื่องอยู่ระหว่างขอถอนสภาพ หรือขอขึ้นทะเบียนในที่ดินของรัฐอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ก่อนที่การดำเนินการถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนจะแล้วเสร็จ สามารถเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินได้โดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเห็นควรให้จังหวัดดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กรณีทบวงการเมืองหรือส่วนราชการที่มีความประสงค์จะขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในทางราชการ ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541 ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0511.2/ว 184 ลงวันที่ 16 มกราคม 2546 โดยเคร่งครัดก่อนจึงจะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ห้ามมิให้เข้าไปโดยพลการ และให้จังหวัดหมั่นตรวจตรา หากพบว่ามีการฝ่าฝืนก็ให้ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนระเบียบและกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. กรณีทบวงการเมืองหรือส่วนราชการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐก่อนที่การดำเนินการถอนสภาพตามมาตรา 8 วรรคสอง (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินจะแล้วเสร็จ

ให้ทบวงการเมืองยื่นคำขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา 9 เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน พร้อมทั้งขอถอนสภาพไปในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ การขออนุญาตตามมาตรา 9 ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543

3. ที่ดินที่ทบวงการเมืองขออนุญาตตามมาตรา 9 นั้น จะต้องปรากฏว่าที่ดินที่ขออนุญาตนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะขอถอนสภาพตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541 ได้ และในการอนุญาตตามมาตรา 9 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดไว้ในเงื่อนไขของการอนุญาตว่า "**ทบวงการเมืองผู้ขอจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการเพื่อถอนสภาพที่ดิน โดยใช้งบประมาณของตนเอง ให้แล้วเสร็จก่อนครบกำหนดอายุการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน**" และต้องเสียค่าตอบแทนแก่รัฐตามนัยมาตรา 9 ทวิ

อนึ่ง ทบวงการเมืองใดที่เข้าไปใช้ประโยชน์แล้ว และยังไม่ได้ดำเนินเรื่องขอขึ้นทะเบียนขอถอนสภาพ หรือทบวงการเมืองที่ขอขึ้นทะเบียนหรือถอนสภาพอยู่ระหว่างการดำเนินการ ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองที่เข้าไปใช้ที่ดินดังกล่าวแล้ว ไม่ว่าจะได้รับอนุมัติในหลักการตามระเบียบฯ หรือไม่ก็ตามให้มายื่นคำขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันรับแจ้ง หากทบวงการเมืองใดไม่ยื่นภายในกำหนดให้ถือว่าฝ่าฝืน และให้จังหวัดดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายโดยเคร่งครัด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิวะ แสงมณี)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365
โทรสาร 0 2222 1840

ที่ มท 0511.3/ว 1833

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

31 พฤษภาคม 2549

เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง 1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3443 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544
2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0511.3/ว 591 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้วางแนวทางปฏิบัติ กรณี มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยให้นำที่สาธารณประโยชน์มากำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ว่าที่ดินแปลงใดมีความเหมาะสมที่ควรสงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แปลงใดเหมาะสมที่ให้ใช้ประโยชน์ในราชการ หรือแปลงใดเหมาะสมให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น โดยจัดทำให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน เมื่อได้กำหนดโซนและจัดทำแผนการใช้ที่ดินเสร็จแล้ว ต่อไปการใช้ที่ดินเพื่อสร้างสถานที่ราชการให้ขอจากแปลงที่กำหนดไว้ นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า การใช้ประโยชน์ในที่สาธารณประโยชน์ ตามหนังสือที่อ้างถึง 1 ให้กำหนดความเหมาะสมการใช้ประโยชน์จากบัญชีข้อมูลสำรวจที่สาธารณประโยชน์ โดยตั้งคณะทำงาน หรือคณะกรรมการ ได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องมีผังเมืองจังหวัดร่วมเป็นคณะทำงาน หรือคณะกรรมการ และอาจขอความเห็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับนายอำเภอท้องที่ เพื่อประกอบการดำเนินการทั้งนี้ในการวางแผนการใช้ที่ดินจะต้องพิจารณาเหตุผลความจำเป็นทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วยว่าแปลงใดควรกันไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป แปลงใดควรให้ใช้ประโยชน์เพื่อราชการหรือแปลงใดควรใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น นำไปจัดให้ประชาชน จัดทำเป็นสวนสาธารณะพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น โดยคำนึงถึงการเจริญเติบโตของเมืองในอนาคต สภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่ปรากฏว่ามีบางจังหวัดไม่ได้ให้ความสำคัญของการกำหนด Zoning การที่ทบวงการเมืองขอใช้ที่ดินในแปลงที่มิได้กำหนดให้ใช้เพื่อประโยชน์ในราชการ หรือกำหนดล่าช้าจึงเป็นเหตุให้กระทรวงมหาดไทยไม่อาจพิจารณาอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามความในหนังสือที่อ้างถึง 2 เพื่อให้มาตรการเกี่ยวกับการกำหนดความเหมาะสมในการใช้ที่สาธารณประโยชน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดเห็นควรดำเนินการ ดังนี้

1. กรณีการเข้าใช้ประโยชน์เป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาการถอนสภาพ และเกิดขึ้นก่อนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้จัดทำมาตรการกำหนดความเหมาะสมให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณ

ประโยชน์ ตามหนังสือที่อ้างถึง 1 หากปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนกว่า ที่ดินแปลงที่ขอใช้มิได้กำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ในที่ดินไว้ ให้จังหวัดพิจารณาว่าเพราะเหตุใดที่ดินแปลงดังกล่าว จึงไม่อยู่ใน Zoning สมควรจะปรับ Zoning หรือไม่ อย่างไร และมีความเห็นเกี่ยวกับการอนุญาตให้ถอนสภาพเพื่อประโยชน์ในราชการอย่างไร แล้วรายงานให้ทราบ

2. กรณีหลังจากกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดมาตรการและความเหมาะสมการใช้ที่ดินแล้ว การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ในราชการให้ขอจากแปลงที่กำหนดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ในราชการเท่านั้น หากมิได้อยู่ในแปลงที่กำหนด กระทรวงมหาดไทยไม่อาจพิจารณาอนุมัติให้หบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้ ให้จังหวัดยุติเรื่องการใช้ที่ดินพร้อมกับแจ้งให้หบวงการเมืองผู้ขอทราบด้วย

3. เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่หบวงการเมืองผู้ขอ เมื่อได้รับหนังสือแสดงความประสงค์ขอใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงใดแล้ว ให้จังหวัดตรวจสอบว่าที่ดินนั้น อยู่ในแปลงที่กำหนดความเหมาะสมการใช้ประโยชน์ในราชการหรือไม่ ถ้าไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้มีหนังสือแจ้งผู้ขอทราบถึงข้อขัดข้องที่ไม่อาจดำเนินการให้ได้โดยทันที

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และกำชับเจ้าหน้าที่ให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรอรรถ ทองนิรมล)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 2622 3469
โทรสาร 0 2222 1840

(สำเนา)

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๔๕๖๒ กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กท ๑๐๒๐๐

๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๙

เรื่อง การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓

ด้วยปรากฏว่าปัจจุบันมีทบวงการเมืองยื่นความประสงค์ขอเปลี่ยนสภาพที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน จากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง โดยการถมสระน้ำเพื่อทำเป็นลานกีฬา สวนสาธารณะ หรือทำประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งทำให้แหล่งกักและเก็บน้ำลดน้อยลง ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวส่งผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วม ปัญหาภัยแล้ง และการใช้ประโยชน์อย่างอื่นร่วมกันในอนาคต รวมทั้งบางแห่งมีการดำเนินการใช้ประโยชน์ในลักษณะเดียวกันอยู่แล้ว ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ ไม่คุ้มค่าในการดำเนินการและการใช้ประโยชน์

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่ากรณีดังกล่าวคณะกรรมการพิจารณาการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง ได้มีการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๙ มีมติให้เวียนจังหวัดทราบและถือปฏิบัติ กรณี การขอเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่มีสภาพเป็นแหล่งน้ำ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น จะต้องคำนึงถึง

๑. ผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วม และภัยแล้ง รวมตลอดถึงการใช้ประโยชน์อย่างอื่นร่วมกันในอนาคต

๒. ในกรณีที่ขอเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ไปเป็นอย่างอื่น เช่น ลานกีฬา หรือสวนสาธารณะ ควรจะมีข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วยว่าในพื้นที่ดังกล่าวมีสิ่งเหล่านั้นอยู่แล้วหรือไม่ เพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ของราษฎรหรือไม่ เพียงไร และมีความจำเป็นอย่างไร

หากไม่พิจารณาให้รอบคอบจะไม่สมประโยชน์ทั้งในเรื่องงบประมาณ และมีผลกระทบในการจัดการปัญหาเรื่องน้ำ

ดังนั้น จึงขอให้ถือปฏิบัติตามมติคณะกรรมการฯ ดังกล่าวโดยเคร่งครัด โดยถือเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาในเรื่องการขอเปลี่ยนสภาพฯ ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ พร้อมทั้งแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สุรอรรถ ทองนิรมล

(นายสุรอรรถ ทองนิรมล)

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0 2622 3469
โทรสาร 0 222201840

(สำเนา)

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๕๙๕๑ กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กท ๑๐๒๐๐

๔ มีนาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองขอถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๗๒๖๐ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ขั้นตอนและกรอบแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๒. ขั้นตอนและกรอบแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๓. แบบตรวจสอบเรื่องขอถอนสภาพหรือขอขึ้นทะเบียน

ตามที่กรมที่ดินได้ส่งสำเนาระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่อถือปฏิบัติ ดังความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมที่ดินพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ได้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องครบถ้วนตามนัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงได้จัดทำแผนผังแสดงขั้นตอนและกรอบแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ พร้อมทั้งแบบตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารและขั้นตอน ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย เพื่อให้จังหวัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก่อนส่งเรื่องให้กรมที่ดินพิจารณาต่อไป

อนึ่ง กรมที่ดินขอเรียนว่าเรื่องราวการขอถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ ซึ่งจังหวัดจัดส่งให้กรมที่ดินพิจารณา หากมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามนัยระเบียบดังกล่าวข้างต้น กรมที่ดินจะได้จัดส่งเรื่องคืนจังหวัดเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อน และสำหรับเรื่องที่ค้างอยู่ในระหว่างการพิจารณาของกรมที่ดินก่อนหน้านี้ ซึ่งยังไม่ครบถ้วนถูกต้อง และได้เคยแจ้งให้จังหวัดดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว แต่ยังมิได้ดำเนินการใดๆ หรือได้เคยมีหนังสือแจ้งเตือนหลายครั้งแล้ว แต่ไม่มีความคืบหน้า

เมื่อครบกำหนด ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือฉบับนี้ หากจังหวัดมิได้ดำเนินการแก้ไข เพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว กรมที่ดินจะได้ส่งเรื่องทั้งหมดคืนจังหวัดเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อนเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การนำเรื่องราวดังกล่าวเสนอกระทรวงมหาดไทยได้เป็นไปโดยรอบคอบ รัดกุม รวดเร็ว และเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่อถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วราวุธ วราภรณ์

(นายวราวุธ วราภรณ์)

ที่ปรึกษาด้านประสิทธิภาพ ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. ๐ ๒๖๒๒ ๓๔๖๙

มท ๕๐๙๐๑-๑๒ ต่อ ๓๖๕

ขั้นตอนการดำเนินการถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

หน่วยงานผู้ขอยื่นเรื่องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หากอยู่ในเขต กทม. ให้ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน (โดยผู้ขอต้องเป็นทบวงการเมือง และที่ดินที่ขอต้องอยู่ในบริเวณที่กำหนดความเหมาะสมใช้ประโยชน์ในราชการ และไม่ขัดกฎหมายผังเมืองเท่านั้น)

↓

อำเภอท้องที่สอบสวนประวัติความเป็นมาพร้อมให้ความเห็น

↓

ผู้ขอจัดทำแผนที่ท้าย พ.ร.ฎ / พ.ร.บ. ถอนสภาพ (โดยประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจดูแล ยื่นขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินท้องที่)

↓

ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประชุมให้ความเห็น และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชนในท้องถิ่น และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์

↓

จังหวัดแจ้งขอความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด เป็นต้น

↓

คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐพิจารณาให้ความเห็น

↓

จังหวัดสรุปเรื่องพร้อมความเห็นส่งให้กรมที่ดิน

↓

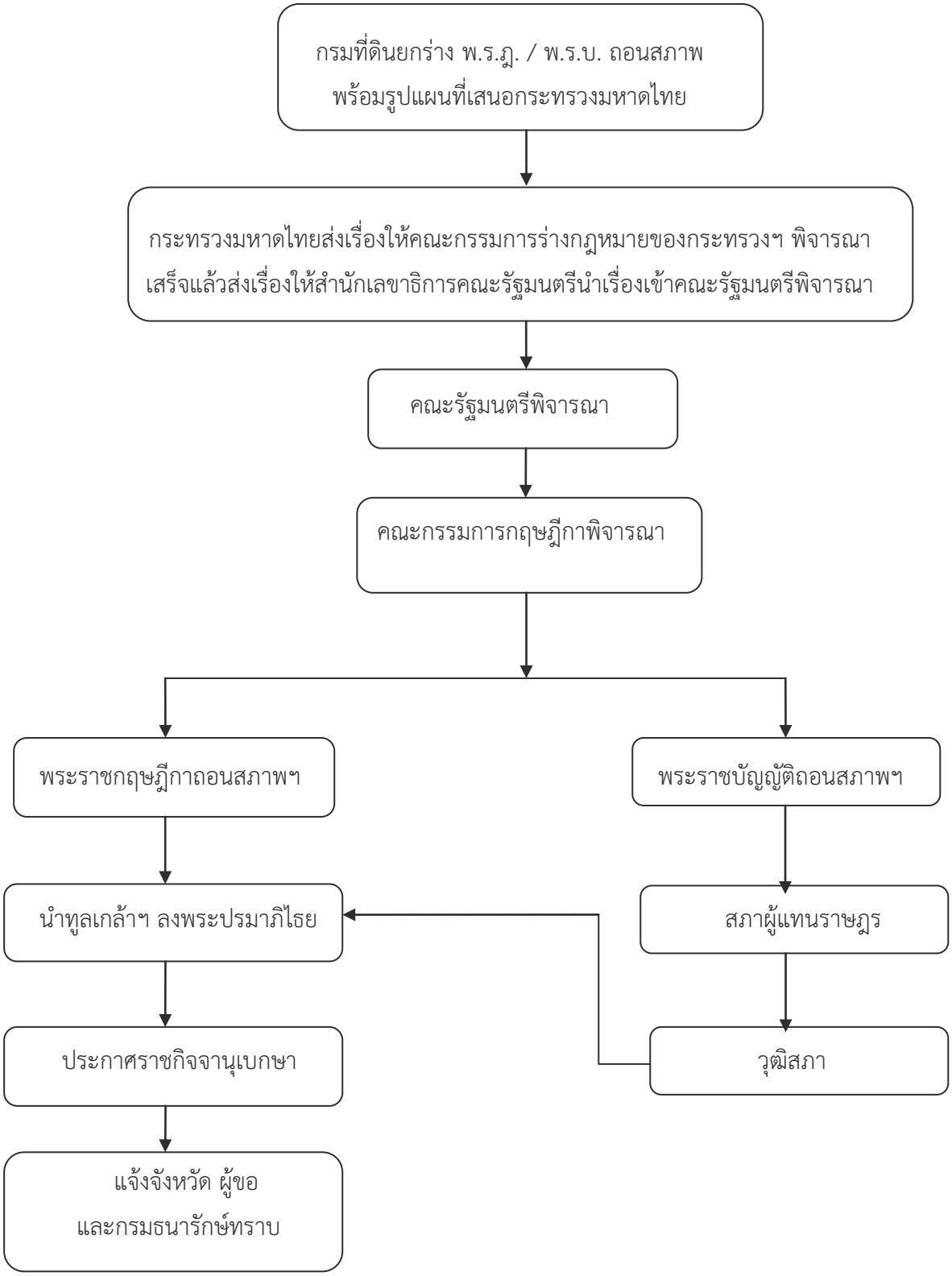
กรมที่ดินยกร่าง พ.ร.ฎ. / พ.ร.บ. ถอนสภาพ
พร้อมรูปแผนที่เสนอกระทรวงมหาดไทย
กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องให้คณะกรรมการร่างกฎหมายของกระทรวงฯ พิจารณา
เสร็จแล้วส่งเรื่องให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำเรื่องเข้าคณะรัฐมนตรีพิจารณา
คณะรัฐมนตรีพิจารณา
คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา
พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพฯ
พระราชบัญญัติถอนสภาพฯ
นำทูลเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธย
สภาผู้แทนราษฎร
ประกาศราชกิจจานุเบกษา
วุฒิสภา
แจ้งจังหวัด ผู้ขอ
และกรมธนารักษ์ทราบ

กรอบแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๑. ผู้ขอต้องเป็นทบวงการเมืองที่ดินที่ขอถอนสภาพต้องอยู่ในแปลงที่กำหนดความเหมาะสมให้ใช้เพื่อประโยชน์ในทางราชการ และไม่ขัดต่อกฎหมายผังเมือง

๒. ให้ทบวงการเมืองผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอถอนสภาพที่ดิน กรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อกรมที่ดินจังหวัดอื่นยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามความในประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดยื่นแทน) พร้อมหลักฐาน ดังนี้

๒.๑ โครงการโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ

๒.๒ แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ พร้อมภาพถ่ายรอบแปลงที่ดิน

๒.๓ สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบและสามารถอ่านการลงค่าพิกัดในรูปแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาฯ

๓. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือได้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินแล้ว ให้ยื่นคำขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗

๔. ตรวจสอบเขตป่าไม้ ถ้าอยู่ ให้มีหนังสือสอบถามหน่วยงานผู้ดูแลรักษาว่า หากจะถอนสภาพเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ จะมีข้อขัดข้องประการใด หรือไม่

๕. ตรวจสอบว่าที่ดินที่ขอถอนสภาพอยู่ในท้องที่ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ ถ้าอยู่ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เมื่อได้รับแจ้งว่าสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินเพื่อปฏิรูปที่ดินตลอดไป ให้รายงานกรมที่ดินทราบ พร้อมทั้งดำเนินการเป็นเรื่องขอขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ก่อนส่งเรื่องไปกรมที่ดินพิจารณาให้จังหวัดประกาศการขึ้นทะเบียนด้วย

๖. ประสานงานสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมือง หรือไม่

๗. กรณีที่ดินอยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาให้ความเห็น แต่ไม่รวมถึงการใช้ที่ดินของหน่วยราชการระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต่างๆ ทุกระดับ สถานพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง

๘. ให้อำเภอสอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อใช้เป็นหลักการและเหตุผลในร่างพระราชกฤษฎีกา และเพื่อให้ทราบว่าเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทใด ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน การสอบสวนต้องได้ความดังนี้

(ก) มีการสงวนหวงห้ามหรือไม่ หากมี เป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด หวงห้ามไว้เพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด

(ข) มีสภาพเป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร เช่น ทางบก ทางน้ำ ที่ห้วย ที่หนองที่ชายทะเล ที่ชายตลิ่ง เป็นต้น ปัจจุบันมีสภาพอย่างไร มีการตื้นเขินหรือไม่ หากมีการตื้นเขินเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยประการอื่น หากเป็นที่ชายทะเล หรือที่ชายตลิ่ง น้ำท่วมถึงหรือไม่ อย่างไร

(ค) เป็นที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศหรือบริจาคให้เป็นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ผู้ใดเป็นผู้อุทิศหรือบริจาคและให้ใช้ร่วมกันเพื่อการใด ตั้งแต่เมื่อใด มีหลักฐานการอุทิศหรือไม่ อย่างไร

(ง) หากเคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อน ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเลิกใช้แล้ว หากเลิกใช้แล้ว เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด เป็นการเลิกใช้ทั้งแปลงหรือเลิกใช้บางส่วน อย่างไร

(๒) กรณีเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด การสอบสวนต้องได้ความว่า เป็นการสงวนหวงห้ามตามบทกฎหมายใด ของหน่วยงานใด สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อการใด หน่วยงานนั้น ๆ ได้เคยใช้ประโยชน์ตามที่สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ อย่างไร ปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์หรือเลิกใช้แล้วหรือไม่ อย่างไร

๙. ให้ผู้ขอประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา เพื่อยื่นเรื่องราวขอรังวัดจัดทำแผนที่ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาหรือสำนักงานที่ดินส่วนแยก แล้วแต่กรณี

การจัดทำให้ดำเนินการตามหลักวิชาการแผนที่ โดยมีกรอบแนวทางดังนี้

(๑) มาตราส่วนและการจัดวางรูปแผนที่ ให้ใช้มาตราส่วนหลัก ๑ : ๔,๐๐๐ หรือ ๑ : ๕๐,๐๐๐ หรือ ๑ : ๒๕๐,๐๐๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ควบคู่กับการจัดวางรูปแผนที่ให้อยู่ภายในกรอบขนาดกระดาษ A๔ เว้นแต่กรณีที่ดินที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กจนเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่นและ/หรือจะใช้กรอบแผนที่ขนาดอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ก็ได้ (ตามตัวอย่างรูปแผนที่ที่แนบมาพร้อมนี้)

(๒) รูปแผนที่และรายละเอียดในแผนที่ ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอถอนสภาพจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพ และแสดงเขตข้างเคียงติดต่อให้ชัดเจน ดังนี้

(ก) กรณีขอถอนสภาพที่ดินบางส่วนให้แสดงแนวเขตและเนื้อที่ที่ดินส่วนที่เหลือจากการถอนสภาพให้ชัดเจน

(ข) กรณีที่ดินติดที่ดินของเอกชน ให้ระบุว่า “ที่ดินที่มีการครอบครอง” แต่หากติดดินของรัฐ ให้ระบุว่า ที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินของรัฐอื่น แล้วแต่กรณี พร้อมชื่อเรียกและหนังสือสำคัญ (ถ้ามี)

(ค) กรณีที่ดินติดทางบกหรือทางน้ำ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวให้จดกรอบแผนที่ หากเส้นทาง ดังกล่าวเป็นทางแยกหรือทางตัน ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(ง) กรณีที่ดินติดทางสาธารณะ ให้ระบุว่าเป็นทางลาดยาง ทางลูกรัง หรืออื่นๆ แล้วแต่กรณี หากมีชื่อเฉพาะ ให้ระบุชื่อเฉพาะให้ปรากฏด้วย และให้ระบุเพิ่มเติมว่า เส้นทาง นั้น ๆ ไปชื่อหมู่บ้านหรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอถอนสภาพ

(จ) กรณีที่ดินติดทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อ และหมายเลขทางหลวงกำกับเส้นทางดังกล่าว และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้น ๆ ไปอำเภอใดที่อยู่ถัดไปจากอำเภอที่ขอถอนสภาพ หากเส้นทางนั้นไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอที่อยู่ถัดไปให้ระบุว่าไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(ฉ) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่พร้อมระบุชื่อ และแสดงสัญลักษณ์ให้ปรากฏในแผนที่

(ช) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยค่าพิกัดระบบใดระบบหนึ่ง คือ ระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดฉาก UTM

(ซ) จัดทำสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด และรายการคำนวณ

(๓) กรณีขอถอนสภาพบางส่วน และที่ดินที่ขอถอนสภาพมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้หมายสีแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพและเนื้อที่คงเหลือให้ปรากฏในสำเนาแผนที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

๑๐. ให้ผู้ขอจัดทำแผนผังการใช้ที่ดินโดยสอดคล้องกับแผนงาน/โครงการ ที่ปรากฏตามคำขอโดยยึดเนื้อที่และรูปแผนที่เป็นกรอบในการจัดวางผัง กำหนดมาตราส่วนตามความเหมาะสม แสดงรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ และการใช้พื้นที่ในแต่ละกิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน/โครงการ โดยหมายสีและแสดงเนื้อที่ให้เห็นชอบเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

กรณีขอถอนสภาพเพื่อนำที่ดินไปใช้สร้างศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค ให้นำแผนผังการใช้ที่ดินดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการเสียก่อน

๑๑. ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอความเห็นจากที่ประชุมสภาท้องถิ่น และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชนในท้องถิ่น และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ เพื่อให้ความเห็นว่า หากจะถอนสภาพที่ดินแปลงนี้จะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ อย่างไร โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่า ขัดข้องและเดือดร้อนหรือไม่

๑๒. อำเภอมีความเห็นเกี่ยวกับการถอนสภาพอย่างไร

๑๓. ให้คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าว มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ อยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดินที่จังหวัดกำหนดหรือไม่ มีข้อขัดข้องด้านผังเมืองหรือไม่ มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดและการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

๑๔. จังหวัดมีความเห็นเกี่ยวกับการถอนสภาพอย่างไร

๑๕. ให้ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามแบบตรวจสอบที่แนบมาพร้อมนี้ ให้ครบถ้วนก่อนส่งเรื่องไปให้กรมที่ดินพิจารณา

ขั้นตอนการดำเนินการจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ
เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ
ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

หน่วยงานผู้ขอยื่นเรื่องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หากอยู่ในเขต กทม. ให้ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน
(โดยผู้ขอต้องเป็นทบวงการเมือง ที่ดินที่ขอต้องไม่ขัดกฎหมายผังเมือง)

↓

อำเภอท้องที่สอบสวนประวัติความเป็นมาพร้อมให้ความเห็น

↓

ผู้ขอจัดทำแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย
(ประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจดูแล ยื่นขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินท้องที่)

↓

ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประชุมให้ความเห็น
และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชนในท้องถิ่น

↓

จังหวัดแจ้งขอความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักโยธาธิการและ
ผังเมืองจังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด หน่วยทหารในพื้นที่ เป็นต้น

↓

คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐพิจารณาให้ความเห็นความเห็น

↓

จังหวัดประกาศจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐกำหนด ๓๐ วัน

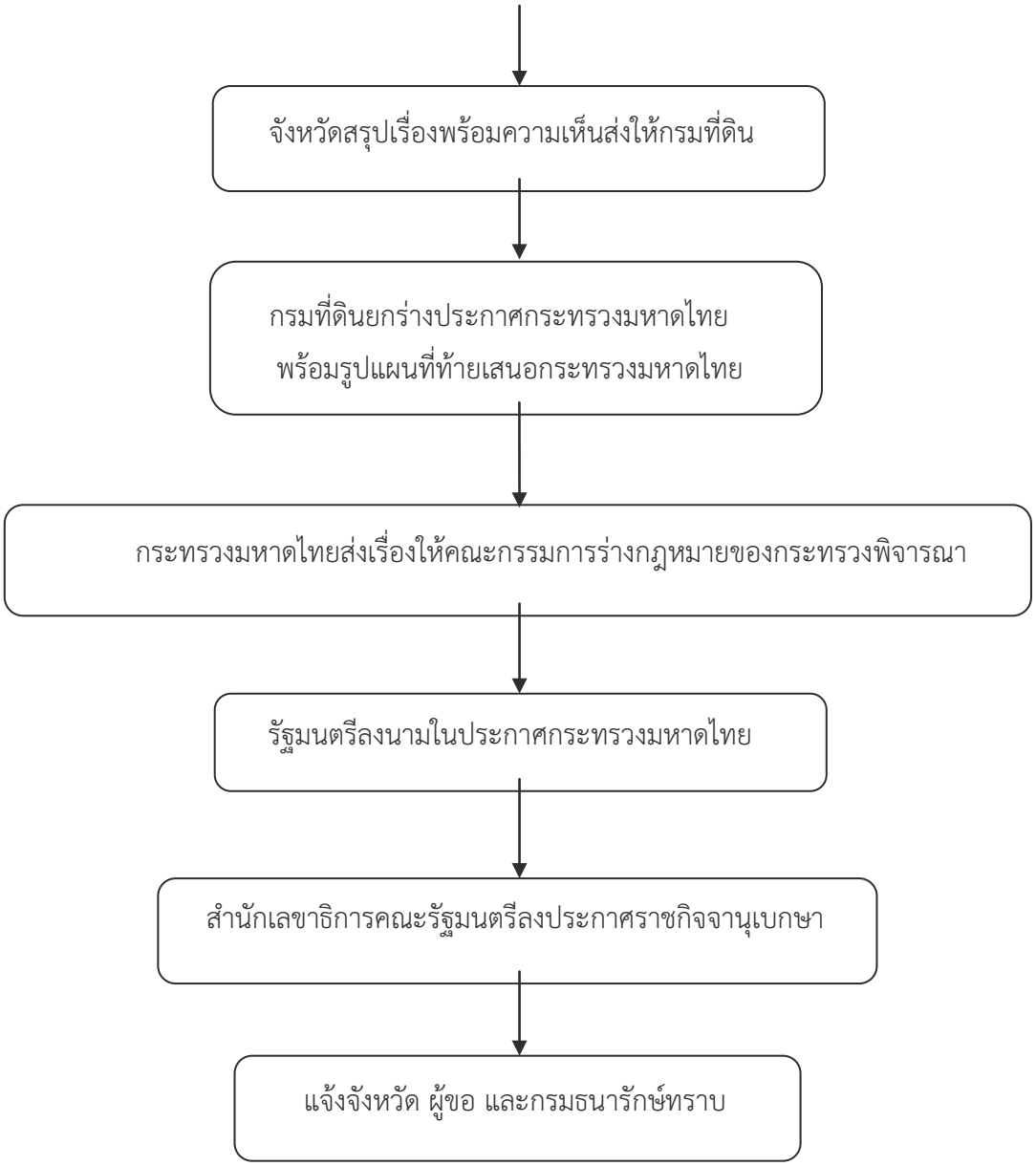
จังหวัดสรุปเรื่องพร้อมความเห็นส่งให้กรมที่ดิน
กรมที่ดินยกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทย
พร้อมรูปแผนที่ท้ายเสนอกระทรวงมหาดไทย
กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องให้คณะกรรมการร่างกฎหมายของกระทรวงพิจารณา
รัฐมนตรีลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีลงประกาศราชกิจจานุเบกษา
แจ้งจังหวัด ผู้ขอ และกรมธนารักษ์ทราบ

กรอบแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการขึ้นทะเบียน
เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

๑. ให้ผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่ง ประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน จังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามความในประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดยื่นแทน) พร้อมหลักฐาน ดังนี้

๑.๑ โครงการ โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ

๑.๒ แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของที่ดินที่ขอ สถานที่สำคัญ และเส้นทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ พร้อมภาพถ่ายรอบแปลงที่ดิน

๑.๓ สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบ และสามารถอ่านการลงค่าพิกัดในรูปแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย

๒. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน หรือได้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินแล้ว ให้ยื่นคำขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๓๑๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗

๓. ตรวจสอบเขตป่าไม้ ถ้าอยู่ ให้มีหนังสือสอบถามหน่วยงานผู้ดูแลรักษาว่า หากจะขึ้นทะเบียนเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ จะขัดข้องประการใด หรือไม่

๔. กรณีที่ดินอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๔.๑ กรณีขึ้นทะเบียนเนื่องจากเดิมเป็นที่สาธารณประโยชน์ ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๓/ว ๑๐๙๖๒ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔

๔.๒ กรณีขึ้นทะเบียนเนื่องจากเป็นที่รกร้างว่างเปล่ามาแต่เดิม ให้แจ้งผู้ขอไปติดต่อขอใช้ที่ดินต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน ที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่

๕. ประสานไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบก หรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาว่าจะขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์หรือไม่

๖. ประสานงานสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมือง หรือไม่

๗. กรณีที่ดินอยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็น แต่ไม่รวมการใช้ที่ดินของหน่วยราชการระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต่างๆ ทุกระดับ สถานพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง

๘. การสอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อให้ทราบว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทใด ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง การสอบสวนให้ระบุรายละเอียด ลักษณะทางกายภาพของที่ดินว่ามีสภาพอย่างไร เช่น ที่ราบลุ่ม ที่ดอน ที่โล่งเตียน หรือมีสภาพเป็นป่าไม้ หากมีสภาพเป็นป่าไม้ มีต้นไม้ขึ้นโดยกระจุกตัวอยู่หนาแน่น หรือกระจายตัวทั่วไป ปัจจุบันมีผู้ครอบครองทำประโยชน์หรือไม่ อย่างใด หากมีผู้ครอบครอง เป็นการครอบครองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้ครอบครองยอมรับ หรือยินยอมออกจากที่ดินหรือไม่ อย่างไร

(๒) กรณีที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งถูกถอนสภาพโดยผลของกฎหมายอื่น การสอบสวนให้ดำเนินการเหมือนเรื่องถอนสภาพ ส่วนการพิจารณาว่า ที่ดินได้ถูกถอนสภาพโดยผลของกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร และกระบวนการในการขอใช้ที่ดินดังกล่าวจะต้องขอความเห็นหรือความยินยอมจากหน่วยงานผู้กำกับดูแลอย่างไร ให้พิจารณาตามบทบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดว่าด้วยการนั้นๆ

๙. ให้ผู้ขอประสานหน่วยงานผู้มีอำนาจดูแลรักษา ยื่นคำขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา หรือส่วนแยกแล้วแต่กรณี จัดทำแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยมีกรอบแนวทางดังนี้

(๑) มาตราส่วนและการจัดวางรูปแผนที่ ให้ใช้มาตราส่วนหลัก ๑ : ๔,๐๐๐ หรือ ๑ : ๕๐,๐๐๐ หรือ ๑ : ๒๕๐,๐๐๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ควบคู่กับการจัดวางรูปแผนที่ ให้อยู่ภายในกรอบขนาดกระดาษ A ๔ เว้นแต่กรณีที่ดินที่มีขนาดใหญ่ หรือเล็กจนเกินไป จะใช้มาตราส่วนอื่น และ/หรือใช้กรอบแผนที่ขนาดอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ก็ได้ (ตามตัวอย่างรูปแผนที่ที่แนบมาพร้อมนี้)

(๒) รูปแผนที่และรายละเอียดในแผนที่ ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียน จำนวนเนื้อที่ที่ขอขึ้นทะเบียน และแสดงเขตข้างเคียงติดต่อให้ชัดเจน ดังนี้

(ก) กรณีขอขึ้นทะเบียนบางส่วน ให้แสดงแนวเขตที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดิน ส่วนคงเหลือ และเนื้อที่คงเหลือให้ชัดเจน

(ข) กรณีที่ดินติดที่ดินของเอกชน ให้ระบุว่า “ที่ดินที่มีการครอบครอง” แต่หากติดที่ดินของรัฐ ให้ระบุว่า ที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินของรัฐอื่น แล้วแต่กรณีพร้อมชื่อเรียกและหนังสือสำคัญ (ถ้ามี)

(ค) กรณีที่ดินติดทางบกหรือทางน้ำ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวให้จดกรอบแผนที่ หากเส้นทางดังกล่าวเป็นทางแยกหรือทางตัน ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(ง) กรณีที่ดินติดทางสาธารณะ ให้ระบุว่าเป็นทางลาดยาง ทางลูกรัง หรืออื่นๆ แล้วแต่กรณี หากมีชื่อเฉพาะ ให้ระบุชื่อเฉพาะให้ปรากฏด้วย และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้นๆ ไปชื่อหมู่บ้าน หรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอขึ้นทะเบียน

(จ) กรณีที่ดินติดทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อ และหมายเลขทางหลวงกำกับเส้นทางดังกล่าว และให้ระบุเพิ่มเติมว่าเส้นทางนั้นๆ ไปอำเภอใดที่อยู่ถัดไปจากอำเภอที่ขอขึ้นทะเบียน หากเส้นทางนั้นไปบรรจบทางหลวงแผ่นดิน หรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอที่อยู่ถัดไป ให้ระบุว่าไปบรรจบทางหลวงแผนดินหรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(ฉ) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่พร้อมระบุชื่อ และแสดงสัญลักษณ์ให้ปรากฏในแผนที่

(ช) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยค่าพิกัดระบบใดระบบหนึ่ง คือ ระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดฉาก UTM

(ซ) จัดทำสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด และรายการคำนวณ

(๓) กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียน มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แล้ว เช่นในเขตพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ให้หมายสีแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอขึ้นทะเบียน และเนื้อที่คงเหลือให้ปรากฏในสำเนาแผนที่ นสล. โดยส่งพร้อมสำเนาทะเบียนที่สาธารณ-ประโยชน์ (ถ้ามี)

๑๐. ให้ผู้ขอจัดทำแผนผังการใช้ที่ดินโดยสอดคล้องกับแผนงาน/โครงการ ที่ปรากฏตามคำขอ โดยยึดเนื้อที่และรูปแผนที่เป็นกรอบในการจัดวางผัง กำหนดมาตราส่วนความเหมาะสม แสดงรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ และการใช้พื้นที่ในแต่ละกิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน/โครงการ โดยหมายสีและแสดงเนื้อที่ให้เห็นขอบเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

กรณีขอขึ้นทะเบียนเพื่อนำที่ดินไปใช้สร้างศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค ให้นำแผนผังการใช้ที่ดินดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการเสียก่อน

๑๑. ผู้ขอประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขอความเห็นจากที่ประชุมสภาท้องถิ่น และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้ความเห็นว่า หากจะขึ้นทะเบียนที่ดินดังกล่าวจะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ อย่างไร โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนขัดข้องและเดือดร้อน หรือไม่

๑๒. อำเภอมีความเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนอย่างไร

๑๓. ให้คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐ ตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ มีข้อขัดข้องผังเมืองหรือไม่ มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด และการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

๑๔. ให้จังหวัดประกาศการขึ้นทะเบียน ตามมาตรา ๘ ทวิ วรรคสอง

๑๕. ให้จังหวัดมีความเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนอย่างไร

๑๖. ให้ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามแบบตรวจที่แนบมาพร้อมนี้ ให้ครบถ้วนก่อนส่งเรื่องไปให้กรมที่ดินพิจารณา

.....

แบบตรวจสอบเรื่อง ( ) ขอถอนสภาพ ( ) ขอขึ้นทะเบียน เพื่อให้กรมการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

ผู้ขอ..... เพื่อใช้ประโยชน์เป็น .....ชื่อที่สาธารณะ.....

บ้าน.....หมู่ที่..... ตำบล.....,..... อำเภอ..... จังหวัด.....

ส่งพร้อมหนังสือจังหวัดฯ ที่.....

ลำดับที่	รายละเอียด	ผลการตรวจสอบ	หมายเหตุ
1	ผู้ขอแสดงความประสงค์	( ) ถูกต้อง ( ) ไม่ถูกต้อง ( ) ไม่มี	
2	อยู่ในโซนสถานที่ราชการ	( ) อยู่ ( ) ไม่อยู่ ( ) ไม่มี	
3	อยู่ในเขตผังเมืองรวม	( ) อยู่ ( ) ไม่อยู่ ( ) ไม่ขัดข้องด้านผังเมือง	
4	ที่ตั้งของที่ดินอยู่ในเขต	( ) เทศบาล ( ) อบต. ( ) อื่น.....	
5	หลักฐานประกอบคำขอ		
	- โครงการ (เหตุผลจำเป็น วิธีการ งบฯ)	( ) มี ( ) ไม่มี	
	- แผนผังรายละเอียดการใช้ ฯลฯ	( ) สมบูรณ์ ( ) ไม่สมบูรณ์ ( ) ไม่มี	
	- แผนที่สังเขป	( ) มี ( ) ไม่มี	
	- แผนที่ภูมิประเทศ แสดงที่ตั้ง – ค่าพิกัด	( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่ครบ	สำเนาทั้งฉบับ
6	การรังวัดทำแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา หรือท้ายประกาศฯ	( ) สมบูรณ์ ( ) ไม่สมบูรณ์ ( ) ไม่มี	เทียบเคียงจาก ตัวอย่าง
7	ต้นร่าง การรังวัด และคำนวณ	( ) มี ( ) ไม่มี	
8	กรณีมี นสล. หมายสีระบุเนื้อที่แล้ว	( ) ถูกต้อง ( ) ไม่ถูกต้อง ( ) ไม่มี	
9	ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์	( ) มี ( ) ไม่มี	
10	การสอบประวัติความเป็นมาของที่ดิน	( ) ครบถ้วน ( ) ไม่ครบถ้วน ( ) ไม่มี	
11	กระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชนในท้องถิ่น และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์	( ) ชัดเจน ( ) ไม่ชัดเจน ( ) ไม่มี	
12	ความเห็นสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น	( ) ชัดเจน ( ) ไม่ชัดเจน ( ) ไม่มี	
13	ความเห็นอำเภอ	( ) ชัดเจน ( ) ไม่ชัดเจน ( ) ไม่มี	
14	ความเห็นจังหวัด	( ) ชัดเจน ( ) ไม่ชัดเจน ( ) ไม่มี	
15	ความเห็นโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	( ) ชัดเจน ( ) ไม่ชัดเจน ( ) ไม่มี	
16	คณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐ	( ) มี ( ) ไม่มี	
	-พิจารณาสภาพความเหมาะสม	( ) เหมาะสม ( ) ไม่เหมาะสม ( ) ไม่มี	
	จำนวนเนื้อที่ที่ควรอนุญาต	( ) ตามที่ขอ ( ) น้อยกว่าที่ขอ	
17	เป็นที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน (พ.ศ.2486)	( ) เป็น ( ) ไม่เป็น	

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

ในท้องที่ตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

พ.ศ. ๒๕๕๕

เนื้อที่ที่ถอนสภาพประมาณ ๑๔๓ ไร่ ๒ งาน ๔๘ ตารางวา

มาตราส่วน ๑:๑๐,๐๐๐

๑๐๐ ๕๐ ๐ ๑๐๐ ๒๐๐ ๓๐๐ ๔๐๐ ๕๐๐ ๖๐๐ ๗๐๐ เมตร

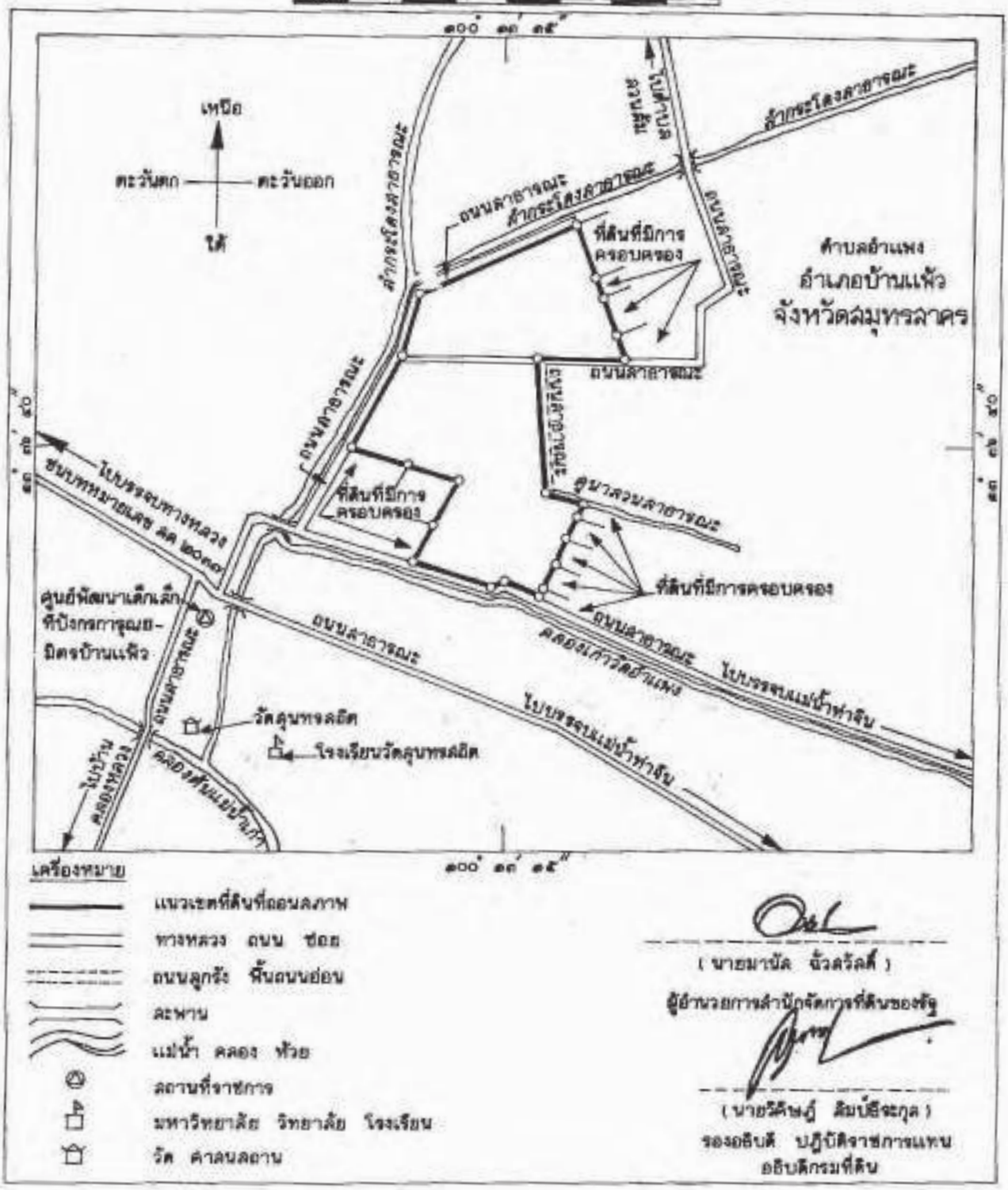

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

ในท้องที่ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๕

เนื้อที่ที่ถอนสภาพประมาณ ๖ ไร่ ๒ งาน ๓๓ ตารางวา

มาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐

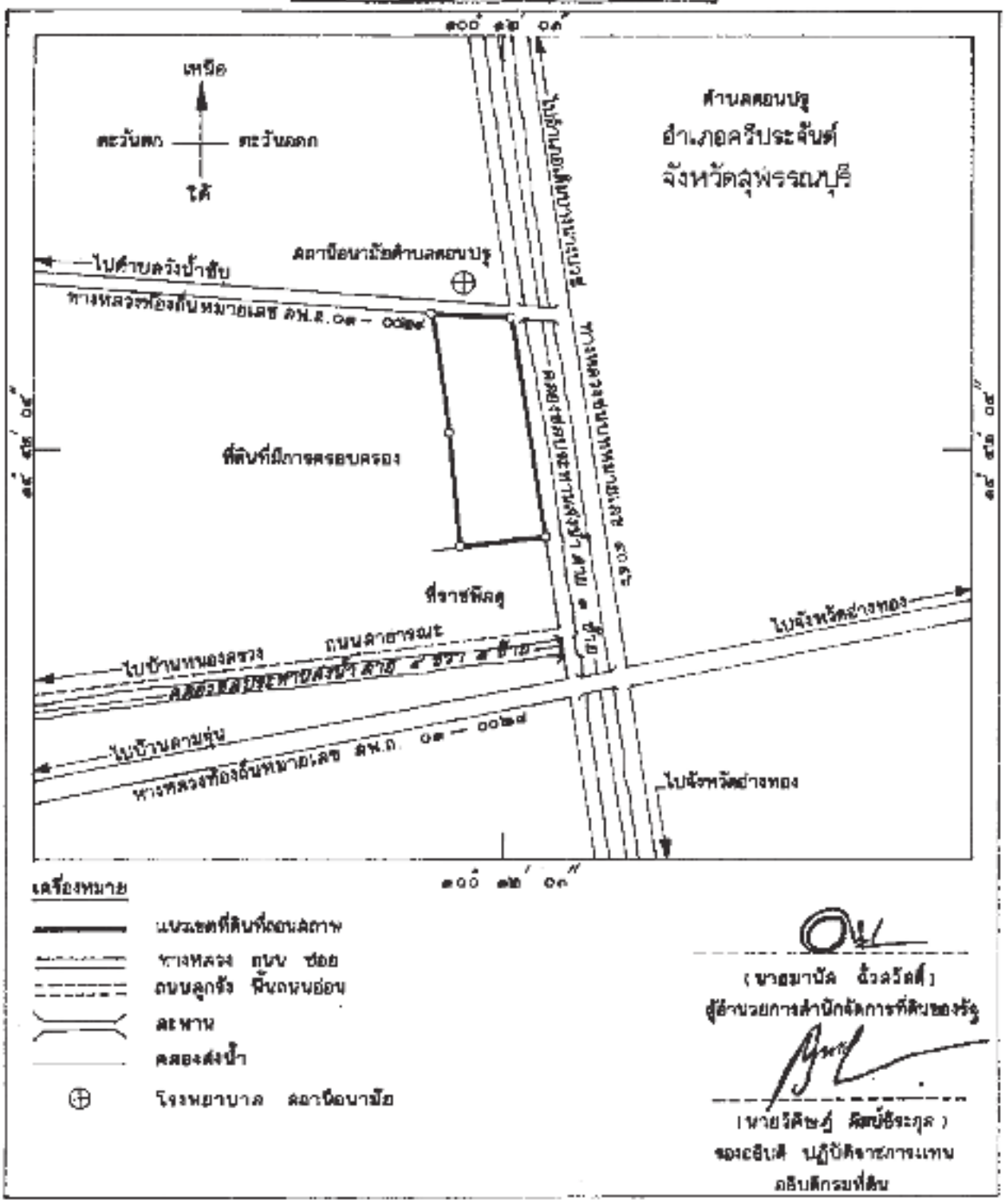

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

ในท้องที่ตำบลวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

พ.ศ. ๒๕๕๕

เนื้อที่ที่ถอนสภาพประมาณ ๒๐ ไร่

มาตราส่วน ๑:๒๐,๐๐๐

๒๐๐ ๑๐๐ ๐ ๒๐๐ ๔๐๐ ๖๐๐ ๘๐๐ ๑๐๐๐ ๑๒๐๐ ๑๔๐๐ เมตร

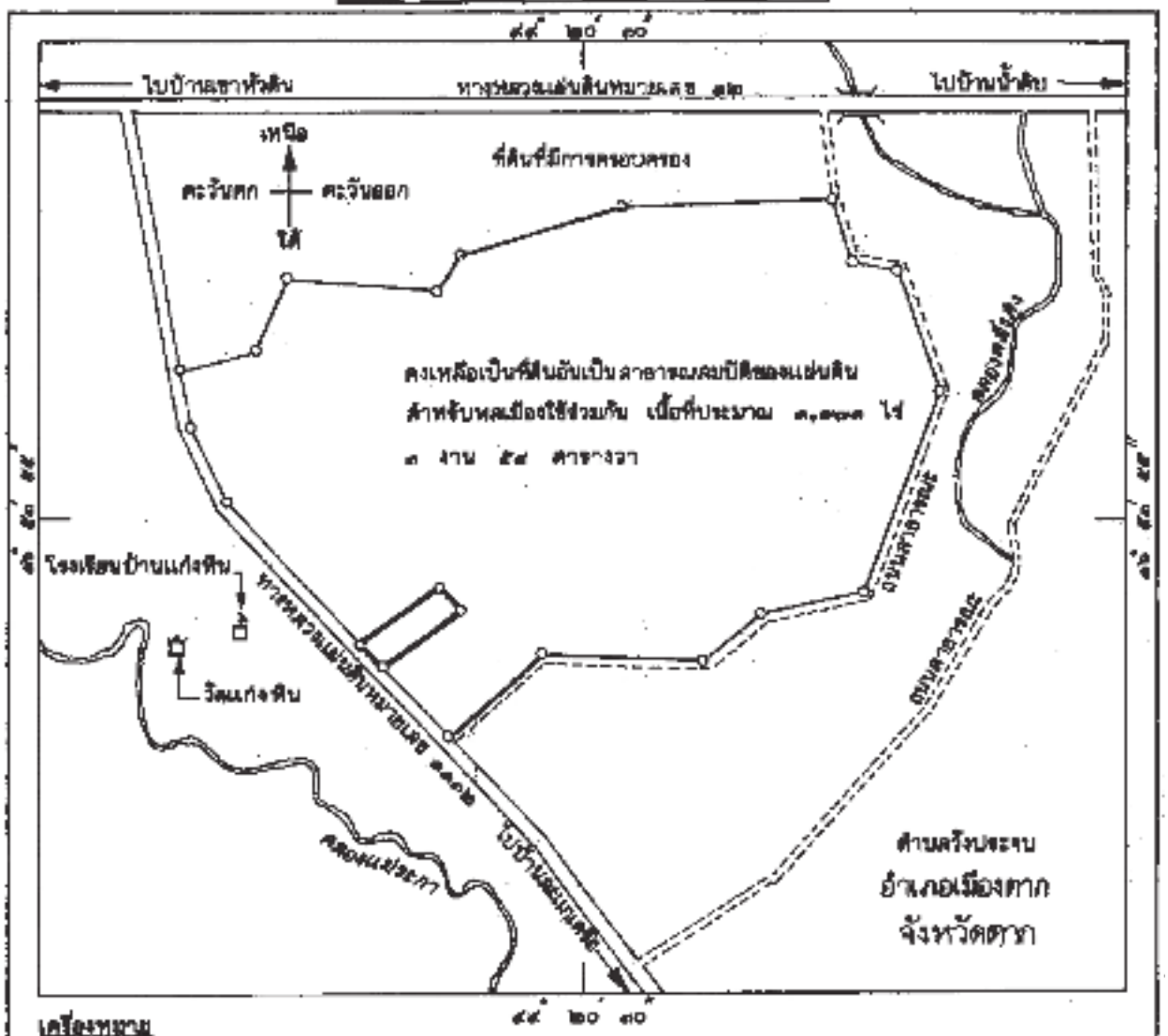

เครื่องหมาย

- แนวเขตที่ดินที่ถอนสภาพ
- ทางหลวง ถนน ซอย
- ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน
- สะพาน
- แม่น้ำ คลอง ห้วย
- มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน
- วัด ศาสนสถาน

(นายมานัส จั่วสวัสดิ์)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายวิศิษฏ์ สิมบ์อิระกุล)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

ในท้องที่ตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

พ.ศ. ๒๕๕๕

เนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ ๕๙ ตารางวา

มาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐

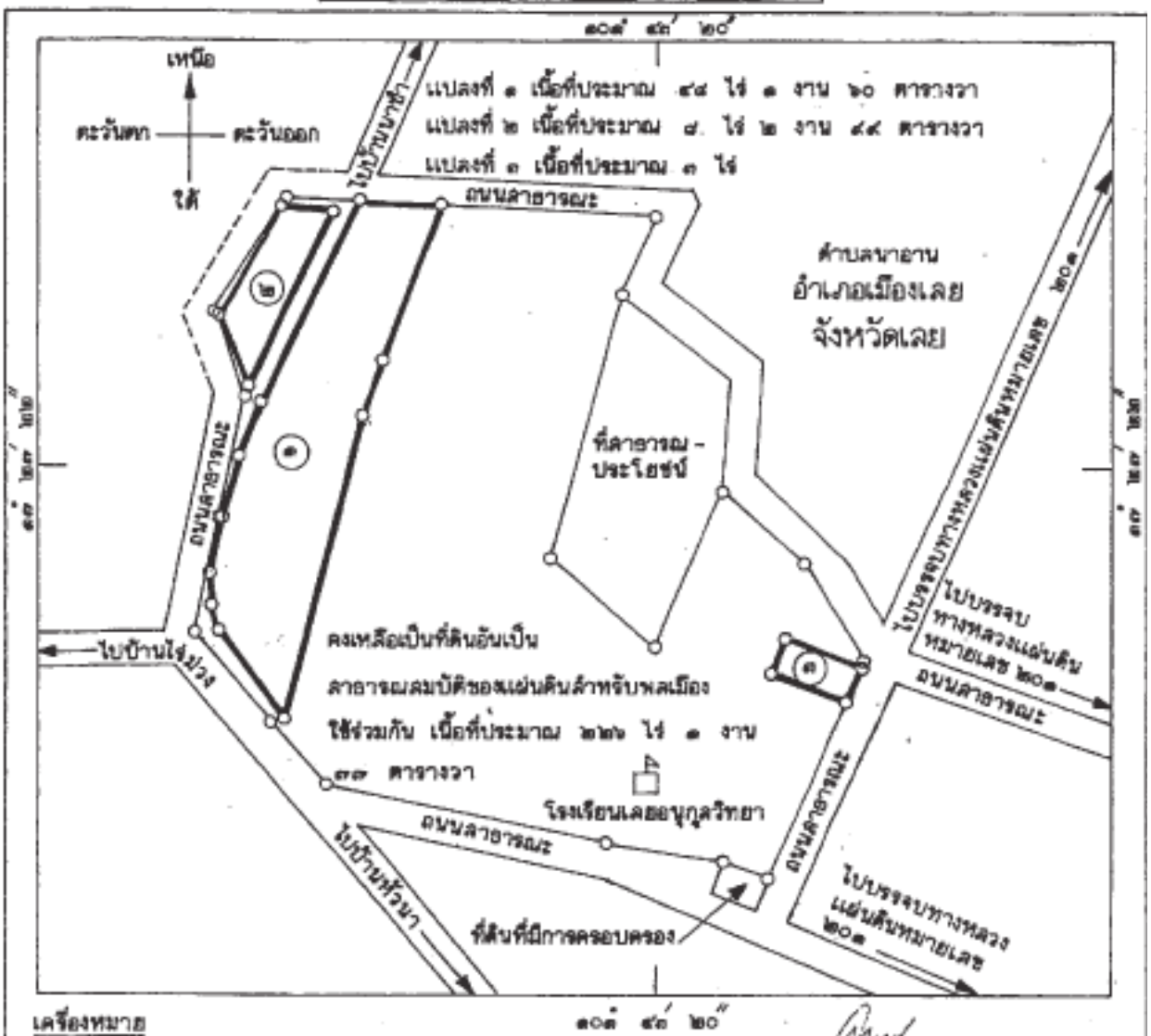

เครื่องหมาย

แนวเขตที่ดินที่ถอนสภาพ

ทางหลวง ถนน ซอย

ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน

มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน

(นายวิศิษฏ์ สิมบ่อจะกูล)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายบุญเชิด คิดเห็น)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
ในท้องที่ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู
พ.ศ. ๒๕๕๘

เนื้อที่ที่ถอนสภาพประมาณ ๑๙ ไร่ ๘๑ ตารางวา

มาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐

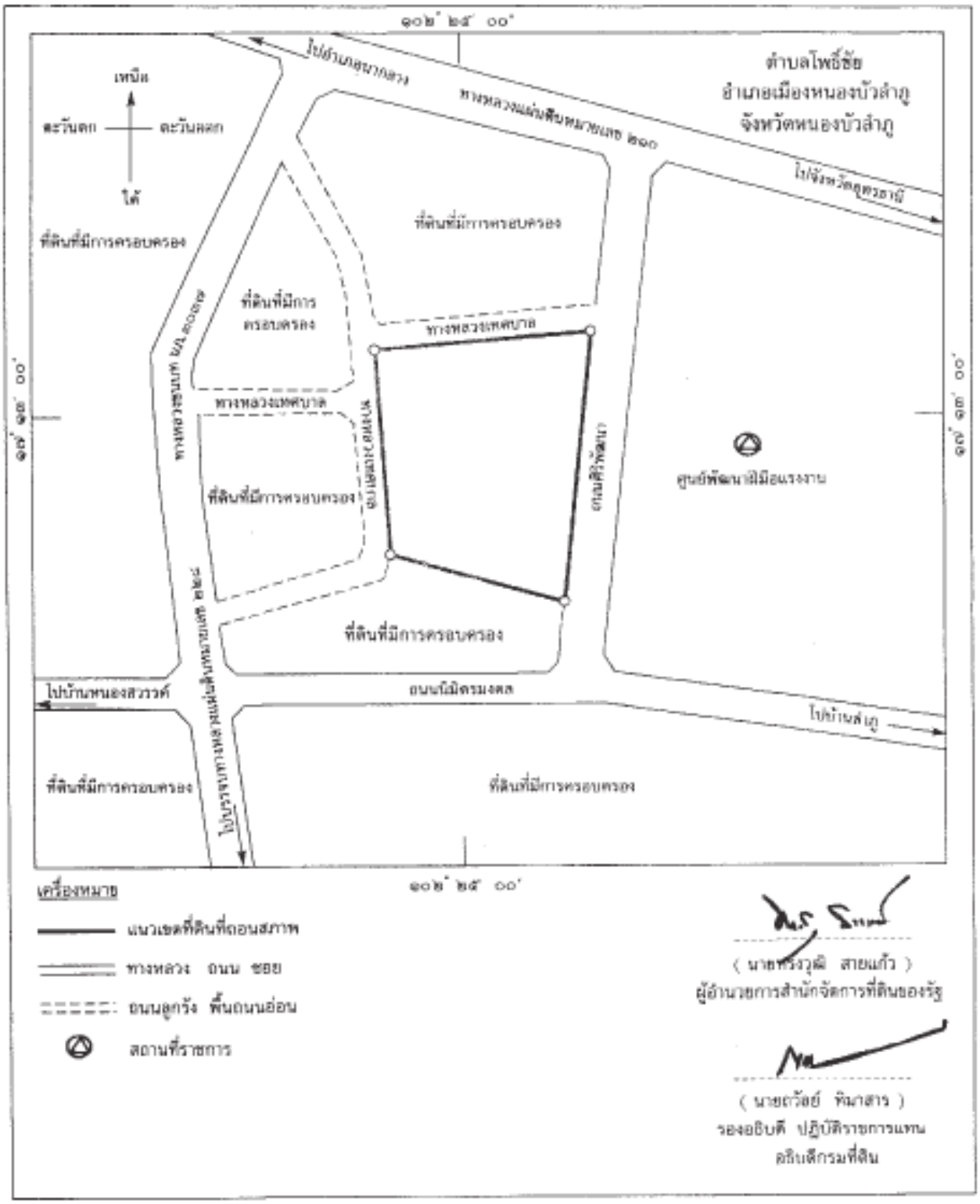

เครื่องหมาย

แนวเขตที่ดินที่ถอนสภาพ

ทางหลวง ถนน ซอย

ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน

สถานที่ราชการ

(นายศรีวุฒิ สายแก้ว)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายถวัลย์ พิมาสาร)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

ตัวอย่าง

แผนที่ห้ามพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
ในท้องที่ตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู
พ.ศ. ๒๕๕๘

เนื้อที่ที่ถอนสภาพประมาณ ๒๐๐ ไร่

มาตราส่วน ๑ : ๒๐,๐๐๐

๒๐๐ ๑๐๐ ๐ ๒๐๐ ๔๐๐ ๖๐๐ ๘๐๐ ๑๐๐๐ ๑๒๐๐ ๑๔๐๐ เมตร

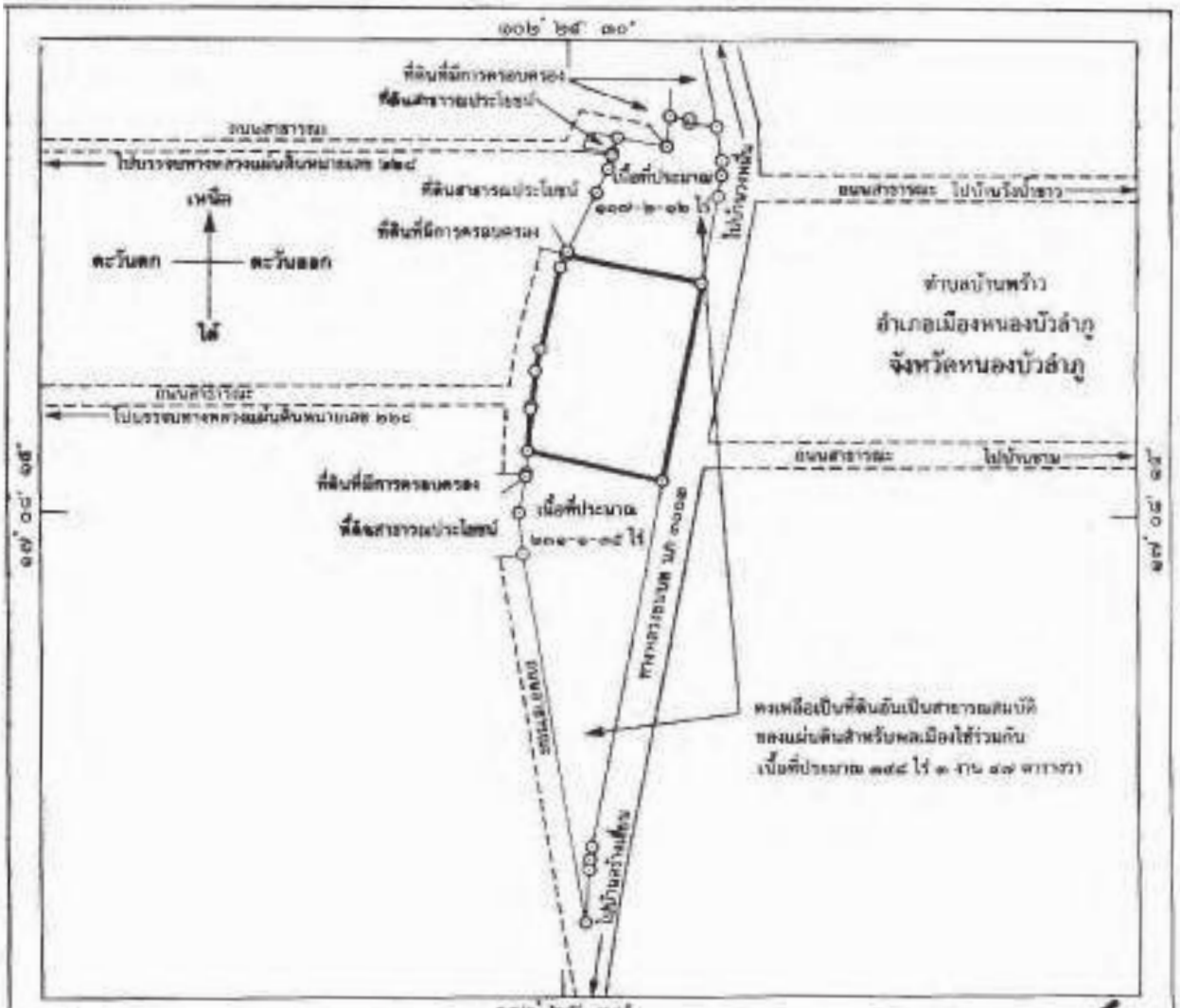

เครื่องหมาย

แนวเขตที่ดินที่ถอนสภาพ

ทางหลวง ถนน ซอย

ถนนลูกรัง พื้นถนนล่อง

(นายทรงวุฒิ สายแก้ว)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายถวัลย์ ทิมาเลาร)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

ในท้องที่ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

มาตราส่วน ๑ : ๘,๐๐๐

๔๐ ๔๐๐ ๐ ๔๐ ๑๖๐ ๒๔๐ ๓๒๐ ๔๐๐ ๔๘๐ ๕๖๐ เมตร

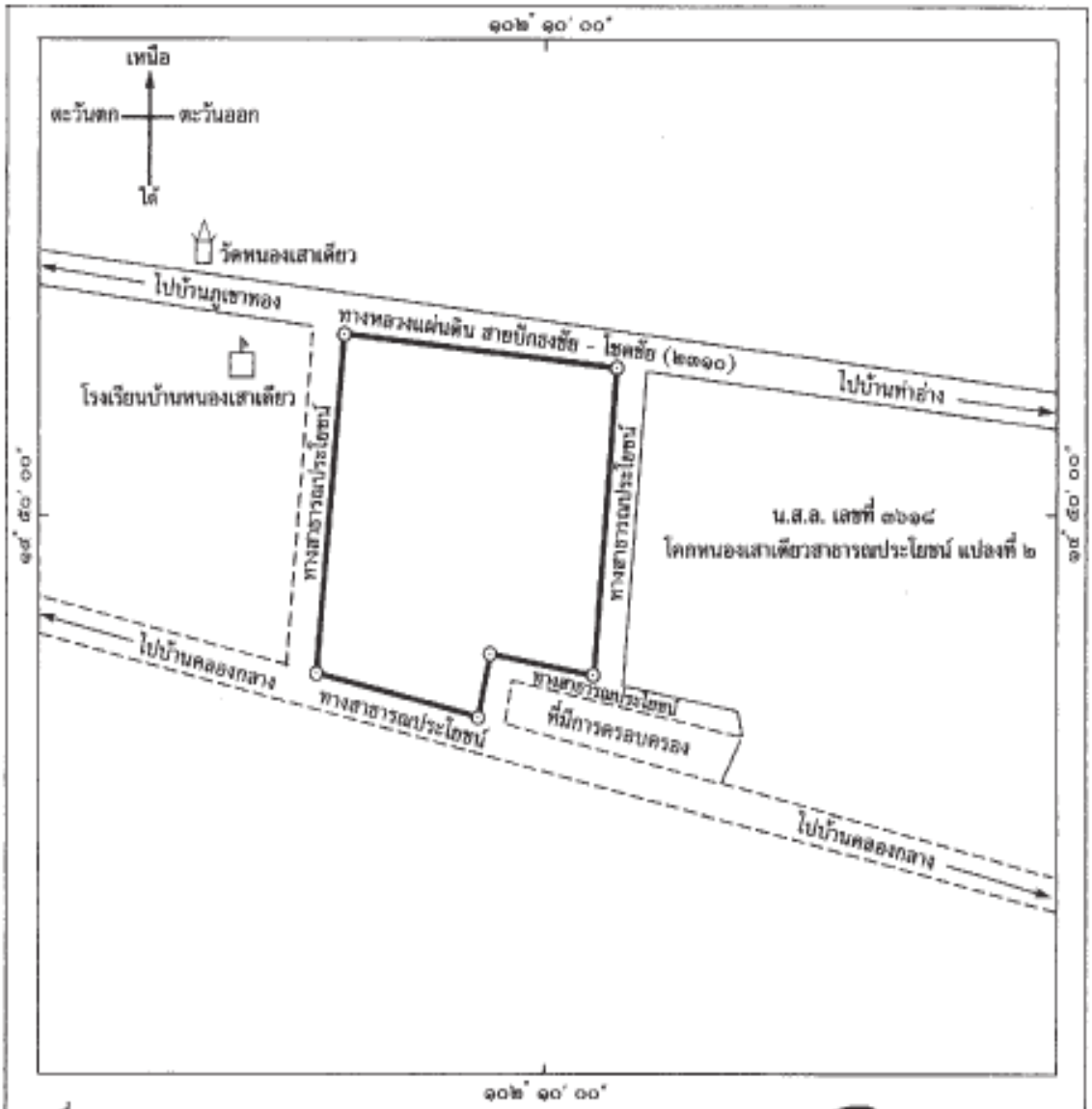

เครื่องหมาย

แนวเขตที่ดินที่จัดขึ้นทะเบียน
เนื้อที่ประมาณ ๘๓ ไร่ ๓ งาน ๐๖ ตารางวา

ทางหลวง ถนน ซอย

ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน

วัด ศาสนสถาน

มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน

(นายมานัส จั่วสวัสดิ์)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายธรรมศักดิ์ ชนะ)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

ตัวอย่าง

แผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อให้หบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

ในท้องที่ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

มาตราส่วน ๑:๓๒,๐๐๐

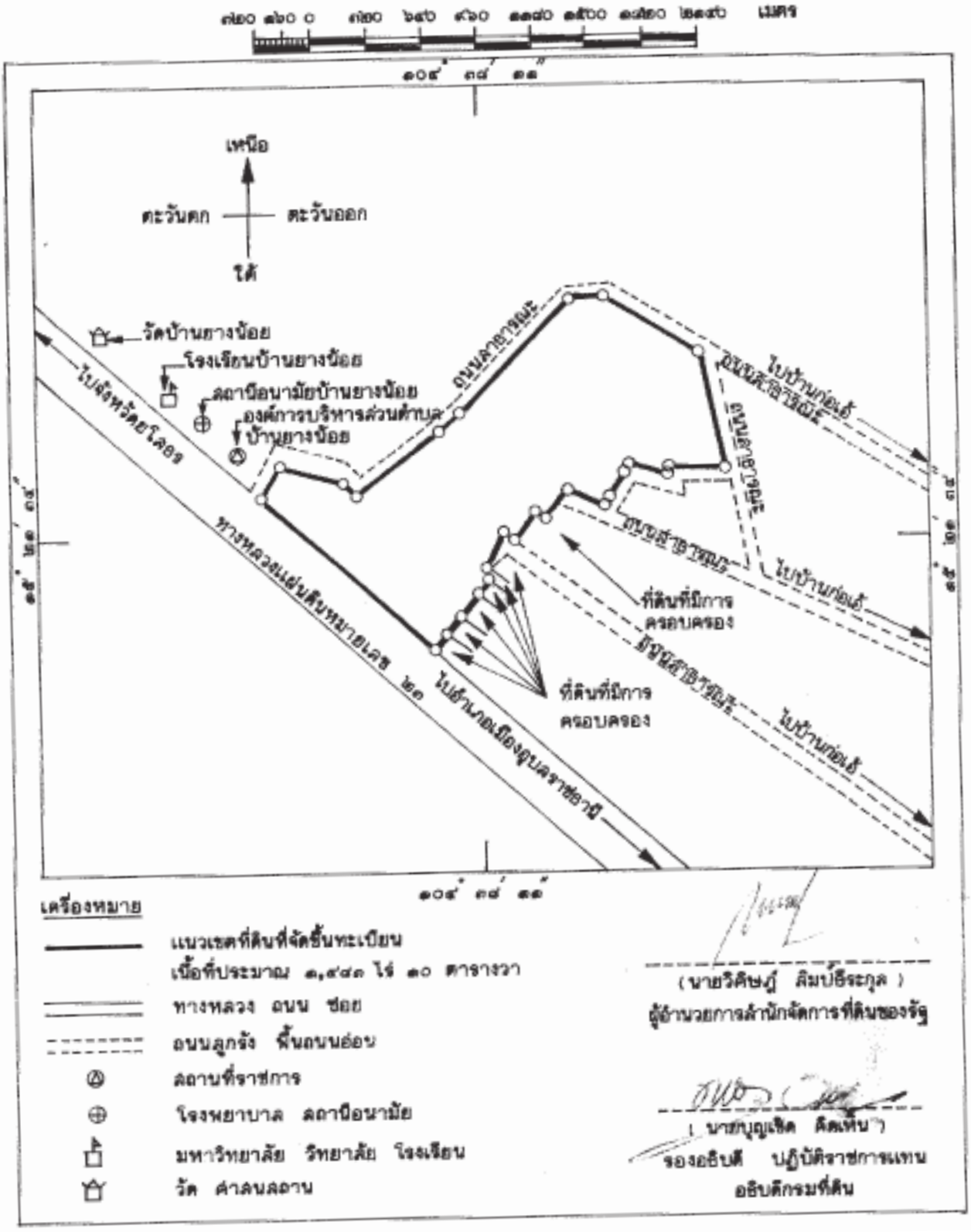

แผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย ตัวอย่าง

เรื่อง การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

ในท้องที่ตำบลน้ำหุด อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา

มาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐

๔๐ ๔๐ ๐ ๔๐ ๘๐ ๑๒๐ ๑๖๐ ๒๐๐ ๒๔๐ ๒๘๐ เมตร

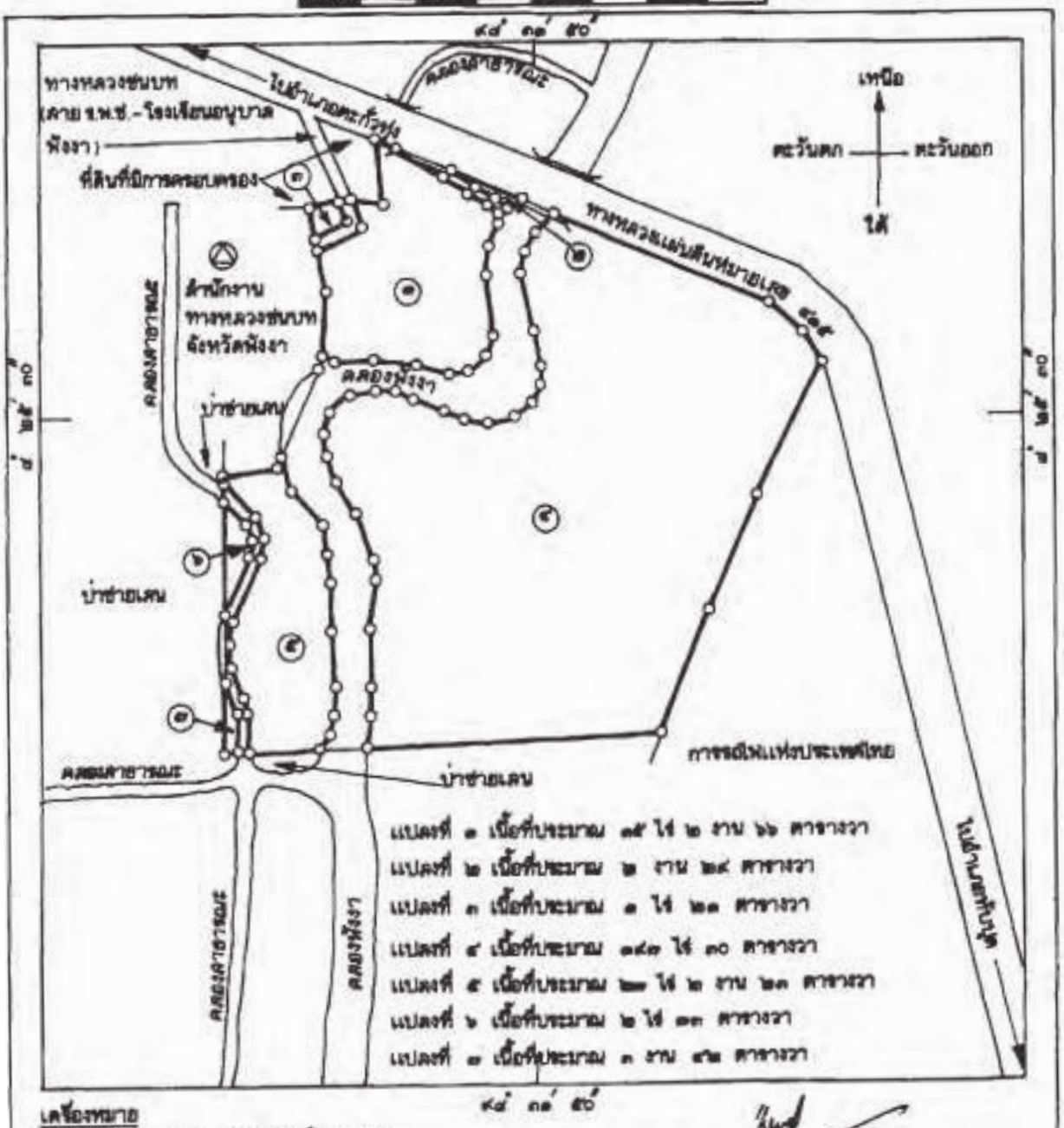

เครื่องหมาย

- แนวเขตที่ดินที่จัดขึ้นทะเบียน
  เนื้อที่ประมาณ ๒๖๔ ไร่ ๓ งาน ๘๔ ตารางวา
- ทางหลวง ถนน ซอย
- สะพาน
- แม่น้ำ คลอง ห้วย
- สถานที่ราชการ

(นายวิศิษฏ์ สิมบ์อิระกุล)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ

(นายวราวุธ วราภรณ์)
ที่ปรึกษาด้านประสิทธิภาพ ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมที่ดิน

แบบเครื่องหมายที่ใช้ในแผนที่แสดงแนวเขตต่างๆ

<u>เครื่องหมาย</u>

(1) แนวเขต.....

(2) บริเวณที่เพิกถอน (เฉพาะกรณีที่เพิกถอนบางส่วน)

(3) บริเวณที่กันออก

(4) บริเวณประทานบัตรเหมืองแร่ (บริเวณอื่นที่ไม่ประสงค์จะให้เป็นบริเวณที่กันออก แต่มีพื้นที่อยู่ในแนวเขต

(5) เขตเส้นพรมแดนตามกฎหมาย ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ.....

(6) เขตจังหวัด

(7) เขตอำเภอ เขตกิ่งอำเภอ

(8) เขตตำบล เขตองค์การบริหารส่วนตำบล

(9) เขตเทศบาล

(10) แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ แนวเขตวนอุทยาน แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

(11) แนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี

(12) แนวสายส่งไฟฟ้าศักย์สูง

(13) ทางหลวง ถนน ซอย

(14) ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน

(15) ถนนเดิมขยาย

(16) ถนนโครงการ

(17) ทางรถไฟ

(18) สะพาน

(19) แม่น้ำ คลอง ห้วย

(20) อ่างเก็บน้ำ หนอง บึง

(21) คลองส่งน้ำ

(22) คลองระบายน้ำ

(23) เขื่อน

(24) รั้ว

(25) เส้นชั้นความสูง

(26) ภูเขา ควน เนิน

(27)	◉	ศาลากลางจังหวัด
(28)	◎	ที่ว่าการอำเภอ
(29)	○	ที่ว่าการกิ่งอำเภอ
(30)	✪	สถานีราชการ
(31)	⊕	โรงพยาบาล สถานีอนามัย
(32)	□	หมู่บ้าน บ้าน
(33)	⌂	มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน
(34)	⌂	วัด ศาสนสถาน
(35)	⌂	โบสถ์คริสตศาสนา
(36)	⌂	อุเหร่า มัสยิด โบสถ์มุสลิม
(37)	⌂	ศาลเจ้า ศาลเทพารักษ์
(38)	⊞	สนามบิน

<u>หมายเหตุ</u>

- สนามบิน ถ้ามีชื่อเฉพาะให้ใส่ชื่อเฉพาะในกรอบแผนที่ด้วย เช่น ท่าอากาศยานดำบ่าง
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ แนวเขตวนอุทยาน แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ถ้ามีชื่อเฉพาะ ให้ใส่ชื่อเฉพาะในกรอบแผนที่ด้วย เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- เครื่องหมาย (8) ให้ระบุคำอธิบายเครื่องหมายตามข้อเท็จจริงที่แสดงในกรอบแผนที่
- ในกรณีที่กรอบแผนที่มีพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร
  ก. เครื่องหมาย (7) คำอธิบายเครื่องหมาย ให้เพิ่มคำว่า "เขตของเขต"
  ข. เครื่องหมาย (8) คำอธิบายเครื่องหมายให้เพิ่มคำว่า "เขตของแขวง"
  ค. เครื่องหมาย (27) คำอธิบายเครื่องหมายให้เพิ่มคำว่า "ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร"
  ง. เครื่องหมาย (28) คำอธิบายเครื่องหมายให้เพิ่มคำว่า "สำนักงานเขต"

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๑๖๘๕๑

กรมที่ดิน
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา
อาคารบี ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐

ตามที่กรมที่ดินได้ส่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐ มาเพื่อทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ นั้น

กรมที่ดิน ขอเรียนว่า ในการเสนอเรื่องการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาปรากฏว่า ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย มีข้อสังเกตประกอบการพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑. การใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อเป็นที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐ ควรคำนึงถึงที่ดินสาธารณประโยชน์ประเภทที่ป่าช้าสำหรับฝัง และเผาศพ หรือที่ดอนปู่ตาซึ่งส่วนใหญ่จะมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น สมควรดำเนินการลงวนที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงนั้นไว้ สำหรับเป็นสวนสาธารณะประจำชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่านำไปก่อสร้างอาคาร ซึ่งในการปรับพื้นที่เพื่อก่อสร้างอาคาร ทำให้สภาพแวดล้อมเสียหาย แม้การใช้ที่ดินดังกล่าวจะเป็นการป้องกันปัญหาประชาชนบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ แต่ก็ควรพิจารณาอนุญาตเฉพาะที่สาธารณประโยชน์แปลงที่ไม่มีต้นไม้ขนาดใหญ่

๒. การดำเนินการเพื่อขอถอนสภาพที่ดิน หากทบวงการเมืองใดมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินก่อนที่จะดำเนินการขอถอนสภาพตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) จะแล้วเสร็จให้ยื่นคำขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ ในขณะเดียวกันให้ดำเนินการเรื่องการถอนสภาพไปด้วย ทั้งนี้ให้ตรวจสอบว่ามีหน่วยงานใดที่เข้าใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์โดยไม่ขออนุญาตตามมาตรา ๙ โดยจะต้องเร่งรัดให้ดำเนินการให้ขออนุญาตทุกต้องเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชน

/๓. การจัด...

๓. การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่ ให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับวันเดือนปี สถานที่ จำนวนผู้เข้าประชุม และมติของที่ประชุมให้ชัดเจน

๔. กรณีหน่วยงานของรัฐดำเนินการเสนอขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ เพื่อก่อสร้างที่ตั้งของหน่วยงานนั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามของอาคารต่าง ๆ ให้มีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยจัดทำแบบแปลนด้านภูมิสถาปัตยกรรมด้วย

๕. หากมีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานขอใช้ที่ดินเป็นบางส่วนในที่สาธารณประโยชน์แปลงเดียวกันให้เสนอถอนสภาพพร้อมกัน เพื่อจะได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาฉบับเดียวกัน

กรมที่ดินพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องการขอใช้ที่ดินของทบวงการเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มิให้มีปัญหาและข้อขัดข้องในการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น จึงขอให้จังหวัดนำข้อสังเกตของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายฯ ดังกล่าว ถือเป็นหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา เรื่อง ทบวงการเมืองขอถอนสภาพหรือขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่อถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสนุวัฒน์ เมธีวิบุลวุฒิ)
อธิบดีกรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร.๐ ๒๑๙๑ ๕๘๓๙
โทรสาร ๐ ๒๑๔๙ ๓๑๐๖

ที่ มท ๐๕๑๓.๓/ว ๑๕๔๘

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๑๐ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐

ด้วยในปัจจุบันปรากฏว่า มีส่วนราชการหลายหน่วยงานแสดงความประสงค์ขอใช้ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เพื่อสร้างที่ทำการหรืออาคารประกอบต่างๆ โดยดำเนินการขอถอนสภาพที่ดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐ ซึ่งข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบพบว่า ที่ดินที่ขอใช้ประโยชน์บางแห่งมีสภาพเป็นบึงสาธารณประโยชน์ แต่ถูกปล่อยปละละเลยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าจนเกิดการตื้นเขิน หรือเป็นที่ลุ่มต่ำเกิดอุทกภัยได้ง่าย

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า บริเวณสภาพที่ดินที่ส่วนราชการขอใช้ประโยชน์ซึ่งเดิมเคยเป็นแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ต่อมามีการตื้นเขินขึ้น การขอใช้ที่ดินดังกล่าวเพื่อปลูกสร้างสำนักงานที่ทำการ หรืออาคารประกอบอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ อาจเป็นการกีดขวางทางน้ำในฤดูน้ำหลาก หรือมีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัยขึ้นได้ ส่วนราชการที่ขอใช้ประโยชน์จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ที่เป็นแหล่งน้ำเดิมซึ่งตื้นเขิน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของทางราชการและประชาชน โดยขอให้จังหวัดนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ดังกล่าวประกอบการพิจารณาดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

[illegible]

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร.๐ ๒๑๔๑ ๕๘๓๙
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๓๐๖

ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๗๐

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๗ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการขุดทราย

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ๑. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๒๐๗/ว ๖๓ ลงวันที่ ๓๓ มกราคม ๒๕๒๙
๒. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๑๓๒ ลงวันที่ ๓๖ กันยายน ๒๕๔๗
๓. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๑.๓/ว ๓๙๓๑ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘

ด้วยคณะกรรมาธิการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้มีการประชุมพิจารณาปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการดูดทราย โดยเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เพื่อให้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรทรายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในการขุด ตัก และดูดทราย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อีกทั้งจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวของเมือง ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทรัพยากรทราย ซึ่งหากมีการนำมาใช้ประโยชน์โดยขาดการวางแผน ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การพังทลายของตลิ่ง การเปลี่ยนแปลงการไหลของน้ำ คุณภาพน้ำ จึงควรมีมาตรการในการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากการประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทราย และมาตรการในการติดตามตรวจสอบ รวมทั้งมาตรการในการฟื้นฟูพื้นที่แหล่งทราย อันจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อให้เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมาธิการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงขอให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

๑. พิจารณาทบทวนการกำหนดบริเวณที่สามารถดูดทราย (Zoning) ภายในจังหวัด ว่ามีความเหมาะสมและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ และหากจังหวัดพิจารณาเห็นว่าควรระงับทวนการกำหนดบริเวณที่สามารถดูดทราย (Zoning) ก็ขอให้พิจารณาดำเนินการตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่อ้างถึง ๒ และ ๓ โดยให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประกอบการพิจารณาด้วย

/๒. ตรวจสอบ...

๒. ตรวจสอบและควบคุมการประกอบกิจการตูดทรายภายในจังหวัดให้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด หากพบการกระทำความผิด ให้ดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายทุกราย ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยฯ ตามที่อ้างถึง ๑ โดยอนุโลม

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายประภาศ บุญยินดี)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. ๐ ๒๓๙๓ ๕๔๓๔-๕๒ (นายนพรัตน์)
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๗๑๐๖

ที่ มท ๐๕๓๓.๑/ว ๒๖๒๒

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม.๑๐๒๐๐

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลัง ตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลัง ตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

ด้วยปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฯ เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๔ ก หน้า ๑ ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๑ บระกาศใช้บังคับ โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๖ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙ และให้ใช้ข้อความใหม่แทนดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการขอความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทยในเขตนิคมอุตสาหกรรม ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลังตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอภินันท์ ชื่อธานุวงศ์)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. ๐ ๒๓๕๑ ๕๘๙๓-๕๒
โทรสาร ๐ ๒๓๕๓ ๗๓๐๖

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมและการชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลังตามมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการขอความยินยอมให้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทยในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ถ้าที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสภาพอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอำเภอใดให้ขอความเห็นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนายอำเภอนั้น เพื่อมาประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๒ ในกรณีที่พลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย และให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน

ข้อ ๓ ในกรณีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่เป็นสำรางสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณประโยชน์อื่นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ และการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม พร้อมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบเขตนิคมอุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบจากการระบายน้ำด้วย

ข้อ ๔ ถ้าที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินมีผู้บุกรุกเข้าครอบครองทำประโยชน์การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหากับผู้บุกรุกให้เป็นที่ยุติก่อน โดยการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาด้านการเมือง การปกครอง มิให้เกิดการร้องเรียนในภายหลัง

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการกำหนดราคาที่ดินเพื่อชำระให้แก่กระทรวงการคลัง ดังนี้

(๑) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้แทน เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมธนารักษ์ ผู้แทนผู้อำนวยการเขตท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ เป็นกรรมการ และเจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

/(๒) ในเขต ...

(๒) ในเขตจังหวัดอื่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทน เป็นประธานกรรมการ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ธนารักษ์พื้นที่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ เป็นกรรมการ และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่กำหนดราคาที่ดินให้ได้ราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด ใกล้เคียงกับวันที่กระทรวงมหาดไทยให้ความเห็นชอบให้ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินสมบัติของแผ่นดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ข้อ ๖ ในกำหนดราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาดที่ใกล้เคียงกับวันที่กระทรวงมหาดไทยให้ความเห็นชอบดังกล่าว ให้พิจารณาจาก

(๑) ราคาที่ซื้อขายแจ้งไว้ในกรมที่ดินในบริเวณใกล้เคียง

(๒) รายการจดทะเบียนจำนองที่ดินหรืออาคารพร้อมที่ดินจากธนาคาร และสถาบันการเงิน

(๓) ราคาขายที่ดิน หรือราคาขายที่ดินพร้อมอาคารในโครงการจัดสรรใกล้เคียงแล้วนำมาคำนวณหาราคาที่ดิน

(๔) ราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม และ

(๕) สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์นั้น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก

(อุดมเดช สีตบุตร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ที่ มท ๐๕๑๑.๗/๕๖๓๔

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๖

๓๐ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสั่งการเรื่องดูดทรายตามข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๙๙ /๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ด้วยในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ มีมติ ดังนี้

๑. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งนายอำเภอร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ที่ขออนุญาตเป็นเจ้าหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๒

๒. เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณามอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งหยุดทำการดูดทรายทันทีหรือเพิกถอนใบอนุญาต กรณีที่พบการดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๒ แล้วแจ้ง กพด. ทราบโดยด่วน

บัดนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาให้ความเห็นชอบตามข้อ ๑. และมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๙๙ /๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ เรื่อง มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้หยุดทำการดูดทรายหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๒ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ สงวนพงศ์)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. ๐ ๒๑๔๙ ๕๘๓๘
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๗๑๐๓

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ ๑๗๙๙ /๒๕๕๘

เรื่อง มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้หยุดทำการดูดทรายหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๒

ด้วยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ได้รับอนุญาตประกอบการดูดทรายต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยหากมีการฝ่าฝืนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมายมีอำนาจสั่งให้หยุดทำการดูดทรายทันทีหรือจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมการประกอบการดูดทรายมิให้เป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน และมิให้เป็นอันตรายแก่ทรัพยากรที่ดิน ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติราชการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อประชาชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงอาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๒ มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการพิจารณาและมีคำสั่งให้หยุดทำการดูดทราย หรือเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ดูดทรายดำเนินการโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๓๙, ๒๐ และ ๒๑

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก

(อนุพงษ์ เผ่าจินดา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย

ที่ 1/2546

เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัด

อาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (4) คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (กพด.) จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดในจังหวัดต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานอนุกรรมการ
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้รับมอบหมาย	เป็นอนุกรรมการ
3. ปลัดจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
4. อัยการจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
5. กุดสาหกรรมจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
6. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	เป็นอนุกรรมการ
7. ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็นอนุกรรมการ
8. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
9. นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ที่มีการขออนุญาตให้ดูดทราย	เป็นอนุกรรมการ
10. ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้แทน ผู้แทนคณะผู้บริหารท้องถิ่นในเขตท้องที่ที่มีการขออนุญาตให้ดูดทราย	เป็นอนุกรรมการ
11. หัวหน้าสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดหรือผู้แทน	เป็นอนุกรรมการ
12. ผู้แทนส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร	เป็นอนุกรรมการ
13. เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ
14. หัวหน้าฝ่ายสำนวยการ สำนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
15. หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่ดิน หรือหัวหน้างานควบคุมและประสานงาน สำนักงานที่ดิน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการฯ มีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาการขออนุญาตให้ดูดทรายภายในจังหวัด
2. พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องและแก้ไขปัญหาร้องเรียนเกี่ยวกับการดูดทราย
3. พิจารณาดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ กฟผ. มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2546 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2546

เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช

(นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ประธานคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย

ที่ มท ๐๕๑๑.๑/ว๑๖๔๕

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๙๒๑/๒๕๕๘ เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้หารือคณะกรรมการกฤษฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย กรณี การขออนุญาตแผ้วถางป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ว่าการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ หรือไม่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แจ้งผลการพิจารณาข้อหารือกรณีดังกล่าวของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ให้ทราบตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๙๒๑/๒๕๕๘ แล้ว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้จังหวัดมีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ถูกต้องตรงกัน จึงขอแจ้งความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวให้ทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยอาศัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. ๒๕๔๗ วันมีลักษณะเป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วม มิได้เป็นการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในป่าได้รับความเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือหมดสิ้นไป กรณีจึงไม่ต้องดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ แต่อย่างใด

๒. การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้จังหวัดแจ้งผู้ขอทราบว่า จะต้องไปดำเนินการขออนุญาตแผ้วถางป่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ นอกเหนือจากการขออนุญาตตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และแจ้งเจ้าหน้าที่ถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

[illegible]

[illegible]

กรมที่ดิน สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. ๐ ๒๓๑๕ ๕๕๓๘
โทรสาร ๐ ๒๑๕๓ ๙๑๐๓

เรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๘

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๕๑๐.๗/๑๓๑๑๗ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้ให้ความเห็นเรื่องเสร็จที่ ๓๒๑/๒๕๔๕ เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าในพื้นที่ตูดทรายในที่ดินของรัฐ สรุปได้ว่า "ป่า" หมายถึง ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้กรรมสิทธิ์หรือได้สิทธิครอบครอง ซึ่งรวมไปถึงที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ชายตลิ่ง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่เป็นที่ดินของรัฐด้วย สำหรับการตูดทรายในแม่น้ำลำคลองซึ่งเป็นป่าและอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานนั้น จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่ามีการก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า ซึ่งรวมถึงที่ดินที่อยู่ในแม่น้ำลำคลองนั้นหรือไม่ หากมีการดำเนินการที่มีลักษณะดังกล่าวก็จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้รับคำปรึกษาจากจังหวัดลำปาง เรื่อง การขุดลอกแม่น้ำลำคลองในพื้นที่จังหวัดลำปางของสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาเชียงใหม่ และโครงการขุดลอกลำน้ำแม่ตุ๋ย โดยใช้วัสดุที่ได้จากการขุดลอกเป็นค่าจ้างเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งให้แก่ราษฎรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมืองลำปาง โดยขอให้คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณาว่าความเห็นของจังหวัดลำปางต่อกรณีดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ กล่าวคือ การนำความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) มาเป็นแนวทางพิจารณาควรพิจารณาเฉพาะแม่น้ำลำคลองที่อยู่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายเท่านั้น ไม่ใช่หมายรวมถึงแม่น้ำลำคลองที่อยู่ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่นอกเขตป่าตามกฎหมาย เพราะหากมีการตีความว่าแม่น้ำเป็นป่าเนื่องจากเป็นที่ดินที่ยังไม่มีบุคคลใดได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองแล้ว การดำเนินการในแม่น้ำลำคลองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม้ว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่าตามมาตรา ๓๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ แล้ว แต่ถือว่ากระทำผิดกฎหมายเพราะไม่ได้ขออนุญาตตามกฎหมายป่าไม้ กรณีความเห็นดังกล่าวเป็นประเด็นเฉพาะเรื่องการตูดทรายในแม่น้ำลำคลองตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ไม่ได้หมายรวมถึงการขุดลอกแม่น้ำลำคลองตามมาตรา ๓๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ นอกจากนั้น จังหวัดลำปางยังเห็นว่าการตูดทรายในแม่น้ำลำคลองซึ่งเป็นป่าที่จะต้องดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เฉพาะกรณีที่มีลักษณะของการก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่าเท่านั้น หากไม่มีลักษณะดังกล่าว ก็ไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ แต่อย่างใด

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๔๐๗/๑๑๑๑ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กรมที่ดินได้ให้ความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย โดยเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ในการขุดลอกแหล่งน้ำที่ตื้นเขิน อันเป็นการป้องกันดูแลรักษาซึ่งเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยมีความเห็นว่า กรณีการขุดลอกแหล่งน้ำตามข้อหารือของจังหวัดลำปาง เป็นการดำเนินการโดยอาศัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. ๒๕๔๗ ไม่ใช่การแผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า แต่เป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งหรือน้ำท่วม จึงไม่เป็นกรณีตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และไม่ขัดกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) อย่างไรก็ดี กรณีตามข้อหารือมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของหลายหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงขอหารือคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย กรณีการขุดลอกแหล่งน้ำตามข้อหารือของจังหวัดลำปาง เป็นการดำเนินการโดยอาศัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. ๒๕๔๗ ไม่ใช่เป็นการแผ้วถางป่า เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า แต่เป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วม การดำเนินโครงการดังกล่าวย่อมไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และไม่ขัดกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ในเรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๕ นั้น ถูกต้องหรือไม่

๒. คำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ตามนัยความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ในเรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๕ มีขอบเขตความหมายกว้างขวางเพียงใด และแม่น้ำลำคลองตามข้อหารือของจังหวัดลำปางเป็นป่า และอยู่ในบังคับที่จะต้องขออนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่

๓. กรณีการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐแปลง "โคกดินแดง" บางส่วน โดยที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงดังกล่าวเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ และได้ออก นสล. เลขที่ ๓๑๘๒๒ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๒๙ เนื้อที่ประมาณ ๙๖ ไร่ ๔๙ ตารางวา ซึ่งการขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้บัญญัติให้อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ และตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ได้ให้นิยาม คำว่า "ป่า" หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามกฎหมายที่ดิน ดังนั้น เมื่อที่ดินของรัฐแปลง "โคกดินแดง" เป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินดังกล่าวจะอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายป่าไม้ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ก่อนหรือไม่ รวมถึงกรณีการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่

๔. กรณีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ทบวงการเมืองขอถอนสภาพการเป็นที่สาธารณประโยชน์ตามมาตรา ๘ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ เมื่อถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์แล้ว จะถือว่าทบวงการเมืองนั้นเป็นบุคคลผู้ได้ที่ดินมาตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ และหากต้องก่อสร้างหรือกระทำการใดในที่ดินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่

๕. กรณีที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองแล้ว ภายหลังยกให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ รวมถึงกรณีที่ราชพัสดุที่กรมอนามัยรักษ์ เป็นผู้ดูแลรักษาตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ จะถือเป็น "ป่า" และอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่

๖. สืบเนื่องจากคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา ๙ และมาตรา ๙ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยหรือบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเขื่อนเชี่ยวหลาน จะต้องขออนุญาตปรับปรุงที่ดินและเสียค่าตอบแทนการใช้ที่ดินของรัฐหรือไม่) สรุปได้ว่า พื้นที่โครงการก่อสร้างเขื่อนเชี่ยวหลานมีลักษณะเป็นป่าที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้เข้าครอบครองและใช้พื้นที่เพื่อดำเนินการก่อสร้างเขื่อนเชี่ยวหลาน จึงไม่มีลักษณะเป็นที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และไม่อยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายที่ดินที่ว่า "ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ฯลฯ" การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจึงไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินเพื่อเข้าไปใช้พื้นที่ดังกล่าว

จากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า กรณีที่ผู้ขอได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้เข้าครอบครองและใช้ประโยชน์ในพื้นที่แล้ว จึงไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอีก ตามนัยเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ขอได้ยื่นคำขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แม้จะได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ผู้ขอก็ต้องไปยื่นขออนุญาตแผ้วถางป่าตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ด้วย ตามนัยเรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๕ ดังนั้น ในกรณีมีผู้ประสงค์จะเข้าไปตัดถ่าน ครอบครอง ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ หรือประสงค์จะเข้าไปดำเนินการดูดทรายในแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยบุคคลดังกล่าวได้ดำเนินการขออนุญาตกระทำการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ และได้รับอนุญาตก่อนแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตจึงไม่ใช่บุคคลซึ่งมิได้มีสิทธิครอบครองที่ดินของรัฐตามนัยมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินที่จะต้องดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๙ อีกแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขออนุญาตเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐหรือขออนุญาตดูดทราย ความเห็นดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงมหาดไทย โดยมีผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมป่าไม้) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมที่ดิน) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นในแต่ละประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ตามมัยความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ในเรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๕ มีขอบเขตความหมายกว้างขวางเพียงใด และแม่น้ำลำคลองที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายหรือที่อยู่ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่นอกเขตป่าตามกฎหมาย เป็น "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ ในประเด็นนี้เห็นว่า พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้กำหนดบทนิยามคำว่า "ป่า" ไว้ในมาตรา ๔ (๑)[๑] หมายความว่า "ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน" ซึ่งจากการตรวจสอบความเป็นมาในการยกร่างบทนิยามคำว่า "ป่า" ตามรายงานการประชุมของกรรมการร่างกฎหมายชุดที่ ๓ ใน พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาคำนิยาม "ป่า" ที่ใช้อยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น เพื่อหาจุดแบ่งแยกระหว่างที่ป่ากับที่ดินทั่วไปที่มิใช่ป่า โดยประสงค์จะให้ที่ป่าครอบคลุมสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า และสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน แต่เนื่องจากในการยกร่างผู้แทนกระทรวงเกษตรชี้แจงว่า เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ไม่ต้องการตัดสิทธิของผู้ที่ถือครองที่ดินมือเปล่าด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้ถือเกณฑ์การได้มาตามกฎหมายที่ดินเป็นหลักในการพิจารณาว่าที่ดินนั้นเป็นป่าหรือไม่ เพราะไม่ประสงค์ให้กระทบต่อสิทธิของบุคคลที่ได้รับมาหรือมีอยู่ก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักการในมาตรา ๑๓๓๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าการได้มาซึ่งที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามที่กฎหมายที่ดินกำหนด กล่าวคือ ถ้าบุคคลใดมีสิทธิในที่ดินตามที่ประมวลกฎหมายที่ดินบัญญัติรองรับสิทธินั้นไว้แล้ว ที่ดินนั้นก็พ้นสภาพจากการเป็นป่าตามความในพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ

โดยที่มาตรา ๑[๒] แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้บัญญัติบทนิยามคำว่า "ที่ดิน" หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย ซึ่งจากบทนิยามคำว่า "ที่ดิน" ดังกล่าว นอกจากจะหมายถึงที่ดินบนบกอันได้แก่พื้นดินทั่ว ๆ ไป และภูเขาแล้ว ยังคลุมไปถึงดินซึ่งอยู่ใต้น้ำด้วย เช่น ที่ดินที่อยู่ในห้วย หนอง คลอง บึง ต่าง ๆ และได้บัญญัติบทนิยามคำว่า "สิทธิในที่ดิน" ไว้ โดยแยกสิทธิในที่ดินออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ "กรรมสิทธิ์" และ "สิทธิครอบครอง" ซึ่งบุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามมาตรา ๑[๓] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และได้มาซึ่งสิทธิครอบครองตามมาตรา ๙[๔] แห่งประมวล

---

[๑] มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

(๑) "ป่า" หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน

ฯลฯ ฯลฯ

[๒] มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้

"ที่ดิน" หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

"สิทธิในที่ดิน" หมายความว่า กรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงสิทธิครอบครองด้วย

ฯลฯ ฯลฯ

[๓] มาตรา ๑ บุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในการณีต่อไปนี้

(๑) ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทกฎหมายก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ หรือได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้

(๒) ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ หรือกฎหมายอื่น

[๔] มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๒ บุคคลใดได้มาซึ่งสิทธิครอบครองในที่ดิน ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ ให้มีสิทธิครอบครองสืบไปและให้คุ้มครองตลอดถึงผู้รับโอนด้วย

กฎหมายที่ดิน หากที่ดินใดมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๒[๑] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ดังนั้น ตามนัยของประมวลกฎหมายที่ดินดังกล่าว บทนิยามคำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑)[๒] แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ จึงหมายถึง ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้กรรมสิทธิ์หรือได้สิทธิครอบครอง รวมไปถึงที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ชายตลิ่ง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาคำว่า "แม่น้ำลำคลอง" อันเป็นการรวมคำ ๒ คำ คือ "แม่น้ำ" และ "คลอง" ซึ่งคำว่า "คลอง" อยู่ในความหมายของคำว่า "ที่ดิน" ตามมาตรา ๓[๓] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนคำว่า "แม่น้ำ" นั้น แม้บทนิยามคำว่า "ที่ดิน" ตามมาตรา ๓ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินมิได้หมายความรวมถึงแม่น้ำด้วย แต่เมื่อพิจารณาพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้มีการให้ความหมายของคำว่า "แม่น้ำ" หมายถึง ลำน้ำใหญ่ซึ่งเป็นที่รวมของลำธารทั้งปวง ซึ่งลำน้ำนั้นอยู่ในความหมายของคำว่า "ที่ดิน" ตามมาตรา ๓ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ "แม่น้ำ" จึงเป็นที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินเช่นกัน นอกจากนี้ โดยที่แม่น้ำลำคลองนั้นโดยสภาพย่อมถือได้ว่าเป็นทางซึ่งสาธารณชนใช้สัญจรไปมา จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔ (๒)[๔] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกา ที่ ๒๗๐-๒๗๗/๒๔๙๕[๕] ดังนั้น "แม่น้ำลำคลอง" จึงเป็น "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ไม่ว่าแม่น้ำลำคลองนั้นจะอยู่ในเขตป่าตามกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายกำหนดแนวเขตไว้อย่างชัดเจน หรืออยู่ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นสิ้นที่นอกเขตป่าตามกฎหมายก็ตาม ด้วยเหตุนี้ คำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ในเรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๕[๖] จึงมีขอบเขตความหมายตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยเป็นการตีความตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ในการยกร่างบทนิยามคำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ

ประเด็นที่สอง การขุดลอกแหล่งน้ำที่ตื้นเขิน อันเป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยอาศัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. ๒๕๔๗ จะต้องดำเนินการตามมาตรา ๕๔ แห่ง

---

[๑] มาตรา ๒ ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของรัฐ

[๒] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

[๓] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

[๔] มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทธภัณฑ์

[๕] คำพิพากษาฎีกา ที่ ๒๗๐-๒๗๗/๒๔๙๕ สรุปความได้ว่า แม่น้ำลำคลองนั้นโดยสภาพย่อมถือว่าเป็นทางซึ่งสาธารณชนใช้สัญจรไปมา อันถือได้ว่าเป็นทางสาธารณะหรือทางหลวงตามกฎหมาย เว้นแต่จะได้ความว่าแม่น้ำลำคลองนั้นตื้นเขินจนสาธารณชนไม่อาจใช้เป็นทางสัญจรไปมาได้

[๖] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าในพื้นที่สูงทรายในที่ดินของรัฐ ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๔๐๑/๐๒๑๑ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ นั้น เห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๕๔[๑๑] แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการบุกรุกแย่งการครอบครองป่าอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ และคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ของรัฐมิให้บุกทำลาย หากจะทำการก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือหรือครอบครองป่า ต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทำการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการนั้น ๆ เสียก่อน โดยการกระทำใดจะเข้าลักษณะเป็นการทำลายป่าที่จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ นั้นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งโดยหลักแล้วต้องเป็นการกระทำที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในป่าได้รับความเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือหมดสิ้นไป ซึ่งเมื่อพิจารณากรณีการขุดลอกแม่น้ำลำคลองในพื้นที่จังหวัดลำปางของสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาเชียงใหม่ และโครงการขุดลอกลำน้ำแม่ตุ๋ยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมแล้ว เห็นได้ว่าการดำเนินการขุดลอกแม่น้ำลำคลองดังกล่าวเป็นการดำเนินการโดยอาศัยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. ๒๕๔๓ อันมีลักษณะเป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วม มิได้ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในป่าได้รับความเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือหมดสิ้นไป ซึ่งโดยหลักการแล้วกฎหมายไม่มุ่งประสงค์จะให้การบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณะซึ่งเป็นการบำรุงรักษาป่าอยู่ด้วยในตัวจะต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ดังนั้น การขุดลอกแม่น้ำลำคลองในพื้นที่จังหวัดลำปางของสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาเชียงใหม่ และโครงการขุดลอกลำน้ำแม่ตุ๋ยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม จึงไม่ต้องดำเนินการขอรับอนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ แต่อย่างใด

ประเด็นที่สาม กรณีที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แปลง "โคกดินแดง" ซึ่งเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินดังกล่าวจะอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายป่าไม้ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ก่อนหรือไม่ รวมถึงกรณีการขอสัมปทานตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ ในประเด็นนี้เห็นว่า ที่ดินของรัฐที่เป็นสาธารณประโยชน์ซึ่งยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะขอใช้ประโยชน์ตามมาตรา ๙[๑๒] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง ซึ่งรัฐมนตรีมีอำนาจให้สัมปทาน ให้ หรือให้ใช้ในระยะเวลาอันจำกัด

---

[๑๑] มาตรา ๕๔ ห้ามมิให้ผู้ใดก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือหรือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่จะกระทำภายในเขตที่ได้จำแนกไว้เป็นประเภทเกษตรกรรมและรัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

[๑๒] มาตรา ๙ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

(๑) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(๒) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ

(๓) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

ตามมาตรา ๑๒[๗๗] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน อยู่ในความหมายของคำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๙ (๓)[๗๘] แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ที่ดินดังกล่าวยังอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ หรือผู้ซึ่งได้รับสัมปทานในที่ดินของรัฐ จะต้องขออนุญาตแผ้วถางป่าตามมาตรา ๕๔[๗๙] แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ นอกเหนือจากการขออนุญาตตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ ทั้งนี้ ตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ที่ได้เคยให้ไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๒๐๓/๒๕๓๖[๘๐] ดังนั้น กรณีที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และกรณีการขอสัมปทานในที่ดินของรัฐซึ่งยังมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองตามมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินดังกล่าวตกอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายป่าไม้ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ด้วย

ประเด็นที่สี่และประเด็นที่ห้า กรณีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่พบวงการเมืองขอถอนสภาพการเป็นที่สาธารณประโยชน์ตามมาตรา ๘ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ เมื่อถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์แล้ว จะถือว่าพบวงการเมืองนั้นเป็นบุคคลผู้ได้ที่ดินมาตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ และหากต้องก่อสร้างหรือกระทำการใดในที่ดินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ และกรณีที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองแล้ว ภายหลังยกให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ รวมถึงกรณีที่ราชพัสดุที่กรมธนารักษ์เป็นผู้ดูแลรักษาตามพระราชบัญญัติราชพัสดุฯ จะถือเป็น "ป่า" และอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ หรือไม่ นั้น เนื่องจากยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาในการหารือ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) จึงเห็นควรไม่วินิจฉัยในสองประเด็นนี้

ประเด็นที่หก ในกรณีมีผู้ประสงค์จะเข้าไปยึดถือ ครอบครอง ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ หรือประสงค์จะเข้าไปดำเนินการขุดทรายในแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยบุคคลดังกล่าวได้ดำเนินการขออนุญาตกระทำการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ และได้รับอนุญาตก่อนแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตดังกล่าวจึงไม่ใช่บุคคลซึ่งมิได้มีสิทธิครอบครองที่ดินของรัฐตามนัยมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินที่จะต้องดำเนินการขอ

---

[๗๗] มาตรา ๑๒ ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง รัฐมนตรีมีอำนาจให้สัมปทาน ให้หรือให้ใช้โดยระยะเวลาอันจำกัด ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติในมาตรานี้มิกระทบกระเทือนถึงกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้

[๗๘] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

[๗๙] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑๑, ข้างต้น

[๘๐] บันทึกเรื่อง หารือปัญหาข้อกฎหมายกรณีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๔/๔๑๑ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๓๖ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สรุปความได้ว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยการเช่าหรือเช่าซื้อตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตนิคมสร้างตนเองตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ ไม่ต้องขออนุญาตแผ้วถางป่าตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เนื่องจากการได้รับอนุญาตตามกฎหมายเฉพาะให้ประกอบเกษตรกรรมย่อมต้องมีการแผ้วถางป่าเพื่อเตรียมพื้นที่ด้วย แต่การตัดฟันหรือเก็บหาของป่าหวงห้ามจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๑ และมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ เนื่องจากเป็นมาตรการที่เข้มงวดเพื่อที่จะสงวนรักษาไม้หรือของป่าหายากและไม่อยู่ในความหมายของคำว่า "เกษตรกรรม" แต่อย่างใด ส่วนผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หากไม่ได้การได้รับอนุญาตเพื่อประโยชน์ในการเกษตรกรรมแล้วจะต้องขออนุญาตแผ้วถางป่าตามมาตรา ๕๔ นอกเหนือจากการขออนุญาตตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ และต้องขออนุญาตตัดฟันไม้หวงห้ามหรือเก็บหาของป่าหวงห้ามตามมาตรา ๑๑ และมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ก่อน

อนุญาตตามมาตรา ๙ อีกแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขออนุญาตเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐหรือขออนุญาตดูดทราย โดยเทียบเคียงความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ กรณีดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ในประเด็นนี้ เห็นว่า มาตรา ๙[๑๑] แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กำหนดว่า ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด (๑) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า (๒) ทำด้วยประการใดให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ (๓) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) ได้เคยให้ความเห็นในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐[๑๒] สรุปได้ว่า "พื้นที่โครงการก่อสร้างเขื่อนเขียวหลานเป็นป่าที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้เข้าครอบครองและใช้พื้นที่เพื่อดำเนินการก่อสร้างเขื่อนเขียวหลาน พื้นที่ดำเนินการก่อสร้างจึงไม่มีลักษณะเป็นที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่อยู่ใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ตามข้อยกเว้นในมาตรา ๙ ดังนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยหรือบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างจึงไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๙ และไม่ต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๙ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินแต่อย่างใด"

อย่างไรก็ดี การจะนำความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ มาบังคับใช้กับกรณีมีผู้ประสงค์จะเข้าไปยึดถือ ครอบครอง ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐในทุกกรณี หรือประสงค์จะเข้าไปดำเนินการดูดทรายในแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยถือว่าบุคคลดังกล่าวได้ดำเนินการขออนุญาตกระทำการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ และได้รับอนุญาตก่อนแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตดังกล่าวจึงเป็นบุคคลซึ่งมีสิทธิครอบครองที่ดินของรัฐ และไม่ต้องมาดำเนินการขออนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอีก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขออนุญาตเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐหรือขออนุญาตดูดทราย กรณีดังกล่าวไม่น่าจะถูกต้อง การจะนำความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ มาเทียบเคียงจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป เพราะการที่บุคคลใดได้รับอนุญาตให้กระทำการใด ๆ ตามมาตรา ๕๔[๑๓] แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ มิได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะมีสิทธิครอบครองในที่ดินของรัฐเสมอไป โดยหากเป็นกรณีได้รับอนุญาตให้ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า เพียงแต่ทำให้ผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิเข้าก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่าได้โดยไม่เป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เท่านั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิครอบครองในที่ดินของรัฐแก่ผู้ได้รับอนุญาตอันจะทำให้ผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิแสดงเจตนายึดถือที่ดินของรัฐเพื่อตนเองหรือผู้อื่นได้ แต่หากเป็นกรณีที่ได้รับอนุญาตให้เข้ายึดถือหรือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น กรณีนี้ถือว่าผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิ

---

[๑๑] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑๒. ข้างต้น

[๑๒] บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา ๙ และมาตรา ๙ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยหรือบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเขื่อนเขียวหลานจะต้องขออนุญาตปรับปรุงที่ดินและเสียค่าตอบแทนการใช้ที่ดินของรัฐหรือไม่) ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๓/๓๗๕๗ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๐ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

[๑๓] โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑๑. ข้างต้น

ครอบครองในที่ดินของรัฐ จึงไม่ต้องมาดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอีก ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงกรณีการก่อสร้างเขื่อนเขียวหลาน ในเรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๓๐ เป็นกรณีที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้เข้าครอบครองและใช้พื้นที่เพื่อดำเนินการก่อสร้างเขื่อนเขียวหลานโดยเฉพาะ จึงถือว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้มีสิทธิครอบครองในที่ดินของรัฐ จึงเข้าข้อยกเว้นไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ และไม่ต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๙ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ตระหนักดีว่า การตีความคำว่า "ป่า" ตามมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๙๔ ตามที่ได้ให้ความเห็นไว้ในประเด็นที่หนึ่งก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่มีความจำเป็นต้องเข้าดำเนินการในพื้นที่บางแห่งซึ่งไม่มีสภาพเป็นป่าตามความเป็นจริง แต่ถือเป็น "ป่า" ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ เช่น พื้นที่ดินสนามหลวง แม่น้ำเจ้าพระยา หรือคูคลองต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเมือง โดยหากมีการกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำให้เสียหายหรือเสื่อมสภาพต่อพื้นที่ดังกล่าวซึ่งเป็นป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ก็ต้องขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ด้วย แต่เนื่องจากมาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ได้บัญญัติบทนิยามคำว่า "ป่า" โดยกำหนดความหมายไว้อย่างชัดเจนว่าหมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) จึงไม่อาจตีความคำว่า "ป่า" ให้แตกต่างหรือขยายความไปจากบทบัญญัติและเจตนารมณ์ในการยกร่างบทนิยามคำว่า "ป่า" ได้ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและสร้างภาระเกินสมควรให้แก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่มีความจำเป็นต้องเข้าดำเนินการในพื้นที่ใด ๆ ที่ไม่มีสภาพเป็น "ป่า" ตามความเป็นจริง แต่ถือเป็น "ป่า" ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ที่จะต้องมายื่นขออนุญาตแผ้วถางป่าตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) จึงมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและกรมป่าไม้ให้เร่งดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า "ป่า" ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ให้มีความหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและสภาพพื้นที่ความเป็น "ป่า" ในปัจจุบันโดยด่วนต่อไป

(นายวิสทัต โตตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มิถุนายน ๒๕๕๘

(สำเนา)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 109/2538

เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 350/2535 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 และมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 350/2535 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 และแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ

1. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับการอนุญาตระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดินลูกรัง หรือหินผุ ในบริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา 40 เมตร ที่รัฐมนตรียังมิได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นให้เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุเพื่อการก่อสร้าง

2. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัดสำหรับการอนุญาต ดังนี้

(1) การระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ ในบริเวณที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้น เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุ เพื่อการก่อสร้าง และในพื้นที่นอกเขตเขาหรือภูเขาและปริมณฑลรอบที่เขา หรือภูเขา 40 เมตร

(2) การขุดหรือดูดทราย การเก็บหินลอย การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(3) การเข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(4) การต่ออายุใบอนุญาต กรณีที่อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2538

(ลงชื่อ) **ไพโรจน์ ใล่ห์สุนทร**

(นายไพโรจน์ ใล่ห์สุนทร)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย
เรื่อง กำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเขตหวงห้ามที่เขาหรือภูเขา ตามความในมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ลงวันที่ 27 มีนาคม 2499 และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเขตแม่น้ำ ลำคลอง เป็นเขตหวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ลงวันที่ 26 เมษายน 2515

ข้อ 2 ให้บริเวณดังต่อไปนี้ ทุกแห่ง ทุกจังหวัด เป็นบริเวณที่หวงห้าม ห้ามมิให้บุคคลใดทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

(1) บริเวณที่เขาหรือภูเขาและปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา 40 เมตร

(2) บริเวณแม่น้ำและลำคลอง

(3) ที่ดินของรัฐ นอกจาก (1) และ (2) ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองเฉพาะบริเวณที่เป็นที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย

ประกาศ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2523

(ลงชื่อ) ประเทือง กีรติบุตร
(นายประเทือง กีรติบุตร)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งที่ 194/2501

เรื่อง ระเบียบการให้สัมปทานในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

โดยที่ได้พิจารณาเห็นสมควรวางระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการให้สัมปทานที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2500) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ให้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงมหาดไทยจึงได้วางระเบียบปฏิบัติให้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. เมื่อนายอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ได้รับเรื่องราวขอสัมปทานที่ดินแบบ ท.ด.73 แล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ตรวจสอบเรื่องราวแผนที่และเอกสารต่างๆ ประกอบเรื่องราว ว่ามีข้อเท็จจริงและรายละเอียดถูกต้องหรือไม่ ถ้าหากมีข้อสงสัยประการใด ก็ให้ผู้ขอชี้แจงหรือจัดทำเพิ่มเติม เสร็จแล้วรับเรื่องราวไว้ดำเนินการต่อไป ถ้าผู้ขอสัมปทานมีความประสงค์จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ขอสัมปทานนั้นก็ดี มีความจำเป็นที่จะต้องขอต่ออายุสัมปทานต่อไปในเมื่อสัมปทานนั้นครบอายุหรือจะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับที่ดินนั้นเนื่องจากเหตุผลในลักษณะการที่ทำสัมปทานนั้นประการใดก็ดี ให้ผู้ขอระบุไว้ในเรื่องราวนั้นให้ชัดแจ้ง

(2) ให้ลงบัญชีรับเรื่องราวใช้แบบ ท.ด. 65 แยกไว้เล่มหนึ่ง แก้ไขข้อความ "อนุญาต" เป็น "สัมปทาน" หรือ "ให้สัมปทาน" แล้วแต่กรณี "มาตรา 9" แก้เป็น "มาตรา 12" และให้ปฏิบัติตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 259/2499 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2499 ในส่วนที่เกี่ยวกับการรับคำขอโดยอนุโลม

(3) ให้นายอำเภอหรือข้าราชการที่นายอำเภอเห็นสมควร ซึ่งได้รับมอบหมายจากนายอำเภอสอบสวนข้อเท็จจริงและออกไปชันสูตรยังที่ดินที่ขอสัมปทานโดยใช้แบบ ท.ด 67 เป็นแบบชันสูตรสอบสวน แก้ไขข้อความ "อนุญาต" เป็น "สัมปทาน" "มาตรา 9" แก้ไขเป็น "มาตรา 12" และให้สอบสวนให้ปรากฏด้วยว่า

ก. ผู้ขอมีความประพฤติอย่างใด

ข. ที่ดินที่ขอสัมปทานสมควรแก่กิจการหรือไม่ ถ้ามีอาณาเขตมากไปควรกำหนดเขตให้เพียงใด เป็นเนื้อที่เท่าใด ด้วยเหตุผลประการใด

ค. เป็นที่เสื่อมเสียแก่เศรษฐกิจของประเทศ ขัดต่อสาธารณประโยชน์และเป็นอันตรายแก่ทรัพย์สินหรือขัดต่อสวัสดิภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงประการใดบ้างหรือไม่

ง. เป็นที่ดินประเภทใด มีหลักฐานเกี่ยวข้องกับที่ดินนี้อย่างใด ให้คัดสำเนาประกอบเรื่องด้วย

จ. สภาพที่ดินเป็นอย่างใด เหมาะแก่การประกอบกิจการที่ขอสัมปทานหรือไม่

ฉ. ถ้าให้สัมปทานจะเป็นประโยชน์หรือเป็นผลเสียหายแก่ท้องถิ่นและประชาชนเพียงใดหรือไม่

ช. สอบถามหน่วยราชการทหารซึ่งตั้งอยู่ใกล้ที่สุดว่าจะขัดข้องในทางยุทธศาสตร์ประการใดหรือไม่

(4) เมื่อได้ขั้นสุดรสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอปิดประกาศใช้แบบ ท.ด.68 แก้ไขข้อความ "อนุญาต" เป็น "สัมปทาน" "มาตรา 9" แก้ไขเป็น "มาตรา 12"

ข้อ 2. ในการพิจารณาเรื่องราวเสนอความเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอให้พิจารณาข้อเท็จจริงตามเรื่องราวหลักฐานการสอบสวน และหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 4. แห่งกฎกระทรวง แล้วบันทึกความเห็นโดยละเอียดว่า ควรให้สัมปทานหรือไม่ด้วยเหตุผลประการใด และควรกำหนดเงื่อนไขในการให้สัมปทานหรือการให้สิทธิในที่ดินภายหลังสัมปทานสิ้นอายุอย่างใด

ข้อ 3. ในกรณีที่นายอำเภอได้รับเรื่องราวขอเลิกสัมปทาน ขอถือสัมปทานต่อจากผู้รับสัมปทานที่ถึงแก่กรรม หรือเรื่องราวขอโอนและขอรับโอนสัมปทาน ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ลงบัญชีรับเรื่องราวแบบ ท.ด.65 โดยอนุโลมปฏิบัติตามข้อ 1 (2)

(2) เรียกสัมปทานบัตรแนบไว้กับเรื่องราว

(3) สอบสวนข้อเท็จจริงและเสนอความเห็น แล้วแนบสัมปทานบัตรฉบับที่เก็บรักษาไว้ที่อำเภอไปด้วย

ข้อ 4. การพิจารณาเรื่องราวขอถือสัมปทานต่อจากผู้รับสัมปทานถึงแก่กรรมให้ดำเนินการดังนี้

(1) ถ้าเป็นการขอถือสัมปทานบัตรโดยพินัยกรรมหรือตามคำสั่งศาล ให้นายอำเภอคัดสำเนาพินัยกรรมหรือคำสั่งศาลแนบไว้กับเรื่องราว และสอบสวนความประพฤติและความสามารถของผู้ขอเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(2) ถ้าเป็นการขอถือสัมปทานบัตรโดยประการอื่น ให้นายอำเภอสอบสวนความประพฤติ ความสามารถของผู้ขอ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอถือสัมปทานบัตรกับผู้รับสัมปทานบัตรที่ถึงแก่กรรม เพื่อทราบมูลเหตุที่ขอถือสัมปทานโดยละเอียดและประกอบการพิจารณาด้วย

(3) เว้นแต่การขอถือสัมปทานตามคำสั่งศาล ให้นายอำเภอปิดประกาศตามแบบท้ายคำสั่งนี้ที่สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขา ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ ที่บ้านกำนัน และในที่เปิดเผยในบริเวณนั้นไม่น้อยกว่า 60 วัน เมื่อครบกำหนดแล้ว จะมีผู้คัดค้านหรือไม่ก็ตาม ให้นายอำเภอสอบสวนพิจารณาเรื่องราวและคำคัดค้าน (ถ้ามี) นั้นต่อไป แล้วให้นายอำเภอชี้แจงเสนอเรื่องราวหลักฐานการสอบสวนและเสนอความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเสนอความเห็นไปยังรัฐมนตรีเพื่อสั่งการ

ข้อ 5. การพิจารณาเรื่องราวขอโอนและขอรับโอนประทานบัตร ให้นายอำเภอท้องที่สอบสวนความประพฤติและความสามารถของผู้ขอเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย แล้วเสนอเรื่องราวหลักฐานการสอบสวน และเสนอความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอความเห็นไปยังรัฐมนตรีเพื่อสั่งการ

ข้อ 6. การพิจารณาเสนอเรื่องราวขอถือสัมปทานต่อจากผู้รับสัมปทานที่ถึงแก่กรรมและเรื่องราวขอโอนและขอรับโอนสัมปทานบัตร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาดำเนินการและเสนอความเห็นดังนี้

(1) ผู้ขอถือสัมปทานต่อจากผู้รับสัมปทานที่ถึงแก่กรรมและผู้รับโอนสัมปทานบัตรมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 4 (1) (2) แห่งกฎกระทรวงหรือไม่เพียงใด ควรอนุญาตตามเรื่องราวนั้นหรือไม่ ด้วยเหตุผลประการใด และควรกำหนดเงื่อนไขอย่างใด

(2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแนบประทานบัตรฉบับที่เก็บไว้ที่จังหวัดไว้ในเรื่องราวและหลักฐานการสอบสวนด้วย

ทั้งนี้ ให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทย

ส่ง ณ วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2501

(ลงนาม) **พลโท ป. จารุเสถียร**

(ประภาส จารุเสถียร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย
ที่ 330/2539
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

เนื่องจากคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานทำให้ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ฉะนั้น เพื่อความเหมาะสมเห็นควรให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 177/2514 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2514 ที่ 532/2516 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2516 ที่ 69/2525 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2525 และที่ 207/2529 ลงวันที่ 24 เมษายน 2529 เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 และแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินขึ้นใหม่ ประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ประธานกรรมการ
2. อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
3. ผู้แทนกองบัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
4. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
5. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
6. ผู้แทนกรมการปกครอง	กรรมการ
7. ผู้แทนกรมตำรวจ	กรรมการ
8. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
9. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
10. ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	กรรมการและเลขานุการ
11. หัวหน้าฝ่ายควบคุมที่ดินของรัฐ กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่พิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการให้สัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แล้วเสนอผลการพิจารณาพร้อมด้วยความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป โดยให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนดเงื่อนไขรวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องขอสัมปทานได้ด้วย

กรณีหากการพิจารณาเกี่ยวข้องกับงานของกระทรวงทบวงกรมใด ให้แจ้งส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นๆ ส่งผู้แทนมาชี้แจงและหรือไปให้ข้อมูล หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการฯ เห็น

สมควร และให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการฯ ปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539

(นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คณะทำงานจัดทำ
คู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐ

๑. นายธัญญวัฒน์ ชาญพินิจ	ผู้อำนวยการสำนักจักการที่ดินของรัฐ	หัวหน้าคณะทำงาน
๒. นายธีรพงศ์ สติตรง	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินของรัฐ	คณะทำงาน
๓. นายจิระพัฒน์ ศรีคนองเกียรติ	นักวิชาการที่ดินชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
๔. นายนพรัตน นพรัตน์ศิริ	นักวิชาการที่ดินชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
๕. นางวราภรณ์ แก้วแฝก	นักวิชาการที่ดินชำนาญการ	คณะทำงาน
๖. นายสุธิชาติ ชูรักษา	นักวิชาการที่ดินชำนาญการ	คณะทำงาน
๗. นายผดุงพล ดาราสว่าง	นักวิชาการที่ดินชำนาญการ	คณะทำงาน
๘. นางสาวเลขา พัสสระ	นักวิชาการที่ดินชำนาญการ	คณะทำงาน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

กรมที่ดิน

พิมพ์ที่ กองการพิมพ์ กรมที่ดิน จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม